pregiata.

HIERONYMI MERCVRIALIS
VARIARVM LECTIONVM LIBRI QVATVOR.

In quibus complurium, maximeq. medicinae Scriptorum infinita paenè loca vel corrupta restituuntur, vel obscura declarantur.

ALEXANDRI TRALLIANI DE LVMBRICIS EPISTOLA

Eiusdem Mercurialis opera, & diligentia Graecè, & Latinè nunc primùm edita.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Gratiosus Perchacinus excudebat,
Sumptibus Pauli & Antonij Meieti frat. Librarij Patauini MDLXXI.

ILLVSTRISS. ET REVEREND. SANCT. ROM. ECCLESIAE CARDINALI

ANTONIO PERENOTTO ARCHIEPISCOPO MECLINIENSI &c.

ANDREAS SILVIVS BRVGENSIS S. P. D.

VM multa Cardinalis Amplissime prodita de Principe Philosophorum Socrate egregia ac penè diuina accepimus; tum verò vel illud in primis, quod eos accusare grauissimè sapientissimus vir solebat, qui rerum atq; verborum scientiam, cohærentes natura res atq; copulatas, opinione distraxissent. Huius.n.opinionis peruersitas, quantum semper detrimenti artium optimarum studijs importarit, etsi obscurum esse nemini potest; ea tamen ijs plaga superioribus seculis aliquot est iniecta, vt nunquam id clarius, quàm nunc potuerit perspici. Fuit enim, fuit quoddam tempus auorum nostrorum memoria, cum homines, qui ad veritatis inuestigationem, atq; inquisitionem operam omnem, diligentiamq; suam contulerant, rudes, inexercitati, communium literarum, atq; humanitatis omnis expertes, ad capessenda Sapientiæ studia accedebant. Quæ cum eorum virorum scriptis memoriæ prodita continerentur, ad quos illi propter inscitiam aspirare non possent; amissa rectis-

ſima ſapientiæ via, quam veteres illi Philoſophi tritam, atque munitam reliquiſſent; dum deuijs itineribus fruſtra Philoſophiam conſectantur, in captiones quaſdam, vnde ſe extricare non poſſent inducti, in ſophiſmatibus, quaſi in dumetis ætatem omnem conſumebant. A quo errore dum auertere hominum animos ſtudent, ecce tibi alij, in contrariam partem omnia non minus graui opinionis prauitate rapuerunt. Dum enim in verborum intelligentia, atque linguarum cognitione, poſitum eſſe ad doctrinam momentum omne arbitrantur, ſophiſtices odio, veram quoque Philoſophiam exterminarunt. Itaq. differendi, diſceptandiq́ totius artis ignari, nihil in Mathematum ſtudijs, nihil in naturæ indagatione verſati; quæ quaſi exercitatione quadam prædiſcere, ac meditari ad grauiorum rerum contemplationem, antiqui illi Sapientes nos volebant; alij Iureconſulti, alij Medici repente facti ſunt; alij in rerum diuinarum inquiſitionis penetralia irruperunt. Ex quo illa opinionum portenta, atque flagitia orta ſunt, quibus nunc perturbatas omnes diſciplinas videmus. Quid enim aliud facerent homines, qui nulla differendi via, atque arte, nullo diſputandi vſu, de rebus grauiſſimis vaticinantes, ſortirentur quid dicerent, non dijudicarent? Quorum audacia, atque impudentia quantam in hominum animos confuſionem, quantamq́ perturbationem immiſerit, vtinam eſſet maturius animaduerſum. Plures enim diuinum illud Socratis conſilium ſecuti, iter id ingreßi eſſent, quod nunc vix pauci quaſi deſertum, atque obſeptum tenere potuerunt: Qui cum excellentibus ingenijs præditi ad hæc artium optimarum ſtudia acceßiſſent; neque ita in linguarum cognitione verſarentur, vt in ijs quaſi ſcopulis quibuſdam adhæreſcerent; neque dum earum diſcendarum laborem fugiunt, ſpecioſum rerum nomen, ignauiæ, deſidiæq́ ſuæ prætenderent. Nam & linguarum intelligentia grauiorum rerum contemplationi quaſi inſtrumentum comparanda eſt; & illa, de qua ſe iactant rerum cognitio, neque percipi niſi vo-

cibus

cibus intellectis potest; neque tradi sordidis, atque inquinatis verbis debet. Itaque illud in omni studiorum ratione tenendum est, vt & vocum cognitio cum rerum intelligentia, & rerum scientia, cum notitia verborum, ita vti natura coniuncta sunt, atque colligata, itidem à nobis conseruentur. Quod qui assecuti sunt, eos, cum ego admirari atque suspicere vehementer soleo, tum vero is esse mihi Hieronymus Mercurialis videtur, in quem verißime conueniat illud Hippocratis elogium ἰητρὸς φιλόσοφος ἰσόθεος. *De cuius omni virtute, atq; eruditione parcius mihi timidiusq; agendum existimarem, si verendum mihi esset, ne de tali viro plus dicerem quàm aut tu, pro singulari tua erga eum humanitate, de eo sentias, aut commemorari apud te libenter sis auditurus. Quapropter hoc dicam, quod vel iniquißimis eius confiteri est necesse; ad eum dignitatis gradum, in quo ipse in Academia Patauina à Senatu Veneto, summa sua cum laude, ac gloria est collocatus, neminem vnquam omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præsidijs paratiorem accessisse. Cuius primum curriculum omne in his studijs excolendis ita est elaboratum, vt cum græcæ, atque latinæ linguæ singularem intelligentiam, cum summa Philosophiæ cognitione coniunxisset, vtraque ea ad ornandam atq; amplificandam scientiam Medicinæ traduceret. In qua cum ita excelleret, vt comparari cum eo vix pauci possent, ad Alex. Far. Card. amplisß. Romam profectus, ita se se in illo amplißimo orbis terrarum theatro tractauit, vt non solum propter singularem eruditionem, cum omnibus summa in laude, verum etiam propter morum incredibilem suauitatem, maxima in gratia esset. Patauium vero vt venit, ecquis aut in ea Academia, aut Venetiis fuit, qui modo existimare aliquid de literis his elegantioribus posset, qui non appetendam sibi omni studio eius amicitiam arbitraretur? Nã & veterum medicorum scripta in Scholis ita explicantem, & priuatim ita de Medicina respondentem audiebant, nihil vt eruditius, nihil prudentius cogitari posset; & in arte ipsa faciendæ*

ciendæ

cienda tanta non solum scientia, atq; consilio, sed etiam felicitate versari videbant, vt ij ægri beatißimi viderentur ad quos ille curandos quamprimùm accederet. Scriptorum vero eius, quibus maximæ atq; grauißimæ in vniuersa medicina disputationes continentur, ea cùm eruditio, atq; subtilitas, tùm elegantia est, vt non tantum, cum ea perpolierit, rem medicā summopere illustratura, sed & gloriā eius cū omni posteritate coniūctura videantur. Verum vt honorati ac Principis viri domum non ijs tantum abundare oportet, quorum est vsus ad victum cultumq́ necessarius; sed & auro, atq; argento magnificè ac preciosè cælato, veste stragula, reliquaq́ supellectile, quæ cum quadam splendoris specie moueat oculos atq; delectet. Ita Mercurialis ex immensis illis ingenij sui diuitijs, quasi delicias quasdā literarū in quattuor libros Variarū lectionū ante aliquot annos coniecerat. Non illas quidem, quod edendas hoc tempore, quo grauioribus occupationibus est adstrictus, existimaret: Sed cùm, ita vti fit, amicis quibusdā eas legeret, quibus & illæ vehementer probarentur, & perspectum planè esset; ac cognitum quantum non solum delectationis, sed etiam vtilitatis præclari illi eius de Gymnastica libri lectoribus attulissent; grauare quidem ille, sed tamen impetrari à se passus est, vt eas ego emitterem. Eum vero librum amplißime Cardinalis, cur in tuo potißimum nomine apparere voluerim caussa est, quod is est gloriæ tuæ, ex administrato tot annos terrarum orbis imperio splendor, ea amplitudo, quæ ad se colendam, atq; venerandam omnes non socordes debeat excitare. Habet enim iustam venerationem præstans, atque excellens virtus, præsertim in altißimo dignitatis gradu ob multa, atq; præclara in Rempub. beneficia, posita. Itaq; vt ea, quorum diuturnitati atq; incolumitati consulere volumus, consecrare Dijs immortalibus solemus, quorum religione tuta, atque integra conseruentur; Ita ego cum in varias hominum partim iniquorum, partim inuidorum reprehensiones laborē hunc eius incursurum suspicarer; tātum in amplißimo tuo nomi-

nomine præsidij positum esse existimaui, vt ad reprimendos, atque retardãdos omnes omniũ impetus satis esse futurum existimarem, si te illi patronum adoptassem. Quo etiam accedit, quod cum multa sint, quæ vrbis Romæ recordationem Mercuriali iucundissimam faciant; tum vero præcipua sit benignitas illa incredibilis, atq; amor singularis, quibus tu illum semper es complexus; Quibus ille se tibi ita deuinctum atque obligatum intelligit, vt agnoscendi ea, ac voluntatis suæ declarandæ facultatem, optare nunquam desinat; consequi se vnquam posse non speret. Vt dubitandum mihi non esset quin hoc meum dedicationis huius officium gratissimum illi esset futurum; quod si minus plenam, atq; cumulatam, at certè aliquam haberet significationem præclaræ illius erga te voluntatis, optimiq; de omni tua virtute iudicij. Meum enim studium omne ad amplitudinem, ac gloriam tuam omni laude, atq; honore amplificandam conferre vt debeam; & communi patriæ meæ nomine impellor, quam tu omnibus beneficijs complexus amplissimam semper, atque honestissimam esse voluisti; & verò propria, ac mea adducor obseruantia, atque aduersus familiam uniuersam vestram reuerentia, Clarissimi atque amplissimi viri fratris tui Thomæ Perenotti singulari humanitate, & beneuolentia in me propè incredibili excitata. Vale, Venetijs Decimo Kal. Decembr. M D LXX.

CATALOGVS AVCTORVM QVORVM LOCA VEL EXPLICANTVR, VEL EMENDANTVR.

Aetius.
Aeſchilus.
Aelius Promotus.
Aeſchines.
Agatarchides.
Alexander Trallianus.
Antigonus.
Apollonius.
Apſyrtus.
Apuleius.
Ariſtoteles.
Arrianus.
Ariſtophanes.
Archigenes.
Archeſtratus.
Archeſilaus.
Aſclepiades.
Athenodorus.
Athenaeus.
Aurelius Prudentius.
Aueroes.
Auſonius.
Auicenna.
Auenzoar.
Cato.
Caelius Aurelianus.
Callimachus.
Caſſius Medicus.
Catullus.
Cuſſiodorus.
Chalcidius.
Cicero.
Clemens Alexandrinus.
Cornelius Celſus.
Columella.
Cratinus.
Democritus.
Demoſthenes.
Diuus Hieronymus.
Dion Caſſius.
Dioſcorides.
Diphilus.
Diodes.
Diogenes Laertius.
Dydimus.
Diodorus Siculus.
Empedocles.
Ennius.
Eraſiſtratus.
Erotianus.
Eradius.
Fauorinus.
Galenus.
Gellius.
Gregorius Nazãzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Haliabbas.
Heraclitus.
Herodotus.
Heraclides Tarentinus.
Heſiodus.
Herophidus.
Heſichius.
Hiparchus.

Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Hyginus.
Isidorus.
Iulius Pollux.
Iuuenalis.
Lampridius..
Lucianus.
Lucilius.
Lucretius.
Martialis.
Marcellus Burdegalensis
Macrobius.
Mesues.
Michael Ephesius.
Mnesitheus.
Nemesius.
Nicander.
Nonius M.
Oribasius.
Ouidius.
Palladius.
Paulus Aegineta.
Philostratus.
Philemon.
Plato.
Pindarus.
Plinius.
Plutarchus.
Plautus.
Porphyrius.
Polybus.
Praxagoras.
Rabi Moyses.
Ruffus Ephesius.
Scribonis Largus.
Serenus.
Seruius.
Seneca.
Serapion.
Soranus.
Spartianus.
Stephanus.
Stobaeus.
Strabo.
Suidas.
Themison.
Theodorus Priscianus.
Theopompus.
Tibullus.
Thucydides.
Varro.
Virgilius.
Vitruuius.
Vulpianus.
Xenophon.
Zonara.

INDEX CAPITVM LIBRORVM.

LIBRI PRI[M]

LIBRI SECVNDI

De

LIBRI TERTII.

De

L I B R I Q V A R T I.

In

RERVM NOTABILIVM QVAE IN TOTO HOC OPERE CONTINENTVR INDEX LOCVPLETISSIMVS.

A

Aegyptio-

C

Cicuta

Con-

Ἐλ-

F

G

H

N

O

Phoenicissantes

R

S

T

F I N I S.

Errata ſic corrigenda à benigno lectore.

Car.5.pa.1.ἤ ἐλαῖω, ἠλαίων.pa.2.ἤ ὀρχαδες, ἤ ὄρχαδος
c.6.pag.2.Gaiuana, Gaitana.c.7.pag.2.cui ſe, cui ſi.c.8.
pag.1.cap.8.cap.6.c.9.pag.1. cibus, cibos. c. 10. pag.1.
feneſtris uentos, feneſtris ad uentos.pag.2.ἢ, ἤν. pag.2.
quam ut, quamve.pag.2.ſole vt, ſoleve.pag.2.ullum, ul-
lam.c.12.pag.1.locus, loca. pa.2.ὃτως ὄινκατὰ τὸν, ἕτως
ὄινω κατὰ τῶν.c.19.pag.2. de conſenſu, de coitu. car.21.
pag.2.γῦυν, γοῦν. pag.2.ἆυτος καὶ, ἕτοσχαῖρε. c.22.pag.2.
τὸ μὲν, τῶμεν. pag.2.ἐπισκοθίσαι, ἐπισκυθίσαι. c.25.pa.
1. ἀδενεές, ἀθενέες. pag. 1. ἀθενὰσ, ἀθενέας.c.26.pag.1.
quam vt, quam &.c.30.pag.1.in 3.in 4. pa.1.καλάλειπε,
κατάλειπε.c.32.pag.1. σῖομα, σῶμα.c.34.pa.2. quo, qua.
pag.2.ὑγιέςασι, ὑγίεςατοι.c.37.pag.1.tempore, tepore.
c.38.pag.1.inſcientes, incientes.c.41.pa.1.ὀφθαλμῶντα
τῆς, ὀφθαλμῶντα ὑπὸ.pag.2.qui vt, quive. c.42.pag.2.ſo
lubre, ſalubre.c.46.pag.2.ἄρα, ἄρ.c.47.pa.1.Laeſcio, Ni
ceſio. c.50.pag.1.ἄγυρον, ἄργυρον.pag.1.reſiſtuta, reſtitu-
ta.pag.1.λαμπυρίξειν, λαμπυρίζειν. c.51.pag.1.ceneo, cẽ
ſeo.pag.2.externa, heſterna.c.52.pag.1.Lambruſca, la-
bruſca.c.53.pag.1. aſſeuerit, aſſeuerat. pag.2.Palladio
in febr.vario, Palladium in Februario.c.54.pag.1.Plu-
tarchus, cur Plutarchus.pag.2.multum, mulſum. c.56.
pag.1.condenſantur, condẽſatur.c.58.pag. 1. & mendo
ſium, & Mẽdeſium.pag. 1 Mendoſij, Mendeſij.c.60.pa.
2.κρωμμύους, κρομμύους. c. 61.pag.1.κακοήθος, κακοήθους,
c.62.pag.2.Ἀρχιγγύης, Ἀρχιγένης. c.65. pag.1. ex oryra,
ex oryza.c.64.pag.2.audiciores, audaciores. pag. 2.re-
fert, refertur.c.70.pag.2.ψύξιν, ψύχος.car.71. pag.1. ae-
quo, aeque.pag.2.Latini, Latine.c.73.pag.2. ueram, cu
ram.pag.2.Flauus, Flaccus. c.75. pag. 2. Antigonum
Agatarcum, Antigonum non Agatarchum.c.26. pa.1.
ueniſicium, ueniſicum.pag. 2. clamabant, clamabunt.

c.79.pag.1.amaronibus, Amazonibus.c.81. pag.2. fide dignis, fide dignus.c.82.pa.1.posſideat, poſſideãt.c.83. pag.2.deleant, doleant. c.85. pag. 1. ex lib. ix. lib. c.86. pag.2.τὸ πὴ, τὸ μὴ.c.87.pag.1.oppoſitiſſime, appoſitiſſime.c.88.pag.1. μυῶν, μύων. c.89.pag.1.ſacerdotis, ſacerdotes.pag.1.Graecus, Graecis.pag.2.παθέντας, παθόντας.c.93.pag.1.nullus, nullum.pag.2.affectus, affectos. c.94.pag.1.Elephantiaſi, Elephantici. pag. 1. duobus, duabus.pag.2.inceptum, ineptum. c.96. pag. 1. τοῦτον, τούτων. pag.1.praeſtantisſimi, praeſtantisſimus.c.97.pa. 2.Liberati, Liber.c.99.pag.1.magnum, Magnum.c.100 pag.1.foueat, faueat.pag.1.quod in, quae.c.102.pag.2. δεμερόντων, γερόντων. c.111.pag.1.depas, dapes, pag.2. aſſequebatur, aſſequitur.c.113.pag.2.uſus, uſos. c.115. pag.2.θρίνς, θριοίς.car.116.pag.2.demiſſerint, dimiſſerint pag.2.quia, qui a.c.117.pag.2.Pli.plant.pa.2.Meſ. Salina, Meſſalina.c.120.pag.1.ipſius, ipſis.pag.1.piſtos, piſtor.pag.1.quae, q;. pag. 1.ut, atq,. pag.2.communis, cauſſis.

Errata in Epiſtola Alexandri ſic corrigito.

μλείονα, πλείονα. καλέμενον, καλουμένων. καλάγχιχρον, κατάγλιχρον. δίυγερον, δίυγρον. ὕδαρως, ὑδαρὲς. πολλὰς πολλάκις. μηκέτη, μηκέτι. εὐχερῶς, εὐχερῶς. Γαγάδος, Γαγάτης. κακκία, κοκκία. ἔλεον, ἔλαιον. κατωπινόμενον, καταπινόμενον. ἐχημένον, ἐψημένου. ἐκβάλτει, ἐκβαλει. οἶον, οἶνον. εἰς, εἰ. uiuida, uiſcida. tatos, latos. ſalia, allia. Centuarij, Centaurij. indifferentes, indifferenter.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS ET ALIIS LECTIONVM

Liber Primus.

De Oesophago, & stomacho locus Galeni emendatus, & Aristoteli conciliatus, Lucretius defensus, Pollucis locus correctus, & alter Hippocratis indicatus de concoctione Cap. I.

ALENVS quinto de locis affectis cap. 5. scriptum reliquit ueteres interstitium illud quod inter fauces, & uentriculum collocatur οἰσοφάγον nominasse. posteriores uero Aristotele idem στόμαχον dixisse, quamquam & Homerum in 17. Iliados sic locutum inuenio, ubi scribit.

Α῎ψ, δ᾽ ἀναχαζομένοιο κατὰ στομάχοιο θέμεθλα
Νύξ; ἐπὶ δ᾽ αὐτὸς ἔρεισε βαρεῖν χειρὶ πιθήσας,
Α᾽ντικρὺ δ᾽ ἀπαλοῖο δὶ αὐχένος ἤλυθ᾽ ἀκωκὴ

Subiungit Galenus Aristotelem ipsum eã partem semper antiquo nomine uocasse: quae uerba occasionem multis dederunt, ut Galenum calumniarentur: si quidem Arist. infrequentius in ea parte nominanda οἰσοφάγου uoce usus reperitur, quàm στομάχου: is enim primo de histo. animal. cap. 12. 15. 16. & ultimo: 2. de histo. cap. 17. 4. de hist. cap. 23. & saepius totum illud spatium fau-

cium,& oris uentriculi, quod nos gulã diximus, στόμαχον appellauit: at 1. de hist. animal. cap. 6. tertio de partibus animalium cap. 11. in eadem parte nominanda οἰσοφάγον nomen interseruit: quod etiam ἀπὸ τοῦ μήκους καὶ τῆς στενότητος nescio qua ratione ita uocatũ dixit; unde cuiq. perspectum esse potest, aut Galenum errasse, aut illius philosophi scripta oscitanter admodum perlegisse: quorum vtrunque cùm ego à medicorum principe, & in peripatetica doctrina maxime versato, longe alienum putem, ad credendum potius inducor textus omnes vulgatos vnius vocalae οὐχ defectu fuisse deprauatos; & propterea ita legendos, αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους οὐκ ἀεὶ τῷ παλαιῷ καλοῦντος ὀνόματι τὸ μόριον τοῦτο τοῦ ζώου, hoc est Aristotele ipso non semper antiquo vocabulo hanc animalis partem nominante: Ad hoc aũt iudicandum primo ea ratione moueor, quod uerisimile non uidetur Galenum scriptorem omnium fere post homines natos diligentissimum in re adeo clara ita dormitasse; deinde si eius mentem attentius contemplari uelimus; id innuere uoluisse uidetur, quod ueteres eam partem οἰσοφάγον, posteriores Aristotele στόμαχον nominarint: Aristoteles vero tanquam inter hos tempore medius utroque nomine vsus sit. Illud interim non tacebo Latinos ferè omnes qui ornate, & pure dicendi studium amplexi sunt stomachi vocabulum pro ventriculo vt plurimum accepisse. Lucretius in 6.

Flagrabat stomacho flamma vt fornacibus intus.

Horatius *Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.*

Idem Columella: clarus est Celsus lib. 1. cap. 2. & 8. & lib. 4. cap. 5. qui tamen lib. 4. cap. 1. gulam stomachum, sed quasi populus ita loqueretur, nominauit, qui etiam aliquando, pro ore vẽtriculi ea voce usus videtur, quod etiam alios fecisse. sed καταχρηστικῶς scribit Galenus 7. aphoris. 56. Plinius quoque in sexcentis locis vbi varia

pro

pro ſtomacho remedia proponit, fere ſemper ventriculum intelligit, & ſi aliter ſenſiſſe ab aliquibus male credatur lib. 11. cap. 37. quando dixit ſummum gulae fauces, extremum ſtomachus: Caelius Aurelianus frequentiſſime pro ventriculo, & praeſertim vbi de ſtomachicis tractat in 3. chronicarum paſſionum, pro gula interdum ſtomachum accepit. Serenus pro ventriculo toto,

Qui ſtomachum regem totius corporis eſſe
Contendunt, vera niti ratione videntur;
Huius enim validus firmat tenor omnia membra,
Et contra eiuſdem firmantur cuncta vigore

Cur igitur Lucretius in transferendis Thucydidis uerbis ἀντὶ καρδίας quae os ventriculi ipſi ſignificabat, cor, & non ſtomachum, dicere maluit, haec ratio ſufficere docto cuidam uiro ipſum criminanti debebat, quod ſtomachus raro os uentriculi; plerunq; uel totum ventriculum, vel gulam ipſam proprie ſignificaret Latinis. Quo modo etiã Nicander in Alexipharmacis στομάχοιο δοχαίην vocari id à nonnullis dixit: quaſi ſit per quod ſtomachus recipit. Ac ne quis Pollucem in 2. lib. mihi adducat, vbi ſtomachũ aſperã arteriam quoq. vocatam dicere videtur, ſciri velim apud ipſum ſtomachum eo in loco pro gulae principio, quod ductibus ambobus quaſi cõmune eſt capi; vbi etiã litteram Pollucis mendoſam eſſe reor, quando ſcribit ὁ δὲ στόμαχος ἔγκειται μὲν ἔνδοθεν τῇ ῥάχει, κατατείνει δὲ εἰς πνεύμονα, hoc eſt, ſtomachus intus quidem incumbit ſpinae, pertinetq. ad pulmonem. quo in loco legendum credo εἰς κοιλίαν; nam ex his ſubſequentibus uerbis ſic eſſe legendum apparet τοῦ δὲ στομάχου καταλήγοντος εἰς κοιλίαν, id eſt, ſtomachus uerò cum in vẽtrem deſinat. Similia his ſunt, quae apud Hippocratem in libello de Anatome ſcripta habentur hoc modo, οἰσοφάγος δὲ ἀπὸ γλώσσης τὴν ἀρχὴν ποιεύμενος ἐς κοιλίην τελευτᾷ, ὃν δὴ καὶ ἐπὶ σηπτικῆς κοιλίης στόμαχον κα-

λέγουσιν. id est, Oesophagus autẽ sumpto a lingua initio in uentrẽ desinit,quẽ in uentre putrefactorio stomachũ nominant. Nã σῆψιν more antiquo ab Hipp. concoctione vocari in nostris Hippocraticis adnotationibus mõstramus,vt nemo mirari debeat,quod ventriculum,vbi concoctio perficitur, σηπτικὸν vetustissimus auctor dixerit,qui etiam ἀκροσαπὲς pro leuiter concocto in lib. περὶ τροφῆς dixit,sicut Empedocles vocauit vinum ὕδωρ ἐν ξύλῳ σαπὲν, idest concoctum, vt refert Aristoteles 4. Topic. cap. 5. & Plutarchus cap. 2. lib. de causis nat. vbi scribit coctionem esse putrefactionem.

De rabie, siue hydrophobia, & elephantiasi loci Aristotelis, & Medicorum explicati. Cap. 2.

APud Aristotelem 8. histor. animal. cap. 22. scriptum inuenitur hominem inter cetera animalia à rabido cane commorsum,neque rabie corripi, neque interire: eius verba sunt οἱ δὲ κύνες κάμνουσι νοσήμασι τρισίν; ὀνομάζεται δὲ ταῦτα λύττα, κυνάγχη ποδάγρα, τούτων ἡ λύττα ἐμποιεῖ μανίαν, καὶ ὅταν δάκῃ λυττῶσιν ἅπαντα τὰ δηχθέντα πλὴν ἀνθρώπου: ἀναιρεῖ δὲ νόσημα τοῦτο τάς τε κύνας, καὶ ὅτι ἂν δηχθῇ ὑπὸ λυττώσης πλὴν ἀνθρώπου. Quũ autem euentus quotidiani hominem non solum à cane, verum etiam ab alijs rabidis animalibus commorsum male affici,atque iugulari(vt Caelius Aurelianus 3.acutorum scripsit) manifesto declarent; multi vt Aristotelem ab erroris suspicione vendicarent in eo interpretãdo laborarunt. Iulius Pollux in 5. sententiam philosophi ita accipiendum uoluit,quod πᾶν τὸ ὑπὸ λύττῃ κυνὸς ἐχομένου δηχθὲν ἀναιρεῖται, ἄνθρωπος δὲ μόνος οὐκ ἄνευ κινδυνῶν περιγίνεται. Nicolaus Leonicenus vir doctissimus contextum potius deprauatum esse uoluit, & loco πλὴν esse legendum πρὶν quasi homo commorsus in rabiem,& mortem deueniret utique, sed posterius ceteris animalibus;quãdo Galenus aliquos post sextum, & octa-

octauum à morſu accepto annum, Albertus poſt duodecimum eo morbo laboraſſe, & necatos fuiſſe tradunt. Non defuerunt qui πλὴν χηνὸς legendum maluerint, rudi quadam experientia ducti, quòd anſeres ſaepenumero mordeantur, & nullum ex ijs interire conſpiciatur. Auguſtinus Sueſſanus in cõmentariis ſuper libros de animalibus ſententiã Ariſtotelis iccirco ueram putauit, quia unus homo ratione praeditus medicamentorum ope ſeruatur. quo minus vel non rabie capiatur, vel captus euadat: quamuis non omnes illud obtineant. Hieronymus Fracaſtorius diuerſa à cunctis uia incedens cetera animalia rabire ob feritatis conſortium quod illis cum cane eſt, hominem uero ob temperaturae ab illis multum diſcrepantis excellentiã minime ei aegritudini ſubiici ex Ariſtotelis mente credidit. Sed ego cum in vetuſtiſſimum codicem manuſcriptum inciderim, cui haec uerba deſunt, καὶ ὅτι ἂν δηχθῇ ὑπὸ λυττώσης πλὴν ἀνθρώπου, & hanc lectionem uetus quoq. Latinus interpres quem manuſcriptum uidi in Bibliotheca quam Io. Vincentius Pinellus uir doctiſſimus, & omniũ bonorum patronus in uſum eruditorũ magnis ſumptibus inſtruit, ſecutus ſit, putaui facile contingere potuiſſe, ut etiam antiquis temporibus ea uerba, quae litigandi occaſionem dedere, ab aliquibus librariis ex marginibus interſerta ſint, eo praeſertim quòd antiquus auctor Antigonus in ſynagoge paradoxarum hiſtoriarũ, vbi multa ex Ariſt. fideliſſime recitat, id ſolũ inquit uoluiſſe Ariſtotelem ὑπὸ κυνὸς λυττώσης λυττᾶν πάντα τὰ δηχθέντα πλὴν ἀνθρώπου. Veruntamen ut concedam Ariſtotelicum contextum nihil omnino immutandum, neminem adhuc eorum ueritatem uſquam aſſecutum exiſtimo; propterea quod tempeſtate Ariſtotelis morbum hunc in homine nondum cuiquam innotuiſſe inuenio: unde iure ipſe ſcriptis mandauit, ſolum hominem com

morſum

morſum à rabido cane illaeſum permanere: An uero illud ita fuerit, quod eo tempore morbus ille nuſquam eſſet, ſed poſt ortum habuerit; an quod eſſet quidem, ſed minime cognoſceretur, forſan dubitari poſſit. Attamen vtrunque fieri potuiſſe exiſtimo. Plutarchus enim 8. ſympoſiacorum problem. 9. hydrophobiam, & elephantiaſim morbos fuiſſe nouos Aſclepiadis tempore, qui ſub Pompeio Magno Romae in arte medica claruit, ex ſententia Athenodori medici teſtatum fecit; ubi ſimiles morbos, atq; etiam alios cauſis diuerſis poſſe nouiter oriri diſputat: nihilominus haud rationi quoque diſſonum mihi uidetur morbũ antiquitus etiam extitiſſe, neque tunc innotuiſſe; propterea quod homines eo morbo multis poſt acceptum morſum diebus occuparentur; & iccirco à Medicis eius cauſa non aduerteretur; vtcumque ſit, Ariſtotelis certè tempore minime cognitũ fuit hominem commorſum à rabido cane ullo morbi aut ſymptomatum prauorũ genere, & praeſertim aquae timore capi; quod & aliae praeter Plutarchi modo citatum teſtimonium, rationes mihi perſuadent: Nam ex uetuſtioribus Aſclepiade ſcriptoribus neminem adhuc inueni, qui huiuſce mali mentionem vllam expreſſam fecerit: quod ſi manifeſtum fuiſſet, aequum erat ab aliquibus, & ſaltem ab uno Hippocrate nominari nempe qui in commentariis epidemicis, & alibi uaria, ac prope incredibilia morborum genera recenſuit. Nicander item Colophonius, qui ante Pompeij tempora ſub Attalo eius generis poſtremo Pergami rege floruit; cum omnia venena, ac letalia homini ſiue ex potu, ac cibo, ſiue ex morſu atque impreſſione carminibus perſecutus hydrophobiam tacuerit, par eſt arbitrari non aliunde eam ſilentio praeterijſſe; niſi quia aetate ipſius nondum apparuerat. Neque Caelii Aureliani auctoritas (ſiue ipſe ſit, ſiue Soranus ab eo latinus redditus, qui in

3.acut.

3.acut.de hac passione latissime differit) me quicq̃ mouet, quandoquidem inepte satis, ac indocte ex uno, vel altero Homeri, Menandri, Democriti, & Hippocratis loco falso, & extra rem inducto Hydrophobiam veteres auctores nouisse se se probare credit. Accedit quod Ouidius, qui paullo post Asclepiadem vixit, Hydrophobiae nullum esse remedium scribens hoc versu,

Soluere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis ulla medetur aquis.

indicare videtur eum morbum nuperrime apparuisse, quippe cuius medicina nondum inuenta esset; quin & hac in re Plinij alioquin auctoris grauissimi sententiam probare nequeo, qui vsque ad tẽpora sua aquae, & aliarum rerum formidinem ex morsu canis ortam incurabilem extitisse, & casu quodam à milite Cynorhodi potionem à matre sibi per litteras ex insomnio indicatam huic malo inuentam esse medicinam scribit; quum constet Cornelium Celsum, & Scribonium Largum Plinio antiquiores eius remedia plurima scriptis mandasse; vt silentio praeteream Dioscoridem, atque Caelium Aurelianum, siue Arrianum, qui Themisonem medicum Asclepiadis sequacẽ à cane morsũ huiuscemodi timorẽ incurrisse, & medicamentorum ope incolumẽ euasisse scribunt: nisi, Plinii auctoritatẽ tuentes, dicamus vulneratos à canis dente ante ipsius tempora curatos esse, si in principio medicus accersebatur; at si neglectus longius processerat morbus, & timorem aquae pepererat, minime curari potuisse, cui sententiae non parum Celsus fauet, inquiens, aquae timore oppressis in angusto spem esse: Simili pacto Galenum à calumnia uindicare soleo, qui in 6. de loc. affectis, solos canes rabie tentari scripsit, cui etiam Alexander ille probl. auctor assensus est. Nã Porphyrius, Apsyrtus, Hierocles, & Palladius, qui huiusmodi morbum in equis & aliis animalibus obser-

uarunt Galeno posteriores extiterunt, vnde facile contigit, vt illius tempestate nondum in quopiam alio, quàm in cane rabies innotuerit, vel saltem id nomen tunc non obtinuerit, quod posteriores in alijs animalibus vsurparunt, nisi dicamus Galenum haudquaquam Hippiatricem exercuisse, & propterea, si quicquam in ipsa errauit, excusationem mereri. Quod uero Plutarchus scribit Elephantiasim ab Arabum medicis lepram vocatam, Asclepiadis solum aetate se se manifestasse; id ita accipiendum puto, vt quemadmodū scribit Plinius 26.lib. in Italia tunc apparere coeperit, quoniam eum morbum sub nomine Satyriasis Aristoteles in 4. de gene.animal.cap.3.intellexit, ut Michael Ephesius in commentario prudenter notauit. Adhuc in Aegypto antea vulgatum extitisse declarat etiam Lucretius in 6.

Est elephas morbus, qui Nili flumina propter
Gignitur Aegypto in Media, neque praeterea usquam:
Atthide tentantur gressus, oculiq. in Achaeis, Finibus

Elephātiasim autem licet in Italia statim restinctam narret Plinius; in Aegypto tamen frequens durauit vsque ad Galeni tempora, qui eum morbum Alexandriae familiarem in Germania, Scythia, Mysia frigidis regionibus non grassatum, 2. libro ad Glauconem tradidit: Quod porro Aegyptiorum reges ea lue capti sanguine humano in balinearum solijs fuso magna populi cede curarentur, vt non multum verosimile, sic ferini potius remedij habuisse speciem opinor.

Restitutus Galeni locus de palmulis, & alter declaratus nonnulla de oliuis, *Cap.* 3.

PAlmulas & vi quadam peculiari, & quod magno labore coquantur, ac vaporibus superiora tentent, capitis dolorem generare scriptum est à Galeno 2. de compo. medic. s. l. vbi Apollonii ad dolores

ex ebrietate scripta recitat; necnon 2. de alim. fac. & in libello de facile parabilibus apud Solonem: quod antea Xenophon apud Athenaeum in 14. dipnos. & Dioscorides affirmant: Ceterum in 2. de comp. med. s.l. recensens medicamenta pro curandis capitis doloribus ex stomacho ortis haec ait, ὅσοι δὲ οὐ δύνανται τὸν ἄρτον ἐσθίειν χωρὶς ὄψου τούτοις ἢ ἐλαιῶν, ἢ φοινίκων ἢ σταφυλῆς ἢ τινὸς τοιούτου διδόναι. Ex quibus perspicuum fit Galenum contraria sibi sentire: nisi dicamus hunc ipsum contextũ deprauatum esse, & loco φοινίκων legendum λευκῶν, vt iuncta dictioni ἐλαιῶν habeatur oratio in hunc modum, τούτοις ἢ ἐλαίων λευκῶν ἢ, quem locum ita restituendum ideo existimo, quoniã Aetius, qui vt infinita prope alia, ita eum contextum ad verbum in 6. lib. cap. 45. induxit; sic & ipse habet ἄρτον προσφέρεσθαι βραχὺ ἢ ἐλαιῶν λευκῶν ἢ σταφυλῆς ἢ τοινὸς τοιούτου διδόναι. Nam de oliuis albis mentionem inuenio apud Celsum lib. 4. cap. 20. apud eundem Galenum 5. de comp. med. s.l. necnon apud Oribasium lib. 7. qui omnes iis in stomacho, atque in aliis partibus adstringendis vtuntur, ne quis miretur cur potius oliuas albas, quàm alias ibi legendum voluerim: porro oliuae albae illae dicuntur, quae mediae sunt inter virides & maturas: virides enim acerbae nimis sunt, & cruditate sua minime conueniunt; maturae quae & nigrae sunt sua pinguitudine stomachum relaxant. Albae autem vtroque excessu carent, cum neque incoctae prorsus sint, & adstrictoria facultate non priuentur. Quo etiam Plinij accedit auctoritas, qui libri 23. cap. 3. oliuas albas stomacho vtiliores, ventri minus, scriptum reliquit. Quomodo albae oliuae condirentur non est mihi admodum compertum, inuenio tamen apud veteres plures eas condiendi modos extitisse; Nam muria primo condiebantur, ipsisq. foeniculum admiscebatur κολύμβαδες à Graecis vocatae, à Romanis drupae. Cae-

lius Aurelianus 4. chron. pass. cap. 3. natantes vocauit; Has aliquando albas vocatas putaui, quod Diphilus apud Athenaeum 2. dipnos. eas a nigris, quas στεμφυλίδας vocabant, distinguat, & ad firmandum ventriculum commendet his verbis, τὰς δὲ μελαίνας, καὶ κακοστομαχωτέρας, καὶ βαρύνειν τὴν κεφαλὴν, τὰς δὲ κολυμβάδας καλουμένας εὐστομαχωτέρας εἶναι καὶ κοιλίας σταλτικάς; id est, nigras quidem & stomacho minus aptas, & caput grauare: Colymbadas vero & gratiores stomacho, & vētrem retinere. Condiri etiam oleo consueuisse inquit Aristoteles 2. Rhet. vbi στέμφυλα ἐλαίου δεῖσθαι refert: erant vero στέμφυλα apud Athenienses oliuae illae, quas aliter τετριμμένας nominabant; Aristophanes θλαστὰς vocauit, Caelius Aurelianus ibidem fractas nuncupauit. Quae vero sint oliuae premadiae apud Nicandrum in alexipharmacis aduersus Cerussae venenum commendatae nondum mihi quicquam certi compertum est, nisi sit oliua Pausia, quam vt Virgilius simul cum Orchade iungit hoc carmine,

Orchades, & radij, & amara Pausia bacca:

Sic & Nicander

τῷ καὶ πρημαδίης, ἢ ὀρχάδες εἶαρ ἐλαίης.

Est enim Pausiae apud Columellam bacca iucundissima, ex qua oleum fit saporis egregii dum viride est: vetustum autem corrumpitur, vnde Seruium laudare non possum, qui apud Virgilium pro amara bacca viridem exponit. Cum amaror Pausiae sit iucunditati cuidam iunctus, ut Plinius ait, cerasa laurea non ingratae amaritudinis esse. Cogitent quaeso eruditi, num aliquid lucis ei loco afferre valeant. Auctor est Celsus lib. 2. cap. 19. oliuas etiam ex defruto & passo cōdiri solitas: Quoniam autem de palmulis sermonem habui, locum alium Galeni in medium proferre placet; in quo interpretando omnes penè interpretes vel hallucinatos, vel obscurio-

res

res quàm par erat extitiſſe video: is eſt libro de locis patientibus 6. vbi diſputans num vterus animal ſit (quemadmodum Plato ſcripſit) ait, quod ſi eſſet, quando rebus deſideratis fruſtratur, vtique triſtitia afficeretur: & forſan emaciaretur: exemplum deinde proponens, ſubiungit καθάπερ ἔνιοι φασὶν τοὺς ἐρῶντας φοίνικας πάσχειν: quae verba ad Phoenices populos referre omnes videntur interpretes; cum minus diſtet Caelum à terra, quàm vt id Galenus doctiſſimus ſignificare voluerit: Nam de vtero ſecundum ipſum ſenſibus orbato loquēs ineptus plane fuiſſet, ſi animali & non plantae eum aequiparaſſet: ad haec palmae plantae hiſtoria adeo quadrat Galeni menti & inſtituto, vt nemo vel mediocri iudicio praeditus de alia re locutū Galenum credere poſſit: auctor enim eſt Philoſtratus in Iconibus palmam marem atque foeminam ita ſe amare, vt niſi prope ſerantur, ac ſe contingant emacientur, exſiccenturq.; quod Plinius quoque lib. 13. cap. 4. non ſolum affirmauit, ſed etiam addidit ipſas ſterileſcere; cui ſententiae non parum conueniunt, quae ante hos a Theophraſto ſcriptis mandata ſunt 3. de cauſis plantarum cap. 20. palmam foemellam fructus nō retinere, niſi ſupra eam flores maris palmae cum puluere iaciantur; quod nonnulli voluere idem operari ac ſemen maſculorum piſcium ouis foemellarum inſperſum.

Galeni locus emendatus in 12. Meth. & alter in 13. melius quàm à Linacro interpretatus. Cap. 4.

GAlenus in medicos nonnullos inuectus, qui generoſa remedia importune adhibentes aegrotos iugulabant, quendam narrat dyſentericos valido quodam praeſidio interdum curaſſe, interdum necaſſe: modū vero illius curationis ita fuiſſe tradit κρόμμυα τὰ καρτὰ καλούμενα μετὰ ἄρτου ἐδίδου ἐσθίειν, καὶ πίνειν ὀλίγον

ἡμέρᾳ μίᾳ, quo in loco interpretes Graecos codices vulgatos secuti, cepas cartas vocatas transferunt. Harum cum apud nullos auctores genus vllum ita vocatum inuenerim, textum deprauatum esse, & pro κάρτα vel κνίδια, vel κρητικὰ legi debere putaui. Quod cepas huiusscemodi vocatas veteres habuerint testatus est abunde Theophrastus, & post ipsum Plinius; qui etiam cepas coctas dysentiricis vescendas dare medicos consueuisse cap.5.20. libri tradit; Creticas in honore habitas dulciusculas fuisse ex Theophrasti, & Plinij verbis coniicitur, vt ea ratione fieri potuerit, quod medici illas tanquam palato gratiores elegerint, vel certe κρόμυα τὰ κοκτὰ καλέμενα legendum omnino reor, vt Galenus vulgatum Romae nomen literis exarare voluerit, quod alibi identidem fecisse nemini ignotum arbitror; quae loci huius facile emendandi coniectura in memoriam mihi adducta est a iuuene, cum primis & erudito & docto Semuele Darderio Byzantio philosophiae, ac medicinae doctore, & nostri studiosissimo auditore. Sed quoniã methodi locũ explicui; alterum lubet subnectere in fine decimi tertij libri, quem interpretes forsan ob Romanae vrbis ignorantiam male transtulerunt: vbi .n. Gal. arteriarũ incisionem instituit, quae vincula in id opus eligẽda sint, edocens Gaiuana ex Gallia Romã aduecta ceteris praefert: ac diligẽtia, sibi solita vsus, vbi quoq. in vrbe illa venderentur indicans, ait, πιπρασκομένων δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν ἥτις ἐκ τοῦ τῆς ῥώμης ἱερȣ κατάγει πρὸς τὰς ἀγορὰς, quẽ locũ transferens Linacer, dixit. Vendita vero maxime in sacra via, quae a tẽplo descẽdit ad fora, cũ trãsferre debuerit: quae a tẽplo Romae ad fora descẽdit: ita .n. mira Galeni diligentia in describendo apposi tissime loco nõ occultatur. Erat.n. via sacra non longe a templo Pacis, necnon a foro tẽplum Romae & Augusto (vt in quibusdã antiquis numismatibus cõspicitur) dica

tum

tum, quod & pulchritudine, & sacrificiorum magnificentia Veneris templo inferius nequaquam fuisse his versibus monstrat Aurelius Prudentius.

Iamq. domo egrediens, vt publica festa, diesq.
Et ludos stupuit, celsa & capitolia vidit,
Ac sacram resonare viam mugitibus, ante
Delubrum Romae (colitur nam sanguine, & ipsa
More Deae, nomenq. loci ceu numen habetur
Atque vrbis, Venerisq. pari se culmine tollunt
Templa, simul geminis adolentur thura Deabus)

Eius Templi facies fere tota seruatur adhuc, Cosmaeq. ac Damiano hodie dicatum est; ibi erant variae officinae, inter quas erant, qui vincula huiuscemodi venderent: illud quoque ex eodem loco colligendum est Galeni tempore sericum rarissimum fuisse, quando id ipse refert sub ditione Romana & in magnis ciuitatibus penes solas mulieres opulentas inueniri potuisse.

Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de bulbis nonnulla non poenitenda contexuntur Cap. 5.

ARchigenes medicus clarissimus, qui Hadriano imperatori inseruiuit, & eius morti loco sub mãma lethali demonstrato occasionem dedit, ut Dion Cassius scribit, apud quẽ pro Hermogene Archigenem legẽdum esse reor, multa in re medica praeclarissima cõmentaria edidit, quae a Gale. passim ceteris aliorum sui temporis medicorum scriptis nõ sine honore praeferantur. Is cum illorum curationem institueret, qui prae fame in animi deliquia incidunt (ut scribit Galenus) praecepit quamprimum viribus reficiendis incumbendum esse; & ideo iam soluto deliquio ea illico exhibenda, quae belle nutrirẽt, qualia sunt oua sorbilia, panis cũ vino, cochleae, & bulbi; Quo in loco vehementer suspicor mendũ aliquod latere, qm̃ illa, q̃ ἀθρόως siue aceruatim nutrire possunt, oĩa multũ & cito in parua mole nutriũt;

cochleae vero, & bulbi tametsi nutrimenti multum corporibus praestare valcant, nihilominus tardissime, & sensim alimentum suum membris impertiunt, vt hac ratione Galenus 2. aphor. 18. apertissime neget ea aceruatim nutrire: Accedit his quod Aetius haec omnia ad verbum transferens cochleas & bulbos non habet, sed loco eorum halicam cum vino posuit; quemadmodum etiam apud Galenum ipse legendum puto: nec obstat quod paullo supra Archigenes pro stomachicis cochleas & bulbos, sicut & Diphilus apud Athenaeum probarit, quoniam vt illi ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent, sic ad reparandas statim vires minime congruunt. Neq. (dicet quis) Galenum in loco supra citato halicam inter tarde nutrientia recensere, propterea quod ibi de halica sola ab ipso sermo habetur cui se vinum misceatur, aufertur sane ipsi viscíditas, atq. crassities; & ideo efficitur vt multũ nutrimentum, quod secum habet, paruo tempore distribuatur, qua ratione Galenus in primo ad Glauconem huiuscemodi mixtionem probauit in illis, in quibus syncope timetur in acceessionibus; quemadmodum & Aetius in cardiacis, aliisq. plurimis: Quod porro de bulbis scripsit Arist. 20. probl. eos repositos germinare, quoniam interna ac nutritia humiditate abundant, id ita accipiendum est, quemadmodum 5. de causis plantarum Theophrastus prodidit, videlicet omnia bulbacea lento quodam humore praedita esse, cuius ope tam diu natiuus calor conseruatur, quousq. is ab externo adiutus humiditatem illam explicat, praeparat, & noua forma induit. Eos venerẽ excitare ostẽdit versiculus apud Athenaeũ citatus.

Οὐδὲν σ᾽ ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ᾽ ἔχῃς.

Quod etiam Martialis venustissime sic expressit.

Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Quid bulbis aliud, quàm satur esse potes?

Locus

Locus Galeni de foecundis correctus: & nonnulla ad id ex Lucretio & Paullo Cap. 8.

HAnc iuxta omnes impressos codices sententiam habet Galenus 5. aphor. 63. quod tam mulieres, quàm viri si temperie quattuor qualitatum potiantur, generant, quamuis temperie illa priuatis commisceantur; intemperati vero nunquam generant nisi contraria intemperie praeditis iungantur, vtpote calidi frigidis, humidi siccis, & ita de singulis: sic enim sua lingua scribit περὶ μὲν τῶν εὐκράτως ἐχόντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὡς ἀεὶ γεννῶσι κἂν καὶ δυσκράτοις μίγνυνται, περὶ δὲ τῶν δυσκράτων ὡσ μετὰ τῶν ἐναντίων μόνον. Sed haec minime cohaerere posse rem intimius considerantibus videbuntur, quoniam si intemperati solis intemperie eorum contrariis naturis copulati gignunt, qui poterunt temperatis iuncti generare? neque dicendum est temperatas naturas intemperatis quibusuis contrarias existere, quoniam Galenus infra satis manifestum facit se de ea loqui contrarietate, quae inter vtraq. extrema, non inter alterum extremorum & medium posita est. Itaque textum corruptum esse potius, atq. hoc pacto legi debere puto ὡσ ἀεὶ γεννῶσι ἢν καὶ εὐκράτοις μίγνυνται; namq. sententia vt vera sibi constabit, quod temperatis si temperati misceantur semper gignunt, intemperati vero tunc solum, quando contrariis suae intemperiei copulantur. Haec omnia videtur Lucretius in 4. de natura libro quasi somniasse, vbi foecunditatis varias causas exponens inter alias vnam sic ponit.

Vsq. adeo id magni refert, vt semina poßint
Seminibus commisceri generaliter apta,
Crassaq. conueniant liquidis, & liquida craßis:

Quod vero paullo post scribit ad concipiendum quoque magnopere conferre si à tergo, beluarum more, vir cum

cum muliere vtatur venere,

Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas
Id quoq. per magni refert, nam more ferarum
Quadrupedumq. magis ritu plerunque putantur
Concipere vxores, quoniam loca sumere possunt
Pectoribus positis sublatis semina lumbis.

non est ita explodendum, quin rationem magnã secum habeat, potiusq. dictu turpe quàm factu videatur. Nam & Paullus Aegineta non contemnendus auctor quicquid Lucretius ad hanc rem pluribus carminibus scriptum reliquit, hisce verbis lib. 3. cap. 74. complexus est μίξις δὲ ἡ ἐξόπισθεν δοκεῖ πρὸς κύησιν συμφέρειν, id est, à tergo coitus iuuare conceptum videtur. Loca vero Lucretij citata Q. Serenus Gordiani Imperatoris praeceptor indicare voluit, quando scripsit;

Irrita coniugij sterilis si munera languent
Nec sobolis spes est multos iam vana per annos
Foemineo fiat vitio res, nec ne silebo.
Hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti.

Quid sit recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quae antiquorum propomata. Cap. 7.

LEgitur apud Trallianum 11. lib. fuisse penes Romanos propomatis genus, quod Romani recentatũ nuncupabant, vtq. in eo bibendo magis delectarentur, peculiari quadam arte refrigerabant: id nomen quid significaret, quodve potionis genus esset, multos diu ambiguos tenuit: nec defuerunt qui Alexandri codicem corruptum esse crediderint. Ego vero si coniectari mihi liceat, textum nullo errore ibi esse infectum, recentatumq. Romanos vocasse puto vinum antiquum, musto, vel lixiuio, vel tortiuo commixtum, quasiq. renouatum, quomodo plerosq. hodie factitare conspicimus: recentare enim apud veteres in vsu fuisse pro re-

nouare

nouare auctor est Nonius; vnde etiam quod a Varrone in libris de lingua latina vinum vetusnouum nuncupatum inuenitur, hoc ipsum recentatum fuisse arbitror, quod caupones pro vetere interdum vēdere solitos memorat Galenus lib. de cib. bo. & mali succi. Quo pacto hoc Romani refrigerarent, cum nihil compertum habeam, id tamen diuinare audebo hanc potionem vtpote valetudinariis optatam aliquo diuerso modo, ita vt e gelida potius, aut saltem modice frigida, quàm vere gelida fieret, non autem vel lamina, vel glarea, vel glacie, vel niue, vel alio ex ijs, quos infra exponam, modis refrigerare consueuisse: tot namq. modos vina & aquam insigniter refrigerādi veteres habuisse comperio: Et quoniam propomatum mentio incidit, quaenam illa forent non erit absurdum significare. Scribit Paullus Aegineta cap. 15. lib. 7. propomata mixtiones quasdam extitisse factas ex mellis despumāti sextario vno & vini quaternis; vt vero Alexander Trallianus lib. 1. cap. 10. & 11. & alibi saepe meminit, propomata nulla alia erāt, quàm vina factitia diuersorum generum de quibus plura apud Columellam & Plinium magnos Latinae linguae auctores, & quae Aetius interdum προποτισμοὺς vocauit. Haec autē sic appellata ea ratione credendum est, quod ante reliquos potus atque cibus sumerentur; quam huiuscemodi vina bibendi consuetudinem sub Tiberio Claudio principe inuectam medicorum placitis nouitate aliqua se se commendantium scribit Plinius 14. libro cap. 20. Post quem Plutarchus 8. symposiacorum problemate 9. dum queritur tempore suo propomatum vsum qui nouis morbis occasionem praestaret, inductum, nil aliud intellexit quam quod Plinius antea detestatus erat, haec scilicet factitia vina bibendi morem. Quamuis προπόματος, vti antiquae cōsuetudinis apud Athenaeū est mētio. Cur vero ita a medicis cōmendatū sit opinor,

quòd vt principibus ac nobilibus viris largiorē bibendi copiam facerent, ea vina excogitarint, quae varie affectos stomachos curarent, confirmarent, & ad bibendum impune magis excitarent, quando etiam non deerant, qui, vt copiosius potare atque edere possent, vina praua quae ipsis excitarent vomitum, praepotabant, de qua re sic Iuuenalis satyr. 7.

Tandem illa venit rubicundula totum
Oenophorum sitiens, plena quod tenditur vrna
Ad motum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexin,
Dum redit & terram luteo ferit intestino.

De varijs antiquorum refrigerandi vina, & aquam modis de decocta, & quae fuerit calda. Cap. 8.

VAriis modis aquam refrigeratam veteres potasse inuenio; quod enim niuibus antiquissimis vsq. temporibus illud agerent, satis Athenaeus ex Alexi, Dexicrate, Euthycle, & Xenophōte in 3. dipnos. probauit, vbi etiam niues potasse, easq. in fossis magnis quibus quernos ramos superinijciebant, cōseruare consueuisse memoriae mandauit: etsi Martialis dixerit

Non potare niuem, sed aquam potare rigentem
De niue commenta est ingeniosa sitis.

Quòd Plutarchus in 6. sympos. fieri quoq. solitum scribit cum paleis & rudibus pannis niuibus circunductis, easq. ab aere tuentibus, & frigiditate acquisita conseruantibus. Protagorides libro Comicarum historiarum secundo, quoddam militum Antiochi regis refrigerandae aquae artificium memorat, quod scilicet aquam die in aprico loco ponebant, & quod crassum erat, nocte incipiente excolantes reliquam noctis partem in hydrijs fictilibus subdio in editioribus domus partibus exponebant

bant: per totam deinde noctem duo pueri ipsa vasa ex terius irrigabant, & diluculo incipiente purgantes rursus, faecemq. subtrahentes & tenuem ipsam aquam maximeq. sanitati idoneam facientes inter paleas hydrias ipsas collocabant. sicq. demum illa vtebantur nullam niuis inopiam cognoscentes. Non admodum ab hoc diuersus erat ille refrigerandi aquam modus, quem Galenus in Alexandria, atq. vniuersa Aegypto seruatum se vidisse testatur commen. 4. 6. epid. vbi occidente Sole prius calefactam aquam testaceis vasis inijciebant, eaq. vasa fenestris ventos expositis, vt tota nocte refrigerarentur, suspensa, deinde ante Solis exortum humi deposita frigida aqua conspergebant, ac interdum ipsis folia frigida, vitium, lactucae, & similium circumponebant, vt frigus aquae noctu acquisitum interdiu conseruaretur. Semus Delius libro Nesiadis secundo, in insula Ci molia loca refrigeratoria excauata scribit, in quibus aestatis tempore vasa fictilia tepida aqua plena deponebant; postea aquam nulla re niuibus differentem expor tabant. Alium refrigerandi aquam modum fuisse dispu tat Plutarchus ex Aristo. 6. symp. vbi cotibus & silicibus necnon plumbeis laminis aquae iniectis eam refrigerari demonstrat. In puteis quoq. vinum refrigerandi mo rem habuisse veteres testantur Strattis in refrigeratorijs & Lysippus in bacchis: Ceterum Neronis postremum aquae refrigerãdae inuentum nullo praedictorum igno bilius extitit, qui vt frigoris voluptate absq. niuis vitijs frueretur, aquam decoqui sibi, vitroq. demissam in niues refrigerari curabat: quem morem ita insecuta aetas Romae obseruauit, vt Neronis decocta fere in omnium ore versaretur; De qua sermonem habens Iuuenalis saty. 5. sic ait,

Cum stomachus domini feruet, potuq. ciboq.
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.

& Marcialis *Spoletina bibis, vel Marsis condita cellis,*
Quo tibi decoctae nobile frigus aquae.

De hac Galenus intellexit, quando 7. methodi libri memorat se interdum stomachi, ac membrorum intemperies aqua niuibus refrigerata curasse ὡς ἐν Ρώμῃ (ait ille) σκευάζειν ἔθος ἔχουσι, προθερμαίνοντες τὴν κατασκευὴν, ἣ αὐτοὶ προσαγορεύουσι δεκόκταν. Ne in medium adducam Athenaeum, qui libro dipnos 3. clarissime demonstrat, quàm frequens apud Romanos esset decoctae vsus; vbi notare licet eos conuiuas errasse, qui penes eum auctorem probare nitebantur antiquiores Nerone decocta fuisse vsos. An vero calda vnquam in cõuiuijs sanorum vterentur antiqui in potu dubitatum fuit a multis; certe ex Philemone constare potest aliquando eiusmodi potum vsurpatum esse, quãdo scribit caldam chalco, quae fere est quadrantis nostri mensura, vendi solitam, quae pusillitas non lotioni, sed potui inseruire poterat. Posterioribus saeculis frequentior calidae potus fuisse inuenitur, ita vt in conuiuijs aeque caldae atque frigidae minister haberetur, quemadmodum scribit Iuuenalis saty. 7.

Quando vocatus adest caldae, gelidaeq. minister.

Num autem calda quam medici frequenter sub vocabulo θερμὸν nominant, quam vt antiqui potabant aqua esset igne, sole vt calefacta, an aliter disputata quaestio est; Ego sane ita semper existimaui nunquam inter conuiuia Veteres aquam calefactam bibisse, quòd ea potius concitet vomitum, quam aut voluptatem, aut commodum afferat, cum item Plinius potum calidum esse contra naturam probet argumento brutorum; quae frigidum prosequuntur, & neque ipse, neque Galenus vllum huiusce potionis nisi in aegrotis mentionem fecerint. Caldam autem fuisse aquam illam, quam nulla

arte

arte refrigerabant, ſed quae qualis ſuapte natura erat, potaturis porrigebatur, ideo opinor, quoniam Martialis ubi dicit

Iam defeciſſet portantes calda miniſtros,
Si non potares Ceciliane merum. &
Frigida non deſit, non deerit calda petenti,
Sed tu moroſa ludere parce ſiti.

Manifeſte indicat ſe de ea aqua ſermonem facere, quae paſſim in conuiuijs admiſcebatur vino, & eius magna copia habebatur, cuiuſmodi profecto extitit aqua nulla arte calefacta, aut refrigerata: Nec aliter ſenſit Philemon, qui uilitatem & copiam caldae demonſtrauit, ſcribens eam quadrante vendi, cum veriſimile ſit aquam frigefactam, aut calefactam non ita vili pretio venditam fuiſſe: nec obſtat Platonis ſententia nimirum qui eo loco ſitim in exemplum adducat cupiditatis, & non de ea ſerio agat, quae frigidi, atque humidi appetitus ab omnibus definitur. Cur poſtea ſic appellarint communem potando aquam, puto vt eam a frigefacta niuibus, vel alio ingenio conuiuis inter petendum, & miniſtris inter ſeruiendum diſtinguere liceret: Quod ſi haec opinio aliquibus minus placeat, id ſaltem neceſſario obtinebo, vel tantum aliqua valetudine affectos toto conuiuio, vel illos, qui vomere cupiebant, vt copioſius & maiori fame ingurgitarent, ante cenam calefactae aquae potu vſos eſſe: quod & Antiphanis in Omphale indicauit his verſibus.

ἐν χύτρᾳ δὲ μοι

Ὅπως ὕδωρ ἕψοντα μήδεν ὄψομαι;
Οὐ γὰρ κακὸν ἔχω, μήδ' ἐχοιμ', ἐάν δὴ ἄρα
Στρέφει με περὶ τὴν γαστέρ' ἢ τὸν ὄμφαλον
Παρὰ φέρτατος δακτύλιος ἔστι μοι δραχμῆς.

Ad

Ad quod pertinere quoq. videtur ea disputatio, quae in eodem Athenaei libro tractatur, an post ficus calida, an frigida bibenda sit, & medicorum Graecorum praeceptum, qui ad reprimendum renum feruorem caldae potum ante alios cibos summopere cõmendant. Quod vero ante cibum ad vomitum prouocandum nonnulli caldam praesumerent, ex Martialis epigrammate in Cecilianum constare potest, qui cum tempestiue nimis ad secum cenandum iuisset, ipsum incusat, quod statim nõdum accenso in culina igne caldam petijsset.

Caldam poscis aquam, sed nondum frigida venit,
Alget adhuc nudo clausa culina foco.

Loci Aristotelis emendati ex Theophrasto, & locus Platonis examinatus. *Cap. 9.*

ARistoteles in 5. probl. primo, caussam inquirens, qua ambulationes longae per inaequales vias factae maiorem lassitudinem, quam per inaequales inducant, iccirco contingere scribit, quia multus, ac vehemens motus lassitudinem parit: subiungit deinde τοιαύτη ἡ σπερματώδης, quae vox antiquo interpreti, atque etiam Gazae occasio fuit, vt non modo ipsi errarẽt, sed & illi, qui in lexico componendo eos secuti scripserunt σπερματώδης vocem motum per viam inaequalem significare, cum nec huiuscemodi significatio Aristotelis loco quadret, nec vox alibi vsurpata reperiatur: Itaq. restituendum locum esse puto, quemadmodum penes Theophrastum in libro περὶ κόπων inuenitur, quem librum fere totũ ex Aristotelis problematibus conflatum esse quiuis iudicare potest: ibi.n. sic legitur ἢ ὅτι ἥ τε πολλὴ κίνησις ποιεῖ κόπον, καὶ ἰσχυρὰ τοιαύτη δὲ ἡ σπασματώδης. Quam vocem perbelle intẽtioni auctoris, & litterae cõuenire vnicuiq. perspectum esse potest, eo magis quod

simili

ſimili voce vſus eſt Ariſto. in eadem probl. parti. probl. 8. ſicuti quoq. Hippocrates in 2. de diaeta, vbi concuſſionum, quae inter magnos motus collocantur, mentionem fecit; non diſſimiliter locutus reperitur, vbi dixit τὰ παρασείσματα ἐμποιέειν σπάσματα. Quod porro partic. 4. probl. 22. habetur οἷον τό ἄμυλον ἐκ τοῦ στέατος, multos torſit quid nam ſibi vellet: ſi quidem Ariſto. aequiparans ibi ſanguini id quod paucum ex multo nutrimento efficitur, ſicuti ſemen, exemplum afferens ea verba ſubnectit, quae certe parum conuenire nemo nō videt: vnde opinor ego ſic reſtitui oportere οἷον ὁ μυελὸς ἐκ τοῦ στέατος. Nam ijs animalibus, quibus ſanguis euadit ſeuoſus, etiam medullam στεατώδη effici tradit Ariſto. 2. de partibus animalium cap. 6. vt ſenſus eſſe poſſit id valde praecipuum haberi, quod paucum ex multo fit nutrimento, veluti medulla ex ſeuo, nempe quae ſemper exigua ex plurimo ſeuo ſuccreſcit: illud obiter hoc in loco adnotare volo, Platonem dum in Timaeo ſcriptum reliquit medullae morbum omnium periculoſiſſimum eſſe, ſub medullae nomine cerebrum intellexiſſe, nempe quod ex genere medullarum exiſtere ſcripſerit, Galenus ſecundo de temper. & 2. de vſu partium: ſi enim medullae nomine vel ſpinalem (vt dicunt aliqui) vel alias medullas cōprehendere voluiſſet, parum vera ſane fuiſſet illius ſententia, quando non medullae ſpinali, aut alteri, ſed vni cerebro haec Platonis verba adaptari poſſunt: τὸ δ᾽ ἔσχατον πάντων ὅταν ἡ τοῦ μυελοῦ φύσις ἀπ᾽ ἐνδείας ἤ τινὸς ὑπερβολῆς νοσήσῃ τὰ μέγιστα, καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον τῶν νοσημάτων ἀποτελεῖ.

Locus Galeni, & Caelij Aureliani expoſita de Angina, & ſomno ſorbili. Cap. 10.

GAlenus in 2. eius, quam ad Glauconem ſcripſit, epiſtolae parte inflammationis curandae rationem ex ſitus partium indicatione captā demonſtrans

ſtrans multorum affectuum exempla proponit; inter cetera de angina ſecundum Latinorum interpretationem ſcribit, tunc in ipſa venas ſub lingua eſſe pertundendas, quando & vniuerſum corpus iam exinanitum, & paſſio diuturna ſit; ex quibus verbis nonnulli traxerunt anginam morbum alioquin acutiſſimum a Galeno inter diuturnos aliquando reponi: quod tamen falſum eſſe quiſque intelliget, modo Graecam litteram male ab omnibus fere interpretatam videre vellit ὅτως οὖν κατὰ τὸν συναγχικῶν τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας τέμνομεν, ὅταν ἡμῖν τὸ μὲν ὅλον ἤδη σῶμα κενὸν ᾖ, καὶ χρονίζῃ τὸ πάθος, quae ſic vertenda ſunt; ita igitur & in ſynanchicis venas ſub lingua pertundimus, quando iam vniuerſum corpus ſit exinanitum, paſſioq. perſeueret. Quod enim χρονίζειν hoc in loco ſicut alibi ſaepius perſeuerare ſignificet, facile eſt aequo Lectori concedere. Ceterum id praeſidij genus ab Hippocrate primo omnium propoſitum Caelius Aurelianus ſiue potius Soranus a Caelio Latinus redditus in 3. acut. quattuor rationibus improbat: primo quod ex inciſione earum venarum materia copioſior in affectum locum tracta grauius malum reddat: ſecundo quod ad hoc vt huiuſcemodi adminiſtratio belle fiat, laqueum collo, qui venas ſubleuet, circundari oportet, vnde ſuffocationẽ augeri periculum eſt: tertio quod ſanguinem fluentem eo in loco reprimi, diuiſa colligari ſine manifeſto periculo nequeant: quarto quod etiam ſi ſanguinis fluxus inhibeatur, ſolent tamen loca tumida ſemel aperta leui qualibet de cauſſa reſerari: Sed haec argumenta parum valent, quando corpus iam ſit ita inanitum, vt aliunde materia confluere nequeat, miniſtrosq. optimos habeamus, qui incidere, colligare, & fluoris periculum omne vitare ſciant. Et quoniam Caelij mentionem feci, locum eius alterum ſignare libet, qui cum libro acut. 2. cap. 4. altercum bibentes opprimi

graua

grauatione ſorbili ſopori ſimili ſcribat, aliqui non ſorbili, ſed terribili legendum, aut eam vocem abradendam voluerunt; ego vero neque tollendam eam, neque mutandam puto, ſiquidem ſoporem eum elegantiſſime ſorbilem nuncupauit, in quo maximus ſtertor efficitur, qui quod ſorbitionis clariſſimam imaginem praebeat, praeter ſenſus fidem, etiam Plautinus ille Lucrio in Militis fabula manifeſtum fecit, qui interrogatus a Palaeſtrione, quid Sceledrus ageret, ſic cum eo ſermonem habet, Luc. ſorbet dormiens, Pal. quid ſorbet Lu. illud ſtertit volui dicere, ſed quia conſimile eſt, quod ſtertas, quaſi ſorbeas.

De Iſicijs Itrijs, & Libis variae obſeruationes & explicationes Cap. 11.

AVctoris, qui problemata ſub Aphrodiſienſis Alexandri nomine vulgata edidit, libro eorum primo, quaerens διὰ τί ὁ ἰσικὸς δύσπεπτος, iccirco euenire tradit, quoniam in terendis carnibus multus ſpiritus immiſcetur, qui eum cibum ita leuem facit, vt non in ventriculi fundo ſubſiſtere valeat, ſed in altum efferatur ſemper, ſicq. minus coquatur: Hoc in loco dubitatum eſt, an ἰσικὸς, an ἰσίκιον legendum ſit, quemadmodum penes Athenaeum in 9. dipnos. ſcriptum inuenitur. Ego certe textum Alexandri mendoſum, & ἰσίκιον legendum eſſe crederem, cum Latini quoq. noſtri inſicia dixerint; ſed dum cogito Alexandrum Trallianum libro 7. capit. primo, & lib. vndecimo cap. 1. eadem voce vſum, fit vt facile putem vocem ἰσικὸς in probl. mutari non debere, quae ratio vna cum multis aliis poterit quoque perſuadere, problemata illa auctorem habuiſſe

Alexandrum Trallianum, & non Aphrodisiensem, a quo omnia ea mutuauit Macrobius, quae 7. satur. cap. 8. de Isicijs disputauit. Insitia porro siue isicia duplici modo fiebant, vel ex varijs carnibus tritis & pipere cōmixtis, vt Athenaeus quoq. scribit, vel ex piscibus diuersis, sicuti Alexander docet: ex illorum generibus sunt salciciae nostrae non multum nomine differentes. Erat quoq. ijs simile tetrapharmacum adeo imperatori Hadriano carum, quod ex fasiano, sumine, perna, & crustulo compositum fuisse narrat Spartianus. Horum vero similitudinem quandam referunt botargae, quorum inuētorem extitisse Heliogabalum meminit Lampridius. Habuerunt quoq. veteres aliud edulii genus ἴτριον vocatum, cuius saepenumero mentionem fecit Galenus, & alii. id quomodo fieret, docuit Athenaeus: apud quē in 14. dipn. haec leguntur, ἴτριον πεμμάτιον λεπτὸν διὰ σησάμης καὶ μέλιτος γενόμενον, quod genus hodie etiam passim in Sicilia, & in Calabria, praesertim apud Thurios populos conficitur, vbi olim Herodotus historiam suam condidit, & vbi magna sesami, quam incolae giorgiolenam vocant, copia nascitur, ita vt eo multis in cōdimentis amygdalarum, quibus carent, loco vtantur; quo pacto Romae loco sesami amygdalae in vsu habentur ad conficienda itria, quae & ibi, & in Calabria, Siciliaq. coppettae nuncupantur. Quae vero a Galeno itria saepius nominantur, hoc prorsus modo facta non credo, cum ab ipso duplex genus tradatur, vnum ῥῆυμα, alterū λάγανον vocatum; quibus iam compactis papauer insper gi solitum scribit in lib. de simpl. med. puto tamen haud multum dissimilia extitisse illa, praecipue, quae ῥυήματα vocata memorat. Ex quibus, & ex lacte cum placentas alias fieri consuesse scribat, ea omnino intelligit, quae liba a Romanis nominata tradit Athenaeus; vnde qui in primo de semine Galeni lib. ἴτρια transtulit, liba Felicianus,

cianus,hanc rem ignorauit; quanquam & liba diuersimode ab antiquis composita fuisse conijcere licet ex Catonis de re rustica lib. quorum venditores libarios Senecam,apud quem pro libariis perperam librarii legebantur, vocasse cum Caelio puto.

De pane furnaceo error in Galeni interpretatione explicatus, & alter de Myrtidano Plinij detectus, Quid sit tracta Plinio, & Athenaeo Cap. 12.

Vicunque Latinis auctorum interpretationibus contenti Graecos eorum contextus intelligere non curant,quàm grauiter saepenumero errēt, ex multis cognoscere licet; sed hoc quod nunc dē pane furnaceo propositurus sum, nequaquam minimum est, tum quia panis, vt Alexander in primo probl.ex Homeri ἄλφιτα, μυελὸν ἀνδρῶν saepius vocantis sententia scribit,inter ea, quae nos nutriunt, primum locum tenet, tum quia non parum ad valetudinis, & vitae conseruationem eius coctura refert. Galenus itaq. in primo de alimentis varias panis cocturas referens haec ait; κάλλιστοι μὲν αὐτῶν εἰσὶν οἱ κλιβανῖται,καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ὠπτημένοι τε, καὶ προπαρασκευασμένοι πρὸς τὴν ὄπτησιν,ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν οἱ ἰπνῖται τὴν αὐτὴν ἐσχηκότες δηλονότι παρασκευήν. ἐπεὶ δὲ οὐχ' ὁμοίως ὀπτῶνται τὰ διὰ βάθος τοῖς κλιβανίταις, διὰ τοῦτ' αὐτῶν ἀπολείπονται; quae verba ita omnes quos mihi videre contigit, interpretes transferunt, vt censuisse videantur panes clibanitas Galeni esse furnaceos nostros, ἰπνίτας vero eos, qui in paruis coquuntur furnis, quam etiam sententiam multi deinceps nec proletarij authores diserte tenuerunt.Verum enim uero rem contrario modo se se habere videlicet ἰπνίτας in furnis magnis,κλιβανίτας sub testis, aut furnis portatilibus coctos panes fuisse Galeni verba demonstrant,

quando is panes ipnitas (ſic mihi liceat loqui) icciroo inferiores clibanitis iudicat, quia illi non aeque extrinſecus, atque intrinſecus coquuntur, vt pani noſtris furnis aſſato euenire ob immoderatum laterum feruorem quotidie obſeruatur : hi vero nō minus intimas, quam extimas partes aſſatas habent, cum parui furni blandiorem quendam calorem ob eorum tenuitatem acquirāt, cuius merito exactior coctura panis perficitur; quam item ſententiam expreſſit Hippocrates, quādo ſecundo de diaeta ſcripſit, panes clibanitas ſicciſſimos eſſe ob teſtae humiditatem vniuerſam exugentis calorem, ipnitas autem, quos recte furnaceos tranſtulit Cornarius, magis nutrire, quam verubus, aut craticulis coctos, quod minus ab igne, quàm illi, vrantur. Quod porro κλιβανίτης, ſiue κριβανίτης panis a furnaceo differens fuerit, Plinius lib. 18. & Athenaeus lib. 3. adeo clare indicarunt, vt amplius quicquam de hoc dicere minime opus habeam : illud addam non eſſe medicis ignorandum, panes noſtros, quos vere ἰπνίτας Hippocratis & Galeni facimus, non eſſe prorſus innoxios : eſſe autem innocentiores illos, qui ſub paruis teſtis coquuntur eo pacto, quo apud nonnullos homines biſcocti parantur, quos ſi clibanitas panes appellemus, neq. a veritate, neque a veterum appellationibus fortaſſe recedemus. Inter panum genera fuerunt, qui tractam ab Athenaeo & Plinio voce (vt credo) Romana appellatam adnumerarint; ſed ego ijs aſſentire nequeo, licet putem fuiſſe quādam paſtae farinaceae ſpeciem, quae pani adſimilabatur. Quod ſi etiam noſtra antiquis conferre par eſt, tracta erat quaedam mixtura ex fermento & farina conflata, quam manibus ſaepius in formam longam & planam trahebant, vnde nomen tractae emanauit, quod etiam hodie apud aliquos Italiae populos durat, qui huiuſcemodi placentas ex fermento, & farina compactas, ac de-

deinde furnis coctas tiratas a trahendo populari vocabulo nominãt. Plinii verba loco supra citato haec sunt, Durat sua Piceno in panis inuentione gratia ex alicae materia. eum nouem diebus macerant, decimo ad speciem tractae subigunt vuae passae succo: Athenaeus autem sic in 3. εἰς δὲ τὰ καπύρια, vel καπυρίδια καλούμενα τράκτα μίξεις ὥσπερ καὶ εἰς ἄρτον, Tracta in genere neutro pluralis numeri, vt Athenaeus profert, etiam apud Catonem saepius nominata inueniuntur, & (vt reor) ea sunt, quae hodie tortis subtus, & supra coqui ponunt, foliaque siue spolia vocant. Et quoniam Plinii facta est mentio, eius (ni fallor) errorem subiiciam: is enim libro 15. cap. 31. scribit Veteres antequam piperis vsum haberent, loco eius baccas myrti vsurpasse: quod cum neque apud alios auctores hactenus mihi eam rem diligentissime perscrutanti legere contigerit, neque admodum rationi consentaneum videatur, inde potuit faciliter Plinius errandi occasionem caepisse, quod (vt auctor est Galenus in expo. voc. Ant.) myrtidanum plurimi πέπερι nominarent, quemadmodum Hippocrates fructum myrti myrtidanum & ipse vocauit, sicque piper ab aliis vocatum scripsit.

De aquis Vesicarijs & Caeretanis Galeni locus de templo Pacis male a Giraldo intellectus. *Cap.* 13.

MVltas habuerunt maiores nostri balnearum aquas mirificas pro variis morborum generibus curandis, quarum nomina etsi hodie quoque apud auctores conseruentur, ipsae tamen vel oblitae sunt, vel ignotae, sicuti aquae Nepesinae a Caelio Aureliano inter Italiae nobiliores adnumeratae. Atq. etiam Auguriae, & praeter has Vesicariae ac Ferratae

a Scribonio Largo, & Marcello Burdegallensi nominatae, quae postremae cum vbi fuerint, a nemine adhuc notatum viderim, me operae pretium facturum spero, si quid sentiam, manifestum fecero. Scriptum itaque apud praedictos inuenitur auctores, in Thuscia aquas extitisse ferratas, quae mirifice vesicae vitia emendabant, vnde vesicariae vocabantur: locus vero Milonis Brochi, siue Gracchi praetoris hominis optimi ad quinquagesimum ab vrbe lapidem erat: Has balneas olim Viterbienses esse putaui, quod illae sint in Thuscia, vesicae morbis adhibeantur, & paullo minus, plusve quinquagesimo lapide ab vrbe distent; sed cum anno superiore Centum cellas, siue ciuitatem veterem, Alexandrum Farnesium Cardinalem maximum secutus, petijssem; locum conspicatus ab eo oppido duobus milliaribus distantem, vbi vestigia antiquarum balnearum, & amplissimi aedificij apparebant, volui diligentius omnia intueri, tandemq. reperi, ibi egregias aliquas balneas fuisse extructas, ad quas ex propinquis montibus per subterraneos cuniculos aqua ducebatur; vnde in eam coniecturam veni, posse fieri, vt illae essent aquae ferratae a Scribonio & Marcello nominatae; ad quod credendum pluribus rationibus inductus fui. Primò quòd locus ille sit in Thuscia; Secundò, quod ab vrbe quinquagesimo lapide, si via Cassia eo perueniamus, distet; Tertiò, quòd montes illi, à quibus deriuabatur, ferrati etiam hisce temporibus vocentur, nempe quia ferrum ibi nascatur, vt aquas similiter vi ferrea praeditas esse conueniat; Quartò, quòd incolae morbos vesicae nterdū m earum aquarum beneficio curent: quāquam vsq. adeo deturpatae & imminutae sunt, vt pauci illis vti velint: quod nullus alius locus vrbi hodie propinquus cognoscatur, cui magis balnearum illarū conditiones adaptari queant. Iam vero quales fuerint huiusmodi balineae

lineae ex Iconographia cognoſcetur, quam Pyrrhus Li gorius totius antiquitatis omnium noſtri temporis hominum vir peritiſſimus ex ſitu acceptam apud ſe habet. De caeretanis balneis Strabonis tempeſtate ad curandas aegritudines varias maxime aeſtimatis iam dubitaui, nunc certior factus Caere nobiliſſimam olim vrbem prope eas aquas fuiſſe ſitam, quae ſitilianae hodie vocantur, ad credendũ permotus ſum huiuſcemodi aquas antiquas quidem immo ipſa Caeretanea balnea a Strabone nominata eſſe; & quanquam multis temporibus latuerint, ac fere nihil de illis ab auctoribus ſcriptum inueniatur; hiſce tamen temporibus non parum celebrantur ob mirificam opem, quam in curandis omnigenis fere cutaneis affectibus quotidie praeſtant. His de templo Pacis Romae errorem Gregorij Girarldi ſubnectam, qui auctoritate quadã Galeni falſo intellecta permotus id ab aegrotis frequentari conſueſſe primo de Diis gentium libro ſcriptum reliquit, cum nullibi legatur in illo, aut in alio templo eos vnquam verſatos, praeterquàm in inſula Tiberina, vbi Aeſculapij aedes ſitae erant, & quodam alio loco in id exſtructo, vt qui ad ludos Circenſes venirent ſi forte fortuna aegrotaſſent, haberent vbi commode curari poſſent. Sed ne videar gratis Girarldum improbare, Galeni ſentẽtiam in medium ponam, qui in principio libri primi de differentijs pulſuum medicos ſui temporis coarguens, quod de nominibus pulſuum futiliter contenderent, ait ſaepenumero inter eos excitatas eſſe contentiones ſimiles illis, quae inter medicos in templo Pacis, vel ſuper aegrotos diſputantes oriri ſolebant; quod enim in templo Pacis conuenirent, omnium rationalium artium profeſſores ad diſputandum, ipſe met Galenus in ſermone de libris propriis manifeſtum fecit: quod etiam Romae medici non raro ſuper aegrotos digladiarentur, videre eſt in pluribus

bus eiusdem commentariis: verba Galeni citata a Giraldo clara sunt. De medicis enim eum, quem dixi sermonem, habens sic ait πηλίκην οἴει μάχην ἔσεσθαι; ἢ δηλόνοτι τοιαύτην, οἵαν πολλάκις ὁρῶμεν ἔντε τῷ τῆς εἰρήνης τεμένει, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀῤῥώστων; idest qualem censes pugnam fore?an talem qualem saepe videmus inter ipsos ortam in templo Pacis, atque etiam coram ipsis aegrotis? Attamen id ignorari nolo alibi, quam Romae, languentes in templis quandoq. detineri solitum fuisse, vt curarentur, quod locupletissime testatus est Strabo in 8. Geograph. lib. vbi memorat in Epidauro, Coa insula, & Trica Aesculapii fuisse aedes, in quibus magna aegrotorum copia nutriebatur, tabellaeq. cum curationum inscriptionibus pēdebant. An vero idem, vel quid simile fuerit valetudinariū, cuius loci habetur mentio apud Senecam lib. 1. de ira, & apud Columellam lib. 11. cap. 1. 16. & lib. 12. cap. 3. 7. certe affirmare non audeo. puto autem fuisse peculiarem locum in vnaquaq. priuata domo, vbi serui tantum infirmi curabantur, & detinebantur, eo pacto quo hodie in monachorum coenobiis simili muneri peculiaris locus dicatus conspicitur.

Error in Aetio correctus de Ficubus, & alia de ipsis: Columellae de Embammate locus emendatus. Cap. 14.

VBi remedia extinguendae siti demonstrat Aetius lib. 9. inter cetera pro tollenda eorum, qui ab imbecillitate vires recuperant, siti ficus siccas secundum Cornarij translationem in cibo acceptas commendat; quae sententia cum semper mihi suspecta fuisset, quod Hippocr. in 2. de diaeta scribat τὰ ξηρὰ σῦκα καυσώδεα, tandem antiquissimo vltra sexcentesimum annum codice mihi Messanae, dum ibi cum Alexandro Farnesio patrono meo essem, cōparato, inueni loco siccarum, legi debere, viridium: sic enim contextus meus habet

habet δίαν παύει σῦκα χλωρὰ ἐσθιόμενα, ex quo loco quemadmodum etiam ex multis aliis perſpectum eſſe poteſt, Cornarium habuiſſe codices valde deprauatos, id quod ſi valetudo mihi concedet, intra paucos annos magna eruditorū vtilitate & in Hippocrate, & in Aetio oſtenſurum me polliceor. Ficus igitur virides ſitim auferre non ſolum medici dixerunt, & praeſertim Hippo. loco citato, vbi σῦκα χλωρὰ ὑγραίνειν tradit, necnō Plinius lib. 23. cap. 7. vbi ſiccas ficus ſitim excitare, virides ſedare ſcribit, verum etiā Martialis cognouit, quādo ſcripſit

Chia ſeni ſimilis Baccho, quam Setia miſit,
Ipſa merum ſecum portat, & ipſa ſalem.

Poſt ficus (vt Heraclides Tarentinus apud Athenaeū diſſerit) alij calidam aquam, alij frigidam eſſe potādam voluerunt: qui calidam praetulerunt, his rationibus inducti ſunt, quòd ſicut calida manus magis abſtergit, quàm frigida, pariter citius eluit ventriculum, & inteſtina, ne ficus ibi diutius retineantur; addebant calidam aquam extra poſitas ficus magis diſſoluere, frigidam magis conſtringere, quod item ficubus intro acceptis euenire rationi congruum eſt. Qui vero frigidam bibi debere putarunt, frigido dicebant poculo cōſidentia in ſtomacho & grauia deorſum ferri; & iccirco ficus, quae ſtomachū vexant, citius ab eo deſcendere; Qua ratione alij ſuper potabant merum, perſuaſi nempe quod prompte, quae eſſent in ventre, deorſum propelleret; Oportere .n. aiebant poſt ficus multo denſoq. vti poculo, ne illae in ventre cōmorentur, ſed in inferiores inteſtinorum partes celeriter deferantur. Ariſto. quoq. in probl. ficubus ſuper potandum vinū credidit, quòd vt ignis paruus a magno extinguitur, ſic exiguus ficuū calor a vini maiore vincaт; idem ante ipſum cōmendatum fuit ab Hipp. 3. de diaeta lib. in iis, quibus ob frigiditatē infirmus eſt ſtomachus. Non fuit abſq. vtilitate ruſticorum inſtitutum, quos tra

E dit

dit Galenus consueuisse ficus macerare aceto, quod earum visciditatem magnopere corrigeret. Non inconuenit vt hoc loco detegam errorem, qui hactenus in Columella a nemine, quem sciam, animaduersus, & emendatus fuit, praeterquam a Latino Latinio Viterbiensi acris iudicij & singularis doctrinae ac probitatis viro; in lib. enim 12. cap. 34. sic legitur, Qui scilliticum acetum facere volunt, decem bambatae in tres amphoras musti mitis &c. vbi quid significent ęe duae dictiones, [decem bambatae] nec Apollo sane intelligeret. Quare illa verba [Qui scilliticum acetum facere volunt] extremis antecedentis capitis iungenda sunt; deinde titulus subsequentis Capitis apponendus separatim [De Embammate] postremo incipiendum sequens Caput In tres amphoras musti: Hunc in modum clarissima erit Columellae oratio, qui eodem lib. cap. 55. Sinapim faciendi rationes plurimas docens cuiusdam Sinapis ad Embammata idonei mentionem fecit: Quod porro scripsit Vlpianus l. si quis Embamma fuisse loco aceti, val de descriptioni embammatis Columellae quadrat, cui magna aceti portio admiscetur. Sic etiam Latino intinctus nomine vsum Plinium reperio. Itaq. Turnebum alioquin doctissimum probare nequeo, dum in 17. ad uers. lib. cap. 13. bambatae, vocem non mutandam leui bus quibusdam rationibus contendit.

Locus Plutarchi de Pithoegijs emendatus: & De festo primae Augusti diei. Cap. 15.

Omanos vina, quae annum saltem praeterijssent vt plurimum bibere consueuisse, ita clare scriptum habetur apud Galenum, aliosq. auctores, vt superuacaneum iudicem illud amplius demonstrare. Nam vinalia festa degustandis vinis instituta XIII. Kal. Septem.

Septemb. fiebant, vt Plinius ſcribit, quae autem idem IX. Kal. Maij fieri ſolita tradit ab Aenea fuiſſe inſtituta meminit Ouidius 6. Faſtorum. Graeci vero quod eadem noua necdum ſextum menſem adepta frequenter potarent, Galenus quoq. teſtatus eſt, qui in Com. ſup. primum de Nat. hum. rationes varias exponens, quibus hieme pituita adeo copioſa in hominum ſtomachis gignitur, inter multas, quas recenſet, eam ponit, quod plurimi tunc noua vina bibant, quae aptiſſima ſunt in pituitam conuerti: quare Plutarchi codicem in 8. ſympo. 10. deprauatum eſſe puto, vbi haec in vulgatis leguntur καὶ μὴν οἶνοντε τὸν νέον οἱ πρωϊαίτατα πίνοντες, ἀνθεστηριῶνι πίνουσι μηνὶ μετὰ χειμῶνα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμεῖς μὲν ἀγαθοῦ Δαίμονος Ἀθηναῖοι δὲ πιθοίγια προσαγορεύουσι; loco enim μετὰ χειμῶνα, περὶ χειμῶνος reſtituendum ob id iudico, quoniam Gaza, cui in hac re fidem maximam adhibeo, contra nõnullorum opiniones ἀνθεστηριῶνα Nouembrem menſem fuiſſe contendit, πιθοίγια vero quod menſe Nouembri celebrarentur, ſicuti noſtris temporibus in omni fere Europa vndecima Nouembris, quae D. Martino dicata eſt, die, multi auctores teſtati ſunt, etſi Io. Grammaticus Ianuarij menſe illud factitatum ſcribit. Quae ſupra dixi vinalia XIII. Kal. Septembris Romae fieri ſolita, ea puto, quae paſſim hodie in Italia Kal. Auguſti celebrantur: vt enim feſta illa in die, qua fidicula ſydus oriri incipit, Autumnusque incohat ad tempeſtates leniendas (quemadmodum ſcribit Plinius libro 18. cap. 29.) inſtituta erant, ſic noſtris temporibus prima Auguſti ad excantandam menſis prauitatem fieri videntur.

De oleo, & butyro, aphrogeala, varia Galeni & aliorum explicata. Plinij locus correctus. *Cap.* 16.

COquos antequam vel pisces, vel carnes assarent, oleo inungere solitos refert Galenus 2. de simpli. medic. quod ideo ab ipsis factitatum credidit, ne exteriores partes vi ignis exustae consumerentur, interiorumq. coctionem impedirent: ego vero potius ob id factum existimo, ne carnium & piscium intestinus, atq. proprius humor extra flueret; sed intus cohibitus, & coctus iucundiorem cibum palato redderet: Oleum enim occludere extimos corporum meatus, quo minus quicquam effluere queat, & Galenus fassus est, & Alexander, qui in probl. ea ratione animalia insecta ab oleo enecari disputat, prohibita ex olei obstipatione natiua eorum spiratione: hoc autem pacto assata intellexisse Aristotelem verisimile est, quando in 4. de mixtorum affectibus libro ea elixatis humidiora facit. Quod deinceps oleo cocta non ita vrantur, vt Archidamus censebat, in hoc iure a Diocle damnatus, Auerroes Arabum omnium doctissimus in 5. collectaneorum lib. monstrauit; vbi conterraneos suos oleo carnes omnes coquendi morem habuisse, quia sic delicatiores & meliores euaderent, pluribus demonstrat. Olei mentionem non incõgrue butyri tractatio sequitur, nimirum, quod apud gentes, quibus oleum deerat, butyrum etiam in ungendis post balnea corporibus pro ipso suppleret, vt notauit Galenus, nosq. in libris nostris Gymnasticae monstrauimus. Habuerunt quidem veteres varia butyri genera, sed pharmaci potius loco, praesertim apud nobiles, quam cibi illis in vsu erat, vt non immerito Plinius butyrum gentium barbararum laudatissimum cibum, quive diuites a plebe discerneret, appellarit: hac namq. ratione factum puto, vt Athenaeus, qui in suo con-

conuiuio nullum cibi genus praeterijt, butyri nunquam mentionem fecerit. Non possum certe mirari satis, cur Galenus Dioscoridi imposuerit, quasi butyrum ex ouillo tantum & caprillo lacte trahi scribat; cum si eius litteram considerare velimus, nunquam ipsum negasse, quin & ex bouillo fieret, sed bonum ex ouium, atq. etiam caprarum lacte fieri censuisse reperiemus; quae sententia vera putari debet, quemadmodum verum est, caseum ouium, & caprarum bonum esse; Dioscoridis mentem de butyro fortasse explicans Plinius dixit, Plurimum e bubulo & inde nomen: pinguissimum ex ouibus fit, & ex caprino, quo in loco Plinij verba quaedam mihi suspecta redduntur, quoniam de butyri effectibus sermonem habens, haec scribit. Natura eius astringere, mollire, replere, purgare. Nam praeterquam quod duo ista sibi aduersantur, mollire & astringere, a nullo quoque auctore butyro astringendi facultatem attributam legi: neque id rationi & eius temperaturae consonum videtur; quocirca pro astringere, digerere, restituendum duco, cum praecipua, quam butyro Galenus ascribit, facultas sit digerendi vis. Butyrum item ex equino lacte Scythas factitasse memoriae mandauit Hippocrates, siue Polybius quarto de morbis. Quod vero scribit Plinius libro vndecimo, capit. 41. barbaras gentes consuesse lac in iucundum acorem condensare, & butyrum pingue quod spuma lactis esset, nil aliud intelligit, quàm oxygala, & aphro gala apud Romanos maxime aestimatum, & niue refrigerari solitum, vt Galenus septimo methodi narrat, idem enim hodie apud multos inter suauissima edulia sub nomine capitis lactis reputatur.

De

De vino dulci, & de consensu Aristotelis, & medicorum explicati loci. Cap. 17.

VInum dulce neq. inebriare, neq. a frigore densari scriptum reliquit Aristo.4. meteorolo. quod etiam confirmauit 3. probl. sect. Haec tamen sententia ab omnibus fere improbatur, quod certa experientia constet innumera prope vinorum dulcium genera reperiri, quae insignem potoribus ebrietatem inducant: Vnde melius censuisse iudicant Hippocratem haec in 2. ad sentētias Gnidias libro scribētem ὁ μὲν γλυκὺς ἧσσόν ἐστι καὶ καρηβαρικώτερος τοῦ οἰνώδεος καὶ ἧσσον φρενῶν ἁπτόμενος. Sed neq. Aristorelem male dixisse intelligemus, si de quo dulci vino ab eo sermo habeatur, sciemus: Inuenio apud Plinium & Galenum protropum vinum, siue prodromum quod ex Gnido, & Lesbo Romam aduehebatur, maximo in pretio habitum esse, non modo pro varijs medicamentorum compositionibus, verum etiam pro diuitum & nobilium mensis; cuius etiam meminit Vitruuius lib. 8. cap. 3. vbi loco protyri, protropi legendum prudenter monstrauit Philander: Hoc autem erat mustum sponte defluens, antequam vuae calcarētur, quod protinus diffusum lagoenis suis deferuere passi, postea in sole quadraginta diebus torrebant aestatis secutae ipso Canis ortu; Similiter factum inuenio olei genus qnoddam gleucinum, & lixiuium a Latinis vocatum: Erat id vinum maxime dulce, vt videatur quandoq. inter dulcia primum locum tenuisse; quemadmodum Athenaeus libro primo hisce testatur, Μιτυληναῖοι τὸν παρ' αὐτοῖς γλυκὺν οἶνον πρόδρομον καλοῦσι, ἄλλοι δὲ πρότροπον. an vero mustum lixiuium Columellae, siue mustum lixiuium fuerit hoc protropum, considerent alij: Itaq. cum in Graecia protropum vinum dulce nuncuparetur, ibiq. praestantius, quàm alibi nascere-

tur

tur, atq. tale minime inebriare perſpectum ſit, credere cogor, Ariſtotelem ſub nomine vini dulcis, non quodlibet vinum dulcedine praeditum, ſed hoc vnum genus Graecis quaſi proprium duntaxat cōprehendiſſe. Quid enim ea verba ſibi volunt ἐστὶ δὲ ὀνόματι οἶνος, ἔργῳ δὲ οὐκ ἔτι, niſi quod vinum dulce, cuius mentionem facit ibi Ariſt. erat naturae cuiuſdam inter vinum verum & muſtum mediae, cuiuſmodi protropū fuiſſe innuit Plinius, vt quemadmodū muſtum haudquaquā ebrietatem parere in probl. monſtrauit Ariſt. & poſt ipſum luculenter cōprobauit Plutar. in ſymp. quē Macrobius ſat. 7. latine loquentem fecit, pariter in 4. meteorol. de vino dulci ſiue protropo idem enunciarit, nempe quod vt temperatura a muſto parum recedebat, ſic etiam viribus ei ſimile exiſteret, niſi potius libeat pro dulci ab Ariſtotele paſſum acceptum eſſe, non tantum quia Plinius illud inter dulcia collocat, ſed quoniam Polybius in 6. auctor eſt nec non Varro, & Gellius Romanas mulieres vino interdictas huiuſcemodi paſſum bibiſſe, quaſi ab eo nullum ipſis periculum ebrietatis immineret. Ex prob. Ariſtotelis aliud item mihi in mentem venit adnotare, apud quem 1. & 4. ſect. coitum morbos quoſdam ex pituita ortos curare legitur in hunc modum, Διὰ τί ἡ λαγνεία πρὸς νοσήματα ἔνια τῶν ἀπὸ φλέγματος συμφέρει, quae verba transferens Gaza ſemper λαγνείαν, neſcio quo ſpiritu, immoderatum coitum eſt interpretatus: et ſi namq. ea vox λαγνεία interdum Hippocrati ſemen ſignificet, vt Galenus in expoſ. voc. ant. ſcriptum reliquit, nūnquam tamen ab ea coitus immoderantiam deſignari certum eſt, tantominus 6. Epid. com. 5. dum ait λαγνείη τῶν ἀπὸ φλέγματος νούσων ὠφέλιμον, & 1. de diaeta ſcribens λαγνεύειν δὲ ὕδατος ἐφόδων γινομένων πλείονα: vnde Ariſto. problematis ſui occaſionem accepiſſe videri poteſt, & vnde quoq. Dioclem ab Athenienſibus (vt ſcribit Theodorus

dorus Priſcianus) iuniorem Hippocratem vocatum ſua mutuaſſe puto, cum in epiſt. ad Antigonum Regem ſcripſit, ſolſtitio hiemali, quando plurimum exuberat pituita, concumbendum eſſe. Hacc etenim ſententia non ſolum pro vera accipitur a Galeno & Auicenna, modo vires ſint firmae, immo etiam ab eodem Hippocrate duobus exemplis valde confirmatur: quorum alterum eſt Thimocharis, quem in 5. Epid. refert, hieme a catharro in nares maxime defluente ſolicitatum, coitu omnem humorem exicaſſe: alterum eſt Hicippi, de quo refert in 4. Epid. quod nocturnam pollutionem febriens pluries paſſus, nullum nocumentum ſubiit, imo leuatus eſt, ut male cenſuiſſe uideatur Petrus Apponenſis, quando problema Ariſtotelis exponens, coitum quemcunque in febribus ſemper obeſſe ſcribit, ſicuti quoq. damnari meretur Clinias ille Pythagoricus, quem refert Plutarchus 3. ſympo. interrogatum, quando mulieribus commiſceri expediret, tunc praeſertim, reſpondiſſe, quando quis damnum aliquod pati uelit; quamquam idem Plutar. apud Stobaeum ſer. 99. ſic ait, ὅθεν ἄριςα λέγεται, τὸ ξοφῆς ἀκορίην, καὶ πόνων ἀοκνίην, καὶ ἀπέρματος ὀυσίης τήρησιν, ὑγιεινότατα ἐῖναι.

De varijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quædam: locus Hippocra. illuſtratus, & alius Athenaei correctus, Heſiodiq. ſententia interpretatur Cap. 18.

VInum aquae primum miſcere coepit Staphylus Sitheni filius (ut ſcribit Plinius) ſed huiuſcemodi mixtio longis temporum interuallis non paruam varietatem accepit, tum à natura vini; tum à natura bibentium; tum etiam à tẽpore quo potabatur: A natura vini primum variata eſt mixtio, quando Maroneũ uicies tanto aquae addito ob eius vim miſcendum eſſe voluit

voluit Homerus; cuius generis vini facultas, vigorq. indomitus etiam Mutiani ter Consulis tempore durabat, qui eius sextarios singulos octonis aquæ misceri comperit: sic.n. falernum indomitum vocauit Iuuenalis, quod vix & ipsum multa aqua domaretur; ut Galenus aliud ὀλιγοφόρον quod pauca aqua uincebatur: atqui communes uini tēperaturas tres extitisse ex prouerbio antiquo ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα monstrat tertio sympos. Plutarchus, vbi ait; qui Dionysij harmonias callebant, eos tres vini cum aqua consonantias aspexisse, sesquialteram, diapason, & diatessaron: πέντε namq. hemioliam denotasse, quae efficiebatur tribus aquae partibus duas vini addendo, τρία indicasse diapason, quae fiebat vni vini parti duas aquae immiscendo; τέτταρα diatessaron significasse, quae nascebatur ex tribus aquae partibus & vna vini simul temperatis: Addit idem Plutarchus postremam & sequitertiam portionem tanquam remissam & sobriam ijs in vsu fuisse, qui in Prytaneo dominabantur, & qui philosophiae aut contemplationibus incumbebant, nempe quos mente praeditos, atq. sobrios esse conueniebat; de qua etiam temperatura Ion Poeta apud Athenaeum sermonem faciens dicebat.

Εὑρὼν ὁ μάντις Παλαμήδης ἐμαντεύσατο
Πλοῦν ἔσεσθαι τοῖς Ἕλλησι πίνουσι τρεῖς
Πρὸς ἕνα κυάθους

Alios vero a praedictis eam mixtionem effugisse, vnde Menander apud Athenaeum οὐ γὰρ ἄνποτε.

Ἔπινον τρεῖς ὕδατος οἴνου δ' ἓν μόνον.

Temperaturam porro, quae ex duabus aquae partibus, & vna vini mixtis conficiebatur, mentem turbare, & leuē quandam ebrietatem inducere creditā; eam aūt

quae ex duabus vini partibus aquae tribus mixtis sub πέντε complexam contemperabatur, somnum inducere, curarũ obliuionem parere, passiones sedare dictam: Sed illud πέντε πίνειν secus intelligi debere Athenaeus censuit, qui hanc mixtionem ex duabus vini partibus, & quinque aquae factam fuisse scripsit, atq. ad id comprobandum nonnullorum poetarum testimonio vsus est sub his verbis, οἱ δ' ἐπιτεταμένως χρώμενοι τῷ ποτῷ δύο οἴνου ἔπινον πρὸς πέντε ὕδατος. Νεκοχάρης γοῦν ἐν ἀμυμώνη πρὸς τοὔνομα παίζων ἔφη Οἰνόμαος αὐτός καὶ πέντε καὶ δύο Κἀγώ τε καὶ συμπόται γενοίμεθα: τὰ παραπλήσια εἴρηκε καὶ ἐν λημνίαις. Αμειψίας δὲ ἐν ἀποκοτταβίζουσι: ἐγὼ δὲ Διόνυσος πᾶσιν ἡμῖν εἰμί, πέντε καὶ δύο. Εὔπολις ἐν αἰξὶ Διόνυσε χαῖρε μήτι πέντε καὶ δύο. Ερμιππος θεοῖς, Ε᾽πειθ' ὅταν πεινώμεθ' ἢ διψώμεθα Εὐχόμεθα πρὸς τοῦθ' ὁ οἶνος ὤκερας γένου, Οὐκ ἀστοῦ, καὶ πολὺ γῶ φέρω παίζων ἅμα Κ' αὖθις γεγένηται τοῦτο πέντε καὶ δύο. Qui meracius bibere volebant praeter dictas mixtiones ex aduerso quinque vini partes duabus aquae miscebant, id quod Athenaeus idem Anacreontis auctoritate sic comprobat, παρὰ δὲ Α'νακρεόντι, ε̃, (ita enim scribendum & non εἰς, vt in vulgatis legitur, neq. vt legunt, qui Anacreõtem restituere sunt professi) οἴνου πρὸς δύ' ὕδατος: ἄγε δὴ φέρ' ἡμῖν ὦ παῖ κελέβην ὅκως ἄμυστιν προπίω, τὰ μὲν δύ' ἐγχέας ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἴνου κυάθους, ὡς ἂν ὑβριστιῶσαν ἀναδευβασαρήσω. Eustatchius in κ com. Odysseae paullo diuersius prouerbium illud est interpretatus, vbi ait τρία significasse vnius vini cyathi cum duobus aquae confusionem; πέντε duorum vini cũ tribus aquae: τέτταρα totidem vini quot aquae; quod dicitur & ab Hippocrate, & apud Athenaeum ἴσον ἴσῳ. Ab his uero extitisse & quartam bibendi rationem, ut si quis merum bibere maluisset; quam παράλυσιν afferre, sicuti superiorum trium mixtionum duas priores hominum sanorum esse, & tamen hilarorum, postremam

mam inſanorum ſcripſit. Poteſt alia fortaſſe non inepta prouerbij ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα explicatio afferri; quod illo vetaretur quartum cyathum, ſiue vltra quintum potari, ſed vel tertium duntaxat, vel vſq. ad quintum. Scribit Plinius a Democrito conditum eſſe volumen, quare cyathi quaterni, & ſextarij non eſſent potandi. Eubulus quoq. apud Athenaeum quartũ cyathum ὕβρεως, ſextum κώμων, & poſt hunc alios aliorum vitiorum eſſe maiorum fecit; vt intelligere poſſimus quartum cyathum nunquam laudatum. A natura bibentium quoq. variata fuit vini temperatura, quoniam ſani & natura calidi ac deſides maiorem aquae menſuram adhibebant; ex aduerſo frigidi, debiles, & exercitati minorem; & propterea ſenes (vt diſputat Plutarchus) qui magis mero gaudent, meraciorem mixtionem ſemper ſecuti inueniuntur: idq. Achilles apud Homerum animaduertens, cum Phoenicem & Vlyſſem ſenes eſſe, ac in armis tota die occupatos, ob idq. non aquoſo, ſed meraciore vino, quemadmodum ceteros ſenes, gaudere ſciret, vino paucum aquae miſceri iubet ſub hiſce verbis ζωρότερον δὲ κέραιρε, qua voce vſus eſt quoq. Hippo. lib. de exectione foetus, etſi non defuerint, quibus apud Plutarchum hanc homericam ſententiam in diuerſos trahere ſenſus placuerit. In anxietudine, oſcitatione, & horrore dicebat Hippocrates οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει τὴν νόσον, videlicet quod vinum pari aquae portione epotum ſoluit morbum: quam mixtionem appellans meraciorem Galenus ſub his verbis, ἕκαστον οὖν τῶν εἰρημένων οἴνου πόσις θεραπεύνει ἀκρατεστέρου, demõſtrat ſimilem vini temperiem magis mero ceteris acceſſiſſe, quod fere ſemper in ceteris mixtionibus aquae menſuram vinum ſuperaret [ἀκρατέστερον] merum, vel mixtionem mero magis accedentem deſignare etiam ex his apud Athenaeum verbis liquet, καὶ περιελθὼν τὴν ἀκρατοποσίαν σκυ

θικὴν καλεῖ πόσιν ἄγε δὴ τε μηκέθ᾽ οὕτω πατάγῳ τε κάλαλητῷ σκυθικὴν πόσιν παρ᾽ οἴνῳ μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις, καὶ λακεδαιμόνιοι δὲ ὥς φησιν Ἡρόδοτος ἐν τῇ ἕκτῃ Κλεομένη, τὸν βασιλέα Σκύθαις ὁμιλήσαντα, καὶ ἀκρατοπότην γενόμενον ἐκ τῆς μέθης φησὶ μανῆναι, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λάκωνες ὅταν βούλωνται ἀκρατέστερον πίνειν ἐπισκυθίσαι λέγουσι. Denique ſecundum tempus vini mixtiones diuerſas fuiſſe conſtat, cum praeter medicorum praecepta, qui dilutius aeſtate meracius hieme bibendum voluerunt, etiam ueterum mores atteſtentur. De liberis & ingenuis loquor, quoniam me non latet Catonem praecepiſſe, ut mancipia, & vniuerſa ruris familia hieme aquoſius & parcius, vere & aeſtate, quando magis laborarent, largius ac meracius potarent, quo modo Heſiodi ſententiam interpretandam puto, qui meracis potionibus per viginti dies ante Canis ortum, totidemq. poſtea uti ſuadet.

De infibulatione, & quid ſit apud Galenum dicere pedem. Cap. XIX.

QVod veteres fabulas tam tragicas, quam comicas non ſermone, ut hodie fit; ſed altis uocibus cantibusq. recitarent, praeter Ariſt. in prob. atq. aliorum auctorum teſtimonia, Galenus quoq. noſter affirmauit; vbi comoedos ac tragoedos ad conſeruandam uocem frequentibus balneis & laxantibus edulijs vſos narrat: quo in loco mirari ſoleo, cur illud artificij genus praeterierit, quod antiqui ad tuendas hiſtrionum voces in vſu habebant, infibulationemq. nuncupabant; quae tametſi ualetudini quoq. inſeruiret (ut Celſus ſcribit) virginesq. apud Lenones a ſeruis defenderent, quemadmodum hoc tempore eunucho-

nuchorum euiratio penes aliquas nationes, & equarum infibulatio apud Veterinarios, praecipuus tamen eius finis extitit, ne coitum exercere possent, quem in mutandis, atq. corrumpendis vocibus quantum momenti habeat, nemo ignorat. Neque vero adolescentes tantum (vt ait Celsus) infibulatos, verum etiam adultos, & quod maiori admiratione dignum verpos ac recutitos credo; cum a Iuuenale sic scriptum legatur Sati. 6.

Soluitur his magno comoedi fibula: &
Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis Praetoribus.

Nec non a Martiale libro 7.

Menophili penem tam grandis fibula vestit,
Vt sit comoedis omnibus vna satis. & iterum
Dum ludit media populo spectante palaestra,
Heu cecidit misero fibula, Verpus erat.

His omnibus admoneor, vt locum Galeni a paucis intellectum in medium proponam, qui in fine secundi libri de motu musculorum: De exsufflatione sermonem habens, haec ait, δέονται δ' αὐτῆς μάλιστα μὲν αὐληταὶ, καὶ σαλπισταὶ, καὶ κήρυκες, ὅταν τὸ καλούμενον πόδα μέλλουσιν ἐρεῖν, iam vero quid esset vocatum pedem dicere: quem decantabant tibicines, tubicines, ac praecones, nondum recte a quoquam explicatum obseruaui: Conijcio tamen fuisse quoddam concitatissimi sonitus, cantusq. genus, haud absimile illi, quo nostri ad excitandas pugnas vtuntur: perinde ac dicere pedem, aliud nil foret, quam sono, vel cantu vehementissimo ad pedes, uel in pugna, uel in cursu agendo mouendos inflammare; qua in re non exigua exsufflatione opus esse animaduertunt illi, qui horum buccas distentas, inflatas, ac rubentes inspiciunt.

Ramex

Ramex quid sit apud Plautum, historia Domnini, nonnulla de varicibus & de hirudinibus. Cap. 20.

RAmices apud medicos proprie venas tumidiores, atq. crassiores alio vocabulo varices nuncupatas, quae vel tunicis testiculos vestiẽtibus, vel ipsi scroto innascuntur, significare neminem latere puto: Quid autem ramex apud Plautum significet, paucis adhuc cognitum vidi. In mercatore namq. Acanthio seruus post cursum ab se fictum, sic Charinum alloquitur, Placide volo acquiescere, Tua caussa rupi ramices, iam dudum sputo sanguinem: In Poenulo quoque Agorastocli tarditatem exprobranti respondent aduocati, Tua caussa nemo nostrum est suos rupturus ramices. Vbi si cui placeat pro ramicibus varices genitalium intelligere, quo modo sententiam suam tueri queat, non facile video. Quis quaeso nescit sputum sanguinis minime ramices scroti consequi? quis item resinam ex melle Aegyptiam deuorare, quod Charinus ludens consuluit Acanthioni, earundem remedium esse fateatur? nempe quos sola chirurgica operatione curari magni medicinae auctores docent. Sunt itaque ramices apud Plautum venae pectoris latae, quas fortasse sic nominat, quòd populari ac rustico vocabulo quaeq. venae amplae, vt varices nuncupatae, etiam ramices vocarentur: quod vero in pectore, ac etiam in pulmone varices fiant, atq. interdum magno hominum periculo rumpantur, ita clare explicatum habetur ab Hippo. siue Polybo in lib. 1. de morbis, vbi de empymate tractatur, vt nemini ea de re dubitare liceat. Hoc in loco Domnini philosophi Platonici Syri historiam a Suda relatam subnectere placet, cui saepe sanguinem expuenti cum Aesculapij Atheniense oraculũ respondisset, ut ob valetudinẽ recuperandam carnibus suillis vesceretur

ſceretur frequēter, ille etſi patria lege prohiberetur ſemper tamen vſus eſt, & nunquã amplius expuit, niſi quando vel vno die ab earum carnium eſu abſtinuit. Varices ab Hippocrate ἰξίας appellari auctor eſt Galenus, in antiq. voc. exp. quam vocē non ſemel deinceps ab Ariſtotele vſurpatã eſſe inuenitur, vt 4. par. probl. 22. & 10. partic. prob. 30. nec nõ 3. de hiſto. animal. cap. 19. & 11. vbi dum a varicibus occupatos minus caluitio tentari, caluosq. a varicibus captos interdum capillos reſumere ſcribit, eam Hippocratis ſententiam interpretari, aut potius moderari videtur; quam Galenus 6. aphor. 34. vt falſam iure merito damnat: An porro βδέλλα Hippocrati aliquando venam varicoſam ſignificarit, quemadmodum Dioſcoridem cenſuiſſe Galenus affirmat, nondum animaduerti. Certe locus ille prorrheticorum, in quo Hippocrates τὴν βδέλλαν memorat, multum abeſt vt vel Dioſcoridi, vel alicui alteri ipſum ſequēti faueat, cum hirudinem ibi ſignificari nullo modo dedeceat. Herodotus, cuius dialectos Hippocraticis omnino adſimilari omnes eruditi ſciunt, de Crocodilo in Euterpe ſermonem habens, eiuſdem vocis in ſimili prope caſu mentionem facit his verbis ἅτε δὴ οἷον ἐν ὕδατι δίαιταν ποιεύμενος τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστόν βδελλέων: τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖον οἵ ἐστι, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ: ἐπ᾽ ἂν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κρόκοδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τόν ζέφυρον) ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδίνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελεόμενος ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον, quam hiſtoriam paullo diuerſius referri ab Ariſtotele 9. de hiſto. anima. cap. 6. haud quaquam me latet: veruntamen βδέλλαν Herodoto non venam varicoſam faucibus inexiſtentem, ſed hirudinem ipſis infixam deſignare nemo non dixerit.

Locus

Locus Athenaei correctus ex Aristotele, & nonnulla de canitie, & de capitibus Aegyptiorum ex Herodoto. Cap. 21.

Thenaeus lib. 15. dipnos. vbi de vnguentis tractationem instituit, Aristotelẽ citat, in quaest. nat. quod dicat perfusos vnguentis citius canescere, quoniam aromata exiccant, siccitate autem canities gignitur; unde etiam efficiatur, ut polia celerem canitiem inducant: sic. n. in fragmento legitur, quod a Gulielmo Canthero ex farnesiana bibliotheca, acceptum typis excussum est, διὸ καὶ τὰ πόλια θᾶττον πολιοὺς ποιεῖ. Quo in loco duo mihi nõ parua animaduersione digna censentur: Vnum est, ea quae ex quaest. natur. Aristotelis apud Athenaeum citantur, nec in prob. eiusdem, nec alibi: neq. in libro Theophrasti περὶ ὀσμῶν inueniri; ex quo conijcio perperam locum illum citari, eo magis, quod Diogenes Laertius in catalogo operum Aristotelis quaestionum naturalium mentionem nullam facit; & quod ibi ex eius sententia asserit Athenaeus canitiem a siccitate gigni, tantum abest, ut illius placitis consentiat, vt 5. de gen. animal. cap. v. ex professo aduersus eos disputet, qui a siccitate canitiem ortum ducere putabant, quam non ab ea, sed a putredine sola produci pluribus argumentis monstrat; vt facile sit iudicatu, quae in Athenaeo Aristoteli adscribuntur, minime ipsi conuenire. Alterum quod animaduerti uolo est, an polia canitiem inducant. Nam aliquando credidi posse eam sententiam defendi, tum quia polio canities, quae in summo huiuscemodi plantae cacumine pendet, nomen fecit; tum quia polium non pauca siccandi vi pollet, quãcanitiei cãm existere ibi disputatur. Verum enim vero Fuluius Vrsinus, vir doctissimus, ostenso mihi antiquissimo manuscripto Athe-

Athenaei codice, in quo pro τὰ πόλια, τὰ πίλια restitutum erat, persuasit vt crederem forte sic legendum esse, quando praesertim Aristoteles 3. de histo. animal. cap. 11. nec non 5. de gen. animal. cap. 5. pileos citius canitiem producere asseuerat hac oratione ὅτι δὲ γίγνεται ἡ πολιὰ σήψει τινὶ, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ὥσπερ οἴονταί τινες, αὔανσις σημεῖον τοῦ προτέρου ῥηθέντος τὸ τὰς σκεπαζομένας θρίχας πίλοις, ἢ καλύμμασι πολιοῦσθαι θᾶττον: τὰ γὰρ πνεύματα κωλύει τὴν σῆψιν, ἡ δὲ σκέπη ἄπνοιαν ποιεῖ. Quanquam nec huiuscemodi correctio mihi plene satisfacit, si quidem Athenaei mens est mõstrare a siccitate canitiem gigni, quomodo vero id argumento pileorum probare queat, non cognosco; nimirum quos non siccando, sed prohibita transpiratione corrumpendo canitiem facere constat: nisi hac quoq. in re dicamus, vt multa, sic & ea in Athenaeo probabiliter disputari. Pileorum effectus ad memoriam reuocant, quae ab Herodoto de Aegyptiorum capitibus in Thalia referuntur hoc modo, θῶυμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων, χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκειτο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχὰς ἑτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων: αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἰσὰν ἀσθενέες οὕτω, ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνῃ βαλέειν, διατετρανέεις: αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δή τι ἰσχυραὶ, ὥστε μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξειας: αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον: καὶ ἐμέ γε εὐπετέως ἔπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς; καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. τὠυτὸ δὲ τοῦτο, καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιόν ἐστι: Αἰγυπτίων γὰρ ἄν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων: τούτοισι μὲν δὴ τοῦτο ἐστὶ αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς. Τοῖσι δὲ Πέρσῃσι ὅτι ἀσθενὰς φορέουσι, αἴτιον τόδε: σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πίλους τιάρας φορέοντες. Vt autem etiam qui litteras Graecas non callent, Herodoti sententiam de pileis caluitiem pa-

ſiue in trientes quatuor diuidebant; quanquam non ignoro interdum nullam eſſe in bibendo ſeruatam menſurae rationem, quemadmodum inuitat Martialis Caium Proculum lib. 11.

Quincunces, & ſex cyathos, beſſemq. bibamus,
Caius vt fiat, Lulius & Proculus.

Et quemadmodum in conuiuijs publicis factitatum rationi conſentaneum eſt, in quibus refert Alexander Trallianus libro probl. 1. inſtitutum eſſe, vt contrarijs poculis vterentur; in principio ſcilicet minutis, in fine vero amplioribus: vt.n. epularum gratia; in quibus frequentius bibere decebat, veteres crebrius potarent, a paruis calicibus inchoabant, & in capaciores deſinebant, quippe cum parua implere ſatis ubi potare liberaliſſime liberet, nequirent: quod ſi ab amplioribus incepiſſent, ocyus repleri neceſſe erat, & ſubinde minus potare, ſi quidem natura a largo protinus hauſtu accepto veluti expleta copiam omnem ſubſequentem contemnit; Ex aduerſo ſi paruis poculis aſſueta paullatim ampliora exhibeantur, facile copiam quamcunq. ſuſtinet. Quod porro Nicandri ſcholiaſtes memoriae mandauit uetuſtiores κέρασι, ſiue cornibus potare ſolitos, atq. inde natum κεράσαι, hoc eſt merum temperare, veriſimile quidem videtur tum ob rudes eorum mores, tum fortaſſe quod putarent inde potandi maiorem ſecuritatem accedere. ſic enim tradit Aelianus, Indorum reges aſini indici cornu bibere voluiſſe, ſperantes a morbo epileptico, & venenis ſe inde tutos euaſuros.

Loca Hippocratis de aqua & bile explicata: de bile Anaxagorae & Ariſtotelis ſententia examinata: aliaq. ad idem, Cap. 23.

BIliosis natura aquam in bilem verti ſcriptum reliquit Hippocrates 3. de acutis hoc pacto χολώδεις γὰρ φύσει χολώδει, καὶ ὑποχονδρίῳ κακὸν; id quod etiam confir-

firmauit 3. de fracturis prope finem, quando biliosis aquam dari prohibet: vbi cum Galenus nil fere dicat, quod ad sciendam dicti Hippocratis ratioñe pertineat, ego arbitror, haec omnia intelligenda de pauca aquae exhibitione: nam si multa detur, potius extinguitur bilis: quomodo vero pauca aqua in bilem conuertatur cum sit frigida & humida, bilis autem calida & sicca, inter quas nulla est conuenientia, existimo ego ita fieri, quoniã pauca aqua in hypochondrijs permanens, cùm nullam habeat contra bilis feruorem reactionem facile ab illa superatur; vnde bilis feruorem veluti pabuli copiam adepta augetur: Quin & oleum rosatum corpori feruenti applicatum, licet aliquantisper refrigerare videatur, tamen post modum magis calefacit; & hinc est quod in erysipelatibus, & inflammationibus maximis iubet Galenus, ut saepissime refrigerantia permutentur; alioquin magis ignirentur. Cur igitur Alexander Trallianus, ubi pleuriticorum victũ instituit, ridiculũ esse dicat, si aqua bilem augeri credatur, qũove ipse Hippocratis sententiam interpretandam voluerit, dum Hippocratem ab aliquibus hac in re falso accusari scribit, ignoro sane, illud tamen assero in ipsius Alexandri codice vulgato post ea verba, μὴ εἰδότες πῶς εἴρηται, haec ferme restituenda χολῶδες γὰρ φύσει χολώδει, καὶ ὑποχονδρίῳ κακόν. Quod porro in libro de natura humana notatum habetur, οἱ πλεῖστοι τῶν πυρετῶν γίνονται ἀπὸ τῆς χολῆς, idem esse puto, atque illud, quod Anaxagorae adscripsit Aristoteles 4. de partib. animal. cap. 2. nimirum bilem, siue bilis receptaculum acutorum morborum caussam existere; quam sententiam etsi damnasse videatur, attamen si quis morbos acutos ab humoribus feruidissimis, subtilissimis, ac mobilibus gigni consideret, quales biliosi omnes sunt, animaduertatq. hanc vel extra proprium folliculum per venas illabentem, vel

aliquo

aliquo alio pacto exuberantem corpora magnopere vexare, inueniet profecto rationi minime repugnare, falsaq. & simplicis ingenij argumenta esse illa, quibus Anaxagorae placitũ destruere conatur. Quomodo.n. id neget Aristoteles, qui eodẽ in loco veteres fellis absentiae diuturnitatis vitae in animalibus caussam tribuentes cõmendarit, similiq. ratione iecoris bonã vel malam prae bile constitutionem longitudinis, aut breuitatis vitae animalium, atq. etiam hominis caussam esse confirmarit. Ad bilis autem prouentum compescendum mirifice conferre absinthium ponticum, traditur, quo quae pecora in Ponto frequenter pascuntur ipsa carere, auctor est Theophrastus in 9. de histo. plant. & Apollonius in admir. hist. Fella alioquin amarissima a Graecis γλυκέα siue dulcia contrariae interpretationis vocabulo nominata adnotauit Caelius Aurelianus diuturnorum morbo. lib. 3. cap. 1. quod item Plinius obseruauit cap. 10. lib. 27. vbi herbam quandam duritiei penitus expertem holosteon a Graecis vocatam, sicut fel dulce memorat. Huic autem dissimile non est, quod Galenus scribit 3. de fract. com. aphoris. 5. vbi εὐήθης, γλυκεῖα, & καλλεία voces interdum de rebus prope contrarijs proferri mõstrat, ea seruata figura, quam Graeci εὐφημίαν appellant, vtunturq. dum rem turpem non proprio nomine, sed pulchro designant: id quod ignorans Latinus interpres ea verba εὐφημίας ἕνεκεν secus transtulit, quam debebat.

De aere Romano, & morbis eius: de Atheniensi Lucretij locus, de moris, serico, aliqua notatu digna. Cap. 24.

Omanum aerem crassum atq. humidum admodum antiquitus etiam fuisse morbi, qui olim in ea vrbe frequenter vagabantur, satis testari possunt: Asclepiades apud Caelium Aurelianum lib. 2. acut.

cut. cap. 10. refert febres vna cum mentis, & corporis oppreſſione, necnon lethargicas Romae frequenter cõtingere ſolitas. Memorat Silimachus apud eundẽ lib. 1. chro. cap. 3. Hippocratis ſectator cõtagione quadã plurimos ex incubone veluti lue apud vrbẽ Romam cõfectos. Auctor eſt Galenus 1. de morbis vulga. com. 2. ſemitertianas febres prauas Romae familiariſſimas, atq. frequentiſſimas extitiſſe. Hemitritaeum vt lib. 1. cap. 24. Sereni apud latinos nõ habuiſſe nomẽ, videt̃, cũ ſcribat

Mortiferum magis eſt, quod Graecis Hemitritaeon
Vulgatur verbis, hoc noſtra dicere lingua,
Non potuere vlli puto, nec voluere parentes.

Medici poſteriores ſemitertianã vocarũt, de quo Hemitritaeo crebra fit mẽtio a Martiale, qui lib. 2.

Vti Tongillus male dicitur Hemitritaeo
Declamas aeger, declamas Hemitritaeos. & lib. 12.
Cui grauis & feruens Hemitritaeos erat.

Idẽ Gal. lib. de tẽ. mor. ſcripſit Romae, & in alijs ſimiliter humidis locis phlegma a capite in ſtomachum decũbere παμπόλλοις δὲ κατέρχεται ἐκ τῆς κεφαλῆς φλέγμα, καὶ μάλιστα ἐν ῥώμῃ τε καὶ τοῖς ὑγροῖς οὕτω χωρίοις. In 5. methodi non raro thoracis apoſtemata ibidem gigni tradidit. Aſclep. apud Caelium 2. acut. cap. 22. Pleuriticos Athenis, & Romae plebotomatos peius habuiſſe: in Helleſponto & Pario releuatos eſſe ſcribit, vt his omnibus iuremerito ſcripſerit Plutar. in probl. Rom. Templum Aeſculapij iccirco extra vrbem aedificatũ fuiſſe, quod ibi maior ſalubritas, quã in vrbe haberetur: quod vero inter cetera Rom. vrbis loca Vaticanus ſitus peſtilẽtior & inſalubrior eſſet, Symmachus cõſul in epiſt. quadã, & ante ipſum Cor. Tacit. memoriae prodiderunt, proptere a Vaticana vina veluti oĩm peſſima a Martiale, & aliis infamata fuiſſe nulli ſit mirũ. Addã huic quae de peculiari Athenarum podagrico morbo ſcripſit Lucret. in 7.

Atthide

Atthide tentantur gressus, oculiq. in Achaeis
Finibus.

Quaeve de eadem ab Hegesandro ex Pythermo tradita apud Athenaeum inueniuntur, videlicet illius temporibus per viginti annos fructum nullum moros pro tulisse, atq. tantam podagrae contagionem omnes inuasisse, vt non homines solum, sed pueri, puellae, eunuchiq. & mulieres eo morbo tentarentur; quae item caprarum greges ita grauis solicitauit, vt vix tertia earum pars libera extaret. An vero id euenerit, quia mororum fructus podagram arcere queant, in cōtrouersiam venire queat: ego certe apud Hippocratem, ac Galenum legi mora, quae satis maturuerint, ventrem subducere, stomachumq. squalidum, ac aestuosum consolari, praesertim si frigida, nec cum ceteris cibis, sed paullo ante sumantur, moxq. per pauimentum deambuletur: vnde Horatius poeta non immerito cecinit

ille salubres
Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem, quae legerit arbore Solem.

Quod vero priuata vlla facultate podagricis auxiliari, quo minus infestentur illi, possint, apud neminem adhuc obseruaui: fieri tamen potuisse crederem, vt mora frequenter Pythermi aetate ab omnibus fere esitata stomachis recreatis, aluisq. liquatis eorum humorum prouentum interciperent, qui in articulos decumbentes podagram gignere consueuerunt; sed consideranti mihi capras, quae mororum fructus non attingunt, ab ea lue non fuisse immunes, potius aeris inclementiam, quae moris inimica extitit, etiam pedum morbos produxisse existimo; quando varijs aeris constitutionibus varias aegritudines peruagasse non raro a maioribus nostris obseruatum fuit. Dixi mora stomachos aestuantes reficere, cum Diphilus medicus apud Athenaeum,

&

& Galenus poſt ipſum eadem ſtomacho conferre ſcripſerint: quanquam Dioſcorides & ipſum ſecutus Auicenna mora non εὐστόμαχα (vt illi) ſed κακοστόμαχα fecerint. Quare autem de moris albis a nullo fere antiquorum mentio facta habeatur, excepto Ouidio in fabula Pyrami & Tisbes, vbi eorum ſanguine mora alba rubrum colorem contraxiſſe canens, videtur potius vlla candida inueniri negaſſe, facile eſt illis intelligere, qui ſciunt, id arboris genus ex inſitione ſuper albam populum facta emanaſſe: quae cum in Europa, ac ſub Romani Imperij ditione ſero apparuerit, ſicuti quamplures aliae inſitiones; non eſt mirum, ſi pauca de ipſis ab auctoribus memoriae tradita leguntur; quam etiam cauſſam extitiſſe puto, vt ſericum vſque ad Galeni tempora rarum eſſet, qui in 13. methodi ſcribit id in vrbibus Romanorum magnis tantum, atque ibi penes opulentas mulieres extitiſſe: Ea enim animalcula, quae ſericea fila nobis diuina quadam arte fabricant, quod potiſſimum foliis mori nutriantur, eisq. pinguefacta foecundiora euadant, omnes ſciunt, vt hac vna ratione conijcere valeamus, quo tempore huiuſcemodi arbores copioſae non erant, eodem nullum, aut ſaltem pauciſſimum illorum animalculorum, & proinde quoque ſerici fuiſſe prouentum; auctor enim eſt in vita Iuſtiniani Zonara, eius Imperatoris tempeſtate ſericam telam a Romanis texi coeptam, quae prius a Perſicis mercatoribus aduehebatur, & quomodo ex vermium filis fieret ignorabatur. Nam duo monachi ex India Byzantium profecti originem illius declararunt, & vt ex perexiguis ouis per fotum vermes illi educerentur, educti folijs mori alerentur, deinde ipſis natura magiſtra filum reddentibus ſericum texeretur, non ſine multis muneribus edocuerunt.

Cur pisces medici antiqui facile concederent aegris: pisces tintinnabulo vendi solitum fuisse: quis fuerit Hoedus, ex Ambracia apud Gellium, & nonnulla alia de Hoedo. Cap. 25.

CVr medici antiqui adeo in aegris fere quibusuis curandis pisces concederent, minime rationem puto, quod ipsi suapte natura admodum conueniant. Sed quia pauci erant, qui in sanitate non potius piscibus, quam carnibus vterentur, quemadmodum in symposiacis docet Plutarchus. Vnde consuetudine, quã maxime respiciendum iubet Hippocrates, impulsi id potius, quam valida aliqua ratione factitarunt. Vnde neque hodie in aegritudinibus, facile debent pisces medici concedere, alioquin corruptioni obnoxios, nisi quis huiusmodi cibo frequenter uesci sit solitus, quẽadmodum de Venetis scripsit Martialis.

In Venetis sint lauta licet conuiuia terris
Principium coenae gobius esse solet.

Pisces tintinnabuli sonitu vendi solitum, non tantum apud Aristophanem & Demosthenem, sed etiam apud Plutarchum auctorem grauissimum obseruaui, qui in quarto symposiac. problem. quarto, hunc sermonem à nobis Latinae linguae donatum habet: Ad haec obsophagos, siue obsoniorum amatores minime eos, qui bubulis carnibus delectantur, esse dicimus, qualis fuit Hercules: neque ficuum amatorem, ut Plato, quem uirides ficus una cum carnibus edisse (sic enim restituo Plutarchi locum) notatum est; neque vuarum cupidum, sicuti fuit Archesilaus; sed eos, qui quotidie tabernas, ubi ueneunt pisces, circum ambulant, exquisite ve tintinnabulum audiunt; Quo ex loco tintinnabulum a piscium uenditoribus usurpatum, vt emptores

a lon

a longe inuitarentur, etiam colligo; Quin, & illos, qui magnis vocibus valerent, iis saepe pro tintinnabulis vsos credo. Vnde Iuuenalis in 3. saty.

Iam princeps equitum magna qui voce solebat
Vendere municipes fracta de merce siluros.

Apud eundem Plutarchum obseruatum est, caupones consueuisse carnes, atq. pisces non ab ipsis emptos, sed a b aliis sibi traditos instar coquorū apparare: scribit .n. quendam cum pisces cauponi, vt coqueret, tradidisset, isq. piper & alia quaedam pro condiendis illis poposcisset, respondisse, si haec mihi essent, profecto pisces non emissem. Multa ad haec apud Clementem Alex. secundo paedag. cap. 1. & Gellium ex Varrone ciborum genera referuntur; quae ex longinquis regionibus Romā aduecta maximo in pretio erant: Inter cetera hoedum ex Ambracia nominat, quem nonnulli doctissimi uiri piscem καπρὸν Athenaeo uocatum putarunt hisce Archestrati uersibus persuasi.

Αὐτὰρ ἐς Ἀμβρακίαν ἐλθὼν εὐδαίμονα χώραν,
Τὸν κάπρον γ' ἂν ἐσίδῃς ὤνου καὶ μὴ καλάλειπε.
Κἂν ἰσόχρυσος ἔῃ, μή σοι νέμεσις καταπνεύσῃ
Δεινὴ ἀπ' ἀθανάτων: τὸ γὰρ ἐστὶ νέκταρος ἄνθος
Τοῦτο δὲ θέμις ἐστὶ φαγεῖν θνητοῖσιν ἅπασιν.

Ego vero non piscem, sed quadrupes animal extitisse potius existimo, ea persuasione potissimum adductus, quod si pro hoedo piscem intelligamus, sequetur veteres nulla Romam aliunde aduecta quadrupedia in pretio habuisse: quando a Gellio nullius alterius, sed auium, piscium, & pomorum tantummodo mentio fit; quod tamen ex eo falsum probatur, quoniam Varro 2. de re rust. scribit multos Romae capras ex media Insula habuisse, quod ibi maximos ac pulcherrimos hoedos fieri existimaretur; a Clemente quoq. Alex. 2. paedag. cap. 1. & a Polluce hoedi melici omnibus aliis praefe-

runtur; vnde & in Varrone non ex media, sed ex melica insula legendum censuissem, nisi Columella cap. 2. lib. 8. auctor esset vulgares mutata littera medicos Melicos dixisse. Iam vero hoedi Melici, tanquam celebris, meminit & Clemens Alex. 2. paedag. Hoedos etiam ex Tybure valde aestimatos videtur Iuuenalis monstrasse satyr. 11.

De Tyburtino veniet pinguissimus agro
Hoedulus, & toto grege mollior, inscius herbae.

Sed quem gulosi omnium maxime quaerebant, erat hoedus lupi faucibus ereptus, dilaniatusq. de quo Horatius in Epodis.

Vel agna festis caesa terminalibus,
Vel Hoedus ereptus lupo, & *Martialis lib.* 10
Paruus onyx vna ponetur coenula mensa
Hoedus inhumani raptus ab ore lupi.

Cur autem huiuscemodi hoedorum caro ceteris iucunditate praecellere crederetur, assignat Plutarchus rationem 2. symposiacorum, belluam illam nimirum suo morsu carnem teneram, & proinde delicatiorem efficere; nam lupi spiritus vsque adeo feruidus, ac pene igneus est; vt etiam durissima ossa in eius stomacho emolliantur, atq. conficiantur; quam item ob caussam a lupis commorsa, celerius alijs putredinem contrahunt: Ceterum de lanis, pellibusq. lupinos dentes expertis an pediculos gignant dubitatum fuit antiquitus, an potius caliditatis impressae vi asperitatem quandam, ac pruritum gignant: Certe lupi morsus in totum pecudis corpus, vsque ad pilos, ac vngues vim quandam igneam mittere constat; neq. tantum hoc verum est; immo quamplurimum referre, an ea animalia quorum pellibus vti volumus, ferro iugulata, an sponte mortua sint. Homerus quoque intellexit dicens, ἱμὰς βοὸς ἰφικταμένοιο, idest lorum bouis vi occisi; pelles

namq.

namq. eorum tenacior & fortior eſt animalium, quae non morbo, aut ſenectute, ſed ferro iugulata obierint; ex aduerſo quae animalium morſu intereunt, illis vngues nigreſcunt, pili defluunt, & coria flaccida effecta corrugantur, rumpunturve. Et quoniam ſupra Ambraciae meminimus, hic adnotare placet, apud Athenaeum cephalos, & lupos omnium optimos ex Ambracia aduehi ſolitos; Apuleius in oratione pro ſe prima etiam pectunculos in Ambracia optimos naſci ſolitos ſcribit, etſi mendoſe. [Legatur Vmbraciae finis] pro Ambraciae; eos namq. Ennii verſus(ſi tamẽ eius ſunt) ex Archeſtrato apud Athenaeum tertio dipnos. aliquo modo acceptos, vel ab Archeſtrato ex Ennio mutuatos vnicuique cognoſcere licet, quos verſus, quoniam Turnebus reſtituere conatus eſt, nil de iis amplius dicam. Sunt vero Archeſtrati carmina:

Τοῦς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλυς, ὄςρεια δ' Ἄβυδος,
Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοῦς δὲ κτένας ἡ Μιτυλώη.
Πλείςους δ' Αμβρακία παρέχει.

Sed & haec vitiata ſunt.

FINIS LIBRI PRIMI.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS, ET ALIIS LECTIONVM,

Liber Secundus.

Loca Galeni, & Plinij emendata: Non nulla de Mangonibus. Cap. 1.

ALENVS in primo de articulis commentario aphor. xxx. duo extenuatorum corporum genera in medium ponit; alterum quod seu fame, seu obsidione, seu luctu, seu moerore, seu aliquo alio cibi fastidio alimenti parum sumens sponte consumitur; alterum quod arte tale efficitur. De secundo haec verba, vt sunt in basiliensi codice, habet, ὅταν δὲ ἰατρὸς ἑκὼν ἰσχνότερον ἐργάζηται τὶ: σῖομα μὲν ἑυρημένοις τὲ τοῦ το πράττῃ, καὶ μετὰ τοῦτο τρίβει ὅτε χρή. quae cum asterisco, quasi deprauata, notata essent, interpreti tamen sic conuertere placuit, sed vbi medicus de industria corpus aliquod extenuat, per ea quae excogitauit, moliri id contendit; deinceps frictione vtitur: sed praeterquam quod uerbis interpretatione minime respondet, etiam opus medici in extenuandis corporibus

poribus nequaquam apposite exprimit: Itaq. locum hunc mendosum esse, sicq. restitui debere puto ὅταν δὲ ἰατρὸς ἑκὼν ἰσχνότερον ἐργάζηται τὶ σῶμα, ἀραιούμενον μὲν τοῦτο πράττει, καὶ μετὰ τοῦτο τρίβει ὅτε χρὴ, idest quando medicus sponte aliquid corpus extenuare vult, hoc quidem dilatat, aperitve: deinceps tempore opportuno frictiones adhibet, vocem enim ἀραιούμενον vsitatam esse Hippocrati, & Galeno, vbi corpora caloris ope rarefacienda, ac aperienda sunt, in multis eorum commentariis, & praesertim in 2. 6. lib. epid. animaduertere licet. Quod deinde Mangones & Gymnastae, dum corpora nimis crassa extenuare intendebant, prius necesse erat densata corpora calefactionibus, vel aliis adiutoriis rarefacerent, dilatarentq: ut postmodum ita praeparata facilius frictionibus exiccarentur, nemini in medicina uersato obscurum est; Non omnes tamen intelligunt: Qui praecipue essent Mangones a Galeno pluribus in locis nominati: Nam uetustissimis usque temporibus cum nulla religio homines perinde ac belluas seruitiis teneri, atq. permutari uetaret, inueniebantur, qui nullam aliam artem exercebant, quàm in uendendis, permutandisq. infantibus, pueris, uiris, uirginibus, mulieribus, eunuchis, omnisq. tandem sortis hominibus; sed inter hos aliquod discrimen obseruaui: quoniam qui pueros, puellas, & mulieres in libidinis seruitium uenditabant, antiquo Romanorum uocabulo lenónes uocabantur; qui uero infantes in canistris, seruos, eunuchos, aliosq. homines alterius operis gratia uenales habeant, ἀνδραποδοκάπηλοι, & interdum ἀνδροκάπηλοι a Galeno, a Latinis mangones uocati inueniuntur: Hi autem quo uendibilior merx foret, corporum pulchritudini totis uiribus studebant; unde legitur apud Galenum eos consueuisse facies puerorum succo ptisanae, farina fabacea, nonnunquam nitro, quae deterge-

rent,

gerent, & lucidiores redderent, abluere; nonnunquam emaciatorum nates virgis percutere, atq. picare, quò habitiora & crassiora corpora euaderent, aliquando puellarum costas arctissimis fascijs constringere, vt pectoris amplitudo, simulq. coxarum altitudo, latitudove (qui solet esse mulierum decor) augerentur; quandoq. varijs modis pilos è genis, alijsq. partibus vellere, quò iuniores, & venustiores, qui erant vendendi, apparerent. Scriptum est a Vitruuio secundo libro cap. 8. corpora muliebria, dum grauida essent, a uenditoribus nunquam praestari sana in more positum fuisse; quod a conceptu usque ad partum integra ualetudine non uterentur, quam sententiam nedum Hippocrates, ut ueram saepius protulit, uerum etiam Aristoteles, qui quarto de generatione animalium cap. sexto scribit, bruta plurimam temporis partem corpore ualere, dum uterum gerunt, mulieres magna ex parte aegras degere, nempe quae uitam ociosam, & sellulariam agentes plus recrementi sibi contraherent. Inuenio quoque apud Plinium ob alopeciae turpitudinem seruorum pretia fuisse diminuta; & iccirco ad eam corrigendam innumera prope remedia excogitata esse: & quoniam mentio eius mentiti Plinij incidit, cuius libri de re medica circumferuntur; ex eo monstrabo, quomodo Plinij maioris, ex cuius de natura opere toti fere minoris Plinij libri conflati sunt, locum meliorem reddere possimus: libro tertiodecimo, capite uigesimosecundo legitur, Neronem Caesarem dum nocturnis grassationibus conuerberatam faciem gereret, thapsia, thure, & cera eam sibi illinisse, & secuto die contra famam cutem sinceram ostentasse; sed in alterius citati Plinii libro de re med. 3. cap. 47. loco cerae cerussa habetur: eam cum ad sugillationes, uerberationesq. mirã operã quotidie praestare;

ceram vero nihil plane adiumenti afferre experiamur, fit vt a principio librarios aliquos loco cerussae in Pliniano codice, ceram exscripsisse, sicq. errorem paullatim in ceteris subinde irrepsisse arbitremur, quãquam non negamus posse quoq. ceram in eiusmodi medicamentis locum habere ad ceratum formandum, & alia duo continenda.

Morem Thuscorum vrendi pueros, fuisse antiquum: Herodoti locus notatus, & quaedam de Scythis ex Hippocrate, Cap. 2.

N Thuscia, ac nonnullis alijs Italiae regionibus vetus consuetudo est, vt pueros adhuc lactentes, vel paullo maiores in occipite ferris ignitis vrant, sperantes eo auxilio ipsos a pituitae malis, & praesertim a puerili morbo s tutos futuros; Hunc morem antiquissimis vsque temporibus apud Lybiae populos fuisse testatur Herodotus in quarto, vbi haec leguntur, *τῶν παιδίων τῶν σφετέρων ἐπεὰν τετραέτεα γένηται οἰσύπῃ προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας, μετεξέτεροι δὲ αὐτέων τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τοῦ δὲ εἵνεκα, ὡς μὴ σφέας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταῤῥέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται: καὶ διὰ τοῦτο σφέας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους, εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἴδομεν, εἰ μὲν διὰ τοῦτο οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσίν: ἢν δὲ καίουσι τὰ παιδία, σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηται, σφίν ἄκος, τράγου γὰρ οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφέας*, id est, puerorum suorum cum annum quartum attigerint oesypo ouillo venas verticis adurunt; alij vero ipsorum temporales venas; quod ideo agunt, ne vllo tempore a capite descendens pituita offendat, & propter hoc seipsos sanissimos praedicant: & certe Lybici omnium hominum, quos viderimus, sanissi

mi

mi exiſtunt, an propter hanc cauſſam, affirmare non audeo. Sunt igitur ſaniſſimi, ſed ſi inter vrendum ſuperueniat conuulſio, inuentum eſt ipſis remedium. hirci nempe vrina aſpergentes eos liberant. Quo in loco (vt Erotianus auctor eſt accepiſſe Hippocratem) pro oeſypo ſtercus interpretandum puto, quod ſanè vrendi aliqua vi pollet, ſed an ſufficere ſimili operationi illud potuerit, anceps ſum. At ſcio, quod Theophraſtus in libro de igne οἶσον, ſiue viticem apud medicos in vſu fuiſſe ad vrendum hiſce verbis a Turnebo reſtitutis teſtatur διὸ, καὶ οἱ ἰατροὶ τοὺς ἥλους καίουσι τῷ οἴσῳ. Non abſimile multum illud erat, quod factitaſſe Scythas memoriae prodidit Hippocrates, in libro de aere, aquis, & locis, qui cum ob frequentes equitationes coxis, atque cruribus valde offenderentur, inciſione venarum poſt aures ſibi ipſis auxiliabãtur, tanquam eo remedio capiti adhibito pituitae fluxum ad inferiora cohiberent; quo ſani quidem, ſed infoecundi ſemper manebant. Haec omnia praeſidia interdum magnopere ex vſu eſſe antiqui medici cognouerunt, quando & ipſi ad compeſcendos humores a capite in partes inferiores delabentes modo ſynciput, modo verticem, modo occiput, interdum oĩa haec, vel igne, vel cauſticis medicamentis vrenda conſuluerunt: quanquam in hoc vulgares ſaepenumero errare conſpiciuntur; qui contra Galeni praeceptum non raro ceruici, & aliis partibus cucurbitulas ignitas admouent, priuſquam vniuerſum corpus exinanierint.

Sententia Galeni ex Herodoto comprobata: De Syrmea: De partitione anni, ſecundum Hippocratem: Error ſacerdotum Ammonis. Cap. 3.

Τὰς μεταβολὰς τῶν ὡρέων μάλιστα τίκτειν νόσους, ſiue Mutationes temporum morbos potiſſimum parere, dum ſcripſit Hippocrates, fuerunt, qui pu

tarent eum ſucceſſiones temporum nempe Autumni, Hiemis, Veris, & Aeſtatis intellexiſſe, quos Galenus etſi grauiſſimis rationibus refellat, deq. peculiaribus temporis conſtitutionibus ipſum locutum eſſe monſtret, placet tamen eius ſententiam Herodoti teſtimonio con firmare; qui cum eadem aetate vixerit, ſimiliq. dialecto, quo Hippocrates vſus ſit, haud ab re fuerit illius teſtimonio, ad augendam Galeni fidem, in eadem prorſus re vti. Itaq. in Euterpe de Aegyptiorum moribus ſermonem habens, haec ſcribit, τρόπῳ δὲ ζωῆς τοιῷδε διαχρέονται: συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἑκάστου ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νόσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι: εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιέστασι πάντων ἀνδρῶν τῶν ὡρέων (ἀμοὶ δοκέειν) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσιν αἱ ὧραι: ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται τῶν τε ἄλλων εἵνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα, quae verba quoniam non exacte in Latino codice uulgato exprimuntur, hic a nobis, vt debent, conuerſa ſubnectam. Hoc autem vitae genere vtuntur ſingulis menſibus, per tres dies continuos potione corpus purgant, clyſteribusq. ac vomitibus ſanitatem conſeruant, putantes nimirum quoſcunq. morbos a nutrientibus cibis hominibus euenire: Nam Aegyptij alioquin ſunt omnium, poſt Lybias, virorum ſaniſſimi ob temporum (vt ego puto) conſtitutiones, quae ibi non variantur; Nam in mutationibus quarumcunque rerum, & praeſertim temporis conſtitutionum homines a morbis maxime tẽtari conſtat. Quid autem antiquis ſcriptoribus συρμαΐζειν ſignificaret, videre eſt apud Erotianum, & Galenum in antiq. ver. expoſi. quorum ille purgationem factam, ex raphanide cum muria συρμαϊσμὸν, hic vero moderate factam ventris purgationem συρμαΐαν vocatam tradunt: praeter quos Diocles in

in epist. ad Antigonum Regem vomitus ieiuno stomacho factos a nonullis *συρμαϊσμοὺς* vocatos memorat *συρμαΐαν*. tamen significare scimus quoque potum ex aqua & hordeo, necnon opsonium, vt apud Diodorum Siculum, & apud nautas facere syrmaiam est comparare opsonia *μελανοσυρμαῖος λεὼς* apud Aristophanem in Thesmoph. teste Suida Aegyptii sunt: nam auctor est Plinius, Aegyptios hoc genere potus usos. His adiicere placet, quae a Galeno de anni secundum Hippocratem partitione scriptis tradita sunt in principio Epid. commentariorum, quod ideo lubens ago, quoniã futurum spero, vt quampluribus Hesiodi, ac Homeri locis ex Galeni verbis quandoq. maior lux afferatur, quos cum Hippocratem quadrigentis annis praecessisse ex Herodoto sciamus, ab illis veluti auctoribus maximis multa ipsum mutuasse, quamuis nunquam citet, vero simile videtur, Galeni oratio haec est. *θαυμάζειν δ᾽ οἶμαι δεῖ, καὶ ζητεῖν τὴν αἰτίαν τοῦ παραλελεῖφθαι κατὰ τὸν λόγον ἐπιτολὴν ἀστέρος τοῦ ἐπισημοτάτου γινομένην ἐν θέρει τοῦ καλουμένου σειρίου: ὀνομάζουσι δ᾽ αὐτὸν ἔνιοι, καὶ κύνα, καταχρώμενοι τῇ τοῦ παντὸς ἄστρου προσηγορίᾳ, κύων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον ὁ δ᾽ ἐπὶ τῆς γένυος αὐτοῦ σειρίας, ὃν ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζοι τὸν προκύνα, οὐ τὸν κύνα, καὶ ἀρχὴ γε τῆς καλουμένης ὀπώρας ἡ ἐπιτολὴ τούτου τοῦ ἀστέρος ἐστὶ, καὶ ὅσοι τὸν ἐνϊαυτὸν εἰς. ζ. τέμνουσιν ὥρας, ἄχρι μὲν ἐπιτολῆς τοῦ κυνὸς ἐκτείνουσι τὸ θέρος, ἐντεῦθεν δὲ μέχρις ἀρκτούρου τὴν ὀπώραν: οἱ δ᾽ αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα διχῆ τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιοῦντες τὸν περὶ τὰς τροπὰς χρόνον, τοὺς δὲ ἑκατέρωθεν, σπορητὸν μὲν τὸν πρόσθεν, φυταλίαν δὲ τὸν ἕτερον: αὐτοὶ γὰρ οὕτως ὀνομάζουσι, καὶ μὲν δὴ κἀν τῷ περὶ ἑβδομάδων Ιπποκράτους ἐπιγραφομένῳ βιβλίῳ διῃρημένον ἐστὶν εὑρεῖν τὸν ἐνιαυτὸν εἰς ἑπτὰ: τοῦ μὲν φθινοπώρου, καὶ τοῦ ἦρος ἀτμήτων πεφυλαγμένων, τετμημένων δὲ τοῦ μὲν χειμῶνος εἰς τρία μέρη, τοῦ δὲ θέρους εἰς δύο.* Ex qua colligere licet Hippocratem, atque alios quosdam totum an-

annum in ſeptem partes diuiſiſſe, Ver, Aeſtatem, Oporam, Autumnum, Sementarium, Hiemem, & Plantarium. Ver inchoabat ab Aequinoctio, vſq. ad Pleiadum exortum: ab hoc Aeſtas erat ad Canis ortum: a cane Opora vſq. ad Arcturi exortum durabat: Autumnus vero ab Arcturo vſq. ad Pleiadum occaſum extendebatur: reliquum temporis tractum in tres partes partiebantur, quarum primam Autumno continuam Sementarium, quaſi ſeminibus iaciendis aptam; mediam Hiemem; poſtremam & Veri adiacentem, Plantarium, quaſi tunc plantae colerentur, vocarunt. Oporam de qua Plutarchus etiam meminit 8. ſympo. probl. 10. maxime omnium calidam, atq. ſiccam, & proinde hominum virium conſumptricem fecerunt medici; & iccirco Galenus, qui in 4. de acutorum victu com. ſcripſerat hiſce temporibus non eſſe è vena ſanguinem mittendũ, licet aeger in vigenti aetate, & morbus magnus ſint, in primo ad Glauconem libro narrauit, quotquot inter Canis ortum, & Arcturum phlebotomati fuerunt, plane interiiſſe: Non defuerunt tamen, qui probare conati ſint, hoc tempore (& is fuit Theophraſtus primo de cauſſis plantarum) corpora plantarum & hominum humeſcere, adducti his rationibus, quòd fructus plantarum tunc perficiantur, & homines febribus putridis, ventrisq. ſolutionibus tententur; quae certe nihilo magis id monſtrant, quàm ſudores, qui copioſiſſimi in Aeſtate è corporibus feruntur: ſed alias refelli opportunius poterit tam grauis auctor; quẽ defendere aequius poſſumus, quando Autumnum calidum & humidum fecit: quoniam ſi principium Autumni aeſtimemus, & forſan etiam medium, argumenta maiora caliditatis & humiditatis, quàm frigiditatis & ſiccitatis ſe ſe offerent. Quod ſacerdotes Ammonis (vt eſt apud Plutarchum in lib. de defectu oraculorum) annorum inaequalitatem pro

probarent ex eo, quod Lucerna eius templi inextingui bilis, vnoquoq. anno olei minus cõsumeret, infirmum sane argumentum erat, quoniam poterat multis rationibus tum ex parte olei, tum ex parte aeris id euenire, quanquam etiam erat potius consentaneum ab eiusmo di euentu annorum imminutionem, & mundi corruptionem, quàm inaequalitatem colligere.

Theophrasti loca ex Athenaeo, & Plutarcho correcta, de sida, de leguminibus, de pediculis: Theophrasti & Galeni contradictio de scorpionibus Cap. 4.

QVarto de hist. plant. cap. 11. Theophrastus narrans in Orchomenio lacu multas arbores nasci, veluti oleagnum, sidam, & similia: de sida in hunc modum loquitur, ἡ δὲ σίδη τὴν μὲν μορφὴν ἐστὶν ὁμοία τῇ μήκονι, καὶ γὰρ τὸ ἄνω κυτινῶδες τοιοῦτον ἔχει: quae verba transferens Gaza, vt similitudinem papaueris seruaret, vocem illam κυτινῶδες omisit, sicq. errorem errori addidit. Quis autem non videat sidam arborem cum papauere nullam similitudinem gerere posse? Itaque textum Theophrasti corruptum esse faciliter, qui vis intelliget, eo magis quod Athenaeus 14. lib. dipnos. citans hunc Theophrasti locum, sidam ex ipsius sententia non papaueri, sed punicae malo similem facit, vt rationi magnopere consentit, ita fuisse appellatam ob similitudinem punicae, quam veteres sidam nominasse praeter Athenaeum; Plutarchus quoq. 5. sympos. probl. 8. testatus est, vbi Empedoclis versum exponens,

οὕνεκεν ὀψιγόνοι τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοια μῆλα

Epitheton illud punicorum iccirco a philosopho excogitatum scribit, quoniam illae Autumno deficiente, aestuq. iam extincto, fructum perficiunt; siquidem aestiuo tempore debilem ipsarum, ac minime viscidam humiditatem

miditatem haud quanquam concrescere sinit, nisi aer frigidior euaserit: propter quod Theophrastus 2. lib. de causis plant. cap. 9. scribit hanc solam arborem in umbra melius, atq. citius fructum concoquere, subiungam his a Ruellio male Dioscoridis ea uerba de acido punico [ἄστομος, καὶ δυκτική] interpretari [ora, gingiuasq. laedunt] nempe quae a Marcello Serapionem imitante melius sic uertantur, [eademq. ori ingrata, adstringunt,] quis ignorat, (quaeso) acida punica multum abesse, ut laedant, cum gingiuas laxas, & ora inflammata mirifice confirment, & iuuent, quae tamen ori austeritate sua, & aciditate displicent. Est & alter Theophrasti locus quarto de causis planta. cap. 14. qui in graeco codice corruptus, nec a Gaza cognitus est: De fabis namq. Philipporum sermonem habens, ita inquit, ἐὰν δ' ἐν ἀχύροις ἀπηθαλομένοις ἐν τῇ ἅλῳ καὶ καθαροῖς ἐστιν οὐ μεταβάλλουσιν. Sed Plutarchus 7. sympo. probl. 2. ubi multa ad uerbum ex Theophrasto adducit, pro ἀπηθαλομένοις, ἀποκειμένοις legit, quemadmodum uere legendum puto; non tantum enim fabas in area cum paleis suis sepositas, uerum etiam triticũ omniaq. fere legumina conseruari inoffensa in iisdem libris palam mõstrauit Theophrastus. unde quid torrefactae paleae (ut conuertit Gaza) ibi apte designare ualeant, non satis intelligo. Addam his Theophrastum 2. de caussis plantarum cap. 22. uoluisse ex sanguine corrupto pediculos gigni, quos ipsius praeceptor Aristoteles ex carne corrupta nasci, quinto de histo. animal. cap. 32. maluit; sed neutrum fefellisse omnibus illis putare licet, qui utroque modo animalcula illa produci, & carnẽ ipsissimum sanguinem esse cogitarint. Illud non praetereundũ, scriptum esse ab Apollonio in histo. mirab. quod Aristoteles uoluerit pediculos in morituris capita eorum deserere, atq. in puluinaribus inueniri; cuius euentus eam

Alexander

Alexander in 2. prob. lib.30. assignauit caussam, quod pediculi nutrimento atq. tēpore ex sanguine opus habeant, quorū vtroq. in morientib. deficiēte, eos deserūt meliorem locū sibiipsis quaerentes. Quomodo vero nō omnino contraria Theophrastus & Galenus sentiant, dum alter 4. de causis plantarum cap. 10. hominē a scorpione ictum non interire, alter interire saepius scribit, ad huc ignoro, nisi dixerimus, Theophrastū de Italicis scorpionibus, ac nonullis alijs meminisse, quos innocuos esse affirmat Plinius.

De varijs antiquorum edulijs Aristotelis locus examinatus, de carne Camelina, de sumine, de turtæ nomine. Cap. V.

Atulorum lactentium carnes pro cibo veteribus aliquādo fuisse praeter Plinij testimonium haec lib. 29. cap. 4. scribentis, Catulos lactentes adeo puros existimabant ad cibum, vt etiam placandis numinibus hostiarum vice vterentur, has Hippocrates quoq. grauissimus auctor pluribus in locis monstrauit, vbi eas in varijs aegritudinibus ab ipso non parum commendari clarum est, quemadmodum etiam Oribasius in primo Collect. ex sententia Mnesithei Atheniensis laudauit. At Camelinae quomodo vsq. in vsu esse potuerint, vehementer dubito, Galeno praesertim in lib. 1. de alimētis ita dicente, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῶν ὄνων κρέα ἐσθίουσι, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὰ τῶν καμήλων, quasi innuat rem extra hominum mores fuisse, vt quis camelorum carnibus vescere-tur, nempe quas in 3. lib. vt malas valde damnat; Vnde quae Aristoteles. 6. de hist. animalium scripta reliquit, carnes scilicet & lac camelarum vsquequo conceperint, omnium suauissima esse mihi semper suspecta fuerunt, credidiq. τὰ κρέα ab aliquo ex marginibus interserta, quando Plinius lib. 8. solum lac, & non carnes camela-

rum ab hominum lacte dulcissimum facit: quod si vulgatis philosophi, codicibus fidem placeat adhibere, necesse est fateamur illa ex aliorum relationibus ipsum dixisse; ex quibus maiorem librorum de animalibus, partem conflatam putant eruditi omnes: Id quoq. a me saepius notatum est, ranarum carnes, quod ederent pro cibis maiores, a nemine fuisse proditum, eas tamē hac tēpestate veluti delicatissimas degustant multae nationes, & praesertim Itali, quos hac ratione a Graecis aliquando βατραχοφάγους vocari animaduerti. Quod enim ranae ventrem Archestratus apud Athenaeum laudet, illud de rana pisce intelligendum est. tempore Plutarchi cerebra animaliū manducari coeperunt, quae antiquos vti abominatos proiecisse affirmat 8. symp. probl. 9. quo in loco vuluas quoq. quas Horatius & Plinius mirum in modum praedicarunt, pro iucundissimo edulio tunc habitas scribit; at eas qui nostra tempestate in suas mensas recipiant, nulli, aut sane pauci inueniuntur, sicuti nullus fere est, cuius palato grues hodie admodum arrideant, cum & Galenus fibrosam ac duram carnem habere dicat, quas tamen tanti fecerunt interdum maiores vt ex Melo insula eas (quod refert Gellius ex Varrone) maximis impensis Romam vehendas curarent; quinimmo eis pinguibus reddendis magnum studium adhibuisse ostendit idem Plutarchus in 2. de carnium esu declamatione, vbi quem describit ventrem porcae nuper foetae vna cum mammis baculo percutiendi morem, vt sanguis, lac, & caro simul mixta iucūdiora gulae euaderēt, is est, quo nostra tempestate sumatas populari vocabulo appellatas faciunt, haud multum ab antiquo suminis nomine deflectentes, quod etenim vetustiores abdomen vocabant Publius minorum poeta sumen primus vocauit, vt scribit Plinius lib. 8. cap. 51. & lib. 11. cap. 37. vbi cum dicat antiquos non consueuisse scientes occide

re

re priuſquã abdomen calleret, id innuit, quod damnatũ eſt à Plutarcho in 2. de carnibus declamatione, videlicet ſuo tempore homines iam partui vicinas ſues occidere ſolitos, atq; ventres percutere, quò mortuo foetu, lac ſimul, & ſanguis in carne commixta edi poſſent, vt Turnebi correctionem non contemnendam omnino putem, qui lib. 23. aduer. cap. 20. loco [id ſcientes] inſcientes reſtituendum voluit, quamquam Hermolaum Barbarum, & Geſnerum aliter ſentire non me lateat. Sumen inter delicatiores cibos, non infimum locum tenuiſſe omnes Latini poetae atteſtantur, quaſi vno verbo dicere liceat, de cibis quod Horatius de vocabulis cecinit.

Multa renaſcentur, quae iam cecidere, cadentq.
Quae nunc ſunt in honore.

Auctor eſt in Onomaſtico Erotianus ἄρτον ἐγκρυφίαν, ab Atticis appellatum eſſe panem ex pinguibus palmulis farina, & aqua confectum, nec non in calido cinere coctum. quem etiam τούρταν uocatã dicit. Quo in loco facile aſſentirem doctiſſimo, & de medicinae ſtudiis optime merito Bartholomeo Euſtachio, noſtrum tortae popularc nomen veteres Romanos habuiſſe, ſi quemq. alium eorum temporum ſcriptorem monſtraſſet, qui id nomen vſurpaſſet, vt veriſimile videtur, alios etiam & praeſertim Plinium, Athenaeum, Pollucem debuiſſe illius mentionem facere, ſi nomen ſimile habuiſſent, quocirca fortaſſe vox ea apud Erotianum deprauata eſt, aut ab aliquo recẽtiore in margine haec clauſula notata ὃν τούρταν καλοῦσιν, deinceps a librario ignaro aliis verbis antecedentibus adnexa fuit: quanquam etiam non me lateat ſacrae Bibliae interpretes, ἄρτον ἐγκρυφίαν tortam panis tranſtuliſſe.

Qui sint apud Platonem ficus, & vuae generosae ex Galeno, De pane fabaceo, & faba Aegyptia: locus Mnesithei de ficubus. Cap. VI.

PLato 8. de legibus dialogo fructuum τῆς ὀπώρας leges condens vuarum, & ficuum γενναίων mentionem facit, vbi mitius eos puniri iubet, qui huiusmodi fructus praedantur, quam qui alios. propterea quaesitum est apud Athenaeum in 14. quaenam à Platone generosae vuae, & ficus appellatae sint. Masurius respondet γενναῖα λέγει τὰ εὐγενῆ ὁ φιλόσοφος ὡς καὶ Ἀρχίλοχος, πάρελθε, γενναῖος γὰρ εἶς: ἢ ἐπιγεγενημένα. idest generosos ficus dicit philosophus vel nobiles, quemadmodũ & Archilochus, Accede, es.n. nobilis; vel post genitos: Sed qui sint nobiliores ficus, ac vuae, quas multis alijs postponere videtur Plato nondũ ex his Masurii verbis certe cõstat; attamẽ rationi consentaneũ videtur, sic esse appellatos ficus, qui post primos, & praecoces, siue in ijsdem, siue in diuersis arboribus nascuntur, ceterosq́; plerumq. suauitate antecedũt. Quae vero dicerẽtur vuae generosae, siue nobiles omnium clarissime explicuit Gal. 2. de alim. fac. vbi sic ait, ὀνομάζουσι δὲ εὐγενεῖς τὰς τοιαύτας σταφυλὰς ἐν αἷς αἱ ῥᾶγες ὀλίγην μὲν ἔχουσι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν, οὐκ ὀλίγην δὲ τὴν στερεωτέραν, ἣν ὥσπερ σάρκα τῆς ῥαγὸς ἔφην εἶναι: καὶ χρῶνται γε κατὰ τὸν τῆς ὀπώρας καιρὸν ἀποτιθέμενοι πολυειδῶς, idest, vocant autem vuas eiusmodi generosas, in quibus acini humidam quidem substantiam habent exiguam, solidiorem autem non paucam; quamve carnem acini esse diximus: Atq. iis vtuntur eas variis modis in fine aestatis reponentes: Quo in loco interpres qui pro κατὰ τὸ τῆς ὀπώρας καιρὸν autumnum vertit, ignorasse videtur, quae proprie fuerit apud veteres opora, cuius Plato meminit, & quam nos alias ex Hippocrate monstrauimus

esse

esse dies illos, qui inter canis ortum & arcturum numerantur: itaq. ficus vocauit Plato generosos qui nobiles, & post alios orti sunt: at vuas generosas appellauit nobiles quidē, sed quae parū humidae substātiae, durioris plusculū habēt: quaeve edēdo sunt; neq. vinis faciēdis idoneae habētur, sed vt ceteri fructus autumnales, lōgo tēpore cōseruari possunt; vt nō inique egerit, si mitius in eos animaduertēdū statuerit, qui vuas, faciēdis vinis minus idoneas, licet cōseruationi aptas furarētur. De vuis generosis loquitur Ouid. 2. de remed. amoris.

Est tibi rure bono generosae fertilis vuae
Vinca, ne nascens vua sit vsta time.

Quod de ficubus scribitur a Plutarcho, est sane cognitu dignum, qui in caussis naturalibus tradit Mnesitheum medicum a Galeno in prohemio lib. ad Glauconem cōmendatum narrasse, quod qui in principio pulmonariae morbi caepas appetunt seruantur, qui uero ficus intereunt, eo quia appetitus temperaturas, temperaturae autem morbos consequuntur. Galenus inter legumina & frumenta illud discrimen ponit, quod ex his panes conficiantur, ex illis non: Fabam deinde cum inter legumina recēseat, manifesto videtur indicasse, antiquos eo pane fabaceo minus uictitasse, quo hodie apud varios populos magnā rusticorū partē uesci cōspicitur: sed forsan id de Graecis dumtaxat intelligere dixerit aliquis; quādoquidē Plinius lib. 18. cap. 12. scribit etiā ex fabis panē esse tentatū; vbi monstrat quoq. sua tempestate plerasq. gentes frumento fabam miscuisse in panis vsum, quemadmodum hodie fit. Quod porro esset fabae Aegyptiae pondus, cuius frequentissima mentio a Galeno, atq. aliis Graecorum medicis habetur, docuit Soranus Ephesius 24. cap. suae isagoges; ubi eam cōtinuisse scrupulos duos tradit; quod ideo verisimile puto, quoniam ex Plinii loco nuper citato granum Aegy-

ptiae

ptiae fabae ceteris valde maius fuisse manifesto colligitur; vt his rationibus nullā fidem habeam libro de pōd. & mens. Galeno falso adscripto, in quo legitur fabam Aegyptiam pependisse obolum & semis.

De pulmonis carne Galeni contradictio ex Aetio sublata de carne Leporina, & Vulpina & tenera carne locus Galeni restitutus. Cap. VII.

PVlmonem iecore faciliorem esse coctu, minus nutrire, magisq. pituitosum succum facere ait Galenus 3. de alim. fac. cap. 12. At idem lib. 6. de vsu partium cap. 10. tradit, pulmonem tenui, leui, ac vaporoso sanguine nutriri, iecur autem limoso, & crasso, vnde si tale est nutrimentum, qualis est substantia nutrientis, uidetur substantia pulmonis vt est tenuior iecore, sic succum tenuiorem, & non pituitosiorem parere. Atqui Aetius lib. 2. cap. 127. hanc dubitationē tollit, dicens pulmonis nutrimentū esse magis pituitosum διὰ τὸ ἐν αὐτῷ χονδρῶδες σῶμα τῆς τραχείας ἀρτηρίας hoc ē, ob chartilagineum asperae arteriae pulmoni inexistenti corpus: quae verba fortasse codici Galeni essent addenda, cum Aetius omnia illa ad verbum ex Galeno sumat, potiusq. minuat, quàm addat. Mirantur porro multi cur Martialis inter quadrupedes lepori primas dederit, qui sane mirari desinent, modo considerare velint quae a Galeno de sanguine leporino in 3. de alim. facultatibus scriptis tradita sunt, eum nimirum tanquā omnium suauissimum in magno pretio habitum: carnē enim talem esse, qualis sanguis, ex quo tota constat, nō modo omnes medicinae auctores, verum etiam ipsa ratio declarat; unde sanguine leporis suauissimo existēte, quomodo eius caro magna suauitate non polleat uiro erudito creditu difficile erit. Maiori fortasse admiratione

ne dignum videatur, quod Galenus in 4. de victu acut. commentario, & 3. de alim. fac. ſcribit, autumno carnes vulpium, quãdo uuis nutriuntur, palato gratiſſimas haberi; & icci rco uenatores apud Graecos tunc ipſas eſitare conſueuiſſe: Hic admoneor, vt errorem quorundam detegam, qui carnes quomodolibet teneras recentibus ſemper praeferunt, haud quaquam cogitantes teneritudinem eam veluti putredinem quandam, aut ſaltem ad putredinem praeparationem eſſe, quae cibum dẽtibus quidem faciliorem & gratiorem reddat, ſed qui poſtea in venis deteriores ſuccos, & longo tempore prauas affectiones progignere queat: Vnde Hippocratẽ aut Polybũ laudare ſoleo, quòd dixerit in 2. de diaeta, τὰ πρόσφατα πάντα ἰσχὺν πλείονα παρέχεται τῶν ἄλλων, διὰ τόδε ὅτι ἔγγιον τοῦ ζῶντός ἐστι: τὰ δὲ ἕωλα καὶ σαπρὰ διαχωρέει μᾶλλον τῶν προσφάτων, διότι ἔγγιον τῆς σηπεδόνος ἐστί: ideſt recentia omnia plus virium alijs praebent, eo, quod viuenti ſint proximiora, heſterna uero, & marcida recẽtibus excernuntur magis, quòd ad putredinem propius accedant. Nam recentes carnes plus roboris inferre corporibus, praeter Hippocratis rationem, bruta quoq. omnia carniuora demonſtrant, quae carnes recentiſſimas immo calentes, & quaſi viuentes comedentia, omnium aliorum robuſtiſsima ſunt: haud inficior tamen aliquã hac in re eſſe rationem habendam tum hominum tum carnium edendarum: De hominibus dixit Hipp. in lib. περὶ τροφῆς, σιτίον νέοισιν ἄκρως ἀπὲς, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένον, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητον quae verba cũ a Galeno diuerſo modo citentur in lib. de optima ſecta ad Thraſybulum ſic uidelicet σῖτος νέοισι μὲν ἄκρως, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένος, fit ut credam in altero eorum c ontextuum errorem aliquem latere; potiuſq. Hippocratis codici quam Galeni, fidem adhibendam, immo eo modo Galeni textum reſtituen-

dum, sicut in Hippocrate legitur; ut haec sit sententia, cibos iuuenum debere esse parum mutatos. (In expos. n. uocum antiquarum lego ἀκροσαπὲς τὸ ἐπὶ βραχὺ & non ἐπιπολῆς μεταβεβληκός) senum perfecte mutatos, aetate uigentium prorsus immutatos; quod idem est quoq. ac si dicamus (vt Antonius Fracãtianus praeceptor meus, & nemini suorum temporum in medicina facienda, ac docenda secundus, luculẽtissime explicuit) carnes quas senes sunt esitaturi, debere teneras esse, quas aetate vigentes recentissimas; quas uero adolescentes medias quodammodo inter has & illas: pro vt namq. calor, qui concoquere debet, maior vel minor est, sic etiam edulia paratiora, vel minus parata concoctioni esse decet; alioquin dicebat Galenus primo de alim. si facilia cõcoctu calidissimis uentriculis offerantur, statim corrumpuntur; quemadmodum difficilia tepidioribus oblata, debitam concoctionem nunquam assequuntur. Non est tamen ignorandum, Rabim Moysem 19. aphor. Galenũ ex 4. com. in lib. de alim. citare, vbi cum haec verba barbaro suo more ex Galeno describat: Singula animalia ex quibus cibandi sunt senes, & domini corporum defectorum per diem, & noctem ea dimitte, & post modum coquina carnes ipsorũ, & fac ex eis cibaria bene cocta, & ministra eis. Et iuuenibus, & dominis corporum fortium & operantibus fortia opera coquina carnes recentes, coquens eas bene uel assatas, uel elixatas. Videtur Galenus Hippocratem de duabus solũ & non de tribus aetatibus interpretatus, ut ẽ in lib. de opt. secta. De carnibus animalium edẽdis praecepit Oribasius 4. collect. ex sententia Ruffi, carnes omnium agrestium statim esse coquendas, & proinde recentes manducandas; Cicurũ uero ouillas & caprillas recentes, bubulas autem uetustas; similiter ex auibus magnas atq. palustres, item gallinas, palumbos, perdices, pauones, atq. attagenes nõ esse

recentes

recentes coquendas;ſed turtures, columbas, & turdos: piſces vero omnes quamprimum coquẽdos.ex quo Ori baſij delectu poteſt ſubinde quilibet iudicare non eſſe ſemper, nec a quibusuis recentes, neq. ſemper teneros quoslibet edendos cibos.

Locus Hippo. emendatus, Galeni locus defenſus de opio. Plinij loci emendati, alter Herodoti de medicis Aegyptiorum examinatus & correctus. Cap. VIII.

IN libro Hippocratis de locis in homine, vbi de oculis ſermo habetur, haec leguntur *ἢν δ᾽ εὐθέως φλεγμήνωσιν, μὴ ἔγχεε μηδὲν, ἀλλ᾽ ἢ καῦσαι κατωτάτω ἰσχυροτάτῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἀπισχναίνειν ὑποχωρητικῷ φαρμάκῳ φιλασσόμενος μὴ ἔμετον ποιήσης*, ideſt ſi ſtatim inflãmationem contrahãt nihil illinias, ſed quam infime fortiſſimo uras, aut alio quopiam aluum ſubducente medicamento attenues, cauens ne uomitum facias. Quoniã uero uſtio in inflammationibus, praeſertim in initio, periculoſa eſt, ea propter locum corruptũ ſic reſtitui. (ut ẽ in manuſcripto) debere puto *μὴ ἔγχεε μηδὲν, ἀλλ᾽ ἢ καθαίρειν κάτω, τῷ ἰσχυροτάτῳ, ἢ ἄλλῳ*. quod enim inflammationibus oculorum purgationes per inferiora, magnopere proſint teſtatum fecerũt Hippocrates, & Galenus eo in Aph. *τὸν ὀφθαλμῶντα τῆς διαῤῥοίας ληφθῆναι ἀγαθόν*. Galenus in lib. de optima ſecta ad Thraſybulum contra Methodicos diſputans, eisq. indicationes cõferentium nõ ſemper ab effectibus accipi demonſtrans, haec ſcripta reliquit *ὀφθαλμῷ δὲ φλεγμαίνοντι ἐστὶ κατάλληλα, στομάχῳ δὲ καὶ ἥπατι ἀλλότι*. quo in loco fuerũt, qui non *ὄπιον*, ſed *μαράθρου ὀπὸν* legendum maluerunt, ea ratione ducti, quòd Galenus 3. methodi aduerſus empiricos dicat medicamenta opiata magnam oculorum perniciem exiſtere, vt etiam ante ipſum Plinius lib. 20. cap. 18. ex Era

 ſiſtrati,

ſiſtrati, & Diagorae ſentẽtia ſtatuerat, ſed ipſos falli, nec mutari debere contextum ex eo faciliter probatur, quoniam nullum fere ex tot relatis a Galeno in 3. de comp. med. s. l. praeclariſſimorum medicorum ad oculos compoſitis medicamentis inuenies, in quod opium iuſto modo non ingrediatur: id tamen ueriſſimum puto, opium vehementer obeſſe niſi recte caſtigetur, & debita menſura adhibeatur, quemadmodum quoſdam ophtalmicos medicos egiſſe videtur, quos ibi damnat Galenus, quaſi nullo adhibito delectu in omnibus paſſim opiatis quibuſuis uterentur. Hanc ſententiam eo libentius amplector; quod Raſarius acerrimi iudicij, & ſummae doctrinae vir in ſua translatione ita legendum cenſuerit. Legitur apud Plinium lib. 24. cap. 5. glandis fagineae cinerem calculis illiniri, quod quomodo fieri queat, & vt prodeſſe poſſit non uideo quando praeſertim Galenus fagũ vehemẽtius robore adſtringere ſcribit. 6. de ſimpl. med. & fructus eiuſdẽ ſemper acerbos eſſe dicit 4. eiuſdem tractationis uolumine, vt his facultatibus nullo modo calculis illitu mederi valeat. ideo legendum puto non calculis, ſed oculis: Guillandino eruditiſſimo videtur poſſe legi callis, cuius iudicium non improbo. Quod autem apud eũdem Plinium lib. 27. cap. 7. ſcriptum eſt, in regio morbo crudum abſinthium bibi cum opio, aut adianto, reſtituendum eſt, cum apio, opium enim multum abeſt, vt in hoc morbo vllam opem ferat. Habebãt Romani & Graeci medicos, qui nudis quibuſdam experimentis peculiares corporum humanorum partes curare profitebantur, veluti aures, teſtes, dẽtes, ſed maior illorum copia atq. auctoritas erat qui oculis medendis operam nauabant; qui vt coeca experientia tantum confiſi, non raro magnum detrimentum afferebant; vt de quodam medico notauit Martialis, qui oculos eruebat ita frequenter hominibus, vt eam profeſſionem relinquere

linquere coactus, ad hoplomachiam exercendam se cõtulerit, in qua etiam paria damna inferebat.

Hoplomachus nunc es, fueras optalmicus ante,
Fecisti medicus, quod facis Hoplomachus

Quomodo vero ea varijs medicis varias corporum partes curare consuetudo inuecta fuerit, existimo Aegyptios, vt multa alia, sic & hos mores in Graecos inuexisse, ab his deinde emanasse ad Romanos, quos vniuersam medicinam ex Graecia recepisse Cato & Plinius testati sunt. Quod autem Aegyptij medicos eiusmodi haberent, affirmat Herodotus sub hisce verbis in 2. lib. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφὶ δέδασται: μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι καὶ οὐ πλεόνων: πάντα δὲ ἰητρῶν ἐστὶ πλέα: οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι: οἱ δὲ κεφαλῆς οἱ δὲ ὀδόντων: οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν; οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων: idest medicina apud ipsos sic distributa est: vnius morbi, & non pluriũ vnusquisq. medicus est, omnia vero plena medicis sunt, alij enim medendis oculis, alij capiti, alij dentibus: alij ventri, alij occultis morbis curandis sunt destinati: vbi vltima illa verba mihi suspecta semper fuerunt, quando quidem Hippocrates, qui ea voce, νηδὺς, saepius pro vẽtre, & cauitate vtitur, (quemadmodum scribit Aerotianus) & quemadmodum non raro vsus inuenitur Herodotus, eosdem poene facit in lib. de arte morbos occultos, & morbos ventris aut cauitatis; cum de ocultis loquens dicat, ἐστὶ δὲ ταῦτα ἃ πρός τε τὰ ὀστέα τέτραπται, καὶ τὴν νηδὺν, vnde si in Herodoto legeremus οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν ἢ ἀφανέων νούσων, vt particula ἢ expositiua sit, poteritis videri fortasse Hippocratem coaetaneum suum, eademq. lingua vsum imitatus, dicens nimirum alios fuisse medicos ventris morborum, qui oculti sunt, neq. amplius dubitandi occasio dabitur, qui essent ocultorum morborum medici, & quarum aegritudinum: neq. itẽ vlla apparebit in verbis Herodoti cõtradictio, quae ae-

gre profecto vitari poteſt, ſi, cum paullo ſupra dixerit vnius partis morbi, & nõ plurium medicum vnũ fuiſſe; ſtatim dicat, vniuerſim medicum vnum quoſq. occultos morbos, & non ventris quae ocultae ſunt aegretudines, curare ſolitum. Haec dico & ſi non me lateat etiam ita, vt legitur, Herodoti orationem ſanam eſſe.

De aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fontibus potarent, locus Paterculi emendatus. Cap. VIIII.

QVantum ad ſalubritatem conferat per quos ductus aqua potui eſui ve deſeruiens feratur, Vitruuius auctor nõ cõtemnendus in 8. lib. cap. 7. lucu lẽtiſſime monſtrauit, cuius verba tamquã medicis omnibus valde vſui futura hic ſubſcribere placet. Habent autem tubulorum ductiones ea cõmoda: Primum in opere, quod ſi quod vitium factum fuerit, quilibet id poteſt reficere; etiamq. multo ſalubrior ẽ ex tubulis aqua, quã per fiſtulas; quod per plumbum videtur eſſe ideo vitioſa, quod ex eo ceruſſa naſcitur; haec autem dicitur eſſe nocens corporibus humanis; ita ſi quod ex eo procreatur, id eſt vitioſum, non eſt dubium, quin ipſum quoq. non ſit ſolubre: Exemplar autem ab artificibus plumbarijs poſſumus accipere, quod palloribus occupatos habent corporis colores: Namq. cum fundendo plumbũ flatur, vapor ex eo inſidens corporis artus, & indies exurens eripit ex membris eorum ſanguinis virtutes. Itaq. minime fiſtulis plumbeis aqua duci videtur; ſi volumus eam habere ſalubrem; ſaporem quoq. meliorem ex tubulis eſſe quotidianus poteſt indicare victus, quod omnes extructas cum habeant vaſorum argenteorum menſas, tamen propter ſaporis integritatem fictilibus vtuntur. Columella quoq. rei medicae non inexpers dũ pro

gallinarum

gallinarum potu & cibo vasorum fabricandorum rationem tradit, lignea aut fictilia plumbeis praefert, quod vtiliora esse compertum sit: post hos vero Galenus in 7. de med. comp. s. l. cum in componendo ex papauerum capitibus medicamēto aquā pluuiā puram, & omni mixtione carentē commendasset, haec subiunxit ὥστε διὰ τοῦτο καὶ τὸ διὰ τῶν μολυβδίνων σωλήνων ὀχετευόμενον φευκτέον. ἰλύματα γάρ τινα τοῦ μολύβδου κατὰ τοῦτο περιέχεται, διὸ καὶ οἱ πίνοντες ὑπόσταθμην τοῦ τοιούτου ὕδατος δυσεντερικοὶ γίνονται. idest propter hoc igitur aquam per plumbeos canales ductam fugiendum est, quoniam recremēta quaedam plumbi huic immitūtur, unde postmodum huiusce aquae sedimentum potantes dysenterijs tentantur. Ex quibus omnibus perspectum fieri potest aquas per plū bum ductas non immerito semper tamquam perniciosas esse damnatas, & ideo medicos quoq. illos perperam facere, qui aquas, succos & olea ui ignis per plumbum extracta medicamētis per os assumendis inimiscere nō verentur; si enim Galenus in primo de antidotis libro pro medicamentorum conseruatione vasa stānea fugiebat, quod sciret stānum plumbo adulterari, ab eoq. vim aliquam perniciosam immitti formidaret, cur etiam medici non valde timeāt plumbum in vllum eorum vsum vocare, quae ab ipsis pro sanitatis conseruatione, aut reparatione aegrotis exibenda sunt? Ex ijs etenim quae supersunt Romae vetustorum aquaeductuum vestigijs apparet, maiores quantum fieri poterat, fistulas plūbeas effugisse, in illis praesertim ducendis aquis, quae nō tantum lotionibus, sed potibus, cibisq. inseruire debebant; quamquam haud facile credo eas, quae ex Tyburtinis montibus Romam ducebantur, multum pro cibo potu ue in vsu fuisse; propterea quod Galenus omnium Romae conditionū diligētissimus obseruator in 4.6. Epid.

commen

commentario illas omnes crudas, & coquendis edulijs ineptas extitisse asseuerat, addens eam vrbem, vt alias excellentissimas dotes, sic & plurimos ac pulcherrimos habuisse fontes, ex quibus aegri nedum sani potarent. Vt enim alios plurimos omittam, auctor est in historia Romana Velleius Paterculus Syllã aquas salubritate, medendisq. corporibus nobiles ad agros omnes duxisse, sed quoniã Paterculi verba in vulgatis codicibus vitiata sunt, non absurdum erit ea a Claudio Puteano Parisiensi iuuene doctissimo restituta proponere: sunt vero haec. Grates Dianae cuius numini regio illa sacrata est soluit: aquas salubritate, medendisq. corporibus nobiles agros omnes ad duxit. deq. huius gratae religionis memoria & inscriptio templi adfixa posti, hodieq. & tabula testatur aerea intra aedem.

De Cicuta locus Lucretij explicatus. Aristotelis, & Varronis de Capris loca examinata, nonnulla de anatome.

Cap. X.

CIcuta sturnos nutriri apud auctores, & praesertim apud Galenum saepius notatum obseruaui; cuius euẽtus caussã illã, is 3. de simp. med. attulit, quòd aues huiuscemodi angustos corporis meatus habẽtes, haud sinũt cicutae succũ ad cor penetrare, sed eũ in ventriculo tãdiu retinẽt, quoad natiuo calore superatus in nutrimentũ cõuertatur; cũ hominibus secus eueniat, quibus nimirum ob uenarum amplitudinem cicuta in cor celerrime perducta, natiuum calorẽ extinguat. Itaq. illud admiror, quomodo Lucretius hunc effectum non in sturnis, sed in capris apparere attestetur in 5. lib.

Quippe videre licet pinguescere saepe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum

Quod quando verum esse experientia cõstaret, caussam hanc

hanc assignarem, capras quas mirum in modum siccas esse, & perpetuo febrire Varro atq. Plinius tradiderũt, cicutis feruorem, ac squallorẽ temperare, quo postmodum temperato nutrimentum melius conficitur, & in pinguedinem concrescit: De capris scripsit Aristoteles primo de hist. animalium cap. 11. Alcmeonem falsò prodidisse eas non naribus, ut cetera animalia, sed auribus spiritum ducere, quam sententiam deinceps Varro in 2. de re. rust. & Plinius lib. 8. retulerunt; sed ambo hi Archelao, & non Alcmaeoni attribuerunt; vnde fit vt vel Aristotelis vel Varronis a quo Plinius sua accepit, mendosum esse contextum existimem. Fuerunt quidẽ Alcmaeon & Archelaus auctores vetustissimi, alter philosophus, alter medicus & philosophus, vt eorum vterq. sententiam huiuscemodi scripsisse potuerit, & maxime Archelaus, qui etiam homines & animalia ex limo nata prodidit. Alcmaeum primum anatomen monstrasse Chalcidius in com. super Platonis Timaeum affirmat, quam deinceps eius posteri per manus accipientes, pueros non solum qui medici, sed & qui philosophi erãt futuri, edocebãt: ita enim Democritum, aliosq. plurimos in anatomica disciplina eruditos fuisse legitur: quam & si a nullo veterum vsq. ad Dioclis aetatem scriptis mandatam referat Galenus in 2. de anat. admin. melius tamen sic conseruatam, & amplificatam inde intelligere possumus, quod tunc homines a primis annis anatomẽ (vt ceteras artes) nõ ex scriptis, sed ex parentum sermonibus ipsiq. exercitatione addiscebant; sicq. melius eã comparantes non modo tenacius in animis seruabant, verum etiam assiduis studijs augebant: At Aristotelem neq. sic anatomen didicisse, sed solum quae scripsit ad eam pertinentia ex aliorum relationibus tradidisse, semper putaui, quando quidem non semel id libris de animalibus annuat, & praesertim in primo de hist. anima-

lium

lium dum ſic loquitur, περὶ γὰρ λυγνίων τῶν καλουμένων ἐπταπλεύρων οὔθενος πω ἀξιοπίστου ἀκηκόαμεν.

Hippocratis locus emendatus, locus Diog. Laertij ex Galeno mutatus. Galeni de vrinae ſedimentorum nigredine & de lapide veſicae error. Cap. XI.

MAgnus Hippocrates in lib. de foetatione, & ſuperfoetatione (ſic enim & nō de ſuperfoetatione ſolum inſcribendum puto, cum ibi de vtraq. copioſe tractetur) docens quid ad generādū marem obſeruādū ſit, haec ſcribit, ὅταν βούληται φυτεύειν ἄρσεν τῶν ἐπιμηνίων ἀπολιγόντων, ἢ ἐκλελοιπότων μίγνυσθαι, καὶ ὠθέειν ὡς μάλιστα, ἕως ἂν ἐκμαίνηται; quo in loco, ἐκμιαίνηται omnino legendum arbitror, quod Galenus in linguarum expoſit. hanc vocem ſeminis emiſſionem ſignificare ſcribit; quantum autem rationabilius ſit dicere, impellendum quam maxime, quouſq. ſemen emittatur, quā, quo uſq. ſaeuiat, vt interpretes transferunt, cuiuis perſpectum eſſe poteſt. Diogenes Laertius in vita Xenocratis auctor eſt eum, philoſophum ad quendam, qui neq. muſica, neq. geometria neq. aſtronomia inſtructus ludum ſuum frequentare cupiebat, reſpondiſſe παρ᾽ ἐμοὶ οὐ πόκος κνάπτεται, quae verba alioquin ab interprete latino male translata, & ſi recte accommodari poſſent, mihi tamen placeret magis ſi non, κνάπτεται ſed γναφεύεται legeretur; atq. ad id opinandum ea ratio me impellit, quod Xenocrates eo reſponſo innuere voluiſſe videtur, diſciplinas ordine quodam eſſe apprehendendas, neq. adeundum philoſophiam, niſi mathematicae diſciplinae teneantur, ſicut nemo lanam nondum vellicatā, ac politam ad fullonis officinam, vt tingatur, ferat. Sic etenim Arceliſai dictum illud οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει, quod forſan a Xenocrate in prouerbium emanauit, intelligendum

intelligendum esse longa hac, atq. eleganti oratione significat Galenus in 2. de differentijs pulsuum. Τὸ γὰρ τοῦ Ἀρκεσιλάου, καλὸν: ὡς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει: τάξις γάρ ἐστι, ὥσπερ ἐρίων ἐργασίας, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας; καὶ οὐδεὶς οὔτ' ἀναγινόσκειν διδάσκεται, πρὶν πάσας ἐκμαθεῖν τὰς συλλαβάς: οὔτ' αὐτὰς πρὶν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς φωνῆς, οὔτε τὰ σύντονα παλαίσματα περὶ τῶν ἁπλῶν, καὶ ῥαδίων: οὐδὲ ταῦτα πρὶν τρίψασθαι καλῶς, οὐδὲ τοῦτο πρὶν ἀλείψασθαι γυμναστικῶς, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἐστὶ ἐν ἁπάσαις ταῖς τέχναις, οὕτω δὴ κἂν τοῖς κατὰ τὴν διαλεκτικὴν οὐκ ἐνδέχεται τινὰ πρὶν ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ οἷον στοιχείοις γυμνάσασθαι ταῖς τῶν ἑξῆς ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι. idest etenim Archesilai id pulchre dictum celebratur, quod nemo lanam nōdum carminatam ad fullonis officinam portat, Nam vt lanificij sic & disciplinarum addiscendarū ordo habetur; Atq. nullus legere discit, nisi prius syllabas teneat, neq. has, nisi prius oĩa vocis elemēta: Neq. validas palaestrae exercitationes, ante simplices, & faciles obeūt: neq. haec, priusquā recte fricentur, neq. hoc priusq. vngātur gymnastico modo. Sed singulorum hoc quidem primum, hoc secundum, illud tertium in cūctis artibus reperitur. Pariter quoq. in dialectica minime contingit, vt quis demostrationes consequentes comparet, nisi in primis, & veluti elementis exerceatur. In omnibus quidē Galeni vndequaq. admirabilis auctoritatē magni facere soleo, at in ipsius quoq. commentarijs interdum inuenio, quod iure reprehendi queat, sicuti est quando in primo περὶ κρίσεων libro nigras vrinarum subsidentias ex mortificatione a vehementi frigore inducta proficisci scribit: quod enim in corpore viuo tanta possit consistere frigiditas, quāta sedimentis vrinae nigris reddendis sufficiat, captu difficile admodum est: si quidem habitus hydropicorum frigidissimus multum abest vt huiuscemodi quicquā pro-

M ducat:

putem : in altero namq. citato libro multa inueniũtur, quae mihi illum ualde ſuſpectum reddant;inter alia ibi plurima ex Ariſtotele referuntur,quae in ipſius philoſo phi codicibus plane diuerſa leguntur ; quamquam etiã ſcio Galenum impium ſane, & irreligioſum in ea haere ſi fuiſſe,quod anima noſtra mortalis foret,ac temperatu ram corporis ſequeretur ; quemadmodum alij uetuſtiſſimi philoſophi cẽſuerunt,ex quorum numero Parmenides & Empedocles extiterũt,quorum alterum haec.

Πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἐναύξεται καὶ ἀνθρώποισι
Ὅσον ἀλλοίοις μετέφυ τόσον ἄρα σφίσιν ἀεὶ
Καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίςατο : alterũ uero iſta
Ὡς γὰρ ἕκαςος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων
τὼς νόος ἀνθρώποισι παρίςαται :

Scripſiſſe narrat Ariſtoteles in 3. metaphys. quae tamẽ omnia grauiſſimis,& plurimis argumentis a Nemeſio,ſiue Gregorio theologo in lib.de nat. hum.refutata ſunt. Ad arteriarum pulſus redeo,quos Hippocratem nouiſſe nemo ſanus inficiaretur; & ſi neq. vllam eorum curã geſſiſſe,neq. ad artem, vt alia multa, redegiſſe conſtet : Nam & Ariſtoteles, qui annis ſexaginta tantum poſt ipſum floruit,quod de pulſibus nihil poene reliquerit, indicium clare eſt tempore ſuo vix notum tale nomen fuiſſe; neq. quis libellum de ſpiritu Ariſtoteli falſò adſcriptum inducat, vbi cum pulſuum multa fiat mentio,id ſolum praeter alia Ariſtotelis genuinum non eſſe librum apud eruditos probaret. Qui primus omnium,quos viderimus , pulſuum exactam tractationem poſteris reliquit , fuit Herophilus Archigeni in hac re a Galeno praelatus: Hunc ſcribit Plinius lib. 10. cap. 37. medicinae artẽ miranda arte pulſus deſcripſiſſe , ſed ob nimiã ſubtilitatem fuiſſe deſertum : quod fortaſſe in Galenũ ardentius exclamaſſet, ſi libros ipſius ad eam tractationem ſpectantes non minus profuſa oratione, quam in

comprehenſibili fere arte compoſitos intueri potuiſſet: Haud tamen de Herophilo credenda eſſe omnia Plinio arbitror, quoniam Strabo, qui ſub Auguſto vixit, in fine lib. 12. ſcribit, aetate ſua inter Laodiceam & Carurã fuiſſe ſcholam per celebrem medicorum, qui Herophilum ſectabantur, qualis erat tempore patrum ſuorum Smyrnae medicorũ Eraſiſtrati ſequacium; ſed eius verba nec graeco in codice recte notata, nec ab interprete fideliter conuerſa ſub ſcribere melius erit. *μεταξὺ δὲ τῆς λαοδικείας καὶ τῶν καρούρων ἱερὸν, ἐστὶ μηνὸς κάρου καλούμενον τιμώμενον ἀξιολόγως: συνέστηκε δὲ καθ᾿ ἡμᾶς διδασκαλεῖον ἡροφιλείων ἰατρῶν μέγα ὑπὸ ζεύξιδος, καὶ μετὰ ταῦτα Αλεξάνδρου τοῦ φιλαλήθους, καθάπερ ἐπὶ τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν σμύρνῃ τὸ τῶν ἐρασιστρατείων ὑπὸ ἱκεσίου.* ideſt, inter Laodicem atq. Caruram templum eſt Caro menſi magna veneratione dicatum, vbi etiam aetate noſtra ſchola Herophiliorũ medicorũ magna a Zeuxide, & poſt ab Alex. Philalethe cõſtructa perdurat: quemadmodũ tẽpore patrũ noſtrorũ Eraſiſtrataeorũ medicorum ſchola Smyrnae ab Iaeſio. Pulſũũ artẽ, vt ſuperuacaneã, & difficilẽ damnauit Aſclepiades Pruſiẽſis aetate Põpeij ex oratore medicus effectus, quẽ Plinius cũ ceteros medicos improbaſſe dicat, non ſine ratione Galenus in 3. de criſibus ipſum *ἕξιν ἀντιλογικὴν* exercuiſſe confirmauit; ſed in diſputationibus illud forſan ipſi condonari potuiſſet, niſi Caelius Aurelianus, vel potius Soranus a Caelio latinitate donatus in lib. de acut. paſſionibus ſcriberet, ipſum ſemper in curandis aegris ambitione quadam aliorum medicorum praeſidia, quaecunq. fuiſſent ſiue bona, ſiue mala, reijcere conſueuiſſe; quae deterrima conſuetudo vtinam tempeſtate quoq. noſtra inter faſtuoſos quoſdam & humano generi infenſiſſimos medicos non vigeret.

De condi

De condituris vinorum, de vino picante, de vino Massiliensi, locus Galeni emendatus. Cap. XIII.

Vod vina antiqui varijs modis condirent (factitia ab hoc genere separo) ita clarum est ex auctorum scriptis, vt id demonstrandi vanus sit futurus omnis labor. Caussas vero. quibus illud agerēt, tres praecipuas inuenio, Vnam ad leniendam ipsorum asperitatem; alteram ad augendā paruitatem, vetustatemq. accelerandam; postremam, vt ipsa ab omni corruptionis genere conseruarent. Africam, scribit Plinius, suis vinis gypso, & in aliquibus regionibus calce asperitatem dempsisse; Graeciam autem suis argilla, aut marmore, aut sale, aut marina aqua lenitatem excitasse, quo pacto etiam hodie a Cretensibus vinum maluaticum nuncupatum parari audio. Refert Plutarchus 5. sympos. prob. 3. ex Graecis Euboios, & ex Italis eos qui circa Padum incolebant, consueuisse vasa pice oblinire, resinamq. ipsam vino commiscere, quod talia vasa non modo gratum quendam odorem impertirēt, verum etiam vinum generosum redderent, celeriterq. ab eo aquositatem, nouitatemve caloris ope remouerent; de quibus loquebatur Plinius, cum scripsit, in Italiae prouincijs nonnullis vulgare fuisse, musta pice rabulana atq. resina condiri: Et ne quis miretur, quomodo a pice ac resina graueolentibus potuerit vinis odorem gratum donari, sciri velim eas lotionibus alijsq. modis (vt docet Columella) a graui odore spoliari cōsueuisse, & propterea resinata vina, ac picata apud aliquos in pretio extitisse. An vero quod hodie, picans, & recens vinum populari vocabulo dicitur, veteribus notum fuerit, qui de huiusmodi sapore nihil meminisse videntur, multi dubitarunt. Ego autem puto primum a Plauto ipsum fuisse significatum, quando in Penulo dixit, vetustate vino edē-

tulo

tulo aetatem irriges, quasi edentulum vocarit vinum, ad illius differentiã, quod dentatum, atq. mordax erat. Plinius similiter lib. 14. cap. 20. scribens picis aspersu odorem uino contingere, & saporis quaedam acumina. duo me commonefacit, unum, quod vinum picans cognouerit, alterum, quod facile potuerit picãs Italorum a picato veterum esse deductum; quamquam scio non deesse, qui velint, picans uocem ex media Gallia fuisse productam. Auerroes quoq. 7. Collect. Cap. 16. eum saporẽ mihi videtur his verbis indicasse. Et vinũ, quod melius reperitur, est aromaticum: cuius caliditas penetrare potest per totum corpus, quod sit sine amaritudine, & stipticitate, & est illud vinum quod ẽ vinosum pũgitiuum in principio & post delectabile sine aliqua amaritudine, & põticitate. Cur autem maiores nihil de hoc sapore explicatius nobis reliquerint, puto eã fuisse caussam, qua etiam plurimas alias res tunc temporis vulgatissimas nobis relinquere destiterunt. Ad inducendam vinis vetustatem erant qui uasa in locis calidis, aut fumo exponerent, ut is continuo quodam, & blando calore penetrans aqueas partes absumeret; quod parentem suum factitasse affirmat Galenus primo de antid. & de quo locutus est Horatius 3. lib. carmi ode. 8.

Hic dies anno redeunte festus
Corticem astrictum pice dimouebit
Amphorae fumum bibere institutae, Consule Tullo.

Narbonenses, ac Massilienses passim uina fumo maturasse praeter Plinij testimonium, Martialis abunde demõstrat, libro 3.

Vel cocta fumis musta Massilianis, *& lib. x.*
Improba Massiliae quicquid fumaria cogunt,
Accipit aetatem quisquis ab igne cadus *& lib. xiii.*
Cum tua centenos expugnet sportula ciues,
Fumea Massiliae ponere uina potes: *& lib. xiiij.*

Massiliae

Massiliae fumos miscere niualibus vndis
Parce puer, pluris ne tibi constet aqua.

Ex quibus non solum vina Massiliensium parum aestimata, verum etiam insaluberrima (quod Plinius lib. 23. cap. 1. tribuit omnibus vinis fumo inueteratis, quae Galenus capitis dolorem inducere primo de Antidotis inquit) extitisse faciliter colligi potest; & iccirco Galeni locum in 2. ad Glauconem mendosum esse suspicor, vbi pro eliquandis ad Herpetas medicamentis accommodata vina recensens, inter tenuia, alba, & sub adstringentia Massiliēse adnumerat, quod tamen Athenaeus ex ipsius sententia crassum, & carnosum fuisse, quemadmodū est verisimile, asserit: cū igitur Athenaeus atq. et Galenus ipse vinum μάρσον, siue μαρσικὸν & non μασσαλιώτlω inter adstringentia collocent, loco dictionis, ὁ μασσαλιώτης, dictionē ὁ μαρσικὸς, restituere praestat; cui sententiae eo libentius adhaereo, quoniā Galenus nunquam alibi, aut rarissime saltem vini Massiliensis mentionem facit: in 4. autē de comp. med. per genera Marsico tanquam albo, & adstringenti in componendis vlcera exicantibus, sine mordicatione medicamentis vna cum Falerno, sicut in 2. ad Glauc. vtitur; Ad tuenda vero ab omni corruptione vina in primis ea nonnullas nationes igne coxisse inuenio, quemadmodū de Spartanis Athenaeus, & de alijs Plinius atq. Columella referunt. Alij defrutum immiscebāt; quod hodie aliqui populi Romae vicini faciunt; Non deerāt praesertim apud Graecos (vt scribit Columella) qui salsa aqua, aut sale ipso componerent, tum gratia cuiusdam suauitatis maioris, tum quia mare, vt cetera multa, sic vinum incorruptum seruare compertum erat; atq. huiuscemodi vina ab Asclepiade Tethalassomena vocata ēe prodidit Caelius Aurelianus acut. lib. ij. quāquam puto sic etiam nūcupata interdum fuisse omnia ea, quae ex alijs in alias

regiones per mare transferebantur;quae ue simili trans uectione non parum in bonitate, ac suauitate proficere experimur omnes. Quibus vero marina aqua non miscebatur, οἴνους ἀπαραχύτους a Lesbiis vocatos. Scribit Galenus 12. meth.

Defenditur Plinius in tractatione argenti viui, & hydrargyri. Locus Theophrasti restitutus. Cap. XIIII.

SI qui Plinium auctorem inter latinos grauissimum passim reprehendere delectãtur, ij aequiori animo ipsius scripta lectitarẽt,forsan intelligerent ea,quae damnant, saepe laudari potius debere, ut euenit de hydrargyro, quod quia ab argento viuo separat,statim in ipsum tãquam linguae Graecae ignarum debacchantur, cum potius hac in re non exigua commendatione dignus sit,quoniam Graeci Dioscoride posteriores, ut uno nomine tam natiuum quam factitium hydrargyrum appellant, sic Plinius latinae linguae locupletandae gratia(quemadmodum non raro facit) natiuum argentum viuum; factitium vero hydrargyrum vocare maluit: Neq. puto vllum vsq. adeo coecum inueniri atq. hebetem, qui non videat Plinium hydrargyri siue factitij argenti viui naturam describentem eadem prorsus Dioscoridis verba transtulisse, in quibus & is de factititio sermonem habet; Ex quo capite cum etiam Plinius illa, quae auctor tribuit hydrargyro natiuo,desumpserit,atq. argẽto viuo suo clarissime adscripserit, quis nisi Plinianae gloriae nimium infensus non cognoscit eam mentem habuisse, vt genera vtraq. duobus nominibus describeret, non autem quod linguae Graecae imperitus esset? quaudo sermonem Dioscoridis,vel saltem eius auctoris a quo etiam Dioscorides desumpsit non minus accurate quàm eloquenter in lati-

num conuertit: Immo rationi magnopere cõſentaneũ mihi uidetur priſcos Graecos, qui factitium argentum viuum non cognouerunt, nempe quod minio, ex quo fiebat, 249. Vrbis conditae anno reperto, poſterius factitari coeptum ſit, natiuum alio nomine vocaſſe quam ὑδράργυρον; ſi quidem Ariſtoteles 4. Metheorol. illud. ἄργυρον χυτὸν, quemadmodum etiam Philippus Comitus apud eundem libro de anima 1. & non ὑδράργυρον noncupauit: neq. fortaſſe apud quemquam Graecum Ariſtotele ſeniorem, aut Latinum Plinio vetuſtiorem ὑδράργυρον, argentum viuum natiuum vocatum obſerues, ſed apud Dioſcoridem, quem linguae graecae politioris rudem admodum, atq. imperitum poſteriores tã graecos, quam latinos ſecutos eſſe, & in eundem errorẽ impegiſſe exceptis Plinio & Galeno forſam aliquis non abſq. ratione tueatur. Atq. hoc tunc magis pro certo habere cogor, quando Nicandrum poetam vetuſtiſſimum in ſuis alexipharmacis lithargyri, & non hydrargyri (de quo potius, ſi cognouiſſet, aliquid edocere debebat) mentionem feciſſe cõſidero. Nam Galenus, qui tantummodo factitium nouit in 9. de ſimpl. med. non eſt mirum ſi hydrargyrum, ſicut Plinius, vocauit; Quinimmo cum dixerit hydrargyrum non eſſe ex ſponte naſcentibus, videtur Plinij ſtudium imitatus, qui ſoli factitio id nomen tribuendum voluit: Nec ex eo loco cogimur putare Galenum natiuum argentum viuum ſiue ἄργυρον χυτὸν ignoraſſe, quando illud apud Philippũ comicum, & Ariſtotelem, in quo maxime verſatus erat, legiſſe potuerat; ſed fortaſſe non viderat oculis, & proinde nihil de ipſo ſcriptum reliquit: Vitruuius quoq. Dioſcoride & Plinio antiquior, in 7. lib. vbi argenti viui mentionem facit, hydrargyrum nunquam nominat, ſolius natiui tractationem habet, quaſi Auguſti etiam aetate argentum viuum natiuum ſolummodo diceretur;

tur; in qua re Fallopium virum doctiſſimũ & alios hallucinatos eſſe cuicuunq. Vitruuium non oſcitanter legenti perſpectum eſſe poteſt: Quomodo autem Verba Theophraſti, ex quibus multa accepit Plinius, & ex quibus factitium etiam ἄγυρον χυτὸν ab ipſo vocatum videtur ſint interpraetanda dicam vbi prius ipſiſſima verba reſtituta in medium adduxero quae in lib. περὶ λίθων ſic habentur, γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφιστάμενον κάτω κιννάβαρι; τὸ δ᾽ ἐπάνω καὶ πλεῖον, πλύσμα: καταδεῖξαι δὲ φασὶ καὶ εὑρεῖν τὴν ἐργασίαν καλλίαν τινὰ ἀθηναῖον ἐκ τῶν ἀργυρείων, ὃς οἰόμενος ἔχειν τὴν ἄμμον χρυσίον διὰ τὸ λαμπυρίζειν, ἐπραγματεύετο, καὶ συνέλεγεν; ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο ὅτι οὐκ ἔχει, τὸ δὲ τῆς ἄμμου κάλλος ἐθαύμαζε διὰ τὴν χρόαν οὕτως ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἦλθε ταύτην: οὐ παλαιὸν δὲ ἐστὶν ἀλλὰ περὶ ἔτη μάλιστ᾽ ἐνενήκοντα εἰς ἄρχοντα πραξίβουλον ἀθήνησι. φανερὸν δὲ ἐκ τούτων ὅτι τὰ μὲν μιμεῖται τὴν φύσιν ἡ τέχνη, τὰ δ᾽ ἴδια ποιεῖ, καὶ τούτων τὰ μὲν χρήσεως χάριν, τὰ δὲ μόνον φαντασίας, ὥσπερ τὰς ἄλπεις: ἔνια δ᾽ ἴσως ἀμφοῖν. ὥσπερ χυτὸν ἄργυρον: ἐστὶ γάρ τίς χρεία καὶ τούτου: ποιεῖται δ᾽ ὅταν τὸ κιννάβαρι τριφθῇ μετ᾽ ὄξους ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ, καὶ δοίδυκι χαλκείῳ. ideſt fit vero quod infra ſubſidet cinnabari, quod autem ſupra natat lotura eſt, huius opificium aiunt colliam quendã Athenienſem ex argenti fodinis inueniſſe. atq. monſtraſſe, qui cum putaſſet harenam auream, ob ſplendorem ſe tenere multa ſollicitudine collegit, ſed poſtquam ſe eam nõ habere intellexit, harenaeq. pulchritudinem ob colorem admiratus fuit, adhuiſcemodi operam cõuerſus eſt. Neq. hoc admodum antiquum eſt, ſed circa nonaginta annos tantum imperãte Athenis Praxibulo. Atq. ex his perſpicuum fit, quod ars in aliquibus naturã imitatur, in aliquibus vero propria facit, & horũ alia vſus, alia apparentiae gratia. quemadmodum alpes; alia forſan ob utraq. ſicut fuſile argentum. Eſt enim & huius aliquis vſus. Efficitur autem, quãdo cinnabari in aeneo

vase,aeneo,pistillo cum aceto tritum sit. Itaq. ex his facile constare arbitror a Theophrasto ἀργύρου χυτοῦ nomen vsurpatum plane inueniri etiam in factitio, quod ita euenisse conijcio, quoniam nonagesimo anno ante ipsum minio demonstrato factitium argentum viuum aetate ipsius componi coeperat, & propterea nondum aliud nomen illi indiderant, sed eodemmet, quo natiuum, tunc appellabant; posterius vero dum factitium magis innotesceret. hydrargyrum nominarũt. vsquequo Dioscorides parum sermonis puri obseruator vocem eam ἀγύρου χυτοῦ dimittens ὑδραργύρου. vocabulo in ambobus generibus vsus est, Hoc loco admoneor vt quod apud medicos hactenus non obseruaui apud Ausonium poetam, sed Ausonij filium medici obseruatum in medium proponam nimirum argentum viuum toxici venenum debellare, si post ipsum bibatur; quam rem exemplo vxoris maritum veneno tollere cupiẽtis. hoc epigrammate monstrat poeta ille.

Toxica Zelotypo dedit vxor moecha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum,
Miscuit argenti laethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem;
Diuidat haec si quis faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet qui sociata bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant
Cessit laethalis noxa salutiferae,
Protinus, & vacuos alui petiere recessus,
Lubrica deiectis qua via nota cibis:
Quàm pia cura Deum, prodest crudelior vxor,
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.

De tempore

De tempore coitus. Plutarchi locus restitutus. Hippocrates, & Aristoteles collatus. Error gazae detectus. De situ corporis in somno. Error Alexandri contra Hippoc. Cap. XV.

COitum exerceri debere post somnũ secundũ Galeni interpraetationẽ mandauit Hippocrates 6. Epid. sub. hisce verbis labor, cibus, somnus, venus oĩa moderata; quã tamen sententiã haud omnes posteriores medici prorsus secuti sunt. Aetius quidẽ lib. 1. serm. 3. cap. 8. voluit a prandio coeundum esse, vbi cibus descenderit, a coena autem, vbi paululum dormieris: At Paulus lib. 1. cap. 35. maluit concumbendum esse secundum cibum, antequam somnus irrepat: qua in re conceptioni potius, quam valetudini studuisse videtur; & si neq. hoc a veteribus admodum probatum inuenitur, cum in lib. de foetatione, & superfoetatione (sic enim inscribi debet) Hippocrati adscripto legatur mulierem concepturam coitu ieiunam, & virum sobriũ modice pastum vti debere, ex quo loco sententiã illã in probl. mutuasse Aristoteles videtur, quando scripsit antiquorũ nõnullos praecepisse, vt cõcubituri parce coenarẽt, quod sic meatibus magis patẽtibus facilius, & lõgius semẽ propelleretur: Haec quaestio apud Plutarchũ in 3. sympos. 6. prob. latissime disputata est, vbi post multas rationes hinc inde deductas tandem decernitur venere in nocte post coenam modice acceptam vtendũ esse, quod somnus deinde succedens lassitudines omnes tollat, ac purgatiora corpora efficiat, ubi etiam duo hac in re ueluti praecepta traduntur; unum post coitum balneum calidum ne quis ingrediatur; ita namq. corruptũ graecum codicem restituendum ceneo: ἡμῖν δὲ τῷ νόμῳ πόλεως εὖ ἑπομένοις ἐξοδ λαβητέον ἐστὶν εἰς θέρμην ἐμβαλεῖν, καὶ κατάρχεσθαι θυσιῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν διαπεπραγμένοις τί τοιοῦτον: alterũ ne sacrificiũ hostia ue offeratur, quod

quod etiam Tibullus hoc carmine docuit in 2.

Vos quoq. abesse procul iubeo: discedat ab aris
Cui tulit externa gaudia nocte Venus

Hippoc. 2. de acut. tex. 16. 6. Epid. com. 5. aphor. 15. scribit coitum in ijs morbis prodesse qui a pituita oriuntur, & 5. Epid. Timocharem a destillatione per coitum esse liberatum narrat quam Hippoc. sententiam Aristoteles eius aemulator 1. sect. prob. 51. & 4. sect. prob. 17 explicans docuit id fieri, quia pituitae multum una cum semine eijcitur. Sed cauendum est a Gaza, qui λαγνίαν Hippoc. uocem pro immodica libidine non absq. summo periculo interpretatus fuit cum ea ipsi uel coitũ, uel semen significet, ut in linguis monstrat Galenus. Hanc eandem sententiam habuit Hipp. in 1. de diaeta, sed aenygmatico hoc modo, λαγνεύειν δὲ ὕδατος ἐφόδων γιγνομένων πλείονα, ἐν δὲ τοῖσι τοῦ πυρὸς ἐπιφορήσεσι μείονα, idest utendum esse pluri coitu in aquae accessibus, pauciore in ignis impressionibus. Iam uero me somnus admonet, ut communem omnium fere errorem detegam, qui si altiore capite dormiant a destillationibus minus tentari sperant, cum contrarium potius euenire praeter rusticorum omnium experientiam, qui ut plurimum capite toti corpori aequo situ positum dormientes urbanis minus catharris uexari clare conspiciuntur, ratio etiam atq. auctoritas Aristote. in 10. prob. euidentissime demonstrant: ibi enim quaerens philosophus cur unus homo ceterorum animalium maxime & sternuat, & consequenter destillationibus laboret, inde euenire determinat, quoniam in alijs brutis neq. calor, neq. ipsum consequentes humores recta (ut est eius naturalis promptitudo) ferri ad caput queunt, sed in armos, ceruicẽ, atq. alia membra per refractionem disiecti dissipantur, quo minus caput pertentent, sed in homine erectae figurae ratione calor, & subinde humores faciliter in caput efferuntur,

ruutur, ubi is rarefaciens meatus, calefaciensq. hi uero subeuntes, & postmodum crassefacti varias destillationes gignunt; quod item contingere ijs, qui altiore capite dormiunt, nemo sanus non videt; quemadmodū perspicuum est, si humilior & toti corpori aequali capitis situ dormiatur, idem euenire, quod in brutis, calorem .s. & humores non posse recta secundum naturalem inclinationem in caput attolli, sed in cetera membra partitos necessario difflari, interrumpiq. Atq. hanc dormiendi consuetudinem fortasse approbari ab Aetio quis putet, quādo sublimiorem capitis situm in ijs solū commendauit, qui ventriculi imbecillitate laborant, quod ijs opus sit huiscemodi erectiore figura cibum in ventriculi fundo continere, Addam his magnum medicinae auctorem Hipp. non absq. summa ratione 1. Aphor. 15. scripsisse somnos, fieri longissimos hyeme, tum ob noctium longitudinem, tum ob pituitae copiam, & iccirco Alexādrū Aphrodisiensem errasse, qui 2. quaest. nat. cap. 20. nos aestate, quam hyeme fieri somnolentiores tribus de caussis putauit vna quod a destillationibus hyeme natiuus calor minus uincatur, citiusq. ob magnitudinem suam vapores dissoluat: altera quod aestates plus dormire uideamur ob noctium breuitatem, nempe cum aliquam diei partem somno transigamus: postrema quod tunc ob calorem extrinsecum sensoria sint debiliora, & iccirco operari nequeuntia somnum faciliorem, & maiorem efficiant.

De vua Taminia, & lambrusca Plinij, locus examinatus, & emendatus. Cap. XVI.

Vam taminiam apud Cornelium Celsum staphisagriam vocatam esse puto dubitare neminem; quae vero illa sit penes Plinium nonnulli in cō-

trouersiã vertunt; Nam qui sub nomine taminiae vuae Plinium lib. 23. vitem siluestrem, & non labruscam explicasse existimant, id necessario sentire videntur, quod Plinius duplicis agrestis vitis sermonem habeat, eo ferme pacto, quo a Dioscoride duobus diuersis capitibus περὶ ἀμπέλου ἀγρίας mentio facta fuit, ita quod vbi dicit; labrusca quoq. oenanthen fert satis dictam, de vite lib. 5. cap. 2. a Diosc. explicata loquatur; vbi vero subiungit, quae a graecis ampelos agria & reliqua eam vitem plane ad verbum explanet, quam in 4. lib. fusius Diosc. declarauit: Hanc sententiam tribus potissimis rationibus confirmare nituntur; quarum prima est quod quã do Plinius inquit, labrusca quoq. oenanthen fert satis dictam, de oenãthe fructu siue flore labruscae nil se amplius dicturum insinuat, nempe cum in prohemio eiusdẽ libri & in 16. cap. lib. 15. ac vltimo 12. de illa abũde tractauerit, & ob id sequentia verba, in quibus taminiã memorat, de labrusca nullo modo esse intelligenda; Secunda ratio est oenanthen florem esse & non vuam, quẽ admodũ testatur ipsemet Plinius cap. vltimo 12. libri: vnde verba haec post labruscam prodita, fert vuas rubentes cocci modo ei conuenire minime posse. Tertia ratio est quod ea verba, quae a graecis ampelos, vsq. ad eum locum est huius similis, omnia ex Dioscoridis capite de prompta sunt; in quo is auctor de uite siluestri, & non de labrusca latinorum sermonem fecit· Ego vero, qui Plinium sub taminia vua labruscam edocuisse potius credo, primae illi rationi respondere soleo, verba illa, satis dictam, alio fine ab ipso prolata fuisse, nimirum qui alios auctorum sermones in suum uolumen transferre assuetus, in hac quoq. re Dioscoridis uerba aucta diminuta & transformata pro more suo trãstulerit; Dioscorides etenim de labrusca latinorum loquens ait ἄμπελος ἀγρία διττή· ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς οὐ περκάζει τὴν σταφυλὴν

ἄχρι

ἄχρι δὲ ἀνθήσεως ἄγει τὴν λεγομένην οἰνάνθην; ex quo loco cum Plinius sua citra omnium controuersiam acceperit, facile eruditus lector cognoscere potest Plinianum nostri temporis codicem mendosum, & particulam illā satis vel abundare, vel eius vice particulam, sic, legi debere vt haec sit genuina lectio (oenanthen sic dictam) quae graecas voces, τὴν λεγομένην οἰνάνθην, foelicius sine dubio exprimere videatur. Secundā rationē propterea nihil valere assero, quoniā nisi Plinij verba extorqueamus, tantum abest ipsum oenanthen vuam esse negare, vt potius ore pleno affirmet hisce verbis, eodē & oenanthe pertinet, est autem vitis labruscae vua, colligitur cū flore cū optime olet, idem asseuerit columella, qui lib. 8. cap. 5. labruscam ipsam vuam nūcupauit: Quod porro tertio loco subiūgitur, vltima illa verba (quae a graecis ampelos) vsq. ad illud, est huius similis, labruscae nō esse attribuenda; propterea quod tota illa series ex Dioscoridis cap. de siluestri vite translata fuerit; sicut & ego fateor, opinioni eorum nequaquam fauere opinor; quādoquidem si Plinius & illis & antecedētibus verbis nō de labrusca sola, sed primo de labrusca, deinceps de siluestre vite sermonem faceret, dum ait, quae a Graecis ampelos agria, demonstraret vtiq. labruscam etiam a graecis ampelon agriam non fuisse vocitatam, quod tamen falsissimum est, cum labrusca non minus, quam vitis siluestris illud nomen obtinuerit; Relinquitur ergo Plinium loco citato de labrusca, quam vulgo taminiam dictam arbitratur, mētionem facere, atq. poenes ipsum quando nullo alio loco (quod recorder) de siluestri alia vite locutus est, vtramq. Dioscoridis ἄμπελον ἀγρίαν labruscae nomine appellatam esse, immo fortasse pro vna atq. eadem habitam, quemadmodum censuisse quoq. ab aliquib. creditur Galenum, Paullum, & Auicennam diligentissimos Dioscoridis obseruatores, & interpre-

tes,qui vnum dumtaxat de ſilueſtri vite caput condide runt; ſicut pariter eueniſſe poteſt,vt ex vno Dioſcoridis capite vel ineruditi librarij vel ſcioli aliqui duo fecerint; eo magis quod in labruſcae cap. pauciſſima haben tur, quae fere viti ſilueſtri non conueniant, taminiam hanc vuam verrio appellatam eſſe tradit feſtus, quae tã mira ſit,quam minium.

De vua theriacae: de mulſo quaedam, et Plutarchi error, de vino maſsico; & cur vinum percolaretur Plinij locus reſti tutus. Theodori error. Cap. XVII.

LIb. 23. cap. 1. nominatur a Plinio vua theriacae; qua & vino eius cõtra ſerpentium. ictus Thaſios pro remedio vſos memoriae mãdauit in 18. cap. libri 14. vini huius potionem theriacam appellatam nõ inſulſe aliquis exiſtimarit; atq. eam fortaſſe M. Varronem intellixiſſe apud Nonium, quando ait, vel maxime illic didici & ſitienti theriacam mulſum, eſurienti panẽ cibarium ſiligineum, & exercitato ſuaue ſomnũ. Quod autem vinum vitis theriacae biberetur, atq. in varios hominum vſus veniret locupletiſſima teſtimonia habẽ tur apud Palladio in febr. vario cap. 28. & apud Geopo nicos ſcriptores lib. 2. cap. 46. & lib. 4. cap. 8. vbi, & quomodo fieret, & in quem vſum, tam ipſum vinum, quam acetum, vua, ciniſq. adhiberentur, ſatis vnicuiq. clarum efficitur. Ceterum quòd Petrus Victorius doctiſſimus in primo Variarum. arrepta inde occaſione du bitat an theriaca olim biberetur, nempe quae tempeſta te noſtra craſſior, ac durior quam ut potui idonea ſit, tẽ pereretur, haud quaquam ſane quaeſtione dignum mihi uidetur, quoniam nullus eſt in antiquorum medicorũ, & praeſertim Galeni lectione verſatus, qui neſciat. Theriacam, quamuis craſſam modo uino, modo alijs liquoribus

quoribus diſſolutam propinari ſolitum; quam ſiue mulſo hac ratione Varro compararit, ſiue theriacae vuae (vt dixi) uinum, non multum laboro; quod magis miror est M. Antonium Muretum multae lectionis, atq. egregij iudicij virum aduerſus Victoriũ ita egiſſe quaſi theriacam potari inauditũ fuerit, ſi enin medicos quos habuit plurimos amicos percunctari interdum voluiſſet, ſcio mutaſſet, ſententiam, atq. theriacam licet amaram ob ſuam valetudinem quandoq. bibiſſet. At nec illud facile Mureto concedo theriacam noſtram eãdem eſſe, quam tempore Varronis, & antea habuerunt veteres; vt enim non inficior ea tempeſtate fuiſſe in vſu medicamenta θηριακὰ, quòd aduerſus ferarum venena valerẽt appellata, de quibus copioſe ſcripſit Nicãder, certe theriaca noſtra minime excogitata fuerat: ſed Andromachus primus Neronis principatu eam cõpoſuit, vt monet Galenus in principio lib. de antidotis. Quas uero antiquiores habuerũt theriacas etiam ipſos potaſſe docet Plinius, qui lib. 20. cap. ultimo ſcribit theriacam illam inciſam lapide uerſibus in limine aedis Aeſculapij, qua magnus antiochus rex utebatur, uino mixto diſſolutam bibi ſolitam, ne quamplures alias à Galeno nominatas adducam. M. Varro apud Noniũ, ſic ait. Quid medico mihi eſt opus? nempe tuo abſinthium uti bibã grauem & caſtoreum, leuemq. robur: Iam uero caſtoreum quale ſit, ſolidiuſculum quam ut ſit potando, omnes norunt: & tamen Varro bibi ſolitum mõſtrat, quod idem de theriaca cogitandum. Id praeterire nolo mulſum hodie ab omnibus fere neglectum, antiquitus in maximo honore fuiſſe; quod Varro praeter citatum locũ etiã. in 2. de re. ruſt. Virgilius in Georgicis Celſus, qui quẽdã toto anno a uino, mulſo uenere ſibi temperãtem a podagra tota uita incolumen uixiſſe ſcribit & alij multi ſcriptum reliquerunt; Vnde mirari ſoleo Plutar-

chus auctor grauissimus 8. sympos. prob. in 9. scripserit πολλὰ γὰρ τῶν ἀγεύστων, καὶ ἀβρώτων πρότερον, ἥδιστα νῦν γέγονεν, ὥσπερ οἰνόμελι, καὶ μήτρα nisi forte ipsum tempora ante Varronem intellexisse credamus; sed Plautus, qui saepius mulsi cerebrem mentionem facit, nos hac in re facile conuincet; ne Hippocratem uetustissimum scriptorem in medium proferam; quem si quis in libris ad gnidias sententias, & alibi lectitare uoluerit, certus fiet Plutarchum uel errasse, uel eius codicem deprauatum haberi, ubi legitur ueteres mulsum nõ gustasse, ne praetereã Plinium, qui Aristaeum Thracium huiusmodi potionem primum inuenisse tradit. Idem quoq. de uulua suspicandum est in Plutarcho: quam ueteres. in delicijs habuisse hoc uersu, quid melius turdo, quid uulua & Plinius, fuse monstrat, lib. 11. cap. 37. Sed Plutarchi mentio admonet me, vt non nulla de mulso ex ipsomet proferam, quae in 4. probl. sympos. prob. 5. sic latine sonant; Praeterea in sacrificijs iudaei mel non adhibẽt, eo quod vino contemperatum illud corrumpere videatur, quam uis antequam vites essent inuectae, melle libarent, ac inebriarẽtur, sicuti etiam hac tempestate barbarorum quam plures, qui vino carent, multum bibũt, dulcedinem mellis uinosis quibusdam, & austeris radicibus temperantes. Ex aduerso graeci abstemii ob haec mulsum, in libationibus sacrificiorum offerunt, quasi mel natura vino opposita donatum sit: quod autem vinum hebraei magna in existimatione teneant illud nõ paruum argumentum est, apud ipsos cum multae poenae sint, unam omnium maxime ignominiosam haberi, quando illi, qui puniuntur, tanto tempore, quantum ille, cui est puniendi potestas statuerit a vini potu inhibẽtur. Fiebat optimum mulsum vt docet Dioscorides ex vino austero, & melle propterea q. ex massico vino, & melle attico factum commendabatur, sicuti Martialis

attestatur hisce versibus.

Tam bene rara suo miscentur cinnama nardo,
Massica Thesaeis tam bene vina fauis:

Ob quod iure damnatur ab Horatio Aufidius qui mulsum ex falerno, & melle factitabat.

Aufidius forti miscebat vina falerno
Mendose quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet, leni praecordia mulso
Prolueris melius, si dura morabitur aluus

Massicum autem vinum, siue marsicum (vt Galenus & Athenaeus dicunt) nascebatur in monte Gaurano in Puteolorũ, baiarumq. prospectu, quod licet apud fere omnes latinos poetas maxime celebratũ extet, crassum tamen, ac turbidum aliquando fuisse ex his Horatij verbis colligitur.

Massica si celo supponas vina sereno,
Nocturna si quid crassi est tenuabitur aura,
Et decedet odor neruuis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem

Nam vina crassiuscula sacco lineo percolare cõsueuisse maiores praeter Lucretij, Horatij, Martialis, & aliorum testimonia, Plutarchus probl. in id instituto abũde mõstrauit. Cur vero id agerent explanasse videtur Plinius cap. vltimo, libri 14. vbi dixit, quod vinorum vires sacco frangebantur, vt potores plus bibere possent. Vina etenim diffusa, perfrigerata, & excolata tenuiora fieri, atq. debiliora etiam in libello περὶ παθῶν, sub Hippocratis nomine vulgato notatũ inuenitur vt iure Plinius. Vina inueterari, saccisq. castrari dixerit lib. 19. cap. 4. apud quem etiam saccis anisum, & amaras nuces ad cõmendanda vina addi solitum legitur. sic enim lib. 20. cap. 17. vulgatos contextus restituendos puto. Saccis quoq. additum cum amaris nucibus vina commendat: Cum autem Scribonius cap. 122. Falerni non saccati

mentionem

mentionem faciat, id intelligendum est quod ualentius erat,& cuius uires faccis non erant castigatae, huius vini percolati mentio quoq. est apud Theophrastũ 6. de caussis Plan. cap. 24. vbi Theodorus mire hallucinatus est, τοὺς ἠθικοὺς τῶν οἴνων non, percolatum, vt debebat; sed morale vinum inepte transferens.

Medicinam eiusq. regulas ab Aegypto manasse; locus et Hippocratis Herodoti, Aristotelis Plutarchi & Celsi, in id de purgatione, Aeliani improbatio de lingua Hippocratis, & de Acrone medico.
Cap. XVIII.

MEdicinam sicut & omnes fere artes apud Aegyptos ortum habuisse probatissimi auctores scribunt, propterea regulas medendi praecipuas ab ijs quoq. manasse rationi consentit; qualis est illa a maximo Hippocrate omnium primum monstrata. Πέπονα φαρμακεύειν, καὶ κινέειν, μὴ ὠμὰ μὴ δὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ, & Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο προεξευκρινήσαντας ποιέειν. Quod enim Aegyptiorum medici purgantia medicamenta in principijs morborum uitarent abunde testatur Aristoteles, qui, ubi haec in 3. polit. cap. 11. scribit, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν τετρήμερον κινεῖν ἔξεστι τοῖς ἰατροῖς, ἐὰν δὲ πρότερον ἐπὶ τῷ αὐτῶν κινδύνῳ, de tribus nos commonefacit; Vnum est quod apud Aegyptios uetabãtur in principio purgationis, alterum uocam illam κινεῖν, antiquitus pro purgare(ut Hippocrates) usurpari consueuisse; postremum quod in morbis quarta dies tanquam iudicialis fere semper, & ubiq. obseruata inuenitur: Hoc idem elegantissimum Celsum intellexisse puto, quando lib. 3. cap. 4. ait antiquos medicamentis quibusdam datis concoctionem moliri solitos, eo quod cruditatem

ditatem maxime horrerent; deinde eam materiam quae laedere uidebatur ducendo saepius aluum subtrahere; Asclepiadem uero medicamenta sustulisse, aluum non toties, sed fere tamen in omni morbo subducendo: Aduersari tamen hisce uidentur, quae de Aegyptijs ab Herodoto in 2. lib. memoriae mandata sunt, eos sanitati tuendae studuisse tum quibusdam purgationibus, quas singulo mense per triduum faciebant, tum uomitibus, atq. clysterijs; quasi nullam quattridui ante dicti rationem habendam, uellent; sed illud in morbis curandis, hoc uero in ualitudine conseruanda lenioribus medicinis ab ipsis commendatum non inconuenit; ut pariter non absurde factum appareat, dum Aegyptios omnes medicos esse prouerbio dicebatur: nam ciborum abstinentiam, succorum herbarumq. non incuriosam cognitionem, clysterij frequentem usum ab ibide aue commostratum cum passim omnes in Aegypto affectarent, quid aliud nisi medicinam profitebantur? ueluti significatum ab Isocrate puto in Busiride dum hunc in modũ scripsit *μεθ' ὧν ἐκεῖνοι βιοτεύοντες τοῖς μὲν σώμασιν ἰατρικὴν ἐξεῦρον ἐπικουρίαν οὐ διακεκινδυνευμένοις φαρμάκοις χρωμένην, ἀλλὰ τοιούτοις ἃ τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἔχει ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ καθ' ἡμέραν τὰς δὲ ὠφελείας τηλικαύτας ὥστε ἐκείνους ὁμολογουμένως ὑγιεινοτάτους, καὶ μακροβιωτάτους εἶναι*, ne sileã quae ad hanc rem pertinentia sic a Plutarcho de Aegyptijs in lib. *περὶ ἴσιδος, καὶ ὀσίριδος* referuntur nostra lingua. Hoc primum consideres, quod maxima cura prosequãtur isti homines ea instituta, quae ad sanitatem pertinẽt, & est sane in sacrificijs. lustrationibus, & uictu non inferior sanctitate sanitas, neq. enim rectum putabãt ut corporibus subputidis, & morbosis colerẽt id, quod purũ, sincerum, & immaculatum est, quoniam itaq. aer, quo plurimum utimur, & in quo maxime uersamur, non eãdem semper temperiem habet, sed noctu condẽsantur, & offendit

offendit caput, & animum contrahit in anxietates & curas, dum quasi nubilosus redditur, ac grauis, surgunt statim,& resina suffitum faciunt,& sanãt,purgantq. dissipationibus, aerem, & innatum corpori spiritum iam marcidum refocillant, cum hic odor uehemẽs quiddã, & incitatiuum habeat. Iterum cum circa meridiem sentiunt a sole copiosas, ac graues exhalationes ui ex terra subtrahi myrrham incendunt quam aeri immiscent, resoluit enim calor,& dissipat id quod concretum in aere, & turbulentum,& limosum est, siquidem & medici aduersus pestilentes morbos ita succurrere uidentur, & flammam ingentem accendunt, quae aerem attenuet; attenuant autem rectius si odorata ligna urant, qualia sunt cyparissi,iuniperi,& piceae, Acronem itaq. medicum Athenis ex eo fuisse celebrem memorãt quod magnae pestis tempore ignem accendere iuxta aegrotos iusserit unde non paucos iuuit. An Hippocrates,qui discendae medicinae gratia Delum Lybiam, atq. Scythiam (ut is in Progn. & in lib. de aere. atq. innuit) peragrauit, Aegyptum quoq. inuiserit, non liquido mihi constat; Attamen ab Aegyptijs multa mutuasse faciliter credo,quemadmodum ex altera parte nullam Aeliano fidem habeo dicenti 4. de varia hist. Hippocratem dorica lingua natum Democriti persuasionibus inductum Ionice scripsisse; neq. uero inficias eo Doricam linguam Hippocrati (quod paetus etiam in epistola ad Artaxerxem fatetur) natiuam extitisse, quam Siculos, Calabros, Anconitanos,aliosq. innumeros populos ob lasciuam quandam eius dulcedinem amplexos fuisse scimus; at Ionica potius monumẽta sua posteris relinquere uoluit, quòd ipsa post Atticam alias elegantia & facilitate superaret,ipsaq. Attica hoc maius commodũ haberet,ut cum facilitate iunctam quãdam gratiam in explicandis rebus maiorem seruare posset. At quoniam

in citatis Plutarchi uerbis Acronis medici fit mentio, ſciendum uolo eum Acronem fuiſſe agrigentinum Empiricae ſectae, ut ait Plinius, auctorem ab Empedocle commendatum, atq. Hippocrate antiquiorem, cuius facti Aetius quoq. tetra. 2. lib. 1. cap. 94. & Paulus lib. 2. cap. 35. meminerunt, quod igitur feciſſe Hippocratem conſtat, cum graeciam prope uniuerſam peſte uexatam crebris ignibus accenſis liberauit, ab Acrone didiciſſe facile credi poteſt.

De Vnguentis, & quid Hippocrati ſignificet vnguentum Aegyptium; de Metopio locus Hippocratis emendatus quaedam ex Plutarcho de vnguentis, & myrrha. Cap. XIX.

VEteres tam potibus, quam cibis unguenta admiſcuiſſe Plinius, Plutarchus, & Athenaeus memoriae mandarunt; ratio autem erat, quod ut muſicis ſonis, cantibuſq. aures; ſpectaculis uiſum; edulijs palatum, ſic & uarijs unguentorum atq. florum odoribus nares in conuiuijs delectare ſtudebant: Quem tamen uſum non primis illis ſaeculis (quando nondum increuerant luxus, inuectum credimus), ſed multo poſt Hippocratis tempora; apud quem de unguentis uarijs ſaepius quidem facta mentio inuenitur; at medicinae potius, quam ullius libidinis loco: Aegyptii quippe omnium primi ob myrrhae copiam inter alia medicamentorum genera unguentorum mixtiones excogitarunt, & tamdiu ceterae nationes ab illis per uniuerſum orbẽ tranſportare durarunt, quamdiu in diuerſis regionibus illa parare homines & mulieres edocti ſunt: Quocirca mirari debet nemo, ſi penes celebriores ueterum auctores maior unguentorum atq. oleorum pars Aegyptiorum cognomina ſibi uendicauit: Hippocrates enim (ut

Galenus in eius vocum expos. scribit) quattuor eorum genera memorat vnum oleum Aegyptium alterũ oleũ Aegyptium a album; tertium unguentum Aegyptium album; quartum unguentum Aegyptium hoc postremum quod esset explicans Galenus ait, Αἰγύπτιον μῦρον Τὸ διὰ τῆς αἰγυπτίας μῦρον ἀκάνθης τοῦ ἄνθους ὅπερ καὶ μετώπιον ὠνόμασαι. Verumtamen fuerunt qui Hermolaum, & Ruellium secuti hac in re Galenũ damnare ausi sint, propterea quod Dydimus apud Atheneum vnguentũ Aegyptiũ stactem faciat; metopiumq. & a Dioscoride, & a Paulo valde ab Aegyptio diuersum ponatur: Cete rum facile ij redarguentur; si quae a Theophrasto, ac Athenaeo memoriae prodita leguntur, in medium afferamus: ille enim in libello, περὶ ὀσμῶν, hunc in modum ait τὸ δὲ αἰγύπτιον μῦρον ἐκ πλειόνων, ἔκτε τοῦ κιναμώμου, καὶ ἐκ τῆς σμύρνης, καὶ ἐξ ἄλλων; Ετι δὲ ἐκ πλειόνων τούτου τὸ μεγαλεῖον, idest Aegyptium autem vnguentum ex pluri bus ex cinnamomo.s. myrrha, atq. alijs. Ad huc ex pluribus quam istud componitur Megaleum, et paulopost στάκτη δὲ καλεῖται διὰ τὸ κατὰ μικρὸν στάζειν, ὃ δὴ μόνον τινὲς φασὶν ἁπλοῦν εἶναι, καὶ ἀσύνθετον τῶν μύρων, iterum πολυχρονιώτατον δὲ ἐστὶ τὸτ' αἰγύπτιον, καὶ Τὸ ἴρινον, καὶ τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ νάρδινον; πάντων δὲ μάλιστα ἡ στάκτη: ad huc ταῖς δὲ γυναιξὶν ἡ στάκτη, καὶ τὸ μεγαλεῖον, καὶ τὸ αἰγύπτιον; Amplius τῶν δὲ μύρων Τὸ αἰγύπτιον, καὶ ἡ στάκτη. idest gutta vocatur a guttim decidendo, quod vnguẽtum solum simplex esse, & alicuis minimae commixtum quidam aiunt. Diutius autem manet Aegyptium, & irinum, & amaracinum & nardinum, omnium autem maxime gutta mulieribus gutta, & megalaeum, & Aegyptium. Vnguentorum ve ro Aegyptium & gutta, ex quibus omnibus luce clarius apparet aliud aegyptium vnguentum ex pluribus phar macis commixtum; aliud stactem extitisse, nempe quam vnguenti genus simplicissimum fuisse omnium Theophrastus

phrastus; ex sola myrrha constitisse Athenaeus cap. 15. lib. 15. ipsius myrrhae pinguitudinem fuisse Dioscorides scribit: sed hic obijciant fortasse vnguentum aegyptium Theophrasti id esse, quod ab Hippocrate aegyptium album nuncupatur, & propterea ex verbis a nobis propositis nil aliud colligi, quàm aegyptium vnguentum album, & stactem, non autem aegyptium simpliciter differre: quam obiectionem minime arduum ẽ reffellere; si quidem Galenus id σούσινον καὶ κρινόμυρον vocatum scribit; Theophrastus vero manifeste susinum vnguentum ab aegyptio separauit, vbi ait unguẽtorum alia a floribus nomen mutuasse, vt rosaceum, liliaccum, & susinum καὶ γὰρ τοῦτο (ait) ἐκ τῶν κρίνων; alia a folijs, vt myrrhinum, & oenanthinum, alia a radicibus, vt nardinum; alia a ligno, ut phoenex; alia a fructu, vt melinum, myrtheum, & laurinum; Aegyptium vero ex pluribus, ex cinnamomo, ex myrrha, atq. aliis: neq. illud verum puto, quod Theophrasto adscribunt nimirum in aegyptio vnguento albedinem commendatam, quoniam is, dum myrroplastas alia vnguẽta vtpote viliora certis coloribus inficere; alia vt preciosiora nullis refert, propterea aegyptium tamquam preciosum albũ hoc est nullo colore extraneo saturatum; sed ἀχρωμάτιστον eos voluisse innuit; quamquam scio Pollucem nigri quoq. aegyptii & alterius quod sagdas ab ipso, & ab Hesychio etiã φέγδας, vel vt in Galeno, & Athenaeo psagdas vocatur, mentionem fecisse, forsam quod alterum colore nigro infectum componeretur, cuius ab alio nullã mentionem factam adhuc obseruarim. His omnibus addo, quod si Theophrastus diuersum agnoscit megaleum ab aegyptio; Galenus vero ambo haec, & mendosium unũ atq. idem facit, quomodo aegyptium album Hippocratis sub nomine Mendosij & Megalei significatum pro aegyptio Theophrasti, quod a Megaleo distinguitur, ac

cipi queat intelligere non possum, nisi forsam contendant Megaleum Theophrasti aliud fuisse a Megaleo Galeni; quam rem si ipsis concessero, illud tantum consequentur verum Megaleum Galeni aetate fuisse desideratum, nomenq. in aliud transiisse: Dioscorides enim scribens tempore suo Megalei mixturam fieri desiisse, id ait quod Galeni tempestate extitisse verisimile est, quãdo Megaleum quidem illud vetustum non amplius cõficiebatur, sed eius nomen dumtaxat in aegyptio albo conseruabatur, vt non sine ratione is dixerit aegyptium album ab aliquibus Megaleum & Mendesium esse vocatum, atq. in hac sententia ideo magis confirmor, quoniam Plinius Mendesio colorem nigrum tribuere videtur; vnde patere potest aegyptium album non fuisse verum Mendesium, aut megaleum, sed ipso deficiente solum nomem obtinuisse, & iccirco ex Theophrasto stactem ac vnguentum aegyptium simpliciter ita dictum, non parum inter se distare. Nunc Athenaeum videamus cuius verba in 15. dipnos. haec sunt ex vetustissimo codice Alexandri Farnesii Cardinalis maximi ex cepta, τοῦ δὲ Αἰγυπτίου μύρου μνημονεύει Ἀχαιὸς ἐν ἄθλοις φησὶν, εἰς ἀργυροῦν τίς χερὶ κυπρίου λίθου δώσει κόσμον χειμάτων τ' Αἰγυπτίων; μήποτ' οὖν (φησὶν ὁ Δίδυμος) καλουμένην στάκτην λέγει διὰ τὴν σμύρναν; ἣν εἰς αἴγυπτον καταγομένην κομίζεσθαι πρὸς τοὺς ἕλληνας. idest Aegyptij unguenti mentionem facit. Achaeus, inquit enim in certaminibus, in argenteum quis manucyprij lapidis vnguentorum aegyptiorum dabit ornamentum? Nunquid (ait Didymus) guttam vocatã dicit ob myrrham, quam scimus in Aegypto natam ad graecos portari? ex quibus nomini obscurum est Didymum minime asserere de aegyptio vnguento simpliciter sic appellato, quod ab Achaeo pro stacte comprehensum sit; at potius interrogantis instar de illo ambigere videtur, quam dubitationem omnino

leuem putare debemus, quoniam Achaeus cuius verba is interpretari studet, de aegyptijs vnguentis, non autem de vno solo mentionem facit: Metopij vero nomen cum oleo amygdalino & alijs multis tributum reperiatur, nihil inconuenit quin etiam vnguento aegyptio, vt scribit Galenus fuerit traditum; propterea locum illum Hippocratis in lib. de loc. in homine διέντα μετώπῳ, tam in graecis omnibus codicibus, quam in latinis corruptum & μετωπίῳ restituendum arbitror, vel enim pro oleo amygdalino, vel pro vnguento Aegyptio capiamus, melius sane ad explicandam Hippocratis mentem consultum erit. His addam Plutarchum in lib. de Iside, & Osiride ex Aristotelis sententia dicere vnguentorum, florum, pratorum odoriferas respirationes non minus ad sanitatem, quam ad voluptatem conferre, cũ cerebrum natura frigidum & concretum sensim calore & leuitate resoluant; Myrram insuper apud Aegyptios Bal vocari, quod translatum delirij expurgationem maxime significat.

Morborum rara quaedam genera ex Hippocrate, Agatarchide Plutarcho, & Galeno, locus Hipp. restitutus, & alter Platonis indicatus. Cap. XX.

QVod Galenus in 1. & 6. de locis affectis negauit se vidisse vt etiam in intestinis hominum perinde, ac in vesicis lapides gignantur, id minime mirandum putari debet, quando & nos & alij tophaceas materias ex intestinis, atq. alijs corporis partibus non sine stupore extractas inspeximus: immo vetustissimus auctor Hipp. in 5. Epidemiorum famulae Dyseridis in matrice lapidem enatum refert: quod neq. admiratione ulla dignum uidebitur, si quibus causis renes & uesica humores in lapideam compagem uertunt, alunt, & augent,

augent, ijsdem alias quoq. partes illud efficere posse cō siderem us. Negauit quoq. ibidem Galenus se animalia in cruribus hnmanis apud Arabas genita, dracunculos appellata conspexisse; quae tamen Auicenna 3.4.t.2. cap. 21. a se uisa innuit: & si, quod essent animalia, palā affirmare minus uideatur: Haec eadē fuisse semper existimaui, quae Plutarchus aetate Galeno non multū superior in 8. sympos. 9. hunc in modum descripsit. οἱ δὲ περὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, νοσήσαντες, ὡς ἀγαθαρχίδας ἱςόρηκεν, ἄλλοις τε συμπτώμασιν ἐχρήσαντο καινοῖς, καὶ ἀνιςορήτοις, καὶ δρακόντια μικρὰ τὰς κνήμας διεσθίοντα, καὶ τοὺς βραχίονας ἐξέκοψεν; ἀψαμένων δὲ αὖθις ἀνεδύετο, καὶ φλεγμονὰς ἀκαρτερήτους ἐνειλούμενα τοῖς μυώδεσι παρέχειν, ἐ τοῦτο τὸ πάθος οὔτε πρότερον οἶδεν οὐδεὶς; οὔτε ὕςερον ἄλλοις; ἀλλὰ ἐκείνοις μόνον γενόμενον, ὡς ἕτερα πολλά. idest Maris rubri incolae, vt retulit Agatharchides affectionibus nouis, et nunquam auditis tentati sunt. Nam dracunculis quidā parui crura, & brachia e dentes eruperunt, qui si tangebantur, statim emergebant, atq. musculis infixi minime tolerabiles inflammationes pariebant; Hoc morbi genus prius nemo vidit vnquam. neq. posterius alijs, nisi his solis contigisse vt alia multa. An is morbus ab aere, an a regione, an à victu nasceretur, fortasse dubitandū esset; sed me certum faciunt, victum potius simili morbo occasionem dedisse, quae in 5. περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης idem Agatarchides scripta reliquit, Nimirū quosdam populos ob frequentem locustarum esum non modo breuiori ceteris vita esse, verum etiā saeuissimo quodam, nec admodum dracūculis praedictis dissimili morbos consumptos interire; vnde vehementer mirari soleo, quomodo Parthi, ac Iudaei potuerint(vt leuitici 2. narratur) locustis victitare, nisi Dei immortalis beneficio id perinde factum est in ipsis, ac in Ioanne Baptista obseruatum legitur apud Mattheum; alioquin, vt Galenus

nus 5. de loc. aff. nec non Suidas tradunt, Seleucidos aues in Asia locustis vescentes, statim ipsas excernere, & proinde nil fere nutriri, sic par erat homines eo vnico cibo haud quaquam diu superesse posse: Historiam ab Agatarchide relatam quoniam medicos iuuare ac delectare debere spero, eam latino sermone expositam hic subiungam. A praedictis non multum differunt locustarum esores, gens quidem staturae alijs breuioris, aspectu macilens, ac supra modum nigra; sub aequinoctium vernum, quãdo apud ipsos Aphrici & Zephiri spirant, ex loco quodam incognito ineffabilis magnarum locustarum multitudo vna cum illis ventis ipsos peruehitur, quae ab auibus uolandi facultate parum, at corpore longe differunt; ab hoc animalium genere toto tẽpore nutriuntur, ijs salitis atq. alio modo paratis uescentes; venantur autem ipsas fumo ex aere in terram deijcientes; Atq. hi agilitate quidem & pedum velocitate pollere dicuntur; sed cum valde siccum nutrimentum capiant, vltra quadragesimum annum minime vitam producunt; immo vita miseriorem sane mortem obeũt, si quidem appropinquante senectute eorum corporibus alata quaedam pediculorum genera innascũtur figura quidem caninis muscis similium, sed alioquin minorum: Incipiunt a pectore, ac ventre, breuiq. vniuersam faciei cutem depascuntur: Atq. horum alij primum scabiosorum instar afficiuntur, deinde se ipsos grauiter dilacerant, tandemq. morbo consistente nec non cum bestiolarum exortu tenuibus effusis humoribus intollerabiles cruciatus subire miseri coguntur; sicq. vel ob succos vel ob alimentum, vel ob aeris prauitatem intereunt. In lib. de medico Hippocrati adscripto, Haec legũtur, *ἔπειτα περὶ αὐτῶν καθαίρειν ὡς ἔχειν*, quae cum obscura sint, neq. cohaereant, sic restituenda puto, *ἔπειτα τὰ περὶ αὐτὸν καθαρῶς ἔχειν ἐσθῆτι χρηστῇ*, qui enim dixerat antea

tea

tea de corpore medici vt esse debeat mox iure de ijs, quae sunt circa corpus, loqui potest. Quod autem dixit ibi Hipp. medicum carnosum & optimi caloris esse debere, quoniam male dispositi alijs minus auxiliari posse putantur, diuersum est ab eo, quod in 3. de Rep. scriptũ est apud Platonem. s. medicos fieri excellentissimos si a pueritia artem discere auspicati, cũ plurimis aegris versati sint ipsiq. omnes morbos experti, natura quoq. valetudinarij sint.

De ijs qui semel in die cibos capiunt. *Cap. XXI.*

MAiorem antiquorum partem semel tantũ in die cibis saturari solitã multi varijs rationibus atq. autoritatibus comprobarunt: Non defuisse tamen & praesertim seniores, qui valetudinis gratia bis, ter ue manducarent, & Aristoteles, & Galenus memoriae prodiderunt: Vtri melius sibi ipsis cõsulerent huic loco non conuenit, vt disputetur; Id solum dicam ab auctoribus varia in ijs, qui semel manducarent vitia fuisse notata: Aristoteles in physicis quaest. quemadmodum refert Appollonius in mirab. historijs scribit τοὺς μονοσιτοῦντας πικρότερα τὰ ἤθη. ἔχειν μᾶλλον, ἢ τοὺς δὶς τροφαῖς, κρωμένους; siue eos qui in die semel tantum cibis uescuntur, amarulentioribus esse moribus, quam eos qui bis, quoniam aucta in ipsas vtraq. bilis animum magnopere perturbat, eosq. iracundos & melancholicos facit, unde auctor ille in fine primi libri de dieta, qui calido temperamento sunt, mãdat vt post sumptos cibos, actiones obeant, quoniam sic calor cibis temperatus eos stabiliores, ac agẽdis rebus aptiores facit Plinius quoq. lib. 28. cap. 5. ex sententia Hippocratis tradit non prandentiũ exta celerius senescere: Ante hunc dixerat Celsus assuetis bis in die comedere, si semel solum cibis impleãtur,

aluum adstringi. ambos vero ex 2. de dieta Hippocratis libro accepisse arbitror, vbi haec leguntur, *μονοσιτίη ἰσχναίνει, καὶ ξηραίνη, καὶ τὴν κοιλίην ἵστησι διότι, τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς κοιλίης, καὶ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται, Ἄριστον δὲ τἀναντία διαπρήσσεται τῇ μονοσιτίῃ*, quo fit vt non omnibus tuto a medicis *τὸ μονοσιτέειν* praecipi credam: Quemadmodũ inutile omnibus puto si cibis quotidie repleri. (Quod Plato in Syracusanis notauit) bis velint: Certe alimentum in plures vices dispertitum facilius concoqui nemo negat. At si modus qualitatis, ac mensurae non habeatur, quanto copiosius quis alatur, tanto deteriora pericula subire constat. atq. his locutũ puto Hippocratem, quando in lib. de aer. atq. & locis, *ἀριστήτας* edaces appellauit, quasi illi ab ipso, vt intemperati damnentur, qui tam in prandio, quã in cena escis impleri volunt. Neq; enim Cornelij Celsi sententiam probare queo; vbi, modo concoquas nullum in cibis discrimen haberi necessarium ducit, quod etiam ante Lucretius dixerat hisce carminibus.

Nec refert quicquam, quò victu corpus alatur
Dum modo quod capias concoctum didere posis
Artubus, & stomachi humectum seruare tenorem.

Si quidem athletae pessimis cibis, & *ἀναγκοφαγία* illa ab Aristotele in politi. & Clemente Alexandrino decantata vtentes fortasse ob exercitationes, & coctiones minus offendebantur; sed Galenus, qui illud probè nouit, in 2. de aliment. facult. haec scripsit, *διὰ τοῦτο ἀπέχεσθαι συμβουλεύω τῶν πάντων κακοχύμων ἐδεσμάτων, κἂν εὔπεπτα τισὶν ᾖ, λανθάνει γὰρ ἐν ταῖς φλεψὶ χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἠθροισμένος ὃς ἐπειδὰν ὀλίγης εἰς τὴν σῆψιν ἀφορμῆς ἐπιλάβηται, πυρετοὺς κακοήθος ἐργάζεται.* idest, quapropter, vt ab omnibus praui succi edulijs abstineant consulo, & si illa coctu facilia sint. Latet enim in venis prauus humor ex ipsis coaceruatus, qui cum vel paruam ad putredinẽ

concipiendam sit nactus occasionem febres mali moris inducit. Hoc tamen obseruandum δεῖπνον, quod & Galeni & nostra tempestate cenā significat, ἄριστον, siue prā diū vetustissimis temporibus designasse, vt Erotianus, & Galenus meminerunt quasi id esset μεθ' ὃ δεῖ πονεῖν siue post quod laborare oportet.

De Caryce, & Carycia; de Apro & Lumbo. Cap. XXII.

Ην καρύκην edulium, siue intritum fuisse lydium ex sanguine, atq. aromatib. eo pacto quo in pluribus Italiae locis conficiuntur, commixtum & Suidas, & ante ipsum Philocrates Samius, Erotianus, ac Galenus memoriae mandarunt; cuius item mentionem fecit Plutarchus 4. sympos. prob. 1. vbi dum haec scribit ὡς οὐκ ἐν ἀβυτάκαις, καὶ κανδύτοις, καὶ καρύκαις ἐστὶν, demonstrat ea omnia escarum genera ex varijs rebus apparata fuisse: Ad Caryces vero immitationem. aliud non illi dissimile condimētū posteriorib. seculis cōponi solitum puto, quod a multis, & praesertim a Galeno in 4. de sanitate tuenda καρυκεία vocatum est; cuius ue apparatū maximam artem requisiuisse ex hisce ipsius met Galeni verbis perspicuum fit ἐπιτήδειον δὲ τοὺς οὕτω διακειμένοις ἐστὶ καὶ τὸ διὰ ζειῶν πεπέρεων, ὅταν μὴ πάνυ φαρμακώδες τε, καὶ ποικίλως σκευασθῇ, καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν συντιθέασιν αὐτὸ, δίκην καρυκείας τινὸς, ἢ συὸς ἀγρίου πρὸς δὴ τούτων τῶν θαυμασίων ὀψοποιῶν ἐσκευασμένων, Vnde mirari subit cur Suidas τὴν καρυκείαν significare τῶν ζωμῶν ἡδότητα sripserit: Apri autem, quos etiam a coquis exquisitissime apparari consueuisse in praecitatis verbis meminit Galenus, vt a Veteribus in cōuiuijs aestimarentur, Iuuenalis hoc versu testatur.

Quanta est gula, quae sibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum

Ne

Ne Martialem proferam, qui vix vnquam. cenas, aut nobiles escas memorat, quin inter ipsas apro nobiliorē prope locum tradat; quem sicut hodie varijs iuribus, ac delicatis liquoribus condiunt coqui, vt eius siluestrem odorem occultent, ita quoq. Maiores nostros non minus gulae studiosos factitasse intelliget, quicunq. Apicij illius opsodaedali varias apri condituras examinauerit, Apri lumbus omnibus alijs partibus, eius praeponebatur, hunc Plautus & Cato aprugnum vocauere, cuius tenera durities commendata ipsi etiam callinomen dedit; propter quod etiam Horatius longa oua extollens callosa nuncupauit, tamquam compacta illa teneritudo in omnibus ciborum generibus & dentibus, & palato valde grata sit: Quin & hodie in Italiae nōnullis regionibus ac Venetorum praesertim suum domesticorum lumbos inter suauia aestimari scimus.

Quid sit ὠμήλυσις, De farre factitio Aetij locus emaculatus, & quod far Hordei, de Hordeo quaedam ex Arist. & Apollonio. Cap. XXIII.

QVicunq; apud Absyrtum lectitarunt, ὠμήλυσιν graecorum mixtionem quandam ex farinis foenugraeci, seminis lini, & hordei aequali pondere confarctis extitisse, iure dubitāt quomodo Caelius Aurelianus acutorum 2. cap. 24. & 37. interdum simplicis pollinis cataplasma, interdum pollines aqua solutos a graecis ὠμήνλυσιν vocari tradat; sed omnem dubitandi occasionem e medio tollit Galenus, qui in expos. voc. antiq. eo nomine a veteribus appellari tam tenuiores, quam crassiores et nō torrefactas hordei farinas scribit, addens ὠμήνλυσιν quasi crudam farinam proprie dici, abusiue autem omne aliud farinarum genus ita nuncupari: Et quoniam farinarum mentionem feci hic locus

me admonet vt errorem quorundam recentiorum detegam, qui apud antiquos far etiam rem factitiam extitisse duabus rationibus probare credunt; quarum prima est quod Archigenes apud Aetium lib. 9. cap. 45. manifeste monstrat Romanos far ex frumento madefacto, siccato, & in partes crassiores diffracto parasse; Altera est quod Palladius farris hordei mentionem faciens clare innuit far illud factitium fuisse; Ego vero qui nec Plinium Archigeni fere coetaneum nec quemquam, alium (quod recorder) far aliud praeter natiuum adoreum vocatũ nominasse vidi, facile puto eos in magno errore versatos esse: & quod primo de Archigene in medium afferunt, sciant velim ea omnia ex margine, ab aliquo inscio librario contextui fuisse perperam interposita; nam praeterquam, quod nemo mediocris iudicij inueniretur, qui verba illa in latinis codicibus posita nec inter se, nec cum praecedentibus subsequentibus ve, cohoerere non aduerteret; accedit quoq. codicis vetustissimi, qui apud me reperitur, testimonium in quo tota illa pars sine farris factitij mentione hunc in modum legitur, πόλτοι μὲν οὖν σκευάσθωσαν διὰ χόνδρου ἢ ἀλίκης τρόφιμοι ὄντες, καὶ πως παραπλαστικοί· ἡδυνέσθωσαν δὲ ἅλσι ἐλαχίστοις καὶ βραχεῖ ἐλαίῳ, καὶ ἀνήθῳ, ἢ μᾶλλον ἀντὶ τοῦ ἐλαίου στέατι ὄρνιθος ἢ χηνὸς προσφάτῳ; οἱ δὲ διὰ ὀρύζης ὁμοίως σκευαζόμενοι ξηραντικώτεροι εἰσίν; ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ ἀπὸ κέγχρου: οἱ δὲ ἐκ φαρὸς σκευαζόμενοι στυπτικώτεροι: σκευάζω δὲ αὐτοὺς ἐγὼ φησὶν Ἀρχιγένους, τὸν τρόπον τοῦτον μαγειρικὸν ἀποβρέχω ὕδατι ὀμβρίῳ ὥστ᾽ ἐν νυκτὶ βρέξαι, εἶτα ἐπιμελῶς ἀποπλύνων τὸν ῥύπον ἐμβάλλω τῷ ὕδατι φὰρ τὸ καλούμενον κλούσινον, καὶ πάλιν ἐάσας αὐτὸν διαβραχῆναι χερσὶν σπουδαίως διατρίβω, καὶ οὕτως διηθήσας αὐτὸν τὸν χυλὸν ἕψω κινῶν ἀνήθου κλωσίν. συνίσταται δὲ ταχέως ὡς ἡ εἰς τὰ βιβλία κόλλα. idest pultes igitur ex chondro, vel halica apparentur, vt qui valde nutriant, & aliquo pacto obducant, cõdiantur vero

ro minimo salis, oleo, & anetho vel potius olei loco recenti gallinae, aut anseris pinguedine; quae uero exoryra eodem modo parãtur magis exsiccant, & quae ex milio adhuc magis; & quae fiunt ex farre magis adstringunt, ipsas autem paro (ait Archigenes) hoc coquorum modo, Aqua pluuia tota nocte rohem macero, deinde deligenter exprimens, aquae inijcio far clusinum vocatum, rursusq. ipsum macerari sinens, manibus diligenter tero, sicq. percolatum ipsum succum coquo, anethi ramis agitans, consistit autem celeriter instar glutini librorum, quae verba vti inter se mirifice consonant, sic latinis germani interpretis comparata nõ modo ea corrupta esse, verum etiam quicquid plus in ipsis legitur, superuacaneum fore monstrant: cum enim aliquis recentior in margine editionis far regione adnotasset farris illius apparatum, forte vel interp res ipse, vel librarius alter id totum textui interserendum existimauit; vnde postmodum alia exemplaria transcripta simili errore innumera infecerunt, multos etenim errores in antiquos libros simili ratione irrepsisse apud omnes eruditos cõstat: de Palladio autem quod dicunt ita sentio far hordei apud ipsum idẽ esse quod apud Columellam a quo omnia illa accepit, Columellam porro farris nomine saepissime pro crassiore farina vti scire possunt, qui octaui eius libri cap. 4. 5. & 11. attente legerunt, quo pacto Varro etiam usus saepius inuenitur, & praesertim quando pro turdorũ cibis offas modo ex crassiore, modo ex subtiliore farre componi mandat, nam & farinam a farre quo tercentum annis veteres Romani victitarunt, dictam fuisse testatus est ex Verrio Plinius lib. 18. post quem & iuuenalis simili vocabulo pro pane ex farina, vsus inuenitur satyr. 5.

Cum possis honestius illic
Et tremere & sordes farris mordere canini

Addam

Addam his in historijs mirabilibus Apollonij notatum inueniri Aristotelem in physicis quaestionibus docuisse eos qui hordeo serendo incumbunt pallidioribus corporibus esse quam qui tritico; cum tamen in 21. prob. sec. prob. 24. id paullo diuersius legatur, eos scilicet qui cibos ex hordeo factitant decoloratiores, & destillationibus magis obnoxios esse, eos uero qui ex tritico, meliorem habitum referre, quod sicut triticum hordeo facilius coquitur pariter etiam effluxus ab illo in corpus illabentes melius conficiantur, & propterea nec in crudos humores conuertant, nec sanguinem corrumpant, quemadmodum uapores ab hordeo effluentes efficere uerisimile est.

Locus Aristotelis de melle correctus & expositus, quod mel conseruet mortua corpora & alia quaedam.
Cap. XXIIII.

VVlgarium quorundam iam diu fuit opinio mellis prouentum maxime praemonstrari, quando frequentiores arcus celestes apparent, quod probant nonnulli ex hisce uerbis Aristotelis in lib. 5. de historia animalium cap. 22. μέλι δὲ τὸ πίπτον ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ μάλιστα τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ἡ ἶρις, sed ego hanc sententiam semper suspectam habui, propterea quod Aristoteles eodem in loco ita scribens ἀλλ' αὐχμοῦ μὲν ὄντος μέλι ἐργάζονται μᾶλλον ἐπ' ὀμβρίας δὲ γόνον id clare affirmat, quod etiam communi fere omniũ experimento constat, nimirum in summis siccitatibus maiorem mellis super herbas quas depasuntur apes, copiã abundare, iccirco quin Aristotelis codicibus impressis error aliquis lateat, nemini dubitandum puto, eo magis quod in uetustissimo Scipionis Carteromachi codice, quem mihi opera eruditissimi Fuluij Vrsini uidere contingit,

contingit, in hunc modum scriptum inueni καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ὁ Σήριος, quã lectionem vt vehementer probem, in primis publica fere experientia admonet, deinde Plinij scriptoris inter latinos grauissimi auctoritas, qui cum omnia ab Aristotele acceperit, sensisse videtur lib. 11. cap. 14. optimum mel Sirio ex oriente produci; apparente vero arcu coelesti, si imber non sequatur, medicamenta oculis & non nulla fieri: Quid porro astrorum exortus Aristoteli significent scio alios diuersa sentire, mihi vero probatur magis, vt canem & procyonem interpretemur, quando quidem Theophrastus 1. de caussis plantarum cap. 6. & alibi canem τὸ ἄστρον per excellẽtiam vocasse inuenitur: cum enim (vt Hipparchus ac Hyginus declarant) Sidus canis plures stellas contineat, quarum vna Sirius vel canicula nuncupatur, Aristotelem id significasse arbitror, quod mel tunc maxime ab aere cadit, quando astra, videlicet procyon, canis, & praesertim Sirius, qui canis stella est, exoriũtur: eo namq. tempore ardere terram, & siccitates maiores instare, vnde roris mellei vbertas nascatur, nemo nescit: Illud vero admiratione dignum est, quod Eudoxus Cnidius apud Apollonium refert in Aphrica quandam gentem esse, quae supra Syrtes & Chartaginem incolat Gyzanteres vocata, hancq. exerceat artem quod flores istis in locis colligat, melq. copia & qualitate ex ijs cõficiat, vt apum aequet mellificium: Multas autem atq. omni ex parte homini vtilissimas vires a natura obtinuit mel: sed illa reliquarum praestantissima putanda, quod vitia coerceat, nec serpere ea patiatur; qua ex caussa etiam exanimum (sicut Columella lib. 12. tsadit) corpus hominis per annos plurimos innoxium conseruat: nam Plinius refert principatu Claudij se vidisse hippocẽtaurum in Thessalia natum ex Aegyptio ad Imperatorem in melle allatum ante Plinium

vero

vero Xenophon. in 5. graecarum rerum, morem quandoq. ſepeliendi mortuos in melle vt conſeruarentur extitiſſe tradit, quod in 3. Lucretium intellexiſſe puto cũ ſcripſit.

Aut in melle ſitum ſuffocari, atq. rigere
Frigore, cum in ſummo gelidi cubat aequore ſaxi

Vt hac ratione valeant medici in vſu mellis eſſe audiciores, vbi praeſertim corruptionibus occurrere, atq. putredinem compeſcere neceſſarium eſt; alioqui ſi cũ ſiccitate contendatur, detrimentum potius quam commodũ mellis vſui ſuccedere merito innuit Galenus, dũ biliosis, vt pote ſiccis, magno ſtudio eũ cauẽdũ praecepit.

Locus Theophraſti Apollonio collatus; de Helleboro quaedam alter Theophraſti locus, non integre a Plinio expreſſus. Cap. XXV.

THeophraſtus 18. cap. lib. 9. de hiſto. plant. quãtum aſſuetudo etiam in medicamentis valeat, declarans, aliquot hominũ exempla proponit, qui magna hellebori copia aſſumpta ob conſuetudinẽ, neq. ſuperius, neq. inferius purgabantur: inter alia Eudemũ Chiũ refert 22. hellebori potiones in foro vna die hauſiſſe, nec quicquã purgatũ eſſe; quamquã hoc ab ipſo factũ ſubiungit, cũ poſt ſeptimã potionẽ pumicis puluerẽ aceto ſubactum ad comprimendum hellebori vim bibiſſet: Haec hiſtoria ex ipſomet Theophraſto non parũ diuerſa ab Apollonio in lib. de mirab. hiſt. refert hoc pacto, Θεόφραςος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ἐν τῇ ἐχάτῃ τῆς πραγματείας, Εὔνομος (φησιν) ὁ χίος ὁ φαρμακοπώλης ἐλλεβόρου πίνων πλείονας πόσεις οὐκ ἐκαθαίρετο, καὶ ποτὲ ἔφη ἐν μιᾷ ἡμέρα συνθέμενος τοῖς ὁμοτέχνοις περὶ τούτου δύο καὶ εἴκοσι πόσεις ἔλαβεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενος, καὶ οὐκ ἐξανέστη ἀπὸ τῶν σκευῶν: τό τε δ᾽ ἀπῆλθεν λούσασθαι, καὶ δειπνῆσαι ὥσπερ εἰώθει, καὶ

θει, καὶ οὐκ ἐξήμεσεν τοῦτο δὲ ἔπραξεν ἐν πολυχρονίῳ συνηθείᾳ γεγονώς, ἀρξάμενος ἀπὸ ὀλίγων ἕως τοσούτων, πάντων δὲ τῶν φαρμάκων αἱ δυνάμεις ἀσθενέστεραι τοῖς συνειθισμένοις, ἐνίοις δὲ, καὶ ἄπρακτοι εἰσὶν, ideſt Theophraſtus in lib. de plantis, in poſtrema tractatione Eunomus (ait) Chius pharmacopola multas ellebori potiones hauriens non purgabatur, & nonnunquam vna die cum eiuſdem profeſſoribus re compoſita in foro ſedens vigintiduas potiones accepit, neq. tamen a ſuis vaſis ſurrexit : tum vero abijt lotum atq. cenatum, vti cōſueuerat, neq. euomuit. Hoc autem fecit longa cōſuetudine ita paratus. ſ. a paucis principio accepto, ſicq. ad tot potiones progrediente. Sunt enim omnium medicamentorum vires in conſuetis infirmiores, in aliquibus etiam prorſus inefficaces. Quae verba libenter propoſui, vt queant eruditi iudicare Theophraſti ne vulgatis codicibus, an Apollonij ſcriptis potior fides haberi debeat: Cum enim Theophraſti mens in eo capite exiſtat conſuetudinis potentiam demonſtrare, videtur potius ſi ſuam ſententiam tali exemplo confirmare quaerit, voluiſſe Eunomū chium tot hellebori potionis impune accepiſſe ob conſuetudinem (vt legitur apud Apollonium) quam quod pumicem aceto ſubactum potaſſet. Cur veteres helleboro, elaterio ſimilibuſq. vehementiſſimis medicamētis adeo frequenter, atq. audacter vterentur, inopiam leuiorum pharmacorum, qua laborabant, in cauſſa extitiſſe putarunt multi : Ego vero non tam eorum conſilium huic adſcribo, quam quod(vt Galenus in libris de artic. memorat) huiuſcemodi pharmacorum praeparationes varias ac tutas habebant, quas poſteros edocere neglexerunt niſi potius eorum commentarijs careamus vt contigit de lib. Hellebori Hippocr. cuius principium dumtaxat habetur. Praeterea linimentis balneis, alijſq. extrinſecis (vt notat Oribaſius) remedijs admiſcebant,

quae vt ſine noxa hominũ corpora purgabãt, ſic quoq. iucunditatem maiorem vel ſaltem moleſtiam minorem afferebant: His autem temporibus nihil pene huiuſce generis notum eſt,& iccirco non eſt mirum, ſi dum medicamenta leuiora ſectari ſtudemus,valentiora dimittẽtes in curandis aegris ab antiquioribus tum in celeritate,tum etiam in ſecuritate non raro ſuperamur: Ita ſane interpretor Plinij ſententiam, qui helleborum ſcribit quondam terribile, poſtea tam promiſcuum effectum, vt plerique ſtudiorum gratia ad peruidenda acrius, quae commentabantur,ſumptitarent; An venenis edẽdis ita quoq. poſſint homines aſſuefieri, vt ab illis non ledantur dubium eſt. Multi grauiſſimi auctores id fieri poſſe exiſtimarunt,ſed Auerroes auctor in perſcrutandis rerum cauſſis acutiſſimus in lib. ſuo de theriaca talẽ ſententiam acriter confutauit: Hic ſubiungendus alter Theophraſti locus a Plinio non integre expreſſus. Is.n. libro de lapid. in hunc modum ſcribit, *ἀνακεῖσθαι καὶ ἐν τῷ δῖος ὀβελίσκῳ σμαράγδους τέτταρας μῆκος μὲν τετταράκοντα πηχῶν, εὖρος δὲ τῇ μὲν τέτταρας, τῇ δὲ δύο*, ided in Iouis Obeliſco,quatuor ſmaragdos fuiſſe poſitos, longitudinis quadraginta cubitorum, latitudinis vero in vna parte quatuor, in altera duorum. Haec Theophraſtus. at Plinius ipſum citans ſic ait 37. lib. cap. 5. & fuiſſe apud eos in Iouis delubro obeliſcum cap. 4. ſmaragdis 40. cubitorum longitudine, latitudine vero in vna parte quatuor,in altera duorum. Mihi ſane rationabilius videtur in obeliſco fuiſſe ſmaragdos arte infixos, quam totum obeliſcũ ex ſmaragdis cõſtructũ ẽe.

Locus

Locus Hippocratis de Hippace Herodoto collatus: de lactis coagulatione; Cteſiae locus de radice vinum coagulante: muria dura, & marinae vſus.

Cap. XXVI.

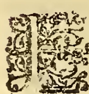
VEtuſtiſſimus auctor Hippocrates in lib. de aer aqua, & lo. ſcytharum mores varios enarrans, inter cetera eos equino lacte Hippace vocato victitaſſe refert; quomodo autem Hippacem eae gentes conficerent, in 4. de morbis hac oratione edocet, *ἔοικε δὲ τοῦτο ὥσπερ οἱ Σκύθαι ποιεῦσιν ἐκ τοῦ ἱππείου γάλακτος, ἐγχέοντες γὰρ τὸ γάλα ἐς ξύλα κοῖλα σείουσι· τὸ δὲ ταρασσόμενον ἀφριεῖ, καὶ διακρίνεται, καὶ τὸ μὲν πῖον ὃ βούτυρον καλέουσιν, ἐπιπολῆς διίσταται; ἐλαφρὸν ἐόν; τὸ δὲ βαρὺ, καὶ παχὺ κάτω ὕσταται: ὃ καὶ ἀποκρίναντες ξηραίνουσι: ἐπὴν δὲ παγῇ καὶ ξηρανθῇ, ἱππάκιν καλέουσιν*, i. aſſimilatur vero hoc, illi quod Scythae ex equino lacte parant. Nam lac vaſis ligneis inijcientes conquaſſant: quaſſatum ſpumeſcit atq. diſſeparatur, & id quod ſuperficiei ſupernatat butyrum appellant veluti leue quoddam: quod autem infra ſubſidet graue ſegregantes exiccant, & poſtquam concreuerit Hippacem vocant. Hanc eandem rem quoniam Herodotus Hippocratis coaetaneus in 4. diuerſo quodam, & latiori modo exponit, eius quoq. verba ſubnectam *αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες ὡς σφὶ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλὸν ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους, τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι τοῦ γάλακτος εἵνεκεν, τοῦ πίνουσι ποιέοντες ὧδε: ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὀστεΐνους αὐλοῖσι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι, ἄλλοι δὲ ἄλλων φυσεόντων ἀμέλγουσι: φασὶ δὲ τοῦ δὲ εἵνεκα τοῦτο ποιέειν, τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσωμένας τῆς ἵππου, καὶ τὸ οὖταρ κατίεσθαι, ἐπ' ἐὰν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα ἐγχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήϊα κοῖλα, καὶ παραστήξαντες κατὰ τὰ ἀγγήϊα τοὺς τυφλοὺς δονέουσι τὸ*

γάλα, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες ἡγέονται εἶναι τιμιώτερον, τὸ δὲ ὑφιστάμενον ἧσσον τοῦ ἑτέρου. ideſt vxores namque eorum in diuturna virorum abſentia ad ſeruos acceſſerant viſu orbatos. Orbant autem Scythae ſeruos omnes lactis gratia quod potant, ita id facientes: ſufflatoria oſſea fiſtulis ſimillima ſumuntur, eaq. genitalibus equarum impoſita ore inflantur, hoc alijs facientibus, alij equas emulgẽt. Hoc ideo ſe facere aiũt, quod venae equarum ſufflatae implentur, & mammae deſcendunt. Poſteaquam emulxere lac, in cõcaua vaſa lignea diffundunt. His circumpoſiti caeci lac agitant, cuius, quod ſummum eſt delibatur, precioſiuſq. habetur: vilius autem, quod ſubſidit. Ratio autem qua ſeruos occoecarẽt Scythae nulla alia fuit, quam ne fugam capere poſſent, ſiquidem cum in hunc vnũ faciendi lactis vſum eos adhiberent, oculi ipſorum non erant neceſſarij, vt ideo poſſent ſine detrimento ne fugitarent ſeipſos exoculatione ſecuros reddere, itaq. ex praedictis perſpectũ habetur praeter coagulum, & ſuccos diuerſos nobis experientia notos quendam alium condenſandi caſei modum antiquos cognouiſſe; medicos autem ſolos fuiſſe, vt 4. Meteorol. cap. 3. ſcribit Ariſt. qui coaguli opera lac in caſeum condenſarent, forſan quod ſic purior caſeus, & valetudini accõmodatior euadat, cum qui alijs rebus commixtis efficitur, earum qualitates imbibere neceſſe videatur; Nam & Hippocrates loco citato Ariſtotelis ſententiam ratam facere videtur, cum ipſe medicus coaguli ſic mentionem faciat, ἔοικε δὲ τοῦτο τὸ πάθος γάλακτι, ἐπὴν τὶς ὀπὸν ἐμβάλλῃ ἐς τὸ γάλα ψύξις γινομένη ἐπ' αὐτῷ τῷ γάλακτι συνεπάγνυε τὸ γάλα, καὶ ὁμοῦ ἐποίησε. ideſt ſimilis eſt haec affectio lacti, quando quis ſuccum lacti inijcerit frigiditas ipſi lacti inducta id cõdẽſat, atq. vnit; quamquam poſſet aliquis ſuſpicari nomine ὀποῦ intellexiſſe Hippocratem ſuccum ficulnum, vt ſaepe notatum

tatum eſt apud auctores, & praeſertim poetas graecos. Hippicem quoq. herbam, deſcribit Plinius lib. 25. cap. 8. quam in ore habentes famem, ſitimq. non ſentire, & ob id Scythas illa etiã in duodenos dies durare in fame ſitiq. An vero ſit herba Hippice Plinij, cuius meminit Theophraſtus 9. de hiſt. plant. 13. his verbis διὸ ταύτῃ τὲ, καὶ ἱππάκῃ διάγειν φασὶ τοὺς Σκύτας ἡμέρας καὶ ἕνδεκα, καὶ δώδεκα, vt crediſſe videntur Hermolaus, & Gaza, qui ἱππάκῃ vocem tranſtulit equeſtri, an vero caſeus equinus, ſicut Turnebus in annotationibus in lib. Theophr. de odoribus, in hoc Plinium reprehendens, exiſtimauit; nõ ita faciliter auſim affirmare; certe Theophraſtus aliquid miri de Scythis dicerẽ voluiſſe videtur; atqui eos duodecim dies ea radice, & caſeo equino viuere conſueuiſſe nullam admirationem habet, quando ferunt Zoroaſtrem interdũ ſolo lacte ſex menſes trãſegiſſe, quod de quodam alio narrat Athenaeus, immo ipſemet Hippocrates, atq. Herodotus videntur innuiſſe, quod plurimam temporis partem ſolo caſeo equino Scythae vectitarent, igitur quin Turnebo diſcors ſim hactenus facere nequeo. An vero ope caloris, an frigoris ſemper lacti coagulatio accedat, dubitari merito poſſet; ſed cũ à rebus diuerſis facultatibus praeditis hanc operationẽ naſci conſtet, ab vtraq. cauſſa proficiſci autumo, calore ſeroſum humorem exſuggẽte, frigore terrenum condẽſante, atq. ab aqueis partibus ſegregante; ſic namq. Cynara; gallinae guttur: cnicus (quod tradit Alexander probl. auctor) coagulare conſpiciuntur. Illud mirum, quod a Cteſia ſcriptis mandatum eſt radicem quandam apud Indos haberi, quae aquae, aut vino parua menſura immiſſa ita condenſat, vt manu veluti cera teneri, ac tractari queant, quemadmodum item de aquifoliae arboris flore aquam glaciante, & coriaceſia, calliciaq. idẽ operantibus ex Pythagorae auctoritate tradit Plinius lib.

lib. 24. cap. 13. & 17. id autem efficere vim radicis mirifice exſiccatoriã, ac frigidam propterea exiſtimo, quoniam Ariſtoteles ſcriptor grauiſſimus, in 4. Meteorol. lib. aquam ſerum, & vrinam ſolo frigido ſicco concreſcere prodit, vbi etiam ſcribit Arcadici quoddam uini genus eſſe, quod a fumo in utribus ſiccatum adeo conſpiſſatur, ut gladijs abraſum bibatur. Cur itaq. apud Scribonium largum, alioſq. ſcriptores pro muria dura non eam intelligamus, quae ui ſolis uſq. adeo craſſefacta ſit, ut alterius liquidioris reſpectu dura quodammodo appareat? Certe Turnebus alioquin oculatiſſimus ſi Columellam in lib. 12. ubi muriae durae conficiendae rationem edocet, attente lectitaſſet, non ipſi neceſſe fuiſſet eius etymologiã nimis ſubtiliter inueſtigare; ſed ſtatim intellexiſſet maiores noſtros plures murias habuiſſe, & inter alias vnam, quam & copia ſalis, & calore ſolis conſpiſſatam ut à reliquis ſeperarent, duram nuncupare uoluerunt, quave etiam oliuas albas condiri conſueuiſſe innuit Celſus in 2. lib. Nam Columella idẽ lib. 7. cap. 4. coeleſtis aquae ſubdio ſalibus duratae ad pecoris ſcabritiem curandam meminit; mentionem quoq. facit Celſus lib. 2. cap. 30. aquae durae, quam difficiliter putreſcentem exponit. Ad haec marinam aquam ad profligandos uarios morbos in uſum receptam ab antiquis inuenio; qua ſacerdotes aegyptios Euripidem, illuc cũ Platone appulſum & morbo correptum curaſſe memorat Laertius, unde is quaſi remedio gratiam redditurus uerſiculũ decantatũ omnibus fecit, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.

Sententia Plinij defenditur de lino viuo, & ex alijs comprobatur quid ſit Scribonio foenicium. Cap. XXVII.

X Cyprio lapide, quem amiantum alij nominãt, telas & uela ſpectaculi gratia maiores texiſſe, quae ignibus iniecta arderent quidem, ſed flammis

mis inuicta & splendidiora exirent; Dioscorides scripsit: Hunc quod Plinius crediderit ac appellarit linum uiuum, & inextinguibile non erat a quibusdam recentioribus damnandus, quandoquidem Pausanias ante ipsum Carpasium linum, Strabo Carystium uocarant, quem Solinus Carbasum, Zoroaster Bostrychitem, quidam Corsoydem, alij Poliam, alij Spartopoliam, uulgares pulueres Salamandrae aut alumen scissile falsò dixere: Ex huiusce generis lino mappas etiã factitatas quae igni immissae, ut aliae aqua lotae a sordibus mundabãtur, praeter Plinium Apollonius quoq. auctoritate Taci in libro mirab. hist. hunc in modum testatur. τάκος ἐν τῷ περὶ λίθων, ὁ καρίστιος (φασὶν) λεγόμενος λίθος ἐπιφύσεις ἔχει ἐριώδεις, καὶ χροώδεις, ἐξ οὗ νήθεται καὶ ὑφαίνεται χεῖρε κραγεῖα, στρέφουσι δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐλλύχνια, καὶ ἐστὶν, καιόμενα λαμπρὰ, καὶ ἀκατάκαυστα: τῶν δὲ ἐκμαγείων τῶν ῥυπαινομένων. ἡ πλύσις γίγνεται, οὐ δι᾽ ὕδατος, ἀλλὰ κληματὶς καίεται, καὶ τότε τὸ ἐκμαγεῖον ἐπιτίθεται, καὶ ὁ μὲν ῥύπος ἀπορρεῖ, αὐτὸ δὲ λευκὸν, καὶ καθαρὸν γίνεται ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ πάλιν εἰς τὰς ἐγχρήζει, χρείας: Τὰ δὲ ἐλλύχνια μενεῖ τὸν ἅπαντα χρόνον ἀκατάκαυστα καιόμενα μετ᾽ ἐλαίου: δοκιμάζει, δὲ καὶ τοὺς πτωματιζομένους ἡ ὀσμὴ τοῦ ἐλλυχνίου, καιομένου; γίγνεται, δὲ ὁ λίθος οὗτος, καὶ ἐν Καρυστῷ μὲν ἀφ᾽ οὗ καὶ τοὔνομα, ἔλαβεν, πολὺς δὲ ἐν Κύπρῳ καταβαινόντων ἀπὸ τοῦ Περάνδρου ὡς ἐπὶ Σόλους πορευομένοις ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Ἐμαίου ὑποκάτω πετρῶν, καὶ κατὰ πανσέληνον αὔξεται, καὶ πάλιν φθίνοντος τοῦ σεληνίου μειοῦται, καὶ ὁ λίθος. idest Tacus in lib. de lapidibus, lapis (ait) Carystius dictus habet adnata quaedam linea, & colorata, ex qua materia nentur, ac texuntur mantilia; ex eadem & fila pro lucernis torquentur, suntq. dum vruntur, splendida atq. incremabilia. Porrò sordes mantilium non aqua eluũtur, sed clematis vritur, atq. ei mappa imponitur, vnde sordes omnis effluit, ipsaq. mappa igne alba, atq ue pura redditur, rursumq. in vsum adhibetur:

betur. Funiculi autem lucernarum ex ipſo facti vſti cũ oleo nullo vnquam tempore conſumuntur, atq. harum lucernarum odore deprehenduntur, qui morbo caduco vexantur; gignitur vero huiſcemodi lapis tum in Caryſto, a quo nomen ſumpſit; tum copioſius in Cypro, qua a Gerandro Solos verſus iter deorſum ducit, ad laeuam Elmaei infra rupes; augeſcit circa plenilunium; rurſumque luna decreſcente minuitur. Ex quibus manifeſte colligitur lapidem ſiue linum cyprium, non tantũ ſpectaculi gratia, verũetiam ad mappas, ac mantilia cõficienda, vt quoq. Plinius meminit, vſurpatum eſſe; quẽ vſum Dioſcoridem ſanè latuiſſe nemo dubitet; fortaſſe quod illius tempeſtate, vel potius in regionibus ſuis minime amiantum in id adhiberetur. Ad hunc locum faciunt & illa, quae Plutarchus ſcripſit in lib. de defectu oraculi: vbi flumina, fontes, metalla, aliaſq. plurimas terrae vires, aliquando deficere oſtendens, idem eueniſſe ſcribit lapidi Caryſtio ſub hiſce verbis, καὶ μετάλλων τὰς μὲν ἐξαμαυρώσεις γεγονέναι κενὰς ὡς τῶν περὶ ἀττικὴν ἀργυρίων, καὶ τῆς ἐν εὐβοίᾳ χαλκίτιδος, ἐξ ἧς ἐδημιουργεῖτο, τὰ ψυχήματα τῶν ξίφων, ὡς Αἴσχυλος εἴρηκε. Λαβὼν γὰρ αὐτόθακτον εὐβοϊκὸν ξίφος, τῆς δὲ ἐν καρύστῳ πέτρας χρόνος οὐ πολὺς ἀφ᾽ οὗ πέπαυται μηρύματα λίθων μαλακὰ νηματώδη συνεκφέρουσα; καὶ γὰρ ὑμῶν ἑωρακέναι τινὰς οἴομαι χειρόμακτρα, καὶ δίκτυα, καὶ κεκρυφάλους ἐκεῖθεν οὔτε περικαομένους ἀλλ᾽ ὅς ἂν ῥυπανθῇ χρωμένων ἐμβαλόντες εἰς φλόγα, λαμπρὰ, καὶ διαφανῆ κομίζονται: νῦν δὲ ἠφάνισται, καὶ μόλις οἷον ἶνες ἢ τρίχες ἀραιαὶ διατρέχουσιν ἐν τοῖς μετάλλοις. ideſt metallorum quoque nouas haud mirum extinctiones factas, quemadmodũ argenti apud Atticam regionem, atq. chalcitidis, in Euboea, ex qua aquae frigore tinctos enſes fieri ſolitum teſtatur Aeſchylus his verbis (cupiens enim Euboicum enſem acie rigentem) petrae autem in Caryſto iam diu eſt, quod vena deſijt glomos lapideos molles ferre, ex

quibus

quibus fila nebantur. Nonnullos enim vestrum mantilia, plagulas, retia ex illa materia contexta aspexisse puto, quae non comburuntur, sed vsu sordida effecta in flammā conijciunt, atque inde lucida, & splendida affe runt. Nunc autem euanuit, vixq. in metallis rarae veluti fibrae ac pili intercurrunt. Laborauit Turnebus, vt quid Scribonio Foenicium significarit, apertum faceret, sed quis non videt ea verba in 267. sic legi debere? secundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrra trita per se aspergitur, vltimum nitrum, & asius lapis: Phoenicio inducitur; Marcellus enim qui Scribonium transcripsit cap. 35. idem malagma describens, sic ea verba refert; secundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrrha trita aspergitur, vltimum nitrum, & asius lapis additur: Ea vero vltima duo verba, Phoenicio inducitur, arbitror sic intelligenda, quod malagma super pannum vel coriū purpureū, dum postulat vsus, duci debeat, atq. ita loco patienti apponi; Nam, & Marcellus & Scribonius alia huiuscemodi emplasmata memorant, quae pannis super inducta aegrotantibus membris applicabantur: in 37. capite Marcelli: de lapide Sarcophago vnciam 1. tundes, & cribrabis, & ex aqua tepida permiscebis atque in pannum inductū impones pedibus & alligabis.

FINIS SECVNDI LIBRI.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS, ET ALIIS LECTIONVM,

Liber Tertius.

Loca Oribasij ex Stobaeo restituta. *Cap.* 1.

RIBASIVS qui multa veterum medicorum scripta collegit, cuive, ob hanc caussam medici omnes magnopere debent, in 9. collect. suorum libro nõnulla ex Antyllo de aere profert, quae, quoniam apud Stobaeum diuerso satis modo leguntur, hic lectoribus proponere volui. Ea igitur quae in cap. 4. Oribasij scripta habentur, sic apud Stobaeum ser. 99. leguntur. ἡμέραν λαμβάνομεν σὺν τῇ νυκτὶ, ἀναλογίαν δὲ αὐτὴν ἔφαμεν ἔχειν τινὰ πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν, καθάπερ Ἱπποκράτης ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐπεσημήνατο: ἔστι δὲ ὁ μὲν ὄρθρος, ὑγρὸς, καὶ θερμὸς ἔαρι, ἐοικὼς διὰ τοῦτο οἵ τε ὕπνοι εὐκρινεῖς, καὶ τὰ σώματα ἀνεῖται, καὶ τὰ τῶν ὑγιαινόντων, καὶ τὰ τῶν νοσούντων ὥστε, καὶ τοῖς πυρέσσουσιν εὐφορώτατον εἶναι τόνδε τὸν καιρὸν: ἀναθυμιάσεις δὲ ἄνεισι περὶ τὸν ὄρθρον, καὶ αὖραι ποταμὸν ἀποπνέουσιν ὑγραὶ, καὶ δρόσος ἐπιπίπτει, ἄνθη ἀναβαίνει, καὶ πάντα τὰ

ἐκ τῆς γῆς. φυόμενα ἀνίησιν ἔαρι τῆς καταστάσεως τῆς ὀρθρινῆς ἐοικυίας: τὰ δὲ μέσα τῆς ἡμέρας θέρει παρείκασται; τὰ δὲ κατὰ τὴν δείλην φθινοπώρῳ διὰ τοῦτο βαρῶν καὶ δυσαρεστημάτων οἷστικὰ νοσερῆς οὔσης τῆς δείλης, ἀνάλογον φθινοπώρῳ, τῆς δὲ νυκτὸς τὰ μὲν πρῶτα, καὶ τὰ περὶ τὴν ἑσπέραν ὅμοια τῇ δείλῃ, ἐντεῦθεν οὔτε ὕπνους ἐπιτρέπομεν τοῖς κάμνουσι περὶ τὴν δὲ τὴν ὥραν οὔτε ποτὸν προσφέρομεν, οὔτε ἄλλο προσάγομεν βοήθημα, εἰ μή τι ἕτερον προκαλοῖτο ὑποφόμενοι τὸν καιρὸν τοῦτον, ὥσπερ, καὶ τὸν δείλινον: τὰ δὲ μέσα τῆς νυκτὸς χειμῶνι ἐξείκασται: πλεῖστον γὰρ τότε ὁ ἥλιος καθάπερ καὶ ἐν χειμῶνι ἀφέστηκεν ἡμῶν αἵτε οὖν ὀδύναι τοῖς νοσοῦσιν ἰσχυρότεραι τῆς νυκτὸς εἰκότως διὰ τὸ ψύξιν πυκνουμένης τῆς ἐπιφανείας καὶ ἀπολαμβανομένης τῆς κατὰ τὸ ἄδηλον διαπνοῆς, καὶ τὰ ῥεύματα δὲ καὶ τὰ τῶν ὀφθαλμιόντων, καὶ τὰ τῶν δυσεντερικῶν, καὶ κοιλιακῶν, καὶ τὰ αἱματικὰ ἀπὸ τῆς αὐτῆς προφάσεως ἐπιγίνεται παντὸς τοῦ εἰωθότος ἀπεῖναι κατὰ τὸ ἀφανὲς εἰς ἕνα τόπον συνδιδομένου τὸν ῥευματιζόμενον: τὰ δὲ τελευταῖα τῆς νυκτὸς διὰ τὴν πρὸς τὸν ὄρθρον γειτνίασιν τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ κράσεως μεταλαμβάνει: Ea vero in latinis codicibus hunc in modum reſtituenda erunt, Diem vna cum nocte modo intelligimus eumq. anno ſimilē eſſe pronunciamus, quēadmodum Hippocrates in 2. Epid. ſignificauit; matutinum enim tempus humidū, calidumq. eſt, veri ſimile; quamobrem ſomni puri, & corpora tam ſanorum, quā aegrotantium recreantur; ex quo fit vt febricitātes hac hora placidiſſime degant; nam exhalationes mane diſſoluuntur, & humidae fluminum aurae reſpirant, & ros cadit, flores exurgunt, omniaq. e terra orientia attolūtur: nimirum matutina conſtitutione veri ſimili exiſtente: meridies autem aeſtati comparatur, pars vero quae ad occaſum pertinet, autumno propter hoc grauitates ac faſtidia infert, quippe cum occaſus morboſus ſit: noctis vero pars prima, & quae circa veſperam eſt occaſui ſimilis eſt; eo tempore neq. ſomnū aegrotis ſuademus,

neque

neque potum damus, neq. vllum aliud auxilium adhibemus, nisi quid aliud admoneat, quod facimus veluti illud tempus aequo, ac tempus occasus vereamur mediae noctis tempus hyemi comparatum est, siquidem tum sol plurimum a nobis, vt hybernis diebus, distat: ergo dolores nocturno tempore vehementiores sunt, idq. merito, cum nox suo frigore extremam cutim denset & perspirationem, quae clam in corporibus fit, intercipiat; & defluxiones tum eorum qui lippitudine laborant, tum eorum, quos tormina intestinorum exercent, tum eorum qui coeliaci nominantur, tum eorum quibus sanguis fluit, ab hac eadem caussa promouentur, cũ ij, qui defluxionibus correpti sunt, id totum quod clam ferri consueuit, vnum in locum amandent: Vltima noctis pars propterea quod matutino tempori propinqua est, eiusdem cum eo temperamenti est particeps. In eodem similiter lib. cap. 11. quae scribuntur, ita Stobaeus refert, οἱ ὑψηλοὶ τῶν τόπων ὑγιεινότεροι τοῦ ἀέρος ἐν αὐτοῖς μὴ μένοντος, ἀλλὰ περιχεομένου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων συνεχὲς ἀπωθουμένου. εὔπνοοί τε δή, καὶ διαθέσεσι πάσαις ἐπιτήδειοι τοῖς περὶ θώρακα, καὶ κεφαλῇ πεπονθυῖα καὶ τοῖς αἰσθητηρίοις πᾶσιν: οἱ δὲ ταπεινοὶ τοῖς μὲν προειρημένοις ἀνάρμοστοι, διαφορουμένοις δὲ ἢ, καὶ συγκοπτομένοις ἐπιτήδειοι, καὶ γέρουσι δὲ ἁρμόζουσι μᾶλλον τῶν ὑψηλῶν, οἱ δὲ παραθαλάττιοι τόποι τοῖς τε ὑδρωπικοῖς, καὶ τοῖς ὑπὸ ῥεύματος οὐτινοσοῦν ἐνοχλουμένοις ἁρμόδιοι, καὶ ὅπου διαμύξαι, ἢ θάλψαι, ἢ ἀναστομῶσαι, ἀγαθοὶ δὲ καὶ νεφριτικοῖς, ἢ ἀρθριτικοῖς πᾶσιν. ἐπιτήδειοι δὲ καὶ εἰς ὄρεξιν κεκακωμένοις. οἱ δὲ μεσόγειοι ψυχρότεροι τῶν παραθαλαττίων, καὶ πρὸς μὲν τὰ ὀξέα νοσήματα: ἐάν γε μὴ ἑλώδεις ὦσι, μηδὲ κοῖλοι κρείττους τῶν παραθαλαττίων, πρὸς δὲ τὰ χρόνια χείρους: οἱ δὲ ἑλώδεις κακοὶ μὲν ἀεί, θέρους δὲ καὶ λοιμώδεις: πεζώδεις θέρους μὲν πνιγώδεις, χειμῶνος δὲ χαλεπῶς ψυχροί, οὐ φαῦλοι δὲ πρὸς ὑγείαν: οἱ δὲ παραποτάμιοι ψυχροὶ καὶ ἀνώμαλοι ἀζοφίαις μόναις ἐπιτήδειοι ταῖς διὰ ψυχρότητα συνισταμέναις

σαμέναις χείρους δὲ τούτων, οἱ τελματώδεις, οὐ γὰρ μόνον φαῦλον τὸν ἀέρα κατασκευάζουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς καρποὺς κακίους, στόμαχόν τε λυμαίνονται καὶ τὰ σπλάγχνα σκληροῦσι, καὶ καχεξίας, καὶ κακοχυμίας καὶ ὕδρωπας ἀποτελοῦσι· κακοὶ δὲ καὶ οἱ πρὸς μετάλλοις τισὶν ὑφεστῶτες, ξηροὶ γὰρ, καὶ πνιγώδεις: οἱ δὲ βαθύγειοι εὐχυμώτεροι ὄντες ταῖς ξηροτέραις ἁρμόζουσι διαθέσεσιν: οἱ δὲ ἀργιλλώδεις διαλυτικοὶ τοῦ στομάχου ἔκλυτον ἔχοντες τὴν ἀναθυμίασιν: οἱ δὲ πυρόγειοι ξηραντικώτεροι τούτων: οἱ δὲ μελάγγειοι πάντες ἄριστοι. sic vero latini interpretanda sunt: loca sublimia saluberrima sunt, cum aer in eis non sit permanens, sed perfundatur, & a ventis cõtinenter exagitetur, cumq. recte perspirentur omnibus thoracis affectionibus erunt accommodata & capiti laboranti, & omnibus sensuum instrumentis conuenient: at loca humilia antedictis non sunt idonea: ijs vero qui per halitum digeruntur, qui in syncopas cadunt, & seni bus magis quam sublimia apta sunt: loca vero maritima hydropicis, & quibus quaeuis defluxio molesta est, accommodata sunt, itemq. vbi detergendum, aut calfaciendum, aut aperiendum est conueniunt; sed prosunt etiam omnibus ijs, qui neruorum, & articulorum doloribus torquentur; Iam deprauatis quoq. appetitibus prosunt: Mediterranea vero sunt maritimis frigidiora, ceterum ad morbos acutos si neq. palustria, neq. caua fuerint, sunt maritimis accommodatiora, sed ad morbos diuturnos ineptiora: stagnantia cum semper sunt in vitio, tum vero etiam aestate sunt pestilentia: petraea aestate quidem suffocant, hyeme vero molesta frigora faciunt, neq. tamen sanitati incommodant: Quae vero sunt prope flumina frigida ac inaequalia existunt solis atrophia ob humiditatem laborantibus accommodata: Hisce peiora habentur lutulenta, quoniam non solum aerem prauum, sed & fructus deteriores reddunt, stomachum corrumpunt, viscera indurant, malos habitus cacochy-

cacochymias,& Hydropas pariunt; praeterea quae metallis propinqua ſunt, mala itidem exſtimantur, ſiquidem ſicca ſunt,& ſuffocantia; quae vero ſub terra ſunt, ſi boni ſucci fuerint, ſiccioribus affectionibus apta cenſentur: argilloſa vero robur diſſoluunt, cum exhalationem habeant, in qua exſoluendi vis ineſt; ruffa maiore exſiccandi vi, quam quae nunc diximus ſunt praedita: nigra vero omnibus bonitate longe praeſtant.

De Cyphoide & Cyphi Galeni, Plutarchi, & Herodoti loca collata, emendata, & explicata: de verbo ταρυχεύειν in condiendis corporibus mortuis vſurpato. Cap. 2.

EX praeclariſſimis quas ad varia morborum genera reliquit Andromachus compoſitionibus, vna fuit pro hepaticis curandis Cyphoides appellata, cuius Galenus 8. de comp. med. ſecundum lo. mentionem faciens, ſic ab ipſo vocatam ſcribit ob ſimilitudinem illius Cypheos, quod Aegyptij omnium primi inuenere, ac in honorem Deorum quotidie accendere, eiuſq. vapore templa ſuffumigare conſueuerunt: Cypheos vero compoſitionem, etſi Damocrates ex Rufo, in 2. antidotorum Galeni libro clariſſime explicaſſe videatur, nihilominus & a Plutarcho traditam deſcriptionem proponere gratũ futurum putaui, vt vtriſq. ſimul conlatis Galeni hiſtoriae ſplendor & gratia maior addatur. Plutarchus itaq. in libello de Iſide & Oſiride prope finem ſic lingua noſtra loquitur, Cyphi autem temperamentum eſt ex decem & ſex rebus compoſitum cypero, melle, & vino, & vua paſſa, & reſina, & myrra, & aſpalatho, & ſeſeli, & iunco odorato, & bitumine, & muſco, & lacaptho; nam vbi Graecè θρύου legendum βρύου, & λακαφθοῦ praeter haec vtraq. iunipero, quarum alterã maiorẽ, alterã minorẽ vocãt, & cardamomo, & harundine;

dine; cōponunt aūt nō temere ſed recitatis interim, dū ſeplaſiarij temperant, ſcripturis ſacris; numerus verò tametſi maxime videtur quadratus, ex quadrato, & ſolus habere aequalem aequaliter numerum, eo quod loco aequalem ambitum decenter inducat, minime eſt nominandus: In hoc autem cooperari oportet inter ſe ſimul plurima quae coniuncta ſunt. Cum odoriferas habeāt facultates; Dulcem enim ſpiritum & vtilem emittunt exhalationem, per quam & mutatur aer, & corpus etiā ſpiritu commotum conſtringit, vt & erga nos accommodetur, & temperamentum blandum habeat, & continuas graueſq. curas diuturnas ſine ebrietate relaxat, ac ſoluit, & vim imaginatiuam & inſomniorum capacem veluti ſpeculum leuigat, ac puriorem reddit, nihilo deterius quam lyrae pulſus, quibus ante ſomnum vtebantur Pytagorici: odorata enim ſenſum deficientem reuocant ſaepe, rurſus obtundunt, & auferunt diffuſis prae tenuuitate per corpus humoribus, ſicut & medici nonnulli ſomnum fieri dicunt, cum cibi exhalatio leniter circa uiſcera ſerpens, & blande attrectans pruritū quēdam facit: Cyphi autem tum potione, tum maſſa utuntur; potum enim interiora purgare uidetur, maſſa uero emollit & praeter haec reſina ſolis opus eſt, & myrrha, earum plantarum quae ad Lunam lachrimas emittunt, at inter ea quae Cyphi conſtituūt ſunt; quae nocte gaudent magis, ut ſunt quaecunq. uētis frigidis, & umbris, & rore, & humoribus nutriri ſolent, quando ſolis quidem lumen unum eſt, ac ſimplex; & ſolem Pindarus nullo contradicente dicit per Aetherem cerni, ſed nocturnus aer commixtio eſt, ac temperamentum multorum luminum, multarumq. uirtutum ueluti ſeminū ex omnibus in unum Sydus confluentium: merito itaq. illa cum ſimplicia ſint, & ex ſole originem trahāt, interdiu, haec uero cum mixta ſint, & uaria qualitatibus, incipiēte nocte

te nocte sufficiunt. Quemadmodum enim Plutarchus Cypheos potionem interiora purgare scribit, similiter quoq· dixit Damocrates τινὲς δὲ καὶ τοῖς ἧπαρ, ἢ τὸν πνεύμονα, ἢ καί τί γε ἕτερον σπλάγχνον ἐξηλκωμένοις πίνειν διδόασιν ὡς δραχμὴν τοῦ φαρμάκου, ideſt quidam autem ijs. qui iecur, vel pulmonem, vel quodpiam aliud viſcus vlceratum habent drachmam pharmaci bibendā tradūt, vt inter ipſos conueniat non ſolum ſuffitu, ſed etiam potu pro medicamento in vſu extitiſſe id mixturae genus: Quod porro memoriae mandauit Galenus 3. de loc. affec. Cypheos odorem capitis dolorem inducere, id intelligendū eſt de quibuſdā, qui leui qualibet de cauſſa eius partis dolore occupātur, quando praeſertim caput calidum a natura habent, alioquin ſcriptum eſt ab eodem Plutarcho in libro citato Ariſtotelem voluiſſe cerebrum ab odoribus maxime recreari, quin & ipſemet Galenus 2. de comp. medi. ſ. l. vbi in febribus humores frigidi dolorem capitis faciunt, fronti illini Cyphi praeſentaneum remedium putat; quod cum tradat Damocrates Aegyptijos Dijs quibuſdam in ſacrificio ſuccendere conſueuiſſe, fit vt credam de illo Herodotum ſermonem facere, quando in 2. libro eius gentis in ſacrificando ritus enarrās ait, His actis reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atq. alijs odoribus; vbi haec infarſerunt, adolent, multum vini, oleiq. infundētes: Et quoniam de Aegyptijs ſermonem hactenus habui non ommittam notare apud Herodotum hoc verbum ταριχεύειν iccirco vſurpari ſaepiſſime, in corporum mortuorum cōditūris, propterea quod cū plures gens illa haberet modos, quibus mortuos a putredine ſeruarent, primus omnium atq. etiam frequentius a populo vſurpatus fuit, qui ex ſolo conſtabat ſale, vnde iure condire corpora, dicebatur ſalire, & condita τεταριχευμένα; Nam ſimpli

T ciora

ciora & cuiuis promptiora primo cognita, & in vſu poſita fuiſſe rationi valde conſentaneum eſt.

De turdis Horatij et Martialis defenditur iudicium et Galeni ſententia improbatur; modus coquendi phaſianos. Cap. 3.

Quod Horatius Flauus ſcripſerit
Nil melius turdo, nil vulua dulcius ampla,
Idq. Martialis confirmauit dicens
Inter aues turdus (ſi quis me iudice certet)
Inter quadrupedes gloria prima lepus,

MVlti mirati ſunt, in eamq. venerunt ſententiam, vt veteres tamquam gulae indoctos damnarent: ſed ſi rem hāc exactius conſiderare velimus, pro fecto apparebit haud quamquam male eos iudicaſſe: Nam quantam nutriendis, pinguefaciendiſque turdis maiorem operam impenderent, M. Varro in 3. de re ruſt. lib. & Columella poſteris teſtarum fecerunt, vbi praeter alia inumera circa turdos ſtudia, in cibum illis quotidianum offas ex ficis & farina alias craſſiore, alias ſubtiliore confarctas, nec non milium cum aqua copioſa & clara praebuiſſe monſtrat; vt hac ratione perſuaſum cuiq. eſſe poſſit aues ſimilibus cibis, alijſque curis enutritas iucundiſſimas euaſiſſe, adeo quod ſinguli turdi ternis denarijs iure emptitari potuerint, quemadmodum interdum tempore ſuo Varro, quotidie aetate ſua factũ ſcribit Columella. Atque temporibus noſtris turdorum ſaginandorum cum nullus ueram gerat quales ve capiuntur in coquinas mittantur, neceſſe eſt eam in ipſis manducandis ſuauitatem minus percipi illud ſane de turdis non parua admiratione me afficit quomodo Galenus eos & paſſerculos duriores eſſe concoctu perdicibus, attagenis, columbis, gallis, faſianis, & Gallinis ſcripſerit 3. de alim. fac. quem locum aliquo mēdo ſcatere

tere posset quis suspicari, nisi eadem verba apud Oribasium & Aetium notata haberentur; Cur autem hoc admirer potissimum in caussa est quod & 7. metho. & alibi ex Galeno colligitur quaecunq. magis nutriunt debere difficilius (datis ceteris paribus) a calore naturali confici; vnde si turdis, & passeribus magis perdices, gallinae, & phasiani nutriunt suntq. (vt loquitur Celsus) materiae firmioris, par est quoq. difficilius concoqui: Iam vero phasianos quos quantum ad coctionem, ac nutriendi vim spectat, gallinis pares, edendi vero suauitate superiores facit Galenus, solis vaporibus a culinarũ magistris ob maiorem gulae iucunditatem coqui consueuisse apud D. Hieronymum obseruaui: Is enim in Epist. ad Oceanum 83. sacerdotis munera typice enarrans, sic eum depingit debere esse domum suam bene regentem, non vt opes augeat; non vt regias paret epulas; non ut caelatas patinas struat; non vt phasidas aues lentis vaporibus coquat, qui ad ossa perueniant, & superficiem carnis non dissoluant artifici temperamento, Hoc etiam pacto solitum fructus coqui pro valetudinarijs meminit Galenus 2. de comp. med. vbi examinat scripta Apollonij ad capitis dolorẽ ex ebrietate, & Alexander Trallianus lib. 12. cap. de tertiana.

De Aconiti nomine ex Antigono: de eodem Athenaei, locus emendatus, item alter Theophrasti melius quam a Gaza interpretatus: de cicuta quaedam, error Macrobij. Cap. 4.

DIu inter auctores disputatum fuit, a quo nam aconiti nomen acceptũ esset; tandemq. potior pars Theophrasto adhaesit, qui in 9. de plãtarum historia sic ipsum vocatum scribit ab Aconis Periandynorum siuae Mariandynorum (vt quidam corrigendum volunt) pago ad Heracleam Ponti: Theophrasti sentẽ-

tiam ex Theopompo comprobauit. Primo Aelius promotus cuius verba haec sunt, ex lib. περὶ ἰοβόλων, καὶ δηλητηρίων φαρμάκων, qui in Vaticana bibliotheca seruatur τὸ ἀκόνητον φύεται μὲν ἐν ἀκόναις, λόφος δὲ ἐστὶν ἐν ἡρακλείᾳ, οὕτω καλούμενος ἀκόναι, ὡς ἱστορεῖ θεόπομπος; καὶ εὐφορίων δὲ ἐν τῷ ξενίῳ: ἐστὶ δὲ τὸ ἀκόνιτον ῥίζιον ἀγρώστι διεμφερὲς: ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦτο ὄνομα κέκτηται: ὃ δὲ παρδαλιαγχές τινες ὀνομάζουσι, διὰ τὸ τὰς παρδάλεις ἀπογευομένας τούτου πνιγμὸν ὑπομένειν, idest Aconitum in Aconis quidē nascitur, mons autem est in Heraclea sic vocatus, vt narrat Theopompus. Vt uero Euphoriō scribit in Xenio, aconitum radicula est gramini similis a loco huiusmodi nomen sortita, quam nonnulli pardalianchem uocāt, propterea quod pardali si eam gustauerint, suffocantur. Deinde Antigonus in collectaneis paradoxis vbi haec scribit, θεόπομπος δὲ φησὶν ὁ ἱστοριόγραφος τὸ καλούμενον ἀκόνιτον γίνεσθαι μὲν περὶ Ἡράκλειαν τὴν ἐν ταῖς ὀνομαζομέναις ἀκόναις, ὅθεν καὶ τῆς προσηγορίας τετυχηκέναι: δυναμικὸν δὲ ἐναργῶς ὄν, οὐκ ἐνεργεῖν οὐθὲν ἂν πίῃ τις πήγανον ταύτην ἡμέραν ὡς Ἀγαθάρχου τοῦ τυράννου πολλοὺς ἀποκτείναντος φαρμάκῳ, καὶ πειρωμένου λανθάνειν ὡς ἐγένετο συμφανὲς τοὺς πλείστους Ἡρακλεωτῶν οὐ πρότερον ἐξιέναι πρὸ τοῦ φαγεῖν πήγανον, idest Theopompus vero historiarū scriptor aconitum uocatum circa Heracleam in Aconis vocatis nasciatq. inde nomen habuisse narrat, Cum autē magnas vires possideat, quicquam non operari, si quis eadem die rutam potet, vnde Agatharco tyranno multos eo pharmaco tollere atq. latere cupiente: vt primū res detecta est, plurimi heracleotarum non exibant domo priusquam rutam comedissent, quomodo uero Agatarchus Heracleotas aconito interficeret, Theopompus apud Antigonum clare non expressit: conijci tamen potest occultum aliquem modum habuisse, quando ipse tanto tempore latuit, atq. Heracleotae, ut illaesi euaderent,

rent,

rent, antequam e domibus proprijs exirent, rutam bibebant; quasi nulla ui, aut arte alia se se tueri ualerẽt, quo in casu id uenenum etiam extimarum partium contactu forte iugulare potuisse crederem, postquam Heracleotae statim extra domos uenenum formidabant, ac Theophrastus, & Plinius retulerunt aconitũ θυλήφονον, genitalibus quadrupedum feminarum solummodo inditum eo die enecare: alijq. scripserunt aconitum, tam extrinsecus, quam intrinsecus homini nocere; nisi uerisimilius esset Agatharchum eo secreto componẽdi aconiti modo ad interimendos Heracleotas usum, cuius Theophrastus 9. de hist. plant. cap. 16. meminit; ubi secundum interpretationem nostram sic loquitur de aconito. Petracis locis maxime gaudet; eo nec oues, nec aliud animalis genus pascitur; ad hoc autem vt operetur, quodam modo componi dicunt, nec cuiusuis esse similem compositionem parare; & propterea, cum medici eam ignorẽt, pro putrefactorio uti; quinimmo nec in uino, nec in mulso ad quaecunq. alia propinatũ ullatenus sentiri: Ita uero componi, ut quibusdam statis tẽporibus ueluti duorum aut trium, sex ue mensium, aut unius anni uel duorum spatio sustollat: Atq. eos infelicissime mori, quibus pluri tempore corpus consumitur; felicius autem quibus citius: Nec ullam eius antidotũ sponte nascentem (ut audimus) inueniri, sed quaedam auxilia illis, qui acceperunt, esse reperta; Si quidem incolae nonnullos melle, & uino, & similibus, sed raro, & cum labore a morte reuocant. Haec Theophrastus in quibus quot graues errores commiserit Gaza, cognoscet quicunq. sua & nostra graecis cõferre uoluerit. Id quod ex Antigono rettuli apud Athenaeum quoq. 3. dipnos. paullo diuersius legitur hoc pacto. Εἴτις τούτοις ἀπιστεῖ, μαθέτω καὶ παρὰ θεοπόμπου τοῦ χίου ἀνδρὸς φιλαλήθους, καὶ πολλὰ χρήματα καταναλώσαντος εἰς τὴν περὶ-

τῆς ἱστορίας ἐξέτασιν ἀκριβῆς· φησὶ γὰρ οὗτος ἐν τῇ ὀγδόῃ καὶ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν περὶ κλεάρχου διηγούμενος τοῦ ἡρακλεωτῶν τῶν ἐν τῷ πόντῳ τυράννου ὡς βιαίως ἀνήρει πολλοὺς καὶ ὡς τοῖς πλείστοις ἐδίδου κώνειον πιεῖν, ἐπεὶ δὴ οὖν φησὶ, πάντες ἔγνωσαν τὴν τοῦ φαρμάκου φιλωτησίαν οὐ προῄεσαν τῶν οἰκιῶν πρὶν φαγεῖν πήγανον· τοῦτο γὰρ τοὺς προφάγοντας μηδὲν πάσχειν πίνοντας τὸ ἀκόνιτον; ὃ κληθῆναι φησὶ διὰ τὸ φύεσθαι ἐν τόπῳ, Ἀκόναις, καλουμένῳ ὄντι περὶ τὴν ἡράκλειαν, idest si quis fidem his adhibere non vult, apud Theophrastum Chium discat, hominem veritatis amantissimum, quiue in exacta historiarum cognitione comparanda multum pecuniarum consumpsit. Hic enim in 38. historiarum libro sermonem faciens de Clearcho Heracleotarum in Ponto tyranno, vt ui multos sustulit, & vt plurimis aconitum potu dedit, postquam, ait, omnes pharmaci in potu faciendam a rege inuitationem cognouerunt, haud prius domo exierunt quàm rutam comederent eo quod nil ab aconito laedantur illi, qui prius hanc potarint, Aconitum vocari scribit a loco circa Heracleam Aconis appellato, sed vbi apud hunc habetur, ἐδίδου κώνειον πιεῖν, corrigendum esse puto, ἀκόνιτον, quoniam cũ Antigoni nuper citati auctoritas id ex postulat, tum maxime ipsiusmet Athenaei postrema verba requirunt: vt interim quoq. non omittam cicutam valde aconito lenius esse venenum, & iccirco eam maiori mensura propinari, atq. interdum fallere; nisi malumus Athenaeo κώνειον, & ἀκόνιτον, idem perperam extitisse; quemadmodum Stephanus in lib. de vrbibus eum citans in voce ἀκόναι attestari videtur; quo pacto Arabum errorem tegere quoq. possemus, qui κώνειον, & ἀκόνιτον forsan idem putantes turdos, siue sturnos aconito uesci tradiderunt, cum non aconito sed cicuta eos notriri Galenus, & alij verius tradant. Ex ijs quoq. Athenaei verbis clarum esse potest apud Antigonum Agatarchum, sed Clearchum

chum esse legēdum, atq. illum ea die, in qua olim reges pocula praegustata porrigebant populo, vt hac propinatione suam erga ipsum beneuolentiam testarentur, ipsa pocula aconito inficere, atq. hoc pacto ilios interficere decreuisse, Porro cicutam vino haustam irremediabile malum inducere, & si post ipsam vinū bibatur, eius prauitatem atq. illum castigare Plinius scripsit; cuius euentus eam rationem afferre soleo, quod cicuta pauco vino hausta citius ad vitalia penetrat, nec ab illo sui uis hebetatur; at si vinum large bibatur, postquam ipsi per aliquod tempus cum natiuo calore pugna fuit, uim eius in pugna iam retusam ab illo vt pote calido penitus extingui necesse est, & iccirco apud Platonem in Phaedone voluerunt Satellites vt Socrates hausta cicuta non moueretur, timentes ne calore motus ueneficium cicutae frigus nimium retusum foret, sicq. mors vel impedita vel saltem prorogata esset, Itaq. Macrobium errasse facile hinc patet, quando lib. 7. cap. 6. scripsit aconito poto superhaustum vinum esse remedio, sicut vinum cum aconito tritum, & potu haustum irremediabile malum facit; praeterquam enim quod de aconiton id nullus probatae fidei auctor tradidit. Plutarchus etiam a quo omnia illa accepit 3. Sympos. 5. monstrat non de aconito, sed περὶ κωνείου, siue de cicuta ea vera esse, vt Macrobius hallucinatus sit κώνιον, idest cicutam aconitum esse putans. Est apud eundem Plutarchum in lib. περὶ ἀδολεσχίας historia scitu digna de illis qui templū depeculaturi prius cicutam potarāt secumq. lagoe nam vino plenam attulerant, vt si capti fuissent ueneno interirent, sin minus uini potu sese a ueneno liberarent.

Macrobij error ob imperitiam medicinae: quod potus ad pulmonem pertingat non lunum Platonem dixiſſe: Plutarchi locus ex Macrobio emendatus. *Cap.* 5.

MAcrobius qui totum ſaturnalium ſuorum ſeptimum librum ex Sympoſiacis Plutarchi verbotenus furatus, illius uunquam mentionem fecit, ſi a nobis interdum damnabitur, ingratitudinis ſuae debitas luere poenas aequi iudices clamabant; quemadmodum hoc loco vbi Plutarchi, quem latinum eius nomine occultato faciebat, veſtigia deſercre & medicorum harenas ingredi non veritus, calumnijs locum ſatis amplum parauit: Dum enim eius lib. cap. 4. quattuor virtutes, quas medici naturae in perficiendis nutrimentis ſubminiſtrare ſciunt, exprimere conatur, quaſi in primo limine maximo errori impegit, ſi quidem nullus eſt vel in medicinae auctorum lectione minimũ verſatus, qui ignoret eas facultates appellari ἑλκτικὴν ſiue attractricem, καθεκτικὴν. ideſt retentricem ἀλλοιωτικὴν vel alteratricem, & ἀποκριτικὴν ſiue expultricem: quam uero ipſe falsò καθεκτικὴν vocat ἑλκτικὴν eſſe: & quam καταδεκτικὴν καθεκτικὴν, ex ipſiuſmet verbis intelligere facile licet: neq. etiam vllus adeo rudis grammaticus inueniatur, qui κατέχειν pro trahere, & καθεκτικὴν facultatem pro attractrice vſurpare velit: ſed hoc illius proprium erratum ſit; Aliud autem cum multis ſibi commune, & forſan cum Plutarcho & Galeno, qui Platoni adſcripſerũt, tamquam primus & ſolus potum per aſperam arteriam ad pulmones deſcendere ſenſerit, cum ante ipſum fuerint celebres medici idem ſentientes, aduerſus quos Hippocrates ſiue Polybus in 2. de morbis diſputauit, & quos potiuſquam Platonem ab Ariſtotele in libris de animalibus damnari crediderim: Hiſce adijciam aliquas quoq. gratias Macrobio habendas eſſe, nẽ

pe

pe qui plures in Plutarchi problematibus lacunas explendi,& errores corrigendi ſcriptis ſuis poteſtatem faciat; ſicuti ex loco citato hos verſus Eupolidis apud Plutarchum corruptos reſtituere poterit quiuis.

Βοσκόμετα ὕλης ἀπὸ παντοδαπῆς; ἐλάτης.
Πρίνου, κομάρου τε πτόρθους ἁπαλοὺς ἀποξώγουσαι
Καὶ πρὸς τούτοισιν ἔτ᾽ ἄλλ᾽ οἷον κύτισόντε, ἠδὲ
φάσκον εὐώδη, καὶ σμίλακα τὴν πολύφυλλον
Κότινον σχίνου, μελίαν συκῆν δρῦν κιττὸν μυρίκην
Πρόμαλον ῥάμνον, φλῶμον, ἀνθερικὸν κισθὸν
Φηγὸν, θύμα, θύμβραν

Quos ſi Adrianus Iunius legiſſet nõ traduxiſſet, φάσκον εὐώδη, legumina odora, ſed aut alio quodam modo legiſſet, aut φασκὸν intellexiſſet ſaltem apud Heſichium, ſi non apud alios eſſe τὸ ἐπὶ τῶν δρυῶν γινόμενον: quae omnia vna cum ceteris enumeratis ab Eupolide capras lubentius, quàm legumina paſci nunquam negarent paſtores; quamquam illius poetae ſententiam nequaquã opinione eorum fauere putem, qui multiplices cibos facilius concoqui ſimplicibus aſſerunt; propterea quod ex Eupolide non conuincitur capras ſimul tot eduliorum genera mãducare; ſed quod, cum maior pars aliarum pecudum duobus, tribusve tantum cibis vtantur, ipſae vno vel altero deficiente adhuc multas habẽt, quibus veſci queant, plantas, vel herbas.

Lucretij locus de peſte Hippocrati collatus & eius defenſio. Cap. 6.

MVlti fuere ex veteribus, qui peſtis rationem explicare, & poſteris tradere tentarunt, ſed vnum Hippocratem in eo genere omnes alios excelluiſſe inter medicos conſtat, non modo in ijs quos Epidemicos inſcripſit libris, verum etiam alibi, & praeſertim in

illo vbi volumine vbi περὶ φυσῶν siue de spiritibus disertissime tractat; quod cum ab Erotiano, Galeno, Gregorio Nazianzeno, Stobaeo, & ab alijs fide dignis scriptoribus vt Hippocraticum citetur, quin magnae apud medicos existimationis tamquã Hippocratis doctrina plenum esse debeat neminem negaturum spero, quemadmodum etiam latissime in nostris, quas edituri aliquando sumus super Hippocratem adnotationibus, probabitur: Itaq. in lib. de spiritibus sapientissimus senex omnium morborum aliquem dari communem originem nempe aerem ante cetera ostendens, ita scribit, *Μετὰ τοῦτο τοίνυν εὐθέως ῥητέον ὅτι οὐκ ἄλλοθεν ποθὲν εἰκός ἐστὶ γίνεσθαι τὰς ἀρρωστίας μάλιστα ἢ ἐντεῦθεν: ὅταν τοῦτο ἢ πλέον ἢ ἔλασσον ἢ καὶ ἀθροώτερον καὶ μεμιασμένον νοσεροῖσι, μιάσμασι ἐς τὸ σῶμα ἐσέλθῃ.* ideſt, post hoc igitur statim dicẽdũ, quod non aliunde potissimum morbos nasci consentaneum est, quam hinc, quando. s. hic (de aere loquebatur siue spiritu) vel copiosior, uel paucior, uel cumulatior atq. morbosis inquinamentis infectus corpus ingrediatur. Ex quibus liquet eum sensisse, quod licet aliunde quoq. morbos nasci cõtingat, nihilominus tũc maxime contingunt, quando aer morbosis contagijs affectus corpus intrat: Paullo post febres in duo genera partiens, alterum commune omnibus pestem vocat; alterum ijs, qui mala uiuendi consuetudine vtuntur, ob victum proprium facit; vtrumq. tamen ab aere ortum capere scribit de primo siue de peste huncin modum loquitur, *ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς διὰ τοῦτο τοιοῦτος ἐστὶν, ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦτο πάντες ἕλκουσιν: ὁμοίου δὲ ὁμοίως τοῦ πνεύματος τῷ σώματι μιχθέντες, ὅμοιοι καὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται: ἀλλ᾽ ἴσως φήσει τίς διὰ τί οὖν οὐχ ἅπασι τοῖσι ζώοισι ἀλλ᾽ ἔθνει τινὶ αὐτέων ἐπιπίπτουσιν αἱ τοιαῦται νοῦσοι: διότι (φαίην) ἂν διαφέρει σῶμα σώματος; καὶ φύσις φύσιος, καὶ τροφὴ τροφῆς: οὐ γὰρ πᾶσι τοῖσιν ἔθνεσι τῶν ζώων ταῦτα οὔτ᾽ ἀνάρ*

μοστα

μοϛα οὔτ' εὐάρμοϛα ἐϛὶν ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι ξύμφορα· ὁκόταν μὲν οὖν ὁ ἀὴρ τοιουτέοισι πληθῇ μιάσμασι, ἃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει πολέμια ἐϛὶν, ἄνθρωποι τότε νοσέουσιν· ὅταν δὲ ἑτέρῳ τινὶ ἔθνει ζώων ὁ ἀὴρ ἀνάρμοϛος ᾖ τὸ νούσημα, κεῖνοι νοσέουσιν. idest communis itaq. febris ideo talis est, quod spiritum huiuscemodi omnes attrahant. simili vero spiritu similiter corpori commixto similes quoq. morbi efficiuntur: At fortasse dicet quispiam, cur igitur non cunctis animalibus, sed alicui ipsorum generi contingunt tales morbi? caussa est (inquam) propterea quod corpus a corpore, natura a natura, nutrimentum a nutrimento differunt: non enim omnibus animalium generibus incongrua eadem vel congrua sunt; sed alia alijs conueniunt, quando itaq. aer huiuscemodi contagijs, quae hominum aduersantur naturae repletus fuerit: tunc homines aegrotãt; quando autem alicui alteri animalium generi aer incongruus extiterit, illa similiter aegrotant. Quam sententiam Lucretius in 6. de natura adeo eloquenter ac opposite expressit, ut non aliũde, quam ex hoc Hippocratis libro ea omnia excerpsisse, & quae breuiter hic docentur, ibi fusius & luculentius declarasse uideatur. Versus ipsius hisce subijcere placuit.

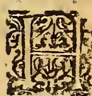
Nunc ratio quae sit morbis, aut unde repente
Mortiferam possit cladem conflare coorta
Morbida vis hominum generi, pecudumq. cateruis
Expediam; primum multarum semina rerum
Esse supra docui, quae sint Vitalia nobis
Et contra quae sint morbo, mortique necesse est
Multa volare, ea cum casu sunt forte coorta,
Et perturbarunt coelum; fit morbidus aer,
Atq. ea vis omnis morborum, pestilitasque
Aut extrinsecus, Vt nubes, nebulaeque superne
Per coelum veniunt; aut ipsa saepe coorta
De terra surgunt, Vbi putorem humida nacta est

Itempestiuis pluuijsq., & solibus icta.
Non ne vides etiam coeli nouitate, & aquarum
Tentari procul a patria quicunque domoque
Adueniunt? ideo quia longe discrepitat res.
Nam quid Britannis coelum differre putamus,
Et quod in Aegypto est, qua mundi claudicat axis;
Quid ve quod in Ponto est differre a Gadibus, atq.
Vsque ad nigra virum, percoctaque saecla calore?
Quae cum quattuor inter se diuersa videmus
Quattuor a ventis, & coeli partibus esse,
Tum calor, & facies hominum distare videntur
Largiter, & morbi generatim saecla tenere.
Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in Media, neque praeterea vsquam.
Atthide tentantur gressus, oculique in Achaeis
Finibus; inde alijs alius locus est inimicus
Partibus, ac membris, varius concinnat id aer.
Proinde vbi se coelum quod nobis forte alienum
Commouet, atque aer inimicus serpere coepit;
Vt nebula ac nubes paullatim repit, & omne
Qua graditur, conturbat, & immutare coactat;
Fit quoque vt in nostrum cum venit denique coelum,
Corrumpat, reddatque sui simile, atque alienum.
Haec igitur subito clades noua, pestilitasque
Aut in aquas cadit, aut in fruges persidit in ipsas,
Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus,
Aut etiam suspensa manet vis aere in ipso:
Et cum spirantes mixtas hinc ducimus auras:
Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.
Consimili ratione venit bubus quoque saepe
Pestilitas, etiam pecubus balantibus aegror.
Nec refert vtrum nos in loca deueniamus
Nobis aduersa, & coeli mutemus amictum:
An coelum nobis vltro natura corruptum
Deferat, aut aliquid quod non consueuimus vti;
Quod nos aduentu posit tentare recenti,

Si igitur

Si igitur quis attento animo Lucretiana Hippocraticis conferat, ſane cognoſcet latinum ſcriptorem non modo ſententiam atq. principia à Graeco accepiſſe, immo & ſaepe verba uerbis alterius correſpõdere perſpicuo animaduertet: quod ego magis miror, quoniam cum Epicurus, & Democritus cuius diſcipulus fuit Hippocrates, eandem opinionem tenuerint, facile dici poſſet Lucretium potius illos, quam Hippocratem ſecutum eſſe: Vt uero cumq. ſit manifeſte patet peſtis originem apud illos omnes pene eandem haberi, atq. in hoc duntaxat varietatem aliquam apparere, quod Democritus atomos, Hippocrates μιάσματα, Lucretius Epicurum imitatus ſemina appellare maluerit: Conferrem quoq. Thucydidis de Athenienſium peſte narrationẽ Lucretianae, quando praeſertim Galenus ſaepenumero Thucydidis mentionem facit; ſed quia id a multis eleganter factũ inuenio, quos Fuluius Vrſinus ſingularis probitatis, & eruditionis vir in ſua Virgilij collatione non parum anteceſſit, libentiſſime abſtinebo; itaq. illud vnũ admonebo nonnullos inique profecto agere, qui Lucretio vertunt uitio, quod interdum a Thucydidis oratione ac mente deflectat; quandoquidem non ipſe Thucydidis uerba ad unguem exprimere inſtituerat; ſed tãtum modo hiſtoriam latinis carminibus complecti; quã ut feliciſſime aſſecutus eſt, ita magnam laudem meretur, ubi praeter ſentẽtias uerba quoq. Graeca (id enim ſaepiſſime facit) latino ſermone reddit.

Hippocratis & Herodoti loca de morbo Scytharum foemineo collata de amazonibus. Cap. 7.

Erodotus in Thalia auctor eſt Scythas praelio fuſis Medis uniuerſa Aſia potitos, iamq. ut in Aegyptum contenderent, Syriam Paleſtinam ingreſſos

ingressos Apsammiticho rege precibus & muneribus fuisse persuasos, vt ea regione intacta relicta in loca sua reuerterentur, cumq. in Ascalonem Palestinae vrbem peruenissent, multi ipsorum uetustissimum Vraniae Veneris templum depecularunt; ob quod facinus Dea illa templi spoliatoribus, eorumq. posteris omnibus morborum femineum immisit; quo quicunq. laborabant a reliquis Scythis ἐνάρεες siue ἐνάριες hoc est euirati uocabantur: Ceterū qui nam fuerit is morbus cū Herodotus nō docuerit, Hippocratem qui & morbum, & originem ueram, eiusq. nominis rationem explanat, in medium adducemus, cum ut Herodoti historiae maior claritas addatur, tū maxime ut per Herodotum Hippocratis verba ac sententias facilius intelligamus: sic ergo in lib. de aere aquis & loc. scribit, ἔτι τὲ πρὸς τουτέοισιν εὐνουχίαι γίνονται πλεῖσται ἐν Σκύθεσιν, καὶ γυναικεῖα ἐργάζονται, καὶ ὡς αἱ γυναῖκες διαλέγονταί τε ὁμοίως, καλεῦνταί τε οἱ τοιοῦτοι ἀνανδριεῖς. οἱ μὲν ἐπιχώριοι τὴν αἰτίην προστιθέασι θεῷ, καὶ σέβονται τουτέους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσκυνέουσι δεδοικότες περὶ τὲ αὐτέων ἕκαστοι: ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτέῳ δοκεῖ ταῦτα τὰ πάθεα θεῖα εἶναι καὶ τ' ἄλλα πάντα καὶ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου θειότερον οὐδὲ ἀνθρωπινώτερον; ἀλλὰ πάντα θεῖα: ἕκαστον δὲ ἔχει φύσιν τῶν τοιουτέων, καὶ οὐδὲν ἄνευ φύσιος γίγνεται: καὶ τοῦτο τὸ πάθος ὥς μοι δοκέει γίγνεσθαι, φράσω· ὑπὸ τῆς ἱππασίης κέδματα λαμβάνει, ἅτε αἰεὶ κρεμαμένων ἀπὸ τῶν ἵππων τοῖς ποσὶν: ἔπειτα ἀποχωλοῦνται, καὶ ἕλκονται τὰ ἴσχια οἱ ἂν σφόδρα νοσήσωσιν: ἰῶνται δὲ σφᾶς αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε ὁκόταν ἄρχηται ἡ νοῦσος ὄπισθεν τοῦ ὠτὸς ἑκατέραν φλέβα τάμνουσιν; ὅταν δὲ ἀποῤῥυῇ τὶ αἷμα ὕπνος ὑπολαμβάνει ὑπὸ ἀσθενίας, καὶ καθεύδουσιν: ἔπειτα ἀναγείρονται, οἱ μὲν τίνες ὑγιέες ἐόντες, οἱ δὲ οὔ: ἐμοὶ μὲν οὖν δοκέει ἐν ταύτῃ τῇ ἰήσει διαφθείρεσθαι: εἰσὶ γὰρ παρὰ τὰ ὦτα φλέβες, ἃς ἐάν τις ἐπιτάμῃ ἄγονοι γίνονται οἱ ἐπιτμηθέντες: ταύτας, τοίνυν μοι δοκέουσι τὰς φλέβας ἐπιτάμνειν: οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐπειδὰν ἀφί-

κωνται

κωνται παρὰ γυναῖκα, καὶ μὴ οἷοί τε ὦσι χρῆσθαι σφίσιν αὐταῖς τὸ πρῶτον οὐκ ἐνθυμεῦνται, ἀλλ' ἡσυχίην ἔχουσιν ὁκόταν δὲ δὶς καὶ τρὶς καὶ πλεονάκις αὐτέοισι πειρωμένοισιν μηδὲν ἀλλοιότερον ἀποβαίνῃ, νομίσαντές τι ἡμαρτηκέναι τῷ θεῷ ὃν ἐπαιτιῶνται ἐνδύονται στολὴν γυναικείην καταγίνοντες ἑωυτέων ἀνανδρείην: γυναικίζουσί τε καὶ ἐργάζονται μετὰ τῶν γυναικῶν, ἃ καὶ ἐκεῖναι: τοῦτο δὲ πάσχουσιν Σκυθέων οἱ πλούσιοι οὐχ οἱ κάκιστοι ἀλλ' οἱ εὐγενέστατοι, καὶ ἰσχὺν πλείστην κεκτημένοι διὰ τὴν ἱππασίην: οἱ δὲ πένητες ἧσσον. οὐ γὰρ ἱππάζονται, καίτοι ἐχρῆν. ἐπεὶ θειότερον τοῦτο νόσημα τῶν λοιπῶν ἐστὶν οὐ τοῖς γενναιοτάτοις τῶν Σκυθέων, καὶ τοῖς πλουσιωτάτοις προσπίπτειν μούνοις, ἀλλὰ τοῖς ἅπασιν ὁμοίως, καὶ μᾶλλον τοῖσιν ὀλίγα κεκτημένοισιν οὐ τιμωμένοισιν ἤδη. εἰ χαίρουσιν οἱ θεοὶ, καὶ θαυμαζόμενοι ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ ἀντὶ τουτέων χάριτας ἀποδιδοῦσιν: εἰκὸς γὰρ τοὺς μὲν πλουσίους θύειν πολλὰ τοῖς θεοῖς καὶ ἀνατιθέναι ἀναθήματα ὄντων χρημάτων, καὶ τιμᾶν: τοὺς δὲ πένητας ἧσσον διὰ τὸ μὴ ἔχειν, ἔπειτα καὶ ἐπιμεμφομένους ὅτι, οὐ διδόασιν χρήματα αὐτέοισιν, ὥστε τῶν τοιούτων ἁμαρτιῶν τὰς ζημίας τοὺς ὀλίγα κεκτημένους φέρειν μᾶλλον, ἢ τοὺς πλουσίους: ἀλλὰ γὰρ ὥσπερ καὶ πρότερον ἔλεξα θεῖα μὲν καὶ ταῦτα ἐστὶν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις; γίνεται δὲ κατὰ φύσιν ἕκαστα καὶ ἡ τοιαύτη νοῦσος ἀπὸ τοιαύτης προφάσιος τοῖς Σκύθαις γίνεται οἵην εἴρηκα. Quibus, vt facilius a quocunq. intelligi & conferri queant, etiam latina adiungam: Amplius autẽ plurimi Scythae Eunuchi fiũt, & muliebria officia obeunt, instarq. foeminarum omnia faciunt, & loquũtur, vocanturq. hi effoeminati. Et regionis quidem incolae causam ad Deum referunt, coluntq. hos ipsos homines & adorant sibiipsis timentes, ne quid tale accidat. Mihi vero hi affectus diuini quidem esse uidentur, sicut & reliqui omnes; neq. ullum aliquem alio esse diuino rem aut humaniorem, sed diuinos omnes: verũ unusquisq. eorum suam propriam habet naturam, neq. aliquis citra naturam accidit: Qua re quomodo hic affectus contingãt

tingāt ut mihi uideretur, narrabo. Ab equitatione ipſa diuturni eos corripiunt articulorum dolores, nimirum propendentibus ſemper ex equis eorum cruribus; dein de claudi fiunt, contrahunturq. coxendices; cum inualuerit morbus; Medicantur autem ſibiipſis hoc modo, a principio morbi vtranq. uenam retro aures incidunt, quo facto ſanguine multo promanante ſomnus eos corripit prae imbecillitate, ſicque obdormiſcunt; quorum quidem aliqui depulſo ſomno ſani exurgunt; aliqui vero minime: Atq. mihi ſane videntur ea medicatione ſe ipſos perdere: Venae enim retro aures ſunt, quas ſi quis ſecet ſterilitatem inferant his, quibus ſecantur; quare id etiam ipſis ex earum inciſione accidere certũ eſt: Quando igitur poſtea vxores adeunt, impotẽtesq. ſe factos vident cum illis coire, primum quidem nihil moleſtius cogitantes quieſcunt, cum autem bis, aut ter, aut amplius fruſtra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt, mox putant ſe Deum offendiſſe; in quem culpam reiiciunt, induuntq. ſe veſte muliebri, palam ſe euiratos eſſe confitentes ad mulierumq. contubernia tranſeunt, earum opera tractantes. Hoc itaq. malo ditiſſimi Scytharum afficiũtur, minime vero infimi, imo qui maxime & genere & potentia praeualent, ex nulla alia quã continuae equitationis cauſa hoc perpetiuntur; pauperes uero minus quum non multum aequitent: Vnde ſi haec alijs diuinior cenſenda eſſet, non nobiliſſimis neq. ditiſſimis Scytharum fere ſolis accideret, ſed eſſet omnibus aequaliter peculiaris, immo magis inuaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores; ſi ſaltem gaudent dij in hominum admiratione conſtitui, & pro hoc beneficia hominibus retribunt: Diuites enim ſaepius dijs ſacra faciunt, victimas offerunt, ſtatuas erigunt coluntq. quum pecunijs abundent: pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant; quinetiam aliquando deos

do deos deteſtantur, qui eis opes non ſuppeditent; ut veriſimilius eſſet pauperes, ac parum abundantes hoc malo propter crimina ſua puniri, quàm diuites, & qui opibus abundant: Verum (ſicut & prius dixi) diuinus quidem hic affectus eſt, ſecundumq. naturam accidit, ſi militer vt alij omnes; neq. alia eius cauſa, quàm ea quã dixi Scythis exiſtit. Hactenus Hippocrates a quo facile vnusquiſq. comprehendere poteſt Scytharum morbũ ab Herodoto nominatum eundem eſſe; quem ipſe refert, & quãdo hic eos ἀναδριεῖς vocat, vel ἐνάριες, ut apud Herodotum, corrigi debet; vel vtramq. dictionem idẽ ſignificare putandum, nimirum euiratos ſeu effeminatos: ſicuti quoq. Scytharum vates, vtpote caſtratos appellatos eſſe in Melpomene meminit: Quae vero Hippocrates de morborũ omnium diuinitate diſſerit, quaeve de pauperum, & nobilium moribus, vnde Ariſtoteles multa in 2. Reth. ſcripta accepiſſe potuit; ita interpretari debent, tamquã a viro potius philoſopho, quàm vllo verae religionis lumine praedito proficiſcantur. Id non eſt abſq. animaduerſione praetereundum Ama zonum genus, quod ab aliquibus fabuloſum reputatũ eſt ab Hippocrate ante verba citata apertiſſime confirmatum eſſe; ſicut etiam confirmauit 3. de artic. textu 85. quamquam ibi neget eas cõſueuiſſe infantibus maſculis articulos luxare, vt claudi imbecilliores fierent: Has etenim mulieres multis ſaeculis perduraſſe probaret aliquis, quod Eradius in vita Pemenis abbatis narrat. Amazonas foeminarum crudele genus viuente eo abbate in Scitiam deſcendiſſe, multoſq. patres ſanctos interemiſſe, quod pluribus annis poſt natum Chriſtum contigit. Haec tamen hiſtoria haud parum vero diſſimi lis videtur, quoniã regio in qua Amazones regno ſunt potitae, plus diſtabat ab Aegypto, quam vt potuerint in ipſius regionem uenire; praeterquam quod nullus

auctor fide dignis Amazonum imperium tanto tempore perdurasse tradidit; quod tamen aliquem scripsisse, si verum fuisset, rationi consentaneum esset.

Iecur anserinum in precio fuisse antiquitus : de carne suilla locus Plutarchi. Caupones Italos solum immerito damnari a Plutarcho. Cap. 8.

IEcur anseris apud Romanos in mensis fuisse celebre probatum est ab Athenaeo dipnos 9. vbi etiam anseres ipsos saginari solitũ habetur, quod potissimum gratia iecoris factum puto, nempe quod sagina maxime omnium crescit, ideoq. Martialis hoc significans ait.

Aspice quam tumeat magno iecur ansere maius,
Miratus dices, hoc rogo creuit vbi?

Quamobrẽ nullus mirari debet si pariter suillã carnẽ, qui summopere cõmendẽt ipsiusq. solã cõcoctionis difficultatẽ damnẽt, inueniãtur multi; ex quorũ numero diuinus Galenus eiusq. sequatiũ maior pars extitisse videtur: Ante hunc, qui vsq. adeo extulerint huiusmodi cibũ, raros obseruaui, immo quã plures rationes recẽsere possumus, quibus antiquitus sicut, & hisce tẽporibus suem in cibũ assumere relligio erat; quod plerunque ob sanitatẽ factitasse, potiusquã ob superstitionem credo: & ne sententia, sine fautore aliquo proferatur, Plutarchum adducã, qui in 4. sympos. prob. 5. rationẽ reddẽs cur Iudaei carnibus suillis abstinerent sic loquitur Τὸ δὲ ὕειον κρέας οἱ ἄνδρες ἀφοσιοῦσθαι διὰ τὴν ὑγιείαν δοκοῦσιν, ὅτι μάλιστα πάντων οἱ βάρβαροι τὰς ἐπιλευκίας καὶ λέπρας δυσχεραίνουσι, καὶ τῇ προσβολῇ τὰ τοιαῦτα καταβόσκεσθαι πάθη τοὺς ἀνθρώπους, οἴονται· πᾶσαν δὲ ὗν ὑπὸ τὴν γαστέρα λέπρας ἀνάπλεων, καὶ ψωρικῶν ἐξανθημάτων ὁρῶμεν ἃ δὲ καχεξίας τινὸς ἐγγινομένης τῷ σώματι καὶ φθορᾶς ἐπιτρέχειν δοκεῖ τοῖς σώμασιν, οὐ

σιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ θολερὸν περὶ τὴν δίαιταν τοῦ θρέμματος ἔχει τινὰ πονηρίαν, οὐδὲν γὰρ ἄλλο βορβόρῳ χαῖρον οὕτω καὶ τόπους ῥυπαροῖς καὶ ἀκαθάρτοις ὁρῶμεν, ἔξω λόγου τιθέμενοι τὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φύσιν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τούτοις: λέγουσι δὲ καὶ τὰ ὄμματα τῶν ὑῶν οὕτως ἐκκεκλάσθαι καὶ κατεσπᾶσθαι ταῖς ὄψεσιν ὥστε μηδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι μηδέποτε τῶν ἄνω μηδὲ πρὸς ὁρᾶν τὸν οὐρανὸν ἂν μὴ φερομένων ὑπτίων ἀναστροφὴν τινὰ παρὰ φύσιν αἱ κόραι λάβωσιν; διὸ καὶ μάλιστα κραυγῇ χρώμενον τὸ ζῶον ἡσυχάζειν ὅταν οὕτω φέρηται, καὶ σιωπᾶν κατατεθαμβημένον ἀηθίᾳ τὰ οὐράνια καὶ κρείττονι φόβῳ βοᾶν συνεχόμενον. Quae verba quoniam aliqua ex parte nos restituimus, necdum a quoquam latine interpretata vidimus, vt a nemine desiderentur, etiã lingua nostra ponam: Carnem porro suillam ob sanitatem quoq. reuereri isti homines videntur, propterea quod barbari maxime omnium gentium uitiligine, ac lepra laborant; huiusq. carnis esu a talibus morbis homines consumi arbitrantur: omnem vero suem sub vẽtre lepra, ac efflorescentijs refertam fere semper intueamur; quae nimirum ob malum quẽdam habitum, atq. corruptionem corpori ingenitam in corporibus summis efflorescere videntur: Verum enimuero huiusmet bestiae circa victum sordities prauitate non caret; quãdoquidem nullum aliud animal aeque fimo, ac lutulentis, immundisq. locis gaudere cernimus, exceptis ijs, quae generationem in his ipsis, naturamq. similẽ possideat; ferunt etiam oculos porcorum vsq. adeo inter videndum hebetari, atq. contrahi, vt nec ullam rem superiorem apprehendere, neq. coelum aspicere valeant, nisi ipsis resupine collocatis pupillae conuersionẽ acquirant; & proinde animal illud, dum uehementer stridet, tũc praesertim si ita feratur, quiescere, ac tacere, q̃ si insuetudine coelestia uidẽs stupeat, & maiore metu, a clamãdo detereatur. Sed qm̃ Plutarchi meminimus,

non tacebo me summopere illius iudicium mirari, qui 2. sympos. probl. 10. Italos cauponas prauitatis, ac molestiae incusat, quasi graeci non essent alijs deteriores, etiã Platonis aequissimi iudicis sententia, qui dum graecis legẽ de cauponaria in 11. lib. de legibus ferret enumeratis pluribus cauponũ maximis vitijs eos ex viliori ciuitatis gente tamquam prauos omnino futuros creari mandat; At fortasse Plutarchus ab aliquo caupone deceptus, quòd vel vinum falernum adulteratum, vel nouũ aut recentatũ pro uetere (vt saepe eos facere cõsueuisse narrat Galenus) ei uẽdiderint, ea dicere nõ erubuit.

De Meliloto Cratinus expositus: De coronis: de lemniscis. Cap. 9.

Vaesitum est apud Athenaeum in 15. dipnos: qua de caussa Cratinus melilotum herbam ἀεὶ φρουρὸν semper custodem vocarit: cui quaestioni cum eo in loco nihil responsum habeatur, ne lectorum animi continuo suspensi maneant, sciri velim inter herbas coronarias apud veteres melilotũ primas fere semper tenuisse, ac ob id a latinis modo sertulam, modo cãpanicam sertã vocatam esse: cur vero id esset, puto quoniam coronis ad sedandum ebrietatis feruorem institutis melilotum miram operam praestabat, quando nimirum in 3. eiusdem Athenaei libro legitur, ὅτι μελιλώτινοι στέφανοι πάνυ εὐώδεις, καὶ καύσωνος ὥρα ψυκτικώτατοι: Qui igitur apud Cratinum semper custodem melilotũ dixit, nil aliud (mea quidem sententia) significare nobis uoluit, quã quod eius herbae potestate semper ab ebrietate custodiretur. Coronas autem laneas antiquissimis temporibus, ut ait Festus, esse factitatas nemo mirari debet, propterea quod si Plutarchi, Athenaeiq. de coronarum origine scripta attente consideremus, Veteres potui

tui

tui magnopere dediti saepenumero ex ebrietate maximis capitis doloribus sollicitabantur; nec vllum magis praesentaneum remedium experiebantur, quam vt arctis vinculis tempora ligarent: ligamina vero illa primo ex rudi & uili materia fuisse conficta verisimile est, vtpote lino lanave, non tincta coloria à Festo appellata, quarum vtilitas quotidie maior apparens homines tãdem excitauit, vt (quemadmodum in rebus luxus succrescere solet) primo vtilitatẽ illã ornamentis quibusdã pararent, vnde coronas inuenerunt; deinde ut commoditati iucunditatem etiam annexam uellent: quo tempore laneis, lineisq. inuolucris dimissis coronas ex hedera, myrto, rosis, meliloto, alijsq. fragrantibus herbis texere aggressi sunt, quae & odore, coloreq. sensus oblectarent, ac simul ui refrigeratoria incendium uini & ciborum leuarent, quod remedij genus excogitasse medicos valde rationi consonat, ac Athenaeus attestatur. Nam (ut scribit Plinius lib. 21.) apud graecos de coronis priuatim scripsere Mnestheus, atq. Callimachus medici quae nocerent capiti, quoniam & in hoc est aliqua ualetudinis portio in potu atq. hilaritate praesertim. Nec his hominum vasta cupiditas delitijs satiata est; immo referẽte Plinio, ex auro, atq. argento folia coronarũ tegere, easq. vnguentis pretiosis perfundere, & capiti collove circũponere coeperunt; quasi parum esset odoribus florum a natura elargitis perfrui, nisi & illam vincere, aut saltẽ dehonestare tentassent. Habuerunt coronae fasciolas quasdam intortas dependentes, vt illis possent subligari ne capite laberentur, vel potius vt aliquid ornamenti ijs adderetur; quas fasciolas a graecis λημνίσκους, a latinis lemniscos vocatos scio: quamquam apud Plinium lib. 21. cap. 3. non lemnisci, sed lemnici falso legantur. Hi vero ex varijs rebus fiebant, sed celebres erant ex tenuissimis philyris earum tunicarum, quae inter corticem, & lignum

& lignum tiliae inueniuntur. Ad illarum porro similitudinem Celsus, Aetius, Paulus, alijq. medici lemniscorũ nomen indiderunt inuolucris quibusdã lineis lõgis retortis, quibus in dilatãdis uulnerũ, nec nõ amplificãdis aliquorũ locorũ angustis oris utebãtur: At lemniscos angustas uittas uocasse Syracusios auctor est Hesichius.

Plinij & Galeni loca de doloribus: Pro oculis vstio venarum temporalium: Lotio pedum: Origanus: sordes aurium in morientibus quales. Cap. 10.

PLinius lib. 25. cap. 3. memoriae mãdauit. Auos experimento iudicasse asperrimos omnium cruciatus esse calculorum a stillicidio uesicae; Proximum stomachi ob quem epoto gypso C. Proculeium Augusti Caesaris familiarẽ sese enecasse prodit lib. 36. cap. 24. tertium eorum quae in capite deleant, non ob alios fere morte conscita: At ex aduerso Galenus in 2. de comp. med. s. l. scribit neminem ob capitis dolorẽ uehementẽ unquam animi deliquio comprehensum interijsse; neq. seipsum occidisse, quemadmodum quidã coli dolore vexati fecerunt: Quinimmo vtcumq. quis capite doleat, semper eius minorem dolorem esse, quã eorum, qui coli, aut auris, aut dentis, aut oculi vexãtur dolore: Inter alia vero quae antiqui habuerunt pro vetere capitis dolore tollẽdo remedia, vnũ erat temporũ venas inurere ab Hippocrate in lib. de loc. hom. summo pere cõmendatũ: quo similiter usos ad compescendas oculorum fluxiones scriptum reliquit Arist. 31. probl. sect. 5. vbi sic ait; διὸ τῶν ῥευματικῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τάς τε περὶ τοὺς κροτάφους φλέβας καίουσι πυκνοῦντες τοὺς τῶν ὑγρῶν πόρους, καὶ ξύουσι τὴν κεφαλὴν διατέμνοντες τὸ ἐν αὐτῇ δέρμα. idest propter quod in illis qui fluxionibus oculorum tentantur uenas circa tempora inurunt humorum

morum ductus occludentes, caputq. obſcalpunt eius cutem incidentes. Qui tamen hanc medicationis rationem damnarent, poſterioribus temporibus non defuerunt, quemadmodũ Aetius qui ſolos barbaris legibus ſeruientes hoc factitaſſe memorans non medicationem ipſam, ſed imprudẽtem potius eam adhibendi modum improbaſſe videtur: Cur autem in lib. 5. & 7. Epid. notatum habeatur pedes aqua vel igne maxime calefacere oculis noxium eſſe, certe videre nequeo, niſi maximam calefactionem vapores plures, quam par ſit, ad caput mittere dicamus, & propterea eos libros qui non approbarunt; aliqua ratione id effecerunt: At quod ibidem ſcribitur Origani potum oculis obeſſe non vſquequaq. a veritate abhorret; quãdo Ariſtoteles 31. prob. ſect. prob. 9. origanum oculis iccirco nocumentum afferre innuit, quoniam tantummodo deſicando cutem indurat, neq. lachrymarũ ciet. Et ne aures penitus ſilentio praetermittantur de illis hoc in loco adnotare placet, quod ex ſententia Ariſtotelis ſcriptũ reliquit Apollonius in hiſt. mir. videlicet ſordes, quae in auribus naſcuntur, cũ ſint alioquin amarae, fieri dulces morituris, idq. in multis eſſe obſeruatũ; cuius euentus cauſſam ab ipſo in quaeſt. nat. explicatam tradit, qui liber cum hodie deſideretur, Iccirco putamus nos eam ibi rationem allatam, quod morituris calor natiuus extinguitur, vnde humores in capite dilutiores ac frigidiores multiplicantur; ut etiam ex lachrymis conſtat, ac deſtillationibus, quae tunc temporis maiores fiunt: illi igitur humores ſordibus aurium permixti dulceſcere faciunt, perinde ac lupinos aqua potabilis: niſi potius dicamus biliosos ichoras utpote calidos, qui ſordibus commixti amarorem inducebant, morientibus una cum calore expirare, & propterea quod relinquitur pituitae dulcius uideri.

De carbonibus

De carbonibus loca Galeni, Caſsij, Lucretij, & Theophraſti: De lumbricis locus Plinij ex Theophraſto correctus: Error Gazae. Cap. 11.

MVltos ex halitu Syrorum, ſpeluncarum, ex cubilibus recenter oblitis, atq. etiã a carbonibus, tum antiquis tum noſtris temporibus interijſſe nemo ſanus inficias ibit; quorum euentuum cauſſam te nuitati ſpirituum attribuens Eraſiſtratus iure a Galeno refellitur 7. de vſu partiũ, necnon lib. de vtil. reſpir. ſed neq. ipſe omnibus placere potuit, dum ea omnia & praeſertim carbonum effectus in occultas & nobis inimicas qualitates retulit; Caſſium itaq. medicum (vt vocat Celſus) ingenioſiſſimum Thyberij aetate Romae aeſtimatum magis laudare debemus, qui in probl. ſuis carbones capitis dolorem parere non arcana ratione, ſed nimio calore caput exiccãte condenſanteve ſcripſit; eſſe namq. maiorẽ uim in exuſto carbone iterumq. flagrante Plinius quoq. lib. 33. cap. 5. affirmauit: Cur autem Caſſius ad euitandam carbonum noxam eos vino pauco extingui praecipiat, eam rationẽ afferrem quod uinum maxime penetrans carbones non ſolum prauis vaporibus priuat, qui ſi ſuffocatione extinguantur, in ipſis retinentur; verum etiam eos, rariores ac tenuiores efficit, vt cum iterum accẽdantur, puriorem ac blandiorem calorem emittant; Huic rationi id non parum fauet, quod Theophraſto in libro de igne ſcriptũ eſt, ignẽ ſcilicet citius ab aceto, & vino quàm ab aqua extingui, quoniam intimius penetrans, poroſq. latiores reddens, fomites vbi ignis conſeruatur, melius tollit. An vero quicquam ad hunc Caſſij locum faciant Lucretiani illi verſus in 6. ſic ab Oberto Giſanio reſtituti.

Carbonumq. grauis vis, atq. odor inſinuatur
Quam facile in cerebrum, niſi aquam praecepimus ante

Aut

Aut nisi membra prius pertexit frigida seruus
Aut sit odos vini plagae manabilis mora? alijs cogitãdũ ꝑpono

Nunc postquã Theophrasti mentio incidit, aliquid ex ipso memoria dignum interserere libet, id scilicet quod in fine ex lib. de hist. plant. notatum inuenitur ἕλμινθας lumbricorum genus nonnullis nationibus connasci, ex aduerso alias ipsis omnino carere: Habere quidem Aegyptios, Arabas, Armenios, trans Mediam, (sic enim corrigo, ἀρμένιοι μεταδίδις, quod & Plinius & Gaza omisserunt) Syros, Cilices, & inter, Graecos Thebanos in gymnasijs versantes, ac Booetios omnes Carere autẽ Athenienses, Phrygas, atq. Thracas; Vnde Plinij verba in fine 27. libri ex hoc loco sumpta sic corrigenda sunt, quemadmodum in manuscripto Pauli Manutij codice leguntur. Sicut accepimus de tineis, lumbricisq. inesse Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis, ediuerso Thraciae (non Graeciae, vt est in vulgatis omnibus) Phrigiae omnino non innasci; Minus id mirum quàm quod in confinio Atticae Booetiaeq. Thebanis innascuntur, cum absint Atheniensibus. Hoc autem an peculiare illarum regionũ donum sit, an potius ex victus diuersitate nascatur (vt ego magis reor) alijs discutiendum relinquam, si tamen hisce adiecero errorem in eodem cap. a Gaza commissum: Nam quod Theophrastus de grano Gnidio loquens, ita scribit διὸ ὅταν δίδωσι κατὰ ποτὸν(διδόασι γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν) ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττουσι, ipse transtulit [contra alui solutionẽ] cum potius ad aluum soluẽdam interpretari debuisset. Si quidem granum Gnidium apud medicos, & praesertim apud Hippoc. nunquam non pro maximo purgatorio vsurpatum est, sed fortasse deceptus est Theodorus a Plinio, qui lib. 27. cap. 9. scripsit granum Gnidium aluum sistere, contra rationem cum sit adurens, & contra experientiam, quamquam etiam Dioscorides eius vim

purgatoriam magnam facit qui ſemen Thymelaeae gra num Gnidium eſſe,& a Syris linum, vt quoq. Plinius vocari ſcriptum reliquit.

Thucididis locus a Lucretio expreſſus, ac illuſtratus. Cap. XII.

PETRVS Victorius vir aetate noſtra cum ob raram eruditionem tum ob incredibilem probitatem omnibus admirandus in iis, quos poſtremo variarum lectionum edidit libris, cogitandum proponit an ea Thucididis verba καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφευγον a Lucretio exacte ſint interpretata his uerſibus.

Et grauiter partim metuentes limina leti
Viuebant ferro priuati parte uirili

De qua re cum iam diu ipſi ſententiam meam per litteras Roma ſignificaſſem, humaniter ſanè nonnullis aliis rebus, quæ in ipſis continebantur, reſponſum dedit, de hac vero nullum quidem verbum fecit, ob quod ratus opinionem meam ſaltem ab illis improbatam non eſſe, hic ponere non timebo. Homines.n. vitã membris, dum periculum conſpiciũt, praeponere nemo eſt qui neget, porro medicis in peſtiferis morbis (qui facile niſi compeſcantur, & ſerpendo ſeſe in viſcera propagare, & inde cito iugulari ſolent) ferro atq. igne, vt ſtatim virus de corpore tollant, crebro vti clarũ eſſe cuiq. puto: Itaque ueriſimilius fit in ea ſæuiſſima peſte a Thucidide deſcripta homines ne perirent, genitalia lue peſtifera iam corrupta ſibi amputãda ferro praebuiſſe; quam permiſiſſe vt emortua ſponte caderent: Rarum plane eſt vt peſtis aliquod membrum depaſcens ſponte deſinat niſi medicamentorum opera coerceatur; quod tanto minus in partibus genitalibus euenire putandum eſt; nimirum quae male affectae ob viciniam, & συμπάθειαν ceteris uiſceribus

bus affectiones suas facile impertiunt: Quando igitur Thucidides illos genitalibus priuatos euasisse narrat, secundum medicos necessarium prope est intelligere, quod ferro illa abscinderent, neque sinerent morbum intimius penetrare, necareq. vt euenisset si partes a peste infectae, atq. corruptae, vt sponte sua deciderent expectassent, neq. statim a sanis eas disiunxissent; Ergo Lucretium commendare potius debemus, qui breuitati ac obscuritati Thucididis claritatem afferre, nec non eã pestem diligentius describere voluit. Num autem pestis haec illa fuerit, a qua Athenas Hippocratẽ lignorum, & herbarum odoratarũ, incendiis liberasse in ipsius vita, in Atheniensium decreto, & apud Galenũ legitur, non multũ interest scire: Attamen ipsissimam fuisse credere quoq. possumus, eo praesertim quod Thucididẽ Hippocrate iã aetate prouecto historiã suã condidisse constat.

Locus Virgilij secus quam a grammaticis ex Aristotele declaratus: Et cur ab ipso medicina ars muta uocata sit. Cap. XIII.

MVLTI declarare conati sunt cur Virgilius mare Aquilonibus flantibus atrum fieri scripserit eo versu Aeneid.

Fluctusq. atros Aquilone secabat.

Quorum omnium sententias & si improbare non intendam, nihilominus quid & ego sentiam, hoc loco exponam: atq. ante alia supponam duo prima coloris genera esse, album nempe & nigrum, ex quibus vario modo simul commixtis variae ac pene innumerae colorum species enascuntur: Niger color nonnumquam obscurus, interdum tenebrosus, aliquando ater (sicut a Virgilio) nuncupatus inuenitur: atque hic quandoque verus, & naturalis existit, quandoque solummodo talis apparet: multos enim colores apparere, & non esse, pluribus exemplis demostrari posset, nisi quod

de columbae collo sceptici disputabant, atque in iride conspicitur, totum hoc manifestum faceret: De vero atro colore, quoniam Virgilius, mea sententia, non loquitur, de apparente dumtaxat sermonem habebo; Qui ceu in lib. de coloribus (siue sit Arist. siue Theophrasti) scriptum habetur hisce tribus modis apparet, ἢ γὰρ ὅλως τὸ μὴ ὁρώμενον ἐστὶ τῇ φύσει μέλαν, ἢ ἀφ' ὧν μηδὲν ὅλως φέρεται φῶς πρὸς τὰς ὄψεις: τὸ γὰρ μὴ ὁρώμενον ὅταν ὁ περιέχων τόπος ὁρᾶται φαντασίαν ποιεῖ μέλανος φαίνεται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἅπαντα μέλανα ἀφ' ὅσων ἀραιὸν, καὶ ὀλίγον ἀνακλᾶται τὸ φῶς, ideſt, vel enim omnino quod non videtur eſt natura nigrum; vel a quibus nullum prorſus lumen fertur ad oculos; nam quod non videtur, quando ambiens locus videtur, nigri ſpeciem reddit; apparent item omnia huiuſmodi nigra, quibus rarum & paucum lumen reflectitur. His itaq. tribus modis nigredine in rebus apparente proculdubio mare aquilonibus ventis agitatum vno ipſorum atrum, atq. obſcurum videri neceſſum eſt; ſed quoniam neq. primo, neq. ſecundo id fieri cuiuis mediocriter in philoſophia verſato perſpectum eſt, ſequitur vt tertio modo appareat: Mare ſane, & omnis aqua cum ſuapte natura alba videatur, eo quia ſolares radij a laeuore, ac planitie ſuperficiei reflexi eã illuſtrando lucidam efficiunt, amiſſo laeuore, radijſq. lã guentibus fractis, atq. imminutis, iure merito albedo deperditur, contrariaq. ipſi nigredo ſuccedit: Quamobrem (vt ad vergiliana verba deſcendam) aquilones ſuis vehementibus motibus mare perturbantes, nec nõ illius planam, laeuemq. ſuperficiem aſperam reddẽtes, ita vt altera pars depreſſa, altera eminens euadat, iuxta id quod Poeta 3. Aeneidos expreſſit, dicens.

Et glacialis hiems aquilonibus aſperat vndas.

Propter ſimilem aquae inaequalitatem paucis radijs, illiſq. fractis, & imminutis incidentibus haud ſuperficies

cies depressae partis illuminatur, immo ab illa asperitate diuulsum, & dissipatum lumen aboletur; & propterea superficies aquae vmbris quodammodo plena, lumineq. priuata, nigra apparet; quam apparitionē insinuasse Virgilium apud me certum est, sicut etiam Arist. 23. part. prob. 23. fieri auctoritate Homeri abunde demōstrauit: iam vero sententiam hāc ex veris philosophiae fundamentis capi, quae Poetae ignota minime fuerūt, apertum erit, si libellum de coloribus magna doctrina refertum eo in loco perlegamus, vbi haec scribuntur, *ὁμοίως δὲ καὶ τοὔδωρ μέλαν φαίνεται ὅταν τραχυνθῇ καθάπερ ἡ τῆς θαλάττης φρίκη; διὰ γὰρ τὴν τῆς ἐπιφανείας τραχύτητα ὀλίγων τῶν αὐγῶν προσιπτουσῶν καὶ διασπωμένου τοῦ φωτὸς τὸ σκιερὸν μέλαν φαίνεται*, ideſt, similiter autē & aqua nigra apparet, quando asperata sit, veluti in maris aestu: Nam ob superficiei asperitatem, cum pauci radij incidant, ac lumen diuellatur, quod vmbrosum est, nigrum videtur, quo in loco atq. in probl. *φρίκης* nomine vtitur, Aristoteles ad signandam maris perturbationem, perinde ac medici idem vsurpant ad horrores & concussiones febrientium significandas. Cur autem Virgilius 12. Aeneid. Medicinam mutam artem uocarit carminibus his.

Ille vt depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum, vsumq. medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes

Non defuerunt qui explicare conati sint, ita. s. a Poeta vocatam dicentes, quoniam comparata musicae, ignobilis ac parum celebris est; sed eorum mendacia faciliter redarguuntur, quod Homerus multis antea seculis medicum magnis hominibus dignum fecerit: Itaq. oppositissime Fuluius Vrsinus doctissimus, mihiq. ob cādidissimos eius mores, & miram eruditionē, valde carus, atq. arcta amicitia coniunctus in suis collationibus mu-

tam

tam a Vergilio artem medicam nũcupatam insinuauit, quod tota eius vis in operationibus ac remedijs potius, quàm in sermonibus atq. eloquẽtia collocetur, vt nedũ Cornelius Celsus, verum etiam Galenus vbiq. praedicat: vnde in medicos loquaces dicterium emanauit.

Ἰατρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλιν νόσος.

Loca Aristotelis & Strabonis de generatione animalium in niue & igne collata atq. examinata: Locus Aristotelis emendatus. *Cap.* 14.

Ristoteles 5. de hist. animal. cap. 19. animalia quaedam ex niue atq. igne oriri hunc in modũ scribit, καὶ γὰρ ἐν τοῖς δοκοῦσιν ἀσηπτοτάτοις ἐγγίνεται ζῶα, οἷον ἐν χιόνι τῇ παλαιᾷ σκώληκες: γίνεται δὲ ἡ παλαιὰ ἐρυθροτέρα, διὸ καὶ οἱ σκώληκες τοιοῦτοι καὶ δασεῖς: οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐν Μηδίᾳ χιόνος μεγάλοι, καὶ λευκοί; δυσκίνητοι δὲ πάντες: ἐν δὲ Κύπρῳ οὗ χαλκῖτις καίεται, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμβαλλόντων; ἐνταῦθα γίνεται θηρία ἐν τῷ πυρὶ τῶν μεγάλων μυῶν μικρόν τι μείζονα, ὑπόπτερα, ἃ κατὰ τοῦ πυρὸς βαδίζει, καὶ πηδᾷ: ἀποθνήσκουσι δὲ καὶ σκώληκες καὶ ταῦτα χωριζόμενα τὰ μὲν τοῦ πυρὸς, οἱ δὲ τῆς χιόνος. Quinetiam in ijs, quae putredinẽ nullã posse recipere existimãtur nasci animalia nouimus, vt uermes in niue uetustiore, qui hirti sunt pilis, & rubidi. quoniã & ipsa nix uetustate rubescit. sed in niue mediae terrae candidi, & grãdiores inueniũtur. Torpent omnes, ac difficulter mouẽtur. In Cypro insula aerarijs fornacibus, ubi chalcites lapis ingestus cum pluribus diebus crematur, bestiolae in medio igne nascuntur pennatae, paulò muscis grandibus maiores, quae per ignem saliãt, atq. ambulent. Emoritur & hoc genus, & aliud niuis alumnum, cum alterum ab igne, alterum a niue demotum est; quae cum referat etiam Antigonus in paradoxis, non μυῶν, siue murium, ut in graeco, &

co,& latino codice legitur,ſed μυῶν,ideſt muſcarum legendum eſt. Animalia vero haec, & praeſertim ex niue generata,quoniã Strabo , ut in Armenia fiãt ; ex Apollonide monſtrat, eius uerba haud Ariſtotelicis diſſimilia hic ex libro eius Geographiae 12. ſubiungam , ἐν δὲ τῇ χιόνι βώλους πήγνυσθαι φασὶ κοίλας περιεχούσας χρηστὸν ὕδωρ ὡς ἐν χιτῶνι; καὶ τὰ ζῶα δὲ ἐν αὐτῇ γεννᾶσθαι; καλεῖ δὲ σκώληκας Ἀπολλωνίδης; Θεοφάνης δὲ ὀρίπας, καὶ τούτοις ἀπολαμβάνεσθαι χρηστὸν ὕδωρ περιχεθέντων δὲ τῶν χιτώνων πίνεσθαι; τὴν δὲ γένεσιν τῶν ζώων τοιαύτην εἰκάζουσιν οἵαν τὴν τῶν κωνώπων ἐκ τῆς ἐν τοῖς μετάλλοις φλογὸς, καὶ τοῦ πετάλου. In niue glebas quaſdam concauas cõgelaſſere prodiderunt aquam optimam tanquam in tunica continentes, in niue animalia quaedã concreari, quae Apollonides uermes appellat. Theophantes uero montanas teredines,atq. in illis aquã optimam contineri,& ruptis tunicis bibi. Horũ animaliũ generationẽ talem putant qualem culicũ ex flamma, & bractea metallorũ. Quae omnia ſane creditu difficilia ſunt, quòd ad animalium generationẽ neceſſario tum calor,tum humor requirũtur; quorum alter ab igne, alrer a niue maxime abſunt: immo agricolae,dum ſemina in terra ad huc latent,hieme niuiũ copiã exoptãt,quo inter cetera beneficia id cõſequãtur ne beſtiolae frugibus pernicioſae alantur ; ſed exiſtentes enecentur. Itaq. ſi in niuibus interdum uermiculi conſpiciũtur,ex terra emanaſſe ipſioſq.ſeſe inuoluiſſe putandũ : Pariter animalia apparentia, in fornacibus metallorum potius crediderim ex terra metallis commixta,in qua naſcuntur, erumpere, quam in igne ipſo oriri ; eo maxime quod Ariſtoteles quaſi ſui immemor in 2. de gener. animalium cap. 3. ubi maturius quàm in hiſtoriarum libris naturae res examinauit, nec in igne ipſo, nec in ignitis ullis, ſiue humidis, ſiue ſiccis animal quodpiam gigni hunc in modum ſcripſit;

διὸ πῦρ μὲν οὐδὲν γεννᾷ ζῶον οὐ δὲ φαίνεται συνιστάμενον πυρουμένοις, οὔτ᾽ ἐν ὑγροῖς, οὔτ᾽ ἐν ξηροῖς οὐδέν. Hactenus de re ipsa ab Aristotele narrata. Nunc occasio postulat in eius 5. de hist. supracitatis verbis graecis maculam insignem deleam, quoniam vbi legitur, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐν ἐνδίᾳ χιόνος μεγάλοι legendum monstrat antiquissimus apud me manuscriptus codex, ἐν δὲ τῇ ἐν Μηδίᾳ χιόνοι μεγάλοι, ita vero legi debere vt sentiam, duae rationes impellunt; vna est quod nix sereno tempore vel liquatur interdiu, vel noctu gelatur: & propterea quomodo ex ipsa grandiores vermes nasci queant, non video: altera ratio est, quod Strabo qui in Armenia huiuscemodi animalium generationem fieri scribit, etiam regionem eã Mediae finitimam, atq. in producendis rebus similimã facit. Itaq. prudenter Gaza, vel coniectura ductus, vel optimo codice adiutus, verba in vulgatis deprauata sic transtulit; quemadmodum ex manuscripto nostro transferendum censemus.

Insaniae genus ab Aretaeo medico descriptum, & monstratum. Cap. 15.

Retaeus medicus in eo libro quẽ, περὶ χρονίων παθῶν inscripsit, explicatis multis ĩsaniae generibus vnũ in fine narrat his verbis, τέμνονται τινὲς τὰ μέλεα θεοῖς ἰδίοις ὡς ἀπαιτοῦσι χαριζόμενοι εὐσεβεῖ φαντασίῃ: καὶ ἐστὶ τῆς ὑπολήψιος ἡ μανίη μοῦνον, τὰ δὲ ἄλλα σωφρονέουσι: ἐγείρονται δὲ αὐλῷ, καὶ θυμηδίῃ ἢ μέθῃ ἢ τῶν παρεόντων προτροπῇ: ἔνθεος δὲ ἡ μανίη ἣν ἀπομαίνωσι εὔθυμοι ἀκηδέες ὡς τελεσθέντες τῷ θεῷ: ἄχροοι δὲ καὶ ἰσχνοί: καὶ ἐς μακρὸν ἀσθενέες πόνοις τῶν σωμάτων, idest, sunt qui membra sibi ipsis amputant, tamquam Dijs proprijs ea repetentibus gratam rem pia cogitatione facturi: atq. insania huiusmodi in opinione dumtaxat collocatur, cum in reliquis tempe-

rate ac prudenter degant: excitantur vero tibia, animive oblectatione, aut temulentia, aut adstantium exhortationibus: Manat huiuscemodi furor à Deorum afflatu: quod si incolumes desistant bono & pacato animo sunt tãquã Dijs initiati: At decolores, macilenti, & prae vulnerum doloribus infirmi longo tempore remanent. Hos vero fuisse Cybeles sacerdotes Gallos vocatos, Corybanthas & omnes eos, qui matris Deum sacris initiabantur facile est illis intelligere, qui eorum sacrorum ritus, ac modos passim ab auctoribus descriptos in memoriam reuocarint: nunc satis erit meminisse sacerdotis & ministros eius Deae cymbalis atq. tympanis cursitãtes sese furore correptos simulare, aut etiã opinari consueuisse; sicq. insanientes caput rotare, genitalia abscindere, cultris faciem & musculos corporis totius (sicut Catullus, Strabo Geog. x. & Apuleius in viiij. transformationum memorat) dissecare, morsibusq. seipsos impetere, quasi flagitiis similibus eam Deam gaudere putarent: nec aliquis mirari debet Veteres lumine Christianae veritatis orbatos vsq. adeo spurcissima ac immanissima facinora sub religionis titulo peregisse; siquidem Plutarchus in libro περὶ δυσιδαιμονίας prauam religionẽ, & similia, & his peiora hominibus suggerere exemplis Galatarũ, atq. Scytharum humano sanguine Diis sacrificare solitorum copiose satis ostẽdit, vnde nõ immerito apud Herodotum in Melpomene Scythae vitio verterunt Graecus agendi baechanalia consuetudinem negantes rationi consentaneum esse excogitare Deum, qui homines ad insaniam adigat. Porro furorem hunc inter morbos a medico antiquissimo, & Hippocratis doctrinae studiosissimo maxime recenseri commendo: veluti Caelium Aurelianum nequaquam improbo, quod & in 4. diuturnarum affectionum mollitici inter morbos locum fecerit: quae licet solo animi vi

tio, & non corporis nasci videatur, aegritudinem tamẽ maximam si quis appellat, minime errauerit, quemadmodum uocauit Iuuenalis in II. Saty. vbi sic ipsam detestatur.

Magna inter molles concordia, non erit vllum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu:
Taedia non lambit Clauiam, nec flora Catullam:
Hispo subit iuuenes, & morbo pallet vtroq.

Defenditur Galeni inscriptio περὶ πεπονθότων τόπων loca Aretaei & Galeni collata de ijs, qui corde patiuntur. Cap. XVI.

IVlius Caesar Scaliger uir certe nostrorum temporum doctissimus, ac subtilissimus fuit, sed dum in Galenum ingenii acumen exercere nimis studuit, plerunq. maledicentiam suam atq. imprudentiam detexit: vt ipsi tunc contingit, quando in primo commentariorum, siue potius accusationum, quas in libros de plantis Aristoteli inscriptos edidit, eũ damnare nititur, quod libros inscripserit περὶ πεπονθότων τόπων cũ potius περὶ παθόντων inscribere debuisset: Quod πέπονθε (inquit) non amplius patitur, non igitur eget opere medici. Pulchra sane ratio, & subtili homine digna. Videamus itaque quomodo uir iste Galeni doctrinam parum gustauerit, Nam quicunque antiquorum de locis affectis tractarunt, vt fecit Archigenes medicorum sui temporis princeps, inter τόποις παθέντας, & πεπονθότας id discrimen posuerunt, quod παθόντας vocarunt eas partes, quae extra se caussam passionis tantum habent, atq. ea abeũte incolumes & sanae relinquũtur: πεπονθότας vero eas vocarunt partes, quarum non tantum caussa externa est, quae ipsis morbum faciat, verum etiam quae propriam in seipsis ac iam factam affectionem

nem

nem licet aliquando insensibilem retinent, ita vt etiam recedente caussa nihilominus affectae remaneant, & sic vocarunt quasi non modo patiantur, sed quoq. iam passae sint: Cũ itaq. Galenus in libris de locis affectis totã tractationem consumat praecipue in docendo qua methodo partes iam passae, & affectione propria à caussa sibi externa, & (vt dicunt) per consensum occupatae dignosci queant, iure sane περὶ πεπονθότων τόπων eos inscripsit: Hae namq. proprio ac intestino affectu laborantes sunt, quae potissimum curationem expostulant, non illae quae nihil in propria essentia passae, aliunde solũmodo vexantur, & caussa extincta nihil offensae, aut parum admodum remanent; & propterea παθόντες τόποι nuncupantur. Patet igitur quam iniuste Galenus reprehendatur, quem iam aetate prouectum, quando eos libros scribebat, in titulo ponendo fefellisse apud me irrationabile omnino videtur: cur autem Rabi Moses in suis Aphorismis citans libros hos appellet scientiarum libros hactenus certe diuinare non potui, ex quincto eorum librorum id mihi obseruatione dignum in primis videtur, quod quicunq. corde vulnerantur usq. quo vitam trahant, semper mente constent, ac sapiant, quasi necessario inde colligatur animã rationalem minime in corde collocari: At Galeno vetustior Aretaeus in ij. de acutis passionibus simile quid de corde in syncopis tractatione scriptum reliquit: vbi differentiam ostendens eorum, qui ore uentriculi infestantur, & eorum quos cordis labor aliquis exercet, de postremis ita loquitur ἔπι δὲ τοῖσι καρδιώασεσι, καὶ αἰσθῆσι ὀξύτεροι, ὡς ἰδεῖν, καὶ ἀκοῦσαι μᾶλλον, ἢ πρόσθεν, καὶ γνώμῃ εὐσταθέστεροι, καὶ ψυχῇ καθαρώτεροι: καὶ τάδε οὐκ εἰς τὰ παρέοντα μόνον, καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάντιες ἀτρεκέες esse scilicet qui corde laborant sensibus acutioribus ita, vt magis quam antea videant, audiantq.; & praeterea mente constare, ani-

mumq. puriorem habere, ac nedum in praesentibus dignoscendis, verumetiam in futuris exactos diuinatores existere.

Quid sit apud Galenum ellychnium Tarsicum: & de gossypio. Cap. XVII.

GAlenus in libro meth. 13. modum quo ad cicatricem ducuntur vlcera docens ellychniorum Tarsensium meminit, quemadmodum etiam in 14. eiusdem tractationis libro, vbi Oedematis curandi rationem tradens spongiam posca madidam probat, eaq. deficiente ellychnium Tarsense substituẽdum monet: Quibus in locis quid sub ellychniorum eiusmodi nomine intelligi debeat, ab omnibus fere hactenus ignoratum est: Ego uero quae illa fuisse ex auctoribus coniecerim in medium afferam, sententiam mutaturus quotiescunq. meliorem quis mihi monstrauerit: Ex variis namq. linorum generibus pro lucernis accendendis ellychnia fecisse veteres apud omnes constat, iccirco & Tarsensia a Galeno vocata ex huiuscemodi materia fuisse conflata putare debemus: Inter alia autem cum vnum extiterit gossypium a Latinis, a Graecis ξυλὸν nũcupatum, vt Plinius lib. 19. cap. 1. meminit, hoc ἐλλύχνιον ταρσικὸν Galeno significasse tribus rationibus, vti credam, impellor: Vna est, quod Galenus nullibi gossypii mentionem facit, unde nisi his locis illud designet, ipsi ignotum extitisse dicendum, quod tamen non admodum verisimile videtur, quando Plinij tempore Romae praesertim cuiq. abunde suppetebat, & ad uarios medicinae vsus inseruire poterat: Altera ratio, quod Galenus ellychnijs illis mollitiem prae ceteris attribuit. de gossypio scribit Plinius nulla ipsi in candore mollitiave praeferenda: Tertia est quod loco spongiarum (vt Galenus

lenus monet de ellychnio Tarsico)Xylinum linum,siue gossypium aptissime in vsum medicum reuocatur. Sed duo huic opinioni obstare fortasse alicui videantur; Alterum est Galeuum ellychnio Tarsico carnem excrescẽtem deprimendi potestatem tribuisse quae in gossypio minime reperitur: alterum quod nullus ex Tarso Ciliciae vrbe Xylinum linum inuectum scribit; sed Plinius in superiori Aegypti parte in Arabiam vergente oriri memorat: Attamen haec dubia facile dissolui possunt, si dicamus gossypium in fila redactum,quemadmodum pro ellychniis fiebat, atq. etiam hodie passim fieri conspicitur, eandem paene operam in compescenda carnis luxurie praestare, quam & fila linea. Praeterea tempore Plinii in Aegypto illa fila fieri consuesse, tempore uero Galeni optima in Tarso fieri caepta sicuti temporibus nostris in Cypro, in Italia, & in alijs regionibus: Nec sane mirum videbitur si cogitemus facile ob tractus uiciniam ab Aegyptiis Cilices, & ab his Cyprios, deinde alias nationes tale lini genus accepisse potuisse. Quod porro memoriae Plinius mandauit ex gossypio vestes sacerdotibus Aegyptiis gratissimas fieri consueuisse, usq. etiam ad tempora nostra perdurare nemo ignorat, quando vestes illas sacerdotum,quas Itali vocabulo populari cottas, rochettosve appellant, saepenumero Xylinas,& praesertim ditiorum ac nobilium esse videamus.

Morbus Deliorum ab Aeschine descriptus: locus Celsi notatus, & alter Nonij emendatus contradictio Herodoti, & Plinij. Cap. 18.

AEschines rhetor nauigationem quandam Philocrati per epistolam suam describens cuiusdam Deliorum pestiferi morbi meminit, qui quòd for

ſan ab aliquibus ignorari poſſet, hoc in loco(vt mea ferat ſententia) notum facere ſtudebo: Sic itaq. in lib. graecarum Epiſt. legitur, λύσαντες ἐκ μουνιχίας ἑσπέρας λαμπρῷ σφόδρα σκίρωνι περὶ μέσην ἡμέραν κατήχθημεν εἰς νῆσον τὴν χίον καθίσαντες δὲ ἡμέρας ἐννέα (σκαιὸς γὰρ ἦν ὁ ἄνεμος) εἶτα πάλιν λύσαντες ἅμα τῇ ἕῳ εἰς δῆλον ἤλθομεν· δήλιοι δὲ ἐνόσουν λοιμώδη τινὰ νόσον τὰ μὲν πρόσωπα ἐπίμπλαντο λεύκης καὶ τὰς θρίχας, λευκοὶ ἐγίνοντο. ὁ δὲ τράχηλος αὐτῶν καὶ τὰ στέρνα ἀνῴδει. πυρετοὶ δ' οὐκ ἐγίγνοντο οὐ δὲ ἀλγηδόνες μεγάλαι, οὐ δὲ τὰ κάτω μέρη παρήλαττεν οὐδὲν: ταῦτα δὲ ἔπαθοντο κατὰ μῆνιν Ἀπόλλωνος αὐτοῖς συμβεβηκέναι ταφότος ἐν τῇ νήσῳ τίνος τῶν ἐπιφανῶν οὐ πρότερον εἰωθὸς: Ἐκ τούτου οὖν προσβάλλειν αὐτοῖς τὸν θεὸν τὴν νόσον ταύτην ὑπελάμβανον: ἡμεῖς δὲ ὥσπερ τὶ ἔθνος ἀλλόφυλον, ἢ νῆσον ἐν τῇ ἔξω θαλάττῃ ἀφιγμένοι, καὶ ἰδόντες ἐξαίφνης χρῶμα ποικίλων ἀνθρώπων νυκτὸς ἀποφεύγοντες ᾠχόμεθα πυνθανόμενοι ἀλλήλων κατὰ τὸν πόρον εἰ τὸ χρῶμα ἔχοι ἕκαστος οἷον ἐκόμιζεν ἐκ οἴκοθεν καὶ τὰς θρίχας. Veſpere ex Atticae portu Cauro valde claro perflãte ſoluentes circa meridiẽ Chiũ peruenimus. ibiq. dies nouem(erat enim aduerſus ventus) morati, deinde rurſum aurora ſoluentes Delum iuimus, laborabant Delij peſtifero quodam morbo. Vultus quidem vitiligine plenos, capillos pariter albos habebant: ipſorum autem collum, & pectus erant tumida; febres vero non aderant, neq. dolores inſignes, neq. inferiores partes quicquam permutatae fuerant: Atq. haec Apollinis ira ſibi contigiſſe credebant, cum praeter veterẽ conſuetudinem illuſtris quidam in inſula ſepultus fuiſſet. Ob hoc igitur Deum ipſis huiuſcemodi morbũ mittere ſuſpicabantur. Nos autem tanquam externas gentes, vel tanquam inſulam in externo mari accedentes, hominumq. diuerſorum colorem inſpicientes, nocte fuga capta diſceſſimus, mutuo nosipſos inter abeundum percunctantes, an quiſq. colorem, & pilos, quos domo geſta-

gestauerat, haberet. Fuerunt itaq. quae tale morbi genus conditiones comitabantur, quinq. primo pestilens erat; secundo leuce seu vitiligine ora replebantur, tertio pili albescebant, quarto collum & pectus tumescebant, quinto doloribus exiguis aegrotantes exercebātur; Aberant febres: Nunquid autem contagiosum malum foret, clare non explicuit Aeschines: attamen cum Delo iam relicta eius socij timerent, ne colores atq. pilos exigua mora ibi facta mutassent, non sine ratione quis colligeret etiam contagiosum extitisse: Quod vero maxime ambiguum in hac re videtur, est, an ille morbus fuerit leuce siue uitiligo, an alphi, an elephantiasis alba a Plinio lib. 15. cap. 5. vocata: Mihi sane cogitanti alphos, atq. vitiligines, neq. pestiferos, neq. contagiosos fieri, praeterea sine tumore vllo, ac sine dolore existere, magis inclinat animus vt putem elephantiasim, siue lepram albam fuisse, quam pestiferam, contagiosam, cum tumore & cū dolore fieri cōfirmant Medici: quod si crustarum leprae huiuscemodi propriarum nulla fit mentio, ob id non necesse videtur ab hac sententia recedere, quoniam vel sub leuces nomine, qua replebantur facies, eas comprehendi non inconuenit: At id magis forsan repugnat de pilis albis dictum, quos tamen in elephantiasi secundum humoris naturam mutari valde rationi congruit; Videbunt doctiores quae potior sententia haberi debeat, interim obseruari velim Celsum gangraenam vocasse cācrum, sicut & veteres omne fere mali quod vt cancer serperet genus, gangraenam dixerūt, vt ex Lucilio, & Varrone docet Nonius apud quem vbi legitur. Non vituperamus cum sciamus dictum praecidi oportere, si ob eam rem gangraena nō sit ad brachiū ventura loco dictionis [dictum] restituendum est [digitum] quemadmodum etiam Lypsius iuuenis ingeniosissimus iam corrigendum monstrauit, quamquam is deceptus

ceptus sit putans gangraenam esse morbum manus peculiarem, cum potius nulla sit corporis pars, quae illi obnoxia non sit. Ad insulam Delum reuertor, quam eo tempore commotam scribit Herodotus in Erato, quo Datis, vt Delijs ipsum fugiẽtibus reditum patefaceret, aduersus Eretriam Classem, & simul Ionas atq. Aeolas secum egit, cum nec prius, nec posterius (sic enim legẽdum & non quemadmodum Latinus interpres) vsq. ad aetatem ipsius Herodoti commotionem passa foret: Ceterum Plinius lib. 4. cap. 12. eandem Delum diu fluctuatam vsq. ad Varronis tẽpora, qui paullominus trecentis annis post Herodotum vixit, immotam perdurasse testatur, quam virorum discordiam alijs considerandam relinquo.

Heracliti morbus: eius & Asclepiadis sententia de Vrina, Galeni ad idem locus notatus, de Iberis dentes vrina lauantibus. Cap. 19.

AEgrotabat Heraclitus, vt ipsemet in epistola ad Amphidamantem narrat, cumq. ad ipsum curãdum medici conuenissent, nec alter alteri concordaret, vt philosophus eorum inscitiam atq. petulantiam retunderet, obscuris verbis (vt sui moris erat) ab ipsis quaesiuit, quomodo ἐκ τῆς ἐπομβρίας ποιητέον αὐχμὸν, cui nesciẽtes ignari medici quicquã respõdere, ab Heraclito iure expulsi fuerũt: laborabat enim ille vẽtris hydrope ἀσκίτην vocant Graeci, quae vt facile notis proprijs manifestatur, sic non arduum erat & ipsam cognoscere, & curandi rationem ex ijs verbis intelligere: sed ante Heracliti atq. Hippocratis tempora medici empiricem tantum profitebantur, & iccirco neq. morborum naturas, neq. veras curationum regulas noscebant, ut iure merito cum ipse in huiusmodi medicos inuehatur, ostẽdens

dens nihilo ſecius medicum humanos languores curare debere, atq. Deus magna mundi corpora medicatur, dum eorum inaequalitates adaequat, atq. contraria contrarijs adhibet, tum etiam ille apud Athenaeum non inſulſe prorſus dixerit, εἰ μὴ ἰατροὶ ἦσαν οὐδὲν ἂν ἦν τῶν γραμματικῶν γένος μωρότερον, quod ſcilicet niſi eſſent medici nullus grammaticis ſtultius inueniretur genus. Neq. ſolummodo aſſeuerabat Heraclitus perinde hominibus medicinam, atq. Deo exercendam eſſe; immo & omnia in corpore noſtro fieri, ſicut & in mundo magno opinabatur: ita namq. vrinam in veſica gigni, quemadmodum in aeris ſecunda regione pluuiam, quod vt hic ex vaporibus a terra elatis, ac in nubem condenſatis pluuia efficitur, ſic ab eſculentis, poculentisve halitus in veſicam emanantes vrinam producant: Heraclitum vero hunc in modum ſenſiſſe auctor eſt in 13. prob. ſec. prob. 6. Ariſtoteles; quam falſam ſententiam Aſclepiadem quoq. medicum olim celeberrimum ſecutum eſſe docet Galenus in 1. de fac. naturalibus libro, in cuius fine diſputans aduerſus Lycum de vrinae natura ſentire videtur id totum, quod potatur, per vrinam excerni, praeter pauca quaedam per aluum, per ſudorē, aut per inſenſibilem uocatam expirationem interdum exeuntia: Quod dogma verum eſſe, vt ipſemet ex euidētibus, atq. Eraſiſtrati auctoritate probare nititur, in lectionibus noſtris, latiſſimè probauimus, atq. etiā in tractatu noſtro de vrina moſtrabimus, vbi clare (ni fallor) & rationibus, & veterum medicorum, ac philoſophorum auctoritatibus apparebit vrinae materiam nullam aliam eſſe, niſi ſubſtantiam ipſammet potulentam: Hic illud addam quod Catullus in Egnatium, & Strabo lib. 3. Geog. ſcribunt Celtiberos, Hiſpanosve conſueuiſſe mane lotio proprio dentes atque gingiuas ad abſtergendum nocturnas ſordes colluere; quod ſane magis ferri

poteſt, quam vrina in cloacis inueterata ſeſe lauare vt Iberos factitaſſe memoriae prodidit Strabo.

Aetius redarguitur cur caſtrati non fiant leproſi; locus Ariſtotelis de Satyriaſi: De manu Gregorij Nyſſeni ſententia noua. Cap. 20.

AEtius lib. 13. cap. 125. multa praeclare de elephã ticorum victu memoriae mandauit, ſed in duobus inſigniter eum lapſum ſemper exiſtimaui: in vno dum cauſſam, qua caſtrati eo morbo non tentantur, aſſignare ſtuduit; in altero dum elephantiaſi correptos generandi gratia cum mulieribus aliquando conſuetudinem habere conſuluit: Quod in caſtratis larga fiat ſeminis generatio, atq. non caſtrati vtilem ac bonũ humorem in eo ita abſumant, vt illi a morbo ea ratione euadant, hi vero facilius capiantur ridiculum ſane eſt fateri; ſicuti abſonum eſt quos Elephantiaſis exercet, multo abundare ſemine putare: in iis.n. qui omne membrorum alimentum vitiatum & corruptum habent, quo modo ſemen, quod vltimi, ac vtilis alimenti περίττωμα eſt, multiplicari poſſit non video. Quare verior ſeſe offert ratio cur Eunuchi ab eo malo immunes reddantur; ſiquidem praecipua illius generationis occaſio a caliditate, & ſiccitate cum iecoris, tum vniuerſi corporis habitus dependet; & iccirco huiuſcemodi affectio Aegypto familiaris traditur: Eunuchi vero frigidi atq. humidi citra omnium controuerſiam fiunt, vt nemini arduũ ſit intelligere hinc naſci, quod caſtrati nõ ſolum leprae, verumetiam vlli alteri morbo a calido & ſicco naſcenti non facile ſubiiciantur. Conſulere porro vt laborantes lepra generandi gratia concumbant, eſt non modo male affectus iugulare, ſed etiam reliquos peſte inficere, morboſumq. genus humanum reddere velle. Cur autẽ

Elephantiaſi

Elephantiasi usq. adeo veneris appetitu stimulentur, non aliam caussam puto, nisi quia vasa ipsorum omnia multo & crasso flatu, humoreve incocto replentur, qui tam genitalia ipsorum quàm ora satyris similia efficit: ob quod etiam σατυρίασις & σατυρίας a veteribus medicis tale mali genus nuncupatum inuenitur, quemadmodum apud Aristotelem in 4. de gen. animal. cap. 3. ubi haec leguntur παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ νόσημα τὸ καλούμενον σατυρίας· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ διὰ ῥεύματος, ἢ πνεύματος ἀπέπτου πλῆθος εἰς τὰ μόρια τοῦ προσώπου παρεμπεσόντος ἄλλου ζώου, καὶ σατύρου φαίνεται τὸ πρόσωπον. i. similis huic est morbus satyriasis vocatus: etenim in hoc ob fluxionis & crudi flatus copiam uultus partes ingrediẽtis, alterius animalis, & satyri facies apparet. Nisi igitur Plutarchus eo modo exponatur, quo in 1. lib. harum obseruationum notauimus, excussari non merebitur, cur Aristoteles elephantiasis mentionem facit, quam is tẽpore Asclepiadis tantum qui trecentum annis plus minusve post Aristotelem vixit, apparuisse in sympos. tradidit. Manus a natura homini tributas fuisse duobus rationibus auctor est Aristot. 4. de part. animal. cap. 10. Vna quod sit erectus, atq. ob id non cruribus, vt bruta terram prona spectãtia, sed brachiis, & manibus egeat: Altera quod sit omnium prudentissimus, sicq. ad exercenda prudentiae munera magna instrumentorum copia exigatur, pro qua unae manus sufficere possunt, nẽpe quae non vnum, sed multa instrumenta, ac veluti instrumentorum instrumentum sint. Aristo. sententiae addidit acutissimus Gal. 1. de vsu partium, hominem a natura manibus ornatum fuisse, quoniam sicuti ratio ipsius animo tributa est veluti quaedam artium ars, ipsaq. sine instrumento sibi accõmodato operari nequit, similiter instrumentum omnium praestantissimum dari conueniebat. Gregorius Nyssenus auctor non ignobi-

lis in lib. opificio hominis praeter haec alium naturae, in extruendis manibus finem fuisse putauit nimirum sermonem homini omnium maxime proprium, quandoquidem nisi manus, quibus cibum pararet, atq. in os mitteret habuisset, necessario os sumendis è terra cibis, vt in ceteris brutis idoneum fabricare cogebatur. Os autem eiuscemodi loquellae atq. sermoni plane inceptum fuisset unde vt loqui posset, manus homo habuit.

De Cretae generibus locus Plinij explicatus: fasciae, toga, mappae cretatae: error Cornarij: de gypso Tymphaico Theophrasti loci correcti, & alter Plinij notatus. Cap. 21.

Erussa ad faciem dealbandam antiquissimis usq. temporibus vsas fuisse mulieres praeter multos alios Plautus copiose satis testatus est; quod uero ad candorem atq. splendorem uestibus, togisve conciliandum veteres cretae quodam genere uterentur, Isidorus in Etymolog. & ante ipsum Plinius lib. 36. cap. 17. memoriae mandauit; quo in loco cum non parum obscure loquatur, & interdum a Galeno diuersa sentire videatur, eius sententiam breuiter explicabo: Itaq; Latinus auctor cretae tria genera facit, Cimoliam, Argentariam, & Vilissimam: Cimoliarum altera erat vera a Cimolo una cycladarum insula vnde deferebatur, sic nominata; altera per similitudinem ita nuncupata; atq. huius plures species fuerunt: aliae namq. ad medicos pertinebant, veluti Thessalica, atq. Lycia: aliae in vestibus usurpabantur, sicuti Sarda, Vmbrica, & saxum uocata: Sarda aquae commixta & eliquata uestes abluebantur, mox sulphure suffitae Cimolia uera laeuigabantur; cumq. uilissima esset, togis candidatorum dealbandis, illustrandisve eam minime adhibitam puto: Vmbrica quae preciosior habebatur, poliendis uestibus in usu erat;

erat; modo enim eliquata, modo ipsis affricata nitorem quendam gratum ceteris uestium coloribus praestabat- non enim solis candidis ut Sarda, sed etiam uersicoloribus inseruiebat. Saxum pumicis instar & ipsum candidis uestibus sulphure suffitis affricatum non modo albedinem augebat, uerumetiam nitorem & lumen quoddam, atq. soliditatem conciliabat, quo pacto mulieres hodie amylo, uel oryzae decocto ad dealbandas, solidãdasve mappas & uela utuntur; Hac ueteres etiam togis candorem, soliditatem, ac nitorem nec non fascijs caligarum, atq. mappis comparare consueuisse opinor, unde M. Tullius 2. Epist. ad Atticum 18. fascias cretatas dixit; & Martialis lib. 12.

Cretatam praetor veliet cum mittere mappam,
Praetori mappam surripit Hermogenes.

Cretenses tamen calceos ab Hippocrate 4. de artic. mõstratos, quibus monticolae in Asia & venatores vtebantur, diuersos a cretatis extitisse nemo nescit. Cimolia vero nullo modo candorem tradebat, sed alios colores preciosos, & ueros emolliebat, nec nõ sulphure cõtristatos quodã nitore exhilarabat, perinde ac hodie factitãt sericarum telarum textores, vbi varijs tincturis nitorẽ ipsis conciliant, illustrantve: De hac locutũ credo Galenum, quando denigrãdis capillis cimoliam cum alijs rebus commendat; alias namq. cimoliae species aut nõ nominasse, aut vno cimoliae vocabulo in 9. de simpl. med. cõprehendisse constat. Tot igitur Cimolias apud Plinium inuenio, quae primum cretae genus faciunt. Secundum vero cretae genus erat argẽtaria, quam Galenus praecitato loco γῆν χρηστικὴν appellat, vbi eam abstergendi potestatem habere, & iccirco ad splendorem vasis argenteis sordidis reddendum homines vsurpasse memorat; qua in re accusandus est Cornarius, qui vbi Aetius lib. 2. scribit Creticam terram facultatẽ abstergendi

gendi habere, qua τὸ ἀργύριον ῥύπτει transtulit ipsam argentum exterere, ac depurare: tertium genus fuit vilissimae, qua circulos victores domibus, vel earum vestibulis praeducebant, vt esset spectatoribus (quemadmodum coronis etiam fenestris appositis interdum faciebant) victoriae signa, quave seruorum venalium pedes tingebant, vt ab omnibus eos fuisse vendendos intelligeretur; ob quod Iuuenalis quendam, qui pro seruo vēditus fuerat notans in 1. Saty. scribit.

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

Et ante ipsum Tibullus.

Barbara gypsatos ferre catasta pedes.

Nunquid autem huiuscemodi cretae genere etiam facies eorum puerorum oblinerentur, qui aut venundari debebant, aut dominis inseruiebant, sequebanturve nō dum mihi compertum est: illud certe scio veteres puerorum suorum vultus oblinire solitos, ne gelu, aut sole deturparentur, vt testatur Seneca Epist. 124. vbi pro paedagia potius legendum paedagogia puto, quoniam sic mancipia apud iurisperitos vocata legimus: Quo vero succo vngerent haud satis scio. Id tamen mihi perspectum est hodie Genuenses mulieres, ne a sole facies ipsarum denigrentur, in aestate solatri succum per linteamina expressum vultibus inungere. Quod cum mihi Ioannes Vincentius Pinellius singularis doctrinae, & probitatis vir significasset, persuasit etiam veteres potuisse huiuscemodi succo alioquin paratu facili. (quod simili in re exigitur) vti. Iam vero Plinius cum Tymphaici gypsi mentionem faciat admonet, vt locū Theophrasti in lib. περὶ λίθων lacerum, & corruptū, vnde sua ille acceperat, a me fore restitutum, hic subnectam, vbi terras alias arte fieri, alias sponte nasci scribens, de postremis sic ait, αἱ δὲ αὐτοφυεῖς, καὶ ἅμα τῷ περιττῷ τὸ χρήσιμον ἔχουσαι σχεδὸν τρεῖς εἰσὶν ἢ τέτταρες ἥτε μηλία, καὶ ἡ κιμωλία,

λία, καὶ ἡ σαμία, καὶ ἡ τυμφαϊκή· καὶ ἡ τετάρτη τούτων ἐστὶ γύψος: χρῶνται δὲ οἱ γραφεῖς τῇ μηλίᾳ διὰ μόνον; τῇ κιμωλίᾳ δὲ οὐ καίπερ οὔσῃ καλῇ διὰ τὸ λίπος ἔχειν, καὶ πυκνότητα, καὶ λειότητα: τὸ γὰρ ἀραιὸν, καὶ τραχῶδες, καὶ ἄλιπες ἐπὶ τῆς γραφῆς ἁρμόττει μᾶλλον, ὅπερ ἡ μηλία ἔχει τῷ φάριδι: εἰσὶ καὶ ἐν τῇ μήλῳ, καὶ ἐν τῇ σάμῳ διαφοραὶ τῆς γῆς πλείους: ὀρύττοντα μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὀρθὸν στῆσαι ἐν τοῖς ἐν σάμῳ: ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ ὕπτιον ἢ πλάγιον: ἡ δὲ φλὲψ ἐπὶ πολὺ διατείνει, idest. Quae vero sponte nascuntur, simulq. praestantiam vtilitati iunctam habent tres fere, aut quattuor sunt, Melia, Cimolia, Samia, & Tymphaica, atq. harum quarta gypsus est: Melia per se sola vtuntur pictores, Cimolia vero tametsi bona existente, ob pinguitudinem, densitatem, ac laeuorem ipsi inexistẽtes, nequaquam vtuntur: Nã raritas, & asperitas, & pinguitudinis inopia magis in pictura conueniunt. Sunt & in Melo, & in Samo plures terrarum differentiae, effodientem in Samo minime rectum, sed vel supinum, vel obliquum stare necesse est, vena aut ad multũ protẽditur, & paullo post. χρῶνται δὲ τῇ τυμφαϊκῇ πρὸς τὰ ἱμάτια, καὶ καλοῦσι γύψον οἱ περὶ τύμφετόντε, καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους: ἡ δὲ γύψος γίνεται πλείστη μὲν ἐν κύπρῳ, καὶ περιφανεστάτη; μικρὸν γὰρ ἀφαιροῦσι τῆς γῆς ὀρύττοντες: ἐν φοινίκῃ δὲ καὶ ἐν συρίᾳ καίοντες τοὺς λίθους ποιοῦσιν: ἔπειτα δ' ἐν θουρίοις; καὶ γὰρ ἐκεῖ γίνεται πολλή: τρίτη δὲ ἡ περὶ τυμφαίαν, καὶ περραιβίαν, καὶ κατ' ἄλλους τόπους, idest vtuntur Tymphaica ad vestes, Gypsumq. appellant, Tympheti, atq. illorum locorum incolae: fit autem plurimus Gypsus, atq. praestantissimi in Cypro: Nam qui effodiunt, parum longe a terra auferunt. In Phoenicia vero, & in Syria ex lapidibus vstis faciunt, tum in Thurijs, tertia vero est circa Tympheam Perrhebeã, & alios locos. Ex quibus verbis clare patet, vel Plinium habuisse alium contextum, vel esse deceptum, quando 36. lib. cap. 24. scriptum reliquit Tymphaicum gypsum e

summa

ſumma tellure peti, qđ Cyprio tribuit Theophraſtus.

Menecrates medicus quis fuerit. Medici Clinici, locus Plinij mutatus, de poſca locus Suetonij. Cap. 22.

MEnecratem cuius frequentem, nec incelebrem mentionem fecit Galenus in medicamentorum libris, nonnulli eum eſſe dubitarunt, qui Philippi Macedonũ regis medicum egit, quive glorioſo quodam titulo ſeipſum Iouem nuncupabat, vnde poſtmodum ab Ageſilao Spartarum rege inſaniae vitio notatus fuit: At ne horum leuiſſima dubitatio alijs forſan occaſionem errandi praebeat, non alienum iudicaui declarare Menecratem a Galeno nominatum fuiſſe quendam Tiberij & Claudij Caeſaris medicum, libertum ſectae rationalium addictum, multiſq. commentarijs editis inſignem: de quo forſan nec hiſtoriae repugnaret Coelium Aurelianum lib. 1. diutur. paſſ. cap. 4. meminiſſe: Quod vero ita ſe habeat praeter Galenum, qui Menecratem poſt Antoniũ Muſam paullo ante Andromachum, & Neronis imperium Romae floruiſſe ſcribit; non incertum teſtimoniũ affert uetus haec inſcriptio, quae hodiae in Vrbe ad D. Paulli ſeruatur.

5. de cõp. med. s. l. cap. 3.

ΤΙΒΕΡΙΩι ΚΛΑΥΔΙΩι
ΚΟΥΡΕΙΝΑΙ
ΜΕΝΕΚΡΑΤΕΙ. ΙΑΤΡΩι
ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ. ΕΝΑΡΓΟΥΣ
ΙΑΤΡΙΚΗΣ. ΚΤΙΣΤΗι. ΕΝ
ΒΙΒΛΙΟΙΣ. ΡΝΣ ΔΙΩΝ
ΕΤΕΙΜΗΘΗ. ΥΠΟ. ΤΩΝ. ΕΝ
ΛΟΓΙΜΩΝ. ΠΟΛΕΩΝ. ΨΗΦΙΣ
ΜΑΣΙΝ. ΕΝΤΕΛΕΣΙΟΙ ΓΝΩΡΙΜΟΙ
ΤΩι ΕΑΥΤΩΝ ΑΙΡΕΣΙΑΡΧΗι ΤΟ ΗΡΩΟΝ

Iam

Iam uero Clinicos uocatos medicos a chirurgis eo modo antiquitus fuisse seiunctos, quo temporibus nostris physici nuncupati ab ijsdem chirurgis separantur, praeter hoc Martialis carmen.

Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus
Coepit, quo poterat, Clinicus esse modo

sequens inscriptio, quam Romae marmorae insculptã uidi, satis perspectum facit,

.P. DECIMIVS. L. HEROS
MERVLA. MEDICVS
CLINICVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS. VI. VIR
HIC PRO LIBERTATE DEDIT. HS. IↃↃↃ
HIC PRO SEVIRATV IN REMP.
DEDIT HS. ∞ ∞
HIC IN STATVAS PONENDAS IN
AEDEM HERCVLIS DEDIT. HS. ⊥⊥⊥
HIC. IN. VIAS STERNENDAS IN
PVBLICVM DEDIT. HS. ⊥⊥⊥IↃↃ ∞ ∞
HIC PRIDIE QVAM MORTVVS EST
RELIQVIT PATRIMONI
HS. ∞ ⊥ ⊥

Ex qua item manifestum esse potest, quantum Romae (quod etiam Plinius meminit) ditescerent medici, nimirum qui & pro libertate sibiipsis asserenda (multi.n. erant serui) & pro dignitatibus in repub. consequendis ingentia precia soluebant. An clinici quoq. a Romanis dicerentur aegri decumbentes nonnulli, quemadmodum Plinius lib. 25. cap. 5. dixisse aliquibus visum est, certe non parum dubito, tametsi Hermolaus Barbarus magni iudicij, & rarae eruditionis vir ex sacris biblijs quoq. id probare nitatur: Itaq. si quis pro clinicis in Pliniano codice cronicis substituat, fortasse non aberret; quando non minus potuit auctor in loquendo in-

terdum liberati hac voce graeca sanè at ab alijs vsurpata, quam [spasticis] uocabulo ex media graecia sumpto, nec forte a quoquā vllibi praeterquam ab ipsomet in eodem loco, & alibi vsurpato. Nisi potius pro spasticis, clinicis alteri substituere placeat, spasmis cynicis; vel spasticis, cynicis; Si quidem medici omnes sciunt spasmū cynicum faciei esse morbū; in quo tollendo prodesse elleborū, scripsit etiā Celsus lib. 4. cap. 2. spastici (ait Barbarus) sunt quibus est intus aliquid conclausum cōuulsumve. Mirantur nonnulli quod scribat Suetonius Asiaticum Vitellij Imperatoris libertū Puteolis poscā vendidisse quasi huiusmodi potus solum in medicum vsum intus, & extra adhiberetur, ego vero minime illud admiratione dignum existimo, quoniam vinū acidum aquae mixtum pro vili plebecula venale extasse rationi cōsonat, atq. id poscam fuisse appellatum; nisi malumus Puteolis gratia aegrorum, qui eo frequentes cōueniebant. id solummodo factitatū, vt scilicet vera posca venderetur, quam ex aceto aquae modo pluri, modo pauciori mixto factā memorat Galenus. Quamquā etiam antiquitus sicut escam pro cibis, ita poscam pro potibus esse vsurpatam inuenio. Quando, vt notat Barbarus in antiquissimis Festi codicibus, & in Ferentini vetusto monumento posculenta pro poculentis leguntur.

TERTII LIBRI FINIS.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS ATQVE ETIAM ALIIS LECTIONVM

Liber Quartus.

Qui fuerint apud veteres archiatri, & archiatrorum comites, quodve eorum munus. Cap. I.

Vi Galenũ, aliosq. medicinae scriptores vsq. ad haec tempora interpretati sunt, omnes penè in hoc conuenerunt, vt nomen ἀρχιάτρου medicorum principem, quasiq. excellentissimum dessignare voluerint(Io. Baptistam Rasarium virũ tempestate nostra erudititissimum excipio, qui in suis Galeni commẽtariorum translationibus vbicunq. occurrit archiatrũ transfert.) Id quoniam ego a veritate longe alienum semper putaui, credidiq. ἀρχίατρον proprie imperatoris, principisve, atq. eius familiae medicum significasse; quibus ductus rationibus hanc opinionem conceperim, in medium proponam: videbunt deinde eruditi, ac in antiquis rebus perscrutandis versati viri num sentẽtia nostra aliorum placitis anteponi debeat. Nam primo nullum hactenus graecum, latinumve scriptorem, qui ante Romanos Imperatores floruerit, inuenire mihi est

concessum; qui hac ἀρχιάτρου voce vsus sit; quòd coniecturam non paruam facere videtur, vt Imperatores esse, medicosve, cum eorum personae, tum familiae valetudinis curae destinatos habere coeperunt: Sic uocem eã tunc a medicis in vsum inuectam esse; quod paullo post Tiberij, & Claudij tempora fuisse ideo persuasum habeo, quoniam ante ea tempora neq. auctorum scripta, neq. marmoreae medicorũ inscriptiones Romae seruatae vsquã hoc nomen habent. Hanc autem graecã vocẽ potius, & non latinã elegerũt, quod (ut refert Plinius) nemo Romanus medicam artem exerceret, sed omnes fere, aut saltem maiori ex parte graeci, atq. ij vt plurimum serui, aut liberti essent; vnde si archiater vel medicum primarium, vel medicorũ principem significasset, consentaneum sane rationi erat, vti res ipsa ante Imperatores extitisset, pariter etiam nomen eam exprimens aliquando vsurpatum fuisse; quod nunquam a me (nisi ceteri maioris lectionis viri secus obseruarint) apud quempiam auctorem animaduersum est; quemadmodum ex altera parte valde mihi probatur, iccirco ante Imperatores minime id nomen receptum fuisse, quod res ab illo signata medicus scilicet principis nondum institutus foret: Quinimmo Plinius, cuius tempore iam archiatri nomen in vsu haberi coeperat cum Damocratem Seruilium Mithridaticae Antidoti auctorem medicum ipsius aetate primarium nominare vellet, non eum archiatrum, sed e primis medentium vocauit, quasi sciret nomen illud medicis dumtaxat principis conuenisse; vt his omnibus grauissimis coniecturis facile iudicari queat τοῦ ἀρχιάτρου nomen haud illis proprie attributum, qui ceteros antecellerent, sed qui principis, vel imperatoris personae, atq. familiae operas suas locarent. Praeterea Andromachus quem Erotianus in Onomastici sui dedicatione ἀρχίατρον appellat, a Galeno item τοῦ

Lib. 26. cap. 1.

Lib. 25. cap. 8.

Νέρωνος

Νέρωνος ἀρχίατρος vocatus reperitur, non quia is alios me dicos praecellere ab ipso putaretur, qui Archigenem ab Andromachi tempestate vsq. ad Traiani principatum in magna existimatione habitum (quod etiam Iuuenalis insinuat ijs locis. 1. de anti. cap. 1. 4. de loc. aff. cap. 1. Satyr. 6. & 14.

Tunc corpore sano
Aduocat Archigonem. Et
Ocyus Archigenem quaere, atq. eme quod Mithridates
Composuit)

Alios antecessisse scribens, nullibi archiatrum nuncupa uit, sed quod intelligeret solos principis medicos eo no mine fuisse vocatos. Quocirca si res ipsa non secundum legentis voluntatem, sed vere atq. prudenter aestimetur, plane apparebit Erotianum, & Galenum concorditer Andromachum archiatrum nuncupasse, quod eā vocem vti debitum sibi quendam titulum, nimirum cū Neronis medicus esset, ei congruere intellexerint: Qua similiter ratione Liuium Eutychum archiatrum uocatum credo in hac inscriptione quae olim in tabellula quadam una cum multis aliis uetustate pene consumptis Romae ad D. Sebastiani reperta est.

M. LIVIO CELSO TABVLARIO
SCOLAE MEDICORVM
M. LIVIVS EVTYCHVS
ARCHIATROS OLL. D. II.
INFR. PED. IIII.

Sicut & Petrus quidam archiater apud Aetium nudis verbis citatus inuenitur, quem eo titulo iudicatum, quasi Principis medicus, non autem medicorum princeps foret, ex Aetii verbis facile colligi potest; veluti quoq. Galenum in lib. de Theriaca ad Pisonem non alia ratione puto vocasse Archiatros magnum, & Deme 11. tetrac. ser. 3 cap. 110.

trium,

trium,atq.alios multos alioqui populares potius,q̃ emi nentes. Neque uero illud mihi consonum uidetur Imperatores consueuisse medicos plures conducere, atque inter eos vnum reliquis superiorem habuisse, quem & ob doctrinae excellentiam, & ob dignitatem sibi maiorem delatam archiatrum vocarent, quandoquidem nõ unum, sed plures simul archiatros extasse apud varios scriptores legimus. Quis ex legum peritis quaeso est, qui nesciat Constantinum Imperatorem legem tulisse, qua archiatros illustribus priuilegiis, maximisq. gratiis ornari voluit? Quis item non vidit eam legem quam Imperator in hunc modum tulit. Archiatros nostri palatii, necnon vrbis Romanae &c. Ex quibus omnibus negari nunquam poterit, quin Imperatores non unum sed plures simul archiatros habuerint: ut hac ratione ar chiatrum Principis medicum extitisse credendum sit; alioquin si aliorum superior quasiq. princeps fuisset, par erat non plures uno tempore, sed vnum tantum esse debuisse: Quam rem manifestius adhuc Vindiciani me dici, qui Octauii Horatiani, siue Prisciani Theodori praeceptor fuit; necnon Cassiodori testimonia compro bare queunt, quorum ille archiatrorum Valentiniani comes fuisse perhibetur: hic vero dum formam qua archiatrorum comes eligebatur. 6. variarum lib. exponit ita clare archiatros simul plures, eosq. principis medicos extitisse, atq. horum praesidem, ac veluti principem non archiatrum, sed comitem vocatum ostendit, vt ne mo nisi suae opinionis nimius amator hanc ueritatem inficiari possit: quam Andreas Alciatus auctor nostra tempestate clarissimus probe cognoscens antiquos legũ interpretes damnare non dubitauit, quod ubi leges de archiatris loquuntur semper medicorum principes, & non principis medicos interpretentur. Porro quatenus ad vocis ipsius etymon pertinet, etsi usus scriptorum se

In l. Archia. cap. de metatis lib. 12 cod. tit. 41.

In Epist. ad Valẽ.

In com. super lib. cod.

cus

cus habere videatur, attamen non minus ἀρχίατρος τοῦ ἄρχοντος ἰατρὸς quam ἰατρῶν ἄρχων dici queat, ut neq. huiuſcemodi ratio ulla ex parte iis foueat, quibus diuerſam ſententiam ſequi placuit. Nunc qui eſſent archiatri, quodve eorum munus non admodum difficile eſt percipere; ſiquidem veriſimile vnicuiq. apparere poteſt, vt hodie ſaepenumero contingere cernimus; ita etiam antiquitus contigiſſe, quod qui vel artis praeſtantia, uel quopiam apud Imperatores fauore pollerent, in eius atq. familiae medicos cooptarentur; atque horum cum aliquis moreretur, alter in eius locum ſubrogaretur, in qua ſubrogatione, quoniam interdum ob fauores nonnulli indigni locum obtinebant, ea lex condita eſt, quod in Cod.lib.9.ti.de profeſſ.& med.cap. 11. habetur, ne ſcilicet quis in archiatrum eligi deberet niſi communi meliorum iudicio comprobaretur: nemo enim erat, qui vt archiatri locum impetraret, non omnem moueret lapidem nedum ob dignitatem, ac gloriam, verum & ob honeſtiſſima ſtipendia, ceterave priuilegia, quibus illi fruebantur. Scribit Plinius annua ho *Lib. 29.* rum medicorum ſtipendia apud principes fuiſſe CCL. *cap. 1.* HS. quae ad monetae noſtrae rationem redacta faciunt ungaricorum V I L X. Semuncialem unum, duodenarios nouem, duplos quattuor, ſimplum vnum: Quae tamen non omnium archiatrorum merces erat, cum in legibus habeatur archiatros ab Imperatoribus praeter alimenta ſubminiſtrata, quampluribus aliis priuilegiis atque fauoribus donatos eſſe; quæ omnia mercedis inſtat, quod multi forent, ipſis donabantur: perinde, ac temporibus noſtris medici aliqui in Pontificis Romani curia, & in aliorum Principum domibus ob ſolam ſportulam aliasve gratias operam ſuam medendo exhibent. de iis ſermonem factum a Galeno puto ubi in 9. de plac. Hipp. & Plat. alios lucri cauſſa medicinam exercere

exercere voluiſſe, alios ob honorem, alios ob ſibi legibus conceſſam immunitatem, ac reipub. vacationem. Iam vero illorum munus quod eſſet ex loco cod. citato cap. 10. ſcire vnicuiq. licet, vbi ex uerbis illius legis aperte dici poteſt archiatros cum a populi commodis cõmoda reciperent ſalaria, non ſolũ principis familiae, eiuſq. perſonae inſeruiſſe, uerumetiam pauperibus ſine vlla mercedis ſpe obſequi, nec turpiter diuitibus inſeruire obligatos fuiſſe; Dicebatur vero archiatros & archiater veluti ex auctoribus, atq. ſuperiori inſcriptione, ſubſequenteve patet, quae Romae in vetuſto lapide ſeruatur adhuc.

D. M.
A. ACTIVS CAIVS
ACRHIATER SIBI ET
IVLIAE PRIMAE CONIVGI
INCOMPARABILI

Erant itaq. archiatri medici illi omnes, qui principis ſumptibus conducti eius perſonae primùm, deinde aulae omni, poſtremo cunctis pauperibus arte propria Romae operã praeſtabant; quorum archiatrorũ princeps quidam ſenior prudentia, & doctrina praeſtantior eligebatur, cuius ſententia & auctoritate omnes de re medica obortae diſſenſiones ſtatim dirimebantur; isq. comes vocabatur, & prae ceteris maximam principis curam gerebat, eiuſq. veluti imperium quoddam, & poteſtatem magnã obtinebat, vt ex Caſſiodori citato nuper teſtimonio abunde perſpectum eſt: Nolo propter hoc omnino inficiari, quin in vrbe medicorũ collegia quaedam, & ſcolae inſtituerentur, quorum qui alijs praeſidebat, archiatros interdum uocaretur, vt ex inſcriptione Liuij Celſi ſuperius allata, & ex legibus colligi poteſt, verum-

verumtamen qui frequentius in ore hominum versaba tur archiater, is erat, quem descripsimus.

De Cydni fluuij aqua loci Plutarchi, Galeni & aliorum collati. locus Plutarchi ex Galeno restitutus, locus Hipp. emendatus. Cap. 2.

Ydnus Ciliciae fluuius est transiens per mediam Tarsum ciuitatem olim non minus quam Athenas, & Alexandriam viris in philosophia, atq. omni alia doctrina praeclarissimis florentem; cuius fluuij aquam frigidam, atq. asperam esse narrans Strabo Geographiae 14. eā tum belluis, tum hominibus neruos crassis humoribus occupatos habentibus auxiliari scribit, post quem Vitruuius, necnon Plinius ex Cassij Parmensis sententia eandem aquā cruribus podagrico rum affusam dolores leuare scripserunt: Quae omnia nunquid vera sint, certe dubitari iure potest, non modo quia frigidum neruis aduersari pro comperto habēt medici, sed etiam quòd Galenus in lib. de caussis proca tarchticis Alexandrum magnum aestiuo tempore dum se in Cydno flumine lauaret conuulsione, ac tremore, torporeve captum fuisse tradit, quemadmodum posterioribus saeculis Fridericum Oenobarbum Imperatorem eodem flumine lotum interiisse scribunt historici. Nisi igitur dicamus contra Q. Curtij auctoritatem Cydni aquam blādo quodam frigore, vt Pausanias scribit pollere, & vim detergendi insignem sub voce [τραχὺ] a Strabone, & interdum ab Hippocrate designatam obti nere, quorum illo dolores ab humore calido nascentes mitigentur: hac vero humores ipsi neruis elidātur, quo modo podagricis, & neruorum fluore tentatis opem ferat intelligere arduum erit: Quod si interdum experientia comprobatum est frigidum affusum conuulsionē

ſolucre, dum calorem, διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν augendo humoribus diſſipādis aptiorem reddit, nō propter hoc Cydni aquam iuuare credendum, alioquin de quampluribus alijs aquis frigidis idem foret aſſerendū: Neq. etiam immodico eius frigore dolores conſopiri dicendum, propterea quod potius ſic articulis & neruis nocumentum quam auxilium inferretur: ob hoc enim dicebat Hipp. de podagricis loquēs in lib. de vſu humidorū ψυχρὸν πολλὸν καταχεόμενον ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην ναρκοῖ. ideſt frigidum multum affuſum, extenuat & dolorem ſopit. Alexādrum autem ac Fridericum id paſſos fuiſſe puto, quoniam fortaſſe nimis labore, vel aeſtu calefacti aquae frigidae ſeſe immerſerunt: Cautum enim eſt medicorum praeceptis, ne quis dum magnopere calet in frigida lauetur, quoniam tunc corporis meatus valde aperti ingreſſum facilem noxio humoris frigori permittunt; atq. ita nerui calorq. natiuus non parum offenduntur. Aquam autem Cydni non modica detergendi facultate praeditam eſſe Plutarchi teſtimonio cōfirmatur, qui libro, in quo de ſitorum oraculorum cauſſas quaerit, vt demonſtraret poſſe aquas, & ſpiritus terrae inueniri, a quorum archana quadam poteſtate animi humani ad futura praenoſcenda diſponerentur, alia alijs conuenire & non omnia omnibus multis exemplis hac oratione monſtrat, ἄλλα γὰρ ἄλλοις οἰκεῖα καὶ πρόσφορα; καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύαμος; τῆς δὲ κόκκου τὸ νίτρον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἄγειν μεμιγμένον: βύσσῳ δὲ γλαυκῆς κρόκος, καταμίσγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε, περὶ δὲ τοῦ κύδνου, καὶ τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Τάρσῳ μαχαίρας ὦ φίλε Δημήτριε σοῦ λέγοντος ἠκούομεν ὡς ὁ κύδνος ἐκκαθαίρει σίδηρον ἐκεῖνον: οὔτε ὕδωρ ἄλλο μᾶλλον τὴν μαχαίραν, ἢ ἐκεῖνο; καθάπερ ἐν ὀλυμπίᾳ τὴν τέφραν προσπλάττουσι τῷ βωμῷ, καὶ περιπηγνύουσι ἐκ τοῦ ἀλφειοῦ παραχέοντες ὕδωρ; ἑτέρῳ δὲ πειρώμενοι ποταμῷ οὐδενὶ δύνανται συναγαγεῖν, οὐ δὲ κολλῆσαι

τὴν

τὴν τέφραν. ideſt. Alia enim alijs propria & conuenientia quemadmodum purpurae faba, & grani infectorij nitrum videntur tincturam commixta ducere. Byſſo autē Glaucae crocus miſcetur, vt dixit Empedocles. De fluuio Cydno, & de ſacra Apollonis in Tarſo machaera o amice Demetrie te narrantē audiuimus, quod Cydnus ferrum illud depurgat, neq. machaeram vlla alia aqua magis quam illa: quemadmodum in Olympia cinerem arae affingunt, & aquam affundentes Alphaei cinerem circum denſant; alio vero flumine id tentātes, nullo poſſunt coniungere, neq. cinerem conglutinare. Vbi manifeſte declarat Cydni fluuij aquam detergēdi, repurgandive (cum ferrum ex quo machaera Apollinis ſacra in Tarſo conflata erat, ſola depurgaret) vim magnam habuiſſe. At hic admoneor vt paullo ante citatū Plutarchi verba corruptum in graeco Baſilienſi codice locum reſtituam: vbi enim is ſiccitatem calori aſſociatam ſpiritum attenuare, aetheriumq. ac purum efficere dixit, ſtatim ſubiungit, αὐτὴ γὰρ ξηρὰ ψυχὴ καθ' ἡράκλητον; quibus nil ſignificantibus, hunc in modum corrigi debet, αὐγὴ γὰρ ξηρὰ ψυχὴ σοφωτάτη καθ' ἡράκλητον: eā namq. ſententiam protuliſſe Heraclitum in ſimili prope diſputatione ſcriptum reliquit Galenus eo libello, in quo temperatura corporis, animi mores fingi probat, vnde etiam locus Hippocratis emendādus eſt, in 1. lib. de diaeta, vbi in omnibus codicibus latinis, & graecis, tam vulgatis, quā manuſcriptis legitur, ἰσχνασίης δὲ πνεύμονος οὗτος δέεται, καὶ ξηρασίης, cum legi debeat πνεύματος, ſiquidem pulmonem ad prudentiam conferre nulli aſſerunt, ſed ſpiritus, qui quanto ſicciores, & ſubtiliores ſunt, tanto mentem acutiorem faciunt.

Loci Aristotelis, & Herodoti collati. Darij luxatio a medico Graeco curata. Cap. 3.

Mmensae subtilitatis (ut ait Plinius) vir Aristoteles in 11. Politicorum lib. Lacedaemoniorum Reipub. instituta examinans inter cetera illi uitio uertit, quod senatoribus per omnem uitae aetatem de rebus magnis iudicia ferre liceret, cum in senectute id non sine periculo fieri possit: quoniam (ait is) ὥσπερ καὶ σώματος, καὶ τῆς διανοίας γῆρας. Hanc eandem rationem vsurpauit apud Herodotum in Thalia Atossa Cyri filia, & Darij uxor, quae a Demodene medico Graeco ulcere prauo in mãmilla curata, uiroq. suo, vt bellũ Graeciae inferret astuto eius medici ita patriam reuisere sperantis consilio persuadere conata inter multa alia haec uerba protulit νῦν γὰρ ἄν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον ἕως νέος ἦς ἡλικίην, αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται; i. Nunc, autem, quando aetate iuuenis es si opus suscipias, (nam augescente corpore simul & prudentia crescit, senescente uero, consenescit, atque ad omnia opera hebetatur) unde non immerito apud priscos prouerbio decantatum habetur.

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων εὐχαὶ δὲ γερόντων, idest
Opera iuuenum, consilia autem mediorum, preces vero senum.

quem versiculum Boethus poeta in Athenodorum seniorem sic apud Strabonem in 14. mutauit.

Ἔργα νέων βουλαὶ δὲ μέσων, πορδαὶ δὲ γερόντων, idest
Opera iuuenum, consilia autem mediorum, crepitus uero senum.

Athenodorus autem contra ipsum (βρόνται δὲ μερόντων) siue tonitrus senum dici iussit. Sane haec omnia non de animae substantia, quam alioquin immortalem credimus, sed de illius operationibus, quae ab instrumentis magna ex parte dependent intelligi aequius est, etsi me dici

dici,ac praesertim Galenus aliter sensisse inueniatur. Democedis mentio iam impellit me, vt quam is apud Herodotum citato loco in curando Rege Dario operam praestitit, hisce subiungam. Darius enim in venatu magnam ossis tali luxationem passus, vbi a medicis Aegyptiis, qui omnium primi ea in arte putabantur uarie tractatus esset, nec illi in torquendo retorquendove quicquam proficerent, quin potius malum augerent; Democedes Crotoniensis Graecis medicamentis vtens & lenia, post acria admouens Darium, qui septem noctes iam nihil dormierat, & perpertuo doloris cruciatu pene confectus erat, tandem somni compotem fecit, breuiq. deinde tempore incolumem prorsus reddidit, cum iam posthac validum se fore ad incedendum desperasset. In qua re an solis medicamentis, an etiam manibus os tali restituerit bonus medicus, ex Historici sermone non admodum constat: mirum tamen sit, si medicamenta tantum (quemadmodum ex uerbis colligi posse uidetur) adhibuerit in eo præsertim luxationis genere, quod quando uehemens est, ab Hippocrate, & Galeno omnium difficillime sanari traditur. Atqui nec de his, neque de maioribus adhuc antiquorum operibus multum mirari debemus quandoquidem eos in chirurgica, quæ Clinice prius reperta fuit, posterioribus omnibus valde superiores extitisse Homeri atq. aliorum testimoniis faciliter conuincitur.

Hippocratis & Aristotelis loci collati, Galeni de demostrationibus libri qui fuerint, & quae symphonia a Nemesio citata. Cap. 4.

Voniam Hippocratem nostris adnotationibus, & emendationibus illustratum, non ita cito, vt optamus, edere speramus. interim aliqua ex ipsis in

in hũc librũ ſparſim protulimus,vt eruditi, quid in ipſo praeſtaturi ſimus, ab hiſce coniicere valeant. Itaq. Hippocrates in lib. de aer. aq. & loc. Aſianos & Europaeos inter ſe diſtinguens illos ingenio magis,minus vero fortitudine valere ſcribit, cuius euentus duas potiſſimum rationes aſſignat; alteram quod Aſiae regio maximam aeris temperati clementiam obtinuit,nulliſq. propemodum mutationibus ſubiicitur: Europa contrariũ quod vt ingeniorum bonitati, atq. mẽti magnopere confert, ſic animorũ fortitudini, qui a mutationibus magis excitati ualidiores fiunt,nullum adiumentum praebet: alteram quod Aſiani ſemper regum imperijs ſubiecti fuerunt,Europaei vero non modo non ſeruierunt, verum etiam fere ſemper liberi extiterunt. Nam qui bello, & armis non ſibi quicquam, ſed dominis omnia comparare ſciunt,negligentiores euadunt; quemadmodum ceteri ſpe lucri proprij inflammati quidvis animoſe audent. Ariſtoteles ſimiliter lib. 3.polit. cap. 10. & lib. 7. cap.7. Hippocratem ſecutus Aſianos artibus, & mente excellere quidem,at animis nihil a natura ualere, & propterea tyrannis cõtinuo inſeruiſſe ſcribit: ſicut Europaeos ob regionis frigiditatem mente, ac artibus inferiores, animis vero, & fortitudine ſuperiores, ob idq. nullius regis imperiũ paſſos eſſe: inter quos graecos veluti medijs, non minus artibus, & intellectu, quàm armis, & animorum viribus pollere. His vero, atq. multis alijs rationibus demonſtrare conatus eſt Galenus Hippocratem,Platonem,& Ariſtotelem animam noſtram ſi non ipſiſſimam corporis temperaturam,ſaltem eius ſequacem exiſtimaſſe: quam ſententiam multis iiſq́. grauiſſimis argumentis damnauit Nemeſius in 3. Cap. lib.de hominis natura ſub Gregorii etiam Niſſeni nomine ab aliquibus falſo uulgati: Quo in libro cum multa ex Galeni commentarijs de demonſtrationibus inſcriptis ad-

ducat

ducat, quae nil prope mutata in lib. de plac. Hip. & Pla. necnon in libello quod animi mo. seq. cor. temp. ac aliis editis legantur, fit ut facile mihi persuadeam Galenum in libris illis περὶ ἀποδείξεων nequaquam de rebus ad Logicam, siue Dialecticā facultatem tantum spectantibus, quemadmodum inepte arbitrantur nonnulli tractasse, sed praecipue earum rerum plurimas sub oculis ratione, & sensu ponere tentasse, quae apud medicos, & philosophos in controuersiam trahuntur, veluti est de sede ac partibus animae quaestio, de affectuū generatione, & caussis, de uenarū & arteriarum principiis, de testiculorum usu aliaque huiuscemodi plurima quod similiter videtur confirmasse Rabi Moses. 25. V. partic. aphoris. vbi hunc librum probationes appellat. Quo in loco illud quoq. adnotare placet librum Galeni de placitis Hippocratis & Platonis συμφωνίαν esse uocatum ab eodem Nemesio, quasi ipsius tempestate sub hoc titulo ab aliquibus legeretur, cum in illo summorum virorum concordantiae declarentur: Vixit vero Nemesius Gratiani, & Theodosii temporibus quando Maximus philosophus Platonicus. Libanius, Basilius, Gregorius Nissenus, aliiq. plurimi praeclarissimi uiri floruerunt quae tempora ab aetate Galeni paullo plus 150. annis absfuerunt, vt ob hoc non paucam fidem Nemesii scriptis adhibendam censeam.

De putaminibus fabarum, & quid sit σάπριον Athenaeo. Cap. 5.

Vod Theophrastus in 5. de causis plātarum cap. 21. scribit fabarum putamina radicibus, aut germinibus plantarum nouellarum apposita earum vitam penitus tollere, etiam a Clemente Alexandrino Stroni. 3. & ab Apollonio in mirabilib. historiis cita-

citatũ ex quincto de causis naturalibus, (quasi sic liber ille inscriberetur antiquitus) inuenio; qui cum addant domesticas gallinas ijsdem putaminibus iugiter vescentes sterilescere, neq. id a Theophrasto traditũ sit, eiusce modi sententia non exiguã mihi suspicionẽ parit; quẽadmodum item nõ admodum probo Pythagoreos iccirco fabarum esum vetasse, quod comestae mulieres infœcundas reddant; quoniam, ut meminit Galenus, fabae si belle nutriunt, & flatulentae sunt, potius foecunditatem, quam sterilitatem inducere debent: Fabam uero appellatam esse per excellentiam a Clemente Alexãdrino in loco citato ὄσπριον non miror, quando sic in usu fuisse apud ueteres puto, vnde Galenus in 2. de fac. ali. legumina recensens, primã fabam collocauit; versiculum 9. ab Athenaeo citatũ σῦκον μετ' ἰχθεῖς ὄσπριον δὲ μετὰ κρέας de faba interpretari soleo, quam uiridem his quoq. temporibus homines post carnes loco bellariorum esitant, quamve etiam hodie a vulgo Graecorum ὄσπριον passim uocari intelligo.

In Acrothoracis significatione Clementis Alexandrini locus emaculatus; cur lauri folia post cenam adhiberentur: ebrietatis praecautiones Plinij locus emendatus. Cap. 6.

Ristotelem in 3. probl. parti. probl. 2. manifestum est eos ἀκροθώρακας vocasse, qui leuiter inebriati delirant, quive de rebus quidem iudicium ferre tentant, sed in iudicando aberrant; quasi medii sint inter sobrios, & temulentos; quorum illi iudicandi uim firmam, & incorruptam habent; hi uero adeo vino obruti, & sepulti iacent, vt neq. iudicare, neque secũdum animi corporisve facultates operari queant. Erotianus in Onomastico ubi θώρηξιν ab Hippocrate οἰνοποσίαν vocari scribit ἀκροθώρηκας etiam vsq. ad tem

pora

pora ſua,eos appellatos ſubiungit, qui non multum vino repleti ſunt. Plutarchus quoq; in 3. ſympoſ. prob. 8. Ariſtotelis ſententiam examinans idem, quod is omnino ſentire videtur ἀκροθώρακας. ſ. corpus nõ adeo diſſolutum habere,quin,& moueri,& ſecundum ipſum aliquatenus operari valeant; at eorum diſcurſiuam vim minime liberam eſſe; nempe cum iudicium phantaſias, & non rationem ſequatur. Itaq; non video cur Alexandrinus Clemens diuerſa ſentiens in 2. paedagogi ἀκροθώρακα minime rationem, ac memoriam offenſas gerere ſcribit. Nam ſenibus chriſtianis,vt vino vtantur eouſq; indulgens, quoad ἀκροθώρακος terminum non tranſgrediantur; his verbis in 2. cap. vtitur, ἀλλὰ καὶ τούτοις ὅρος ἔστω τοῦ ποτοῦ μέχρις οὗ τὸν λογισμὸν ἄσειστον διατηρήσωσι, καὶ τὴν μνήμην ἐνεργὸν, καὶ τὸ σῶμα ἀσάλευτον οἴνῳ καὶ ἀκράδαντον, ἀκροθώρακα καλοῦσι οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ, ideſt. His autem in potando terminus ſit, quouſq. diſcurſum immotum ſeruent, & memoriam efficacem, & corpus vino inconcuſſum & immobile acrothoracẽ vocant circa haec periti. quo in loco uerum illius uocis uſum omnino ab ipſo ignoratum perſpicitur, niſi contextum corruptum eſſe, & ea verba (ἀκροθώρακα καλοῦσι οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ) ab aliquo ignaro primum in margine adſcripta, deinceps a librario inepte interſerta fuiſſe velimus, quemadmodum plures ſimiles vulgata eius auctoris commentaria habere apud doctos conſtat. Legimus apud Athenaeum in 4. veteres inter bellaria poſt cenam interdum etiam folia lauri adhibuiſſe, quod pluribus rationibus factum puto, ſed potiſſimum duabus hiſce, tum vt ui foliorũ exiccatoria fumi ad caput elati abſumerentur; tum etiam vt odor vini, ac ciborum qui ſolet ſaepenumero à paſtis hominibus grauis emitti,abſconderetur; id quod Martialis in 5. facete, & clare admodum nobis indicauit.

Foetere multo Myrtale solet vino,
Sed fallat vt nos, folia deuorat lauri,
Merumq; cauta fronde non aqua miscet;
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Quoties venire Paule videris contra,
Dicas licebit. Myrtale bibit laurum

Vt quoq; euitarent antiqui ebrietatem interdum lauro hedera anetho, similibusq; alijs eos coronatos inter potandum legimus; alij pumicem tritum, alij amygdalas amaras, alij brassicam praemandebant, quasi non praestaret ebrietatis turpitudinem sobrietate cauere, quam eam succis, alijsve medicamentis occultare. Plinius lib. 14. cap. 2. de Apianis vitibus loquens ita scribit. Vina primo dulcia austeritatem annis accipiunt, & rubra fiunt. Nulla magis vite gaudet; in quibus duo sunt quae non immerito eruditorum animos turbare possunt, vnum, quod vina alba a principio, vetustate nõ rubra, sed vel pallida, vel flaua, vel fulua redduntur, quemadmodũ Galenus docet 5. de tu. val. & 12. meth. Alterum quod postrema illa verba quid significent, obscurũ est. Itaq; restitui debent, vt in manuscripto Pauli Manutij omnium post Ciceronem eloquentissimi codice inuenitur. ita 5. Vina primo dulcia, austeritatem annis accipiunt. Ethruria nulla magis vite gaudet.

Tuberes apud antiquos qui essent. locus Plinij notatus. *Cap.* 7.

QVi fuerint apud maiores nostros tuberes inter malorum genera relati, neminem qui apertè declararit, hactenus mihi videre contigit; iccirco si meam sententiam explicuero, id saltem proficiam, vt alij ad veritatem indagandam, meq; sententiam melio-

rem proferendam excitentur. Ne igitur temere quicquam affirmare videar, notas aliquas tuberum ab auctoribus latinis traditas ante alia indicabo; Tuberes ex Africa regione calida primum allatas, ſcribit Plinius lib. 15. cap. 14. vbi fructus proferre baccis, quam malis ſimiliores ſtatuit: idem quoq; lib. 16. cap. 25. & lib. 17. cap. 16. tuberes poſt amygdalas cum armeniacis, & proecocibus florere, (vt Columella lib. 11. in fine cap. 2.) quaſi cum ijs etiam maturarentur fructus, & melius inſeri pruno ſilueſtri; atq. malo cotoneo, quam granis ſeri memorat. Martialis lib. 13. auctor eſt tuberes in agro Nomentano prouenire ſolitos, quae regio inter Romana ſuburbia pro calida, & aprica habetur. Palladius vero lib. 10. titul. 14. tuberum fructus dulces facit, menſeq; Septembris eos granis ſeri, nec non etiam omnibus malorum generibus prunis, & cotoneis inſeri ſolitum tradit; quas omnes notas ſi ijs arboribus conferamus, quos decem ab hinc annis plus, minusve ex Alexandria in Siciliam primum, mox Neapolim tranſuectos; ob idq. albercocos Alexandrinos nuncupatos eſſe ſcimus, facile iudicabimus tuberes veterum hosmet albercocos extitiſſe. nam ij ſunt arbores nonadmodum procerae magnitudinis, foliaq; armeniacorum fere gerunt, florent ſtatim poſt amygdalas, inſeruntur praecocijs, perſicis, & prunis; ſeminantur granis Septembre, & Octobre, ſed inſitione meliore fiunt; naſcuntur locis calidis, & apricis, gelu corrumpuntur: ſiccam terram ſed arte irroratam amant: fructus nuce pontica paullo maiores rubeos, cuteleui, ac dulces ſuaueſq. ferunt, vt cuiq. intelligere liceat huiuſmodi arbores fructuſq. maxime cum veterum tuberibus conuenire, nec quicquã repugnat, quod Domitiano prius quã iugularetur ſeptẽbris menſe oblati fuerint tuberes, quoniam eos adſeruatos

ea arte esse credendum est, quam Palladius loco praecitato monstrauit, neq; inferendum est, Palladium, quod in libro mensis Octobris tuberes seruandi rationem doceat, eos tunc maturari voluisse: quoniam hac in re auctor ille certam legem non seruat, cum etiam in libro Aprilis zyzipha quae autumno maturātur seruādi modum indicet. Martialis item quamuis tuberes cum malis punicis adnumeret non propterea putādum est eum innuisse, quod eodem tempore maturarentur. Immo hoc distico:

Lecta suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernae tuberes, quid tibi cum Lybicis?

Forte dicere voluit, se ad amicum duo pomorum genera misisse, vnum nuperrime ab arbore lectum, alterum domi quidem, & ipsum natum, sed integrum arte conseruatum. Porrò Plinianum codicem lib. 15. cap. 14. vbi tuberum duo genera habentur, corruptum omnino, ac loco tuberum legendum esse zyziphorum suspicor, quoniam Columella lib. 9. cap. 4. albam, & rutilā zyziphum agnoscit. Galenus zyzipha 2. de alim. fac. appellat, nullus autem duo tuberum genera fuisse scribit. Sericum vero colorem Plinio rutilum, vel rubrum esse, quem alibi Siricum & ipse, & Aetius, & Paullus Aegineta vocarunt, satis Barbarus in Plinianis castigationibus declarauit.

De Menta locus Aristotelis ex Hippocrate illustratus & correctus Plinij alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. Cap. 8.

Entam tempore belli serere olim vetitum fuisse scripsit Aristoteles 20. Prob. sect. caussamq; illā putauit, quod huiusmodi herba corpora humana refrigerando genitale semen corrumpat, sicq; vires, qui-

quibus in bello maxime opus eſt frangantur: quo in loco ſi non καταψύχει, ſed κατατήκει legatur, vt ego legendum cenſeo, quando menta non refrigerat, ſed potius colliquat Hippocratis ſententiam tranſtuliſſe alicui videri poſſit, qui in 2. περὶ διαίτης hunc in modum, de mẽta ſcribit; Μίνθη θερμαίνει, καὶ οὐρέεται, καὶ ἐμέτους ἵστησι, καὶ ἢν πολλάκις ἐσθίῃ τις, τὸν σπόρον αὐτοῦ τήκει, ὥστε ῥέειν· καὶ ἐντείνειν κωλύει, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ποιέει. Mentam. ſ. calefacere, vrinam concitare, vomitus comprimere, ſiq; ea ſaepenumero quis veſcatur, illius ſemen, ab ipſa ita liquari, vt fluat ad haec tentiginem arcere, imbecillumq; corpus facere; ſimili prope ratione Plinius lib. 20. cap. 14. mentam ſemen humanum deprauare, atq; generationi ineptum reddere tradit: quod ſicuti illa immiſta lacti quo minus coeat, concreſcatue, prohibet; ita ſemẽ condenſari ab homine in cibo ſumpta non ſinit, vbi legendum eſſe [cohibendo genituram denſari], & non [genitalia] vt in vulgatis habetur qui vis mediocriter doctus facile conijcere poſſet. Niſi genitale pro genitura Plinium & ibi, & cap. 21. eiuſdem libri vſurpaſſe, conſtaret. Quantum vero, ad ſterilitatem refferat, vel nimia geniturae liquiditas, vel immodica craſſities, præ ceteris elegãtiſſime, dixit Lucretius in 4. hiſce verſibus.

Nam ſteriles nimium craſſo ſunt ſemine partim:
Et liquido praeter iuſtum, tenuique vicisſim.
Tenue, locis, quia non potis eſt, adfigere adhaeſum,
Liquitur, ex templò, & reuocatum cedit ab ortu:
Craſsius hoc porrò, quoniam concretius aequo
Mittitur; aut non tam prolixo prouolat ietu;
Aut penetrare locos aeque nequit; aut penetratum
Aegrè admiſcetur muliebri ſemine ſemen

Ariſtotelis

Aristotelis error de Epilepsia. Hippocratis locus ad id notatus, Seruij error, Aristotelis alter error, de sale, & nitro: breuis adnotatio, de causis res duratas dissoluentibus. Cap. 9.

ARistoteles sect. prob. 31. quaerens cur homines soli vel maxime inter animalia oculis peruertantur iccirco euenire illud respondet, διότι μόνοι ἐν τῷ γῆρει ἐπίληπτοι γίνονται τῶν ζώων, ἡ δὲ ἐπίληψις διαστροφὴν ποιεῖ. quod scilicet soli in animalium genere fiunt epileptici, epilepsia vero oculorum peruersionem inducit. Hanc vero sententiam omnino falsam esse, vt putem, duo faciunt, vnum est quod ipsemet Aristoteles in libris de animalibus nonnulla recenset, quae iisdem morbis, quibus homines, tentari scribit, vt oues, Alterum, quod in libro de sacro morbo, qui vt Hippocratis a Galeno in 1. progno. text. 4. & lib. an sanguis in arter. contineatur, nec non a Caelio Aureliano lib. 1. pass. chron. cap. 4. citatur, scriptum est oues, & maxime capras epileptico morbo non parum obnoxias esse, quod certe de ouibus valde uerisimile uidetur, nempe quae caput in terram fere detinentes halitus prauos ac humiditatem crassam facile in caput trahant, & subinde morbum sacrum incurrant. At caprae, quae alto capite, ut plurimum pascuntur, siccaeq. sunt, ac perpetuo febrire traduntur; quomodo ouibus magis epilepsiae, quae a larga pituita gignitur, exponantur, non admodum intelligo. Nisi dicamus, ut Plutarchus in Rom. prob. capras ceteris animalibus magis comitiali morbo tentari, ob meatuum angustiam, quam arguit uocis tenuitas, atq; etiam eodem morbo facile capi eos, qui caprinis carnibus uescuntur. ob quod sacerdotibus eã carnem uetitam fuisse tradunt. Itaq. sententia Aristotelis

telis ſic moderari debet vt in ſect. 10. probl. prob. 43. ubi ait, quod homo, ἢ μόνον, ἢ μάλιστα διαστρέφεται, ὅτι ἢ μόνον, ἢ μάλιστα ληπτὸν ἐν τῇ νηπιότητι γίνεται. ideſt uel ſolus, uel maxime oculis peruertitur, quoniam, uel ſolus, uel maxime in infantia epilepticus fit; qua ratione in libro de ſomn. & uigil. praeceptum dedit, ut non ſolum pueri, uerumetiam nutrices a uino, & praeſertim. nigro abſtinerent, tamquam id magis, quam album ad caput euaporet. Hic animaduertere placet ſeruium in 3. Georgicorum grauiter pecaſſe, qui ubi Virgilius ait.

Contactos artus ſacer ignis edebat.

Putauit ſacrum ignem eſſe, quem graeci ἱερὰν νόσον uocant, cum ἱερὰ νόσος, nil aliud ſit, quam epilepſia uocata: Ignis uero ſacer apud latinos idem ſit, quod apud Arabas formica, apud Graecos Herpes, apud Scribonium zona, apud Plinium zoſter, & Circinus. De hoc morbo ſacro ſcriptum eſt a Platone 11. de legibus; ſi quis ſeruum, uel phtiſi, uel calculo, uel ſtranguria, uel ſacro morbo, aut aliqua alia uulgaribus, ignota longa & curatu difficile aegritudine laborantem alicui, qui neque medicus, neque gymnaſtua ſit, uendiderit, licere emptori intra ſextum menſem ipum redhibere excepto ſacro morbo, quo laborantem emptor intra annum reſtituere poteſt. Cauſſam uero cur hunc morbum exceperit, puto, quia alii enumerati morbi ſex menſibus dignoſcuntur, & fere incurabiles euadunt; epilepſia uero, ſiue morbus ſacer, uix intra annum uerè diſcerni poteſt; atq. curatu difficilis euadit. Et quoniam Ariſtotelis mentio eſt ſubiungam hiſce quandam illius oſcitantiam quam alioquin perſpicaciſſimus in 4. meteorol. lib. commiſſit, ubi indurata quibus cauſſis diſſoluantur exponens, de ſale, & nitro haec dixit,

νίτροι

νίτρον δὲ καὶ ἅλες λυτὰ ὑγρῷ οὐ παντὶ, ἀλλὰ ψυχρῷ. Atqui ea non ſolo humido frigido, ſed etiam humido calido diſſolui ſenſui manifeſtum eſt; nam,& ſi vinum,& aqua calefacta à quibus clare ſales,& nitrum ſoluuntur, poſſint quodam modo frigida, humida appellari, cum ſint ſub genere aquae,ac illius propriam qualitatem nempe frigiditatem quantumvis mutata nunquã penitus amittant; de oleo tamen calido id affirmare non poſſumus, nempe quod ipſemet Ariſtoteles in eodem libro, non ſub genere humidi aquei,ſed aerei,cui perpetuo iuncta eſt caliditas aperte collocauit,ab illoq. tam ſpontaneo, quam calefacto ſalem liquefieri experientia quotidie comprobatur. Quare meliuserit ſic de duratarum rerum diſſolutione ſtatuere. Quae a frigido ſicco concreſcunt,vel à moderato, vel ab immoderato omnem humiditatem exprimente talia reddũtur;ſimiliter,& quae à calido ſicco concreſcunt,vel à moderato,vel ab immoderato omnem humorem conſumente. Concreta à frigido ſicco moderato, vt glacies, vina, ſerum, & vrina à calido ſicco ſimpliciter,& etiam,calido humido ſoluuntur. Concreta vero ab immoderato,aut ſimpliciter inſolubilia ſunt,vt adamas, & aliae gemmae, aut non niſi à vehementiſſimo calore ſoluuntur, quemadmodũ plurima metalla; & cornua, quae magno calore molleſcũt. Concreta vero à calido ſicco moderato: à calido,humido,& frigido,humido ſoluuntur;vt ſales,manna, & nitra,quae ab aqua calida actu, & à vino poteſtate calido nec non ab oleo calido ſoluuntur. Concreta ab immoderato,vt lateres,fictilia, aut non ſoluuntur, aut ſolum modo ab ijs humoribus, qui maxime penetrant, ſicut ſuccus citri & acetum acerrimum elambicatum, aqua uitae,& ſimilia,quae aliquos lateres,lapidesve ſoluunt; quod forſan ignotum fuit Ariſtoteli, quamuis ex ipſo ratio huius habeatur: nam cũ neget ipſe fictiles liquari,

propte-

proprerea quod aqua eius meatus, per quos ſpiritus exiuit, penetrare nõ poteſt, manifeſtum eſt quod ſi aliquis humor adeo ſubtilis inueniatur, vt eos ingredi queat, etiam ex eius ſententia poterunt liquari: inueniuntur autem facile hiſce temporibus, quibus ars chymica Ariſtotelis tempeſtate ignorata, cuius opera ſubtiliſſimi ac maxime penetrabiles humores efficiuntur, in facilem vſum tracta, quaſiq. perfecta eſt.

Locus Hippocratis, ex Gellio reſtitutus, & alter defenſus. Cap. 10.

AVlus Gellius noc. lib. 3. cap. 16. haec verba ex lib. Hipp. de alimento citat, ἐςὶ δὲ, καὶ οὐκ ἐςὶν ὀκτάμηνος γέννησις, quae cum ibi ita non habeantur puto reſtituenda eſſe, vbi poſt [ἐς ἔκπτωσιν σμ] haec habentur ſolum, οὐκ ἐςὶ, καὶ ἐςὶ, ita vt vniuerſa illa oratio ſic conſtituenda ſit, ἐς ἔκπτωσιν σμ, (ἐςὶ δὲ καὶ οὐκ ἐςὶν ὀκτάμηνος γέννησις) γίνεται δὲ ἐν τούτοισι &c. Quae autem verba ſequuntur etſi etiam a Gellio ibidem diuerſa ponantur, placent tamen magis vt ſunt in vulgatis Hipp. codicibus. Explicatio porro ipſorum verborũ licet obſcura admodum ſit, ac Sabinus diligentiſſimus, vt ſaepe eum vocat Galenus Hippocratis interpres illa clariora facere hac oratione conatus ſit, ἔςι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκζωσιν οὐκ ἔςι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἔςιν οὖν φαντασία μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἔςι. non abſurdum tamen mihi videtur Hippocratem nil aliud docere voluiſſe, quam quod octimeſtris partus, nõ propriè generatus, ſed impropriè tantum dicatur quaſi potius abortus, quam vera generatio ſit, quod enim putarunt aliqui Hippocratem uoluiſſe docere quod alibi non ſuperuiuant nati octauo menſe, aliqui vero ſuperſtites fiant, quemadmodũ ſcribit Ariſtoteles in Aegy-

pto fieri posse: id sane placitis Hippocratis nequaquam consonum est, qui in libro de octimestri partu mõstrat, fieri non posse, vt nati in octauo mēse superuiuant. Criminantur aliqui Hippocratem, quod in iusiurando cauerit, ne quis medicinam exercens mulieri vtero gerenti, abortiuum medicamentum propinaret, cum tamen ipse in lib. de natura pueri scripserit se famulae cuidam grauidae, ne apud alias mulieres infamaretur, consuluisse, vt saltando genituram deijceret; quod factum Hippocratis ego hac ratione tueri soleo, quod foetus nondum animatos corrumpere, vel quo minus vitam adipiscerentur impedire ijs temporibus, quibus nondũ christiana lux apparuerat liceret; at iam animatos, & viuentes minime offendere fas esset, atq. hoc ita fuisse locupletissimus testis est Aristoteles lib. Polit. 7. Cap. 16. Qui tamen 7. de Histo. animal. ne foetus animaretur, docuit post coitum locos oleo cedrino, aut simplici cũ thure cerussave esse vngendos. De Hippocratis, & Gellij loco cum iam sentētiam meã statuissem, eamq. Claudio Puteano communicassem; is retulit Muretũ quoq. eum locum restituisse, iccirco ad ipsum scripsi, vt cuius raram eruditionem, acerrimumq. iudicium semper plurimi feci, eius opinionem explorarem. Tandem Muretus hocce dedit responsum.

M. ANTONIVS MVRETVS. HIERONYMO MERCVRIALI. S. P. D.

Vm tuae litterae, ad Vrbem allatae sunt; Tibur iam omnes, vt nos quotannis facere solere scis, secesseramus, eò illas accepi biduo, aut triduo serius: Tibure autem, neq. Hippocratem habebam, neq. Gellium. expectandum denuo fuit, dum Roma accesserentur.

rentur. Allatis; ecce tibi aliud incommodum: corripit me febricula, nõ illa quidem, vt euentus poſtea docuit, periculoſa: ſed quae tamen animum nonnullo metu ſuſpenſum ab omni ſcribendi cogitatione auocaret. Hæc ideo, ne mireris me ad tuas tardius reſpondere. Locus eſt ex libello, περὶ τροφῆς. οὐκ ἔστι, γίνεται δὲ ἐν τούτοισι, καὶ πλέω, καὶ ἐλάσσω. Huc ego addebam illa ex Gellio: aut potius pro illis, οὐκ ἔστι καὶ ἔστι, ſupponebam illa ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένεσις. Quod ſi tibi quoq. ita videtur, non dubito quin verum ſit; ſin tu ſecus iudicas, nunquam mihi dubium erit, quin tua ſententia verior ſit. Semper enim non in his modo rebus quarum tua propria poſſeſſio eſt, ſed in omni literarum genere, iudicium tuum libentiſſime anteponam meo. Vale, meq; ama, & certo tibi perſuade, te a me mirifice & amari, & coli. Tibure. Kal. Septemb. M D L X X.

Quae ſint paleales vuae, & fabriles apud Caelium Aurelianum. Quae menſae frigidae Plutarcho, & eius locus emendatus. Cap. II.

QVae ſint apud Caelium Aurelianum lib. de acutis paſſionibus vuae paleales, & quae apud eundem vua fabrilis, cuius meminit ſaepius adhuc multi dubitant. Ego vero ita exiſtimo plures fuiſſe modos veterum in ſeruandis vuis. Nam primo ſeruabantur in ollis fictilibus, atq. in doliis incluſae, uinaceis ſtipatae circumſudantibus, ut manifeſte docet Plinius. Seruabantur quoq. appenſae uariis modis, non tantum ad eſcam, uerum etiam ad faciendum paſſum appellatũ, atq. alia potus genera. Ex uua namq. reſupina ſuſpenſa, & in uaſis ſuis ſeruata, ac thecis naturalibus cuſtodita uinum acinaticum Veronenſe adeo celebratum, & Imperatoribus aeſtimatum fieri conſueuiſſe teſtatur

Caſſiodorus 12. Variarum. Ad haec refert Columella inter multos ſeruandarum uuarum modos hunc extitiſſe fere praecipuum quando in labello fictili nouo paleis quam ſicciſſimis cribratis, ut ſine puluere eſſent impleto, uuae condebantur, deinde labellum luto paleato circumlinitum in tabulato ſicciſſimo paleis ſicciſſimis obruebatur. Has uuas paleales Coelium uocaſſe puto nimirum quae humore ſuperuacaneo ſpoliatae aegris impune concedi poſſent: niſi potius eas appellet paleales, quae colore ſunt paleis ſimiles, cum praeſertim addat, recẽtes, eo quod illae ui quadam adſtrictoria magis polleant, quales puto fuiſſe cydonitas a Columella uocatas. Porrò quae fuerit uocata uua fabrilis non admodum difficile eſt diffinire, ſi quidem ea erat, quae in officinis fabrorum ferrariorum ſuſpẽdebatur, ut igne, atq. fumo exiccata diutius poſſet ſana conſeruari. Idq. innuit ijſmet Coelius 4. lib. de diuturnis paſſ. cap. 3. dicens fabrilem uuam eſſe dictam uapore fumi ſiccatam. Vt enim dolia uinorum ad fumum ponebant antiqui, praeſertim Maſſilienſes ac Narbonenſes quo citius ueteſtaſcerent, ac innoxia magis redderentur. Ita uerisimile eſt uuas fumo exiccatas conſeruare potuiſſe, atq. ob id fabriles nuncupaſſe. Quam rem uidetur non obſcure expreſſiſſe Plinius lib. 14. cap. 2. ubi loquens de uuis ut conſeruarentur, ita ſcribit. Alijs gratiam, qui & uinis affert fumus fabrilis, ijſq. gloriam praecipuam in fornacibus Africae Tiberij Caeſaris auctoritas fecit. De huius generis uua Horatius 2. ſer. ſatyr. 4.

Rectius Albanam fumo duraueris uuam.

Cur uero eas in coeliacis, & alijs uentris defluxionibus commendet, ratio eſt, quia fumus, & calor officinarum fabrorum ratione ferri, quod ignitur aſſiduo, non modo exiccat, uerumetiam facultatem quandam adſtrictoriam, & corroboratoriam immittit, quae in huiuſcemo

di

di affectionibus non parum conferunt. Caseum similiter fumo exiccare consueuisse Maiores testatur Martialis hoc disticho.

Non quemcunque focum, nec fumum caseus omnem,
Sed Velabrensem, qui bibit, ipse sapit.

Quod Athenaeus. 4. dipnos: ex Dromea parasito scripsit. Prohoemiũ cenae in Chalcide fuisse illustrius quã totum Atheniensium apparatum, sub nomine prohoemij ostreorum copiam, & varietatem indicans, Veteres in principio cenae ostrea praebere consueuisse mõstrat, quod etiam prae ceteris uidetur testari Plutarchus. 8. Sympos. 9. ubi haec leguntur a nobis in quibusdam ut cunque restituta. *αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι τῷ πρότερον ὀστρέων ἔχειν ὠμὸν λάχανον, ὥσπερ ἔφησεν ὁ Πλάτων ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ στόμα μεταχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσιν.* id est, Mensae frigidae uocatae, quod ante ostrea, olus crudum habent, vt dixit Plato a cauda ad os translatae primum pro vltimo ordine habent. Ex quo coniicere quoq. licet mensas frigidas vocatas, quas nũc acetaria Latini appellant, & antiquitus in vltimo mensae ponebantur, tempore Plutarchi coepisse primo loco in mensas ferri, cui etiam adstipulari videtur Martialis, qui lactucam prius vltimo mẽsae loco positam, sua aetate ante alias dapes esitatam testatur hoc disticho.

Claudere quae cenas lactuca solebat auorum
Dic mihi cur nostras inchoat illa depes?

Vixit autem Martialis iisdem temporibus, quibus Plutarchus cum alter sub Domitiano, alter sub Traiano, qui Domitiano post Neruam successit floruerit vt hac ratione potuerit vterque usum acetariorum eo tempore innouatum nobis significasse. Hactenus quae ego cẽseam: Sed ne eruditos vlla ex parte defraudem, vtque habeant quomodo in variis rebus diiudicãdis ingeniũ, & iudicandi vim exercere queant, subiungam his aliam

eius Plutarchi loci correctionem pulchram quidem, & Hieronymi Mei uiri acutissimi, qui eam excogitauit, eximia doctrina vere dignam, Est vero illa huiusmodi, αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι τῷ πρότερον ὄστρεον ἔχειν ὠμῶν λαχάνων ὡς πρὸ ἐλαφρῶν ὁπλίτην, ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ στόμα μεταχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσι. In qua illud quod me offendit est. Plutarchum ad declarādas nouorum morborum caussas inducere nouū usum ciborum, Atqui ostrea ante alios cibos comedendi vetus fuit consuetudo, sicut & herbas loco cenae vltimo poni solitum antiquis scimus. Vnde si τῷ πρότερον ὀστρέων ἔχειν ὠμὸν λάχανον in Mei emendatione reponatur, Et gratiam maiorem, & auctoris sententiam verius, atque aptius forsan assequebatur tota oratio.

Qui sint apud medicos Ichores. Locus Iulij Pollucis de morbis emendatus. Fauorini erratum, sudor sanguineus. Cap. 12.

Chores frequēter in oris medicorum versari nemo ignorat. At qui sint ij pauci omnino intelligunt, iccirco hac in re sententiam meam declarare audebo non aliunde quàm ex ipsis auctorum probatiorum scriptis acceptam Homerus in 5. Illiados sub his versibus.

ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο
Ἰχὼρ, οἷός περ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι
Οὐ γὰρ, σῖτον, ἔδουσ', οὐ πίνους αἴθοπα οἶνον
Τῆς οὕνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται

Et rursus.. Ἦ ῥα καὶ ἀμφοτέρησιν ἀπ' ἰχὼρ χειρὸς ἐμόργνυ. manifestum est quod voluerit Ichorem esse sanguinem Deorum, qui cum nec pane, nec nigro vino vescantur, vt homines, iccirco sanguinem humanum non gignūt, sed ichorem. Hipp. 2. Epid. circa principium. 4. de ratione

ne victus text.1. 6. Epid. Commento.2.tex.38.Ichores (vt sentit Gal.in iis commentariis) appellauit aquosas, atq. tenues humiditates, a corpore emanantes, quae prout à variis humoribus secernuntur, sic varias qualitates,& appellationes habent, dum alij biliosi Ichores, alij melancholici vocantur. Hippocratis sententiam aemulatus Plato in Timaeo dixit, ichorē sanguinis esse blandum, serum, acidae vero, melācholiae ἄγριον.i.serū. Ceterum Aristoteles vnum solū ichorum genus agnouisse videtur, atq. id nil aliud esse voluisse quàm sanguinem imperfectum, vel in serum conuersum, vt est apud ipsum videre 3. de Hist.animal. Cap. 19. immo in 2. de part.animal.Cap.4. scriptum reliquit ichorem esse partem aqueam sanguinis, vel nondum coctam, vel corruptam. Vnde 4. metheor. Cap. 7. dixit sanguinem ichorosum non coagulari, quod huiusmodi sanguis sit pituita,& aqua, cum neq. coctus, neq. a natura superatus fuerit;& Cap.10.ichorem veluti serum, vinum, lixiuium, & alia aquae naturae esse statuit. 10. etiam probl. prob. 2.quaerens cur homini maxime omnium animaliū sanguis a naribus effluat, id euenire respondet, quoniam cerebro humidissimo est, unde fit ut sanguis capitis humiditati plurimæ cerebri commixtus ueluti ichor euadat,& subinde uenis facile effluat. Est igitur Arist. sentētia ichorem esse aqueum sanguinem, uel partem sanguinis aqueam, incoctam, uel in serum mutatam. Itaq. duplex hoc ichoris genus, uel per solam cruditatem factū, uel per corruptionem,& in serum mutationem. Ex primo per coctionem posse fieri sanguinem aperte scribit Arist.3.de hist.animal.Cap.19.Celsus lib.5.Cap.27.appellauit ichorem speciem saniei tenuem subalbidam ex malo ulcere emanantem. Dioscorides uero Cap.de corno succum foliorum corni uiridium dum uruntur emanantem uacauit ichorem, quem quasi imitatus Aetius

cochlea-

cochlearum muccum, & ipſe ichorem nũcupauit. Iulius Pollux lib.4. Onomaſt. Cap. 25. ubi de morbis totius corporis loquitur ichorem videtur appellaſſe morbum quendam capitis ulceroſum, ſed ſuſpicor ſubeſſe mendum, & ubi legitur, τερηδόνας τῶν φθορὰ, ἀπροφασίςως μάλιςα περὶ κεφαλὴν, σύριγξ, ἄνθραξ, αἷμα, ἰχὼρ, ἕλκος περιτεξυχωμένων, legendum eſſe, τερηδὼν ὀςῶν φθορὰ ἀπροφάσιςος, καὶ μάλιςα περὶ τὸν κεφαλὴν, σύριγξ ἄνθραξ, ἀθέρωμα, ἀχὼρ ἕλκος περιτεξυχωμένων. Galenus porrò, & in locis citatis, & in 6. de tuẽd. ual. ſecutus Hipp. & Platonis ſententiam de qua etiam 8. de plac. Cap. 7. videtur omnino cenſuiſſe ichores, nil aliud eſſe quam tenuiorem atq. aquoſiorem partem vnius cuiuſq. humoris, ſicut enim in lacte adeſt ſerum, quod nil aliud habetur, quam pars ea ſanguinis humidior quae in caſeum, uel in butyrum verti nõ potuit, pariter etiam in ſanguine atq. aliis humoribus tam ſanguini mixtis quàm ſeparatis reperitur, quaedam pars aquoſior, quae in ſubſtantiam humoris verti nõ potuit, exacte ſero proportione reſpondẽs, & ichor vocatur, ac eiuſdem facultatis eſt ſemper, cuius eſt proprius humor, ut Gal. 4. Acut. 1. 6. Epid. cõ. 2. text. 28. & 2. de temp. nec nõ Paullus Lib. 1. Cap. 100. ex Dioclis ſententia clariſſime cẽſuerunt, neq. ſolum eiuſdem qualitatis ſunt, verumetiam prout vna cum ſanguine alter, uel alter humor abũdat magis, ſic etiam illius ichor copioſior extat. Et ne decipiatur quis in ichoribus dignoſcendis ſcitu dignum, vbi aliqui humores a ſanguine ſegregati ſunt facile eſſe dignoſcere illorum ichores, quando craſſiore parte conſpiſſata, facile humidior, & tenuior ſeſe prodit. At vbi ſanguini permixti ſunt, dificilius eſt dignoſcere. Ideo ſanguinem ex uenis extractum cõtemplari oportet, qui poſtquam coagulatus eſt, duas ſubſtantias tenues monſtrat, unam quæ magis eſt in ſumma, quamve materiam potulentam eſſe, & vrinã

profitemur

profitemur;quoniam si seponatur in vase,& vrin ae com paretur,est eiusdem coloris, atq. substantiæ; Alteram quae est vicinior sanguinis substātiae coagulatae, quae ve medij quodam modo coloris est inter vrinam, & sanguinem. Haec igitur secunda est ichor totius illius massae sanguinis coagulatae, in qua prout hic, vel illic humor abundat magis,sic huiuscemodi ichor huius,vel illius humoris naturam atq. facultatem refert. Hoc cum ignoraret Fauorinus ille dixit ichorē esse αἷμα πεπηγὸς, siue, sanguinem coagulatum, errans turpiter cum non sit sanguis coagulatus, sed ea pars humiditatis tenuis, quae a sanguine coagulato separatur;quod si sanguis reperiatur aliquis, qui totus ferè incoctus ac tenuis existat, ita quod nulla eius pars coaguletur ichorosus sanè nuncupabitur,cuiusmodi vocasse Arist. diximus.4.meteorol.Cap.7.qui in nulla alia re circa ichores a medicis mihi discrepare videtur, nisi quia in humoribus aliis ab ipso sanguine similes ichores haberi explicite non monstrauit. Nam etsi medici ichores in sanguinem verti negent, possumus tamē dicere Aristotelem quoque idem censuisse de illis qui fiunt per sanguinis corruptionem, & in serum degenerationem, quāquam postea eos qui fiunt ex sanguine non concocto; nec a natura euicto in sanguinem per concoctionem mutari voluerit, quod fortasse neq. medici ipsi negaturi sunt, quando Gal.6. de tu.val. docere videtur apertissime quomodo ichores frigidi,& pituosi a capite in ventriculum delabentes,tū ope medicamentorum,tum ciborum, tum etiam ipsius caloris natiui opera sint coquendi,atq. in melius commutandi. Ex his ergo omnibus non est arduum intelligere quomodo potuerint aliqui sanguinem sudare. Vt euenisse interdum referunt Arist.3. de hist.animal.cap. 19.3.de partib.animal.cap.5.Theophrastus in lib.de sudoribus ex sentētia Monae medici,& Gal.in lib.de vti-

li respir. Nam haud quaquàm sanguinem verum, sed sanguinis ichorem exiuisse venarum meatibus rationi consentaneum est.

Galeni explicatus locus. Alter Plutarchi mutatus, & ex Celso atq. Galeno explicatus. Historia Sabini vxoris notatu digna.

Cap. 13.

GAlenus 10. de simp. med. Cap. 1. Xenocratē damnans quod stercora aegris voranda daret probrum ait grauius esse κοπροφάγον. id est stercori uorum audire, quàm fellatorem, aut cinaedum; subiungit deinceps καὶ τῶν αἰσχρουργῶν μᾶλλον βδελυττόμεθα τοὺς φοινικίζοντας, τῶν λεσβιαζόντων. Qui vero sint phoenicissantes, & lesbiātes apud ipsum nullibi explicatum habetur. Ego itaq. reperio spurcissimam quādam apud Phoenices libidinis speciem extitisse, qua viri cunnos milierum lingebant, quave interdum impurissimos homines Romanos vsus esse memoriae mandatum est. Nā Seneca lib. 4. de beneficiis Cap. 31. Quid tu ait, cum Mamercum Scaurum consulem faceres, ignorabas ancillarum suarum menstruum ore illum hiante exceptare, & lib. 13. epist. 88. nuper inquit. Natalis tam improbae linguae, quam impurae in cuius ore foeminae purgabantur. Hos cunnilingos frequentissime diffamatos, apud Martialem est reperire, quos fortasse phoenicissare dicebatur, quod labia sanguine rubea saepissime gererent. vnde Martialis lib. 1. Cunnum Carinus lingit, & tamen pallet. De hoc meminit Lucianus, in Apophrade, & Plutarchus in Caesare. Iam vero λεσβιάζειν quid esset ab aliquibus explicatur, quod. s. obscoenum fuerit, turpitudinis genus, quo viri inguina puerorum vel virorum ore, & labiis tractabant, irrumatio alias vocata, & sicuti

phoeni-

phoeniciſſantes labra rubicunda faciebant, ſic leſbiantes alba, ob quod Catullus ad Gellium.

Neſcio quid certe eſt, an uere fama ſuſurrat.
Grandia te medij tenta uorare uiri,
Sic certe eſt clamant Virronis rupta miſelli
Ilia demulſo labra notata ſero.

Heſychius tamen aliter videtur ſenſiſſe, ſed qua auctoritate aut ratione ductus ignoro, ſimile his portentum refert Suetonius de Lucio. P. Vitellij filio, qui alioquin innocens, & induſtrius amore libertinae perinfamis fuit, cuius ſaliuis melle commixtis, nec clam quidem aut raro, ſed quotidie ac palam arterias & fauces pro remedio fouebat. Eſt apud Plutarchum in lib. de praeceptis ſanitatis locus non ſine animaduerſione praetermittendus; vbi monet eos qui aegrotos inuiſunt, vt diligenter ab ipſis, cauſſas aegritudinis inquirant μὴ σοφιστικῶς, μὴ δὲ περιέργως ἐνστάσεις, καὶ παρεμπτώσεις καὶ κοινότητας, λαλοῦντα, καὶ παρεπιδεικνύμενον ἰατρικῶν ὀνομάτων, καὶ γραμμάτων ἐμπειρίαν. quo in loco quid ἐνστάσεις apud medicos ſint cum nondum mihi notum eſſet, ἐνδείξεις legendum putabam, quod eſt vocabulum commune medicorũ, vel potius ἀναστάλσεις, qua voce vſus eſt Herodotus medicus apud Aetium lib. 5. Capit. 129. ad ſignificandã cibi ſubtractionem, & ſi mendoſe apud Aetium legatur ἀναστάσεις. Ceterum Nicaſius Ellebodius, & in medicorum, & in aliorum lectionibus verſatiſſimus, magnoque iudicio praeditus textum integrum eſſe, nec vllo mendo ſcatere perſuaſit, quandoquidem Aſclepiadem, qui Democritum ſecutus morbos ex atomorum in vacuos meatus ingreſſu, obſtruſioneve gigni docuit, huiuſmodi ingreſſum, infixionemve ἔνστασιν veroſimile eſt vocaſſe: quod primo colligitur ex Celſo, qui in prohemio librorum ſuorum tradit Aſclepiadem contendiſſe fieri aegritudines vbi manantia corpuſcula per inuiſibilia fo-

ramina subsistendo iter claudũt: Deinde ex Caelio Aureliano, qui in prohem. lib. de acutis pass. ait Asclepiadem diffinisse phrenitim esse corpusculorum statione, siue obstructionem in cerebri mẽbranis: Galenus vsus est ea voce lib.6.aphor. 31. his verbis ἐφ᾽ ὧν ἐςὶν ἔνςασις αἵματος παχέος ἐν τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν φλεβίοις. Apertissime autem omnium quid proprie esset ἔνςασις declarauit Cassius medicus, quem ideo Asclepiadis sectatorẽ fuisse conuincitur, quia frequentissime eam vocem vsurpauit; is enim probl.76. quaerens cur in dolore capitis tinnitus fiant, ita respondet, ὅτι τὸ ἀκουςικὸν πνεῦμα κραδαίνεται ὑπὸ τῆς ἐνςάσεως τῆς περὶ τὰ μέρη συςάσης; ἔνςασις δέ ἐςιν ὄγκος ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώμασι διὰ σφήνωσιν. Quae porrò essent Methodicorum κοινότητες omnes fere medici norunt, quando clarum est eius factionis medicos ad quasdam ab ipsis uocatas communitates nempe ςεγνὸν, καὶ μανὸν omnes morbos reducere consueuisse. Atqui παρέμπτωσις fuit Erasistrati medici dogma, qui vt locupletissime testatum facit Celsus in prohem. libri sui, & Galenus in Cap.3. eius libri, in quo disputat an sanguis in arteriis contineatur, hoc profitebatur, quod spiritum in seipsis dumtaxat arteriæ continerent, & quod vbi in ipsas a venis pulso spiritu transfunderetur sanguis (quæ vocabatur παρέμπτωσις) inflammationes, & alij morbi suboriebantur. Hisce omnibus adiicere libet, quod refert idem Plutarchus in fine eius libri, qui inscribitur ἐρωτικὸς de Sabini Romani vxore, quae cum utero gereret, atq. dum aliae mulieres secum lauabantur, vteri tumorem celare optaret, eo unguẽto, quo ruffas, & aureas comas reddebant, uniuersum corpus ab utero liniuit. Id uero, ut ait auctor habebat, λίπασμα σαρκοποιὸν: ἢ χαυνωτικὸν σαρκὸς ὥςτε οἷον διάχυσίν τινα, ἢ διόγκωσιν ἐμποιεῖν, ἀφθόνῳ δὴ χρωμένης τούτῳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη, τοῦ σώματος, αἰρόμενον, καὶ ἀναπιμπλάμενον ἀπέκρυπτε

κρυπτικὸν τῆς γαστρὸς ὄγκον. ideſt pinguitudinem carnis effectricem, uel carnis laxatiuam, ita ut ueluti diffuſionem quandam inflationemve ingeneraret; Quo cum large in reliquis corporis partibus uteretur, id tumefactum, & repletum uentris tumorem occultauit. Quod autem eſſet illud medicamentum certi nihil tradi poteſt, quando ſcimus innumera prope modum eiuſmodi extitiſſe apud antiquos medicamenta; poſſumus tamen conijcere ex eorum genere fuiſſe, quae magna caloris vi, aut humores ex alto ad ſummum trahendo, aut ex ipſis diffuſis flatus gignendo cutem, & omnem extimam corporis partem in maiorem molem attollunt, qualia ſunt rubificantia, & ueſicas inducentia, calx ſcilicet, auripigmentum, thapſia, ſulphur: Haec enim aliis rebus commixta, ueteres ad capillos excolendos, & pulchriores efficiendos adhibuiſſe notatum habetur apud Galenum, atq. Oribaſium.

Plutarchi locus reſtitutus de ſignis peſtis ex Heſiodo, & Hippocrate, Strabonis ad idem locus Empedoclis Hiſtoria diuerſo modo à Plutarcho, & Laertio relata. Quid fuerit ἄπνους Empedoclis, & Laertio, & Galeno.

Cap. 14.

PLutarchus in initio lib. de deffectu Oraculorum declarans quomodo paruae res interdum magnarum ſint indicia, medicinam in exemplum profert, quam duobus ſignis aeſtatem peſtiferam ſignificare, nimirum aranearum copia; & ficus foliorum vernorum cum cornicis pede ſimilitudine, ſcribit; quoniã vero Heſiodus in 2. de operibus, & diebus tradit, ficus folia corni cis pedibus ſimilia. veris noui argumenta eſſe, atq. idem quoq. Hipp. 6. Epid. ſect. 7. confirmat. Vnde ſi veritati conſona Plutarchi ſententia eſſet, ſequeretur ſemper debere aeſtatem peſtilentem eſſe, cum

ſemper vere folia ficus ſint talia, ad credendum impellor Plutarchi locum mendoſum eſſe, atq. ita reſtituendum ἰαξικὴν δὲ λοιμῶδες θέρος ἀραχνίων πλήθει προδηλοῦν, καὶ θρίπς ἔαρ νέον, ὅταν κορώνης ποδὶ ἴκελα γένηται. Huc quoq. pertinet quod a Strabone memoriae mandatum eſt lib. Geogr. 3. Hiſpanis haud eſſe peculiarem muſcarum multitudinem, quam ſaepe conſequi peſtis conſueuit, vt Romani interdum, in Cantabria aliquos ſint conſtituere coacti, qui muſcas venarentur, & ſecundum mēſurā capturae mercedem acciperent. Nam μυιῶν potius ſiue muſcarum, quam μυῶν, ſeue murium quemadmodum legunt alij, ibi ſcribendum eſſe vt credam, facit Plutarchi auctoritas, cum muſcae araneis ſint ſimiliores, & ratio, quòd mures gignantur a ſicca putredine, quae aerem non cõtaminat. Accedit Plinij auctoritas, qui lib. 10. cap. 27. ſcribit Elaeos Myagrum Deum muſcarum inuocare conſueuiſſe ipſarum multitudine peſtem afferente. Eſt & apud Laertium in Empedocle, hiſtoria a Timaeo excepta, & à Suda repetita, quod ſcilicet Empedocles Eteſijs aliquando vehementer flantibus adeo, vt fruges corrumperent excoriari aſinos iuſſit, factiſq. vtribus eos collibus, & montium verticibus admoueri ad cohibendos flatus, ceſſantibusq. ventis ab euētu rei κωλυσάνεμαν vocatum eſſe. Haec hiſtoria quoniam parum fide multis digna videtur, ea ſane veriſimiliorem exiſtimo, quā Plutarchus in lib. περὶ πολυπραγμοσιώνης narrat his verbis, ὁ δὲ φυσικὸς. Ἐμπεδοκλῆς ὁρῶν τινὰ διασφάγα βαρεῖν, καὶ νοσώδη κατὰ τῶν πεδίων τὸν νότον ἐμπνέουσαν ἐμφράξας λοιμὸν ἔδοξεν ἐκκλεῖσαι τῆς χώρας. Videlicet Empedoclem cum animaduertiſſet grauem quendam, & peſtiferum auſtrum per montis ſciſſuram in campos, mitti obſtructa ea peſtem a loco auertiſſe. Quid porrò eſſet ἄπνους Empedoclis, quo ille vt Laertius & Sudas narrāt, dicebat hominem ſine pulſu & ſpi-

ratione

ratione triginta dies seruari, a quoquam explicatum nõ inuenio. Galenus sanè lib. 6. de locis affect. cap. 5. meminit Heraclidis Põtici libri, qui ἄπνους inscriptus erat, vbi is, vt videre ẽ, affectiones explanabat, quibus aegri absq. respiratione pulsu, aliove vllo motu reddebãtur. In hoc itaq. libro forsan ab Heraclide monstratum est, quid fuerit, nunquid medicamen, an potius (vt ego existimo) morbus. vteri praefocatio vocatus, vel ipsi similis. Quicquid sit hoc certum puto apud Laertium non [Απνοῦν igitur Heraclitus] sed [Heraclides] nec, [absq. strepitu aut putrefactione] sed absq. spiratione, Ex Suda, & Galeno esse legendum; apud quem eundem Heraclidem, cuius Laertius meminit, significari opinor. Quamquam etiam vbi Sudas habet ἄσιτον, & Laertius ἄσηπτον, legendum ἄσφυκτον, ex Galeno in loco citato certum habeam.

Plinij locus emendatus, Hippocratis locus à Plinio citatus, & explicatus. Cap. 15.

APponam loci Pliniani non inutilem emendationem in quo explicando mirum est Hermolaum Barbarum doctissimum adeo insigniter dormitasse lib. n. 16. cap. 20. sic in omnibus fere codicibus scriptum reperitur. Harum generi non decidũt, oleae, palmae, lauro, myrto, cupresso, pinis, ederae, rhododendro, & quamuis herba dicatur sabina rhododendrum, vt nomine apparet a graecis venit, Alij nerion vocarũt, alij rhododaphnon sempiternum fronde rosae similitudine caulibus fruticosum. Putauit Barbarus rhododẽdrum a Plinio herbam sabinam dici, quod sanè a veritate longe alienum est, quando rhododendrum, & sabina multum differunt, ipseq. Plinius lib. 24. cap. 11. dicit rhododendron tempore suo nomẽ latinum nõ inuenisse, qaum

ſe, quam tamen Apuleius poſt Plinium lauream roſam vocauit. Itaq. ſic Plinianus contextus reſtituendus eſt hederae, rhododendro, & (quamuis herba dicatur) ſabinae. Rhododendrum vt nomine apparet, a Graecis venit. Nam Plinius vult dicere etiam ſabinae non decidere folia & quia de arboribus erat ſibi ſermo, iccirco addit ea verba (quamuis herba dicatur) deinde perſequitur rhododendri tractationem. Hunc vero locum etiam Melchior Guillãdinus herbariae rei, omniſq. eru ditionis vir peritiſſimus, ita ante me reſtituerat. Vt mihi carior, & certior eſſe debeat emendatio, quia in eandem cum uiro acri iudicio praedito ſententiam fortuna quadam inciderim. Ad haec Plinius lib. 38 cap. 5. ſcribit Hippocratem tradidiſſe non prandentium exta celerius ſeneſcere, uerum id remedijs non epulis ceciniſſe, quod multo utiliſſima ſit temperãtia in cibis. Hippocratis ſimilem ſententiam nullibi adhuc inuenire mihi licuit, niſi in 2. acutorum morborum uictus lib. ubi ſcriptum eſt eos, qui prandere conſueuerunt, ſi prandiũ demiſerint imbecillos fieri, ignauos praecordiorũ doloribus torqueri, ac ueluti ſuſpẽſa uiſcera gerere, quod etiam in libro de ueteri medicina fuſius dixit. Quem locum ſi Plinius nobis indicare uoluit, aliter quam fecerit Barbarus eius uerba erunt interpretanda, quod ſcilicet prãdiũ intermiſſum uoluerit Hippocrates ſecundũ Pliniũ ijs nocuiſſe, quia morbis detinebãtur, & curationis gratia temperatè uiuebant; non autem iis, qui ualetudine fruebantur, ac inter epulas quotidie uerſabantur, quibus alioquin utile erat a prandio abſtinere cum lautiſſime ferè ſemper coenarent. Niſi magis placeat (quemadmodum in lib. artis ueteris ſcriptum eſt) dicere. Aliis prandium conducere ob neceſſitatem, quia ſi non prandeant offenduntur, & non his qui aut ob uoluptatẽ, aut ob aliquem alium caſum alterutrũ faciũt.

Loci

Loci Hipp. restituti, & collati Lucretio Arist. locus restitutus, & alter deffensus. cap. 16.

IN principio eius Hippocratis libri, qui περὶ γονῆς inscribitur, haec leguntur verba. ἡ δὲ γονὴ τοῦ ἀνδρὸς ἔρχεται ἀπὸ παντὸς τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ σώματι ἐόντος, idest viri semen ab omni humore corpori inexistente proficiscitur, quae non paucam eruditis multis difficultatem peperere, non satis intelligentibus quomodo a quolibet humido secernatur semen: sed cum ipse legerim in vetustissimo Vaticani codice non ἀπὸ παντὸς ὑγροῦ, sed ἀπὸ παντὸς ὑγιέος, idest, non ab omni humore, sed ab omni sana corporis parte: ita restituendum locum, atq. omnem ambiguitatem tollendam putaui, ratio est, quoniam inferius Hipp. non tantum ab omni humore, verumetiam a solidis, & mollibus partibus, tandemq. ab vniuerso corpore semen emanare scribit. Ad haec Arist. i. de gen. anim. cap. 17. vbi aduersus Hipp. non paruam habet de semine disputationem monstrat eius sententiam fuisse (quod etiam alibi Hipp. sensisse reperitur) semē tantum a partibus integris nō mancis, atq. deprauatis proficisci, argumento, quod claudi (quāquam hoc non semper fieri vult Hipp.) ex claudis nascantur, quoniam a partibus vitiatis semen non ducatur. Hipp. autem opinionem etsi Aristoteles ibi euertere omni studio contendat, eam tamē aliquādo in Prob. secutus videtur, sicuti 14. sect. quando reddens caussam cur venere vtentes resoluuntur atq. debiliores redduntur, idem ait quod Hipp. quoniam scilicet ex vniuerso corpore semen profluit, & paucum ex multo nutrimento sicuti τὸ ἄμυλον ἐκ τοῦ σιτός, vt legit Gaza uel. μυελὸς ἐκ τοῦ στέατος, vt ego posse legi puto, siue (quod in 13. prob. ait) quoniam semen paruum quid existēs magnam vim habet, si quidem ex multo paucum cōflatur,

Theophrastus 5. de caussis. Pli. cap. 7. scribit viti si medulla extrahatur, vuas absq. acinis fieri, atq. eum euentum illis fauere, qui semen ab omni corporis parte duci putant, eandem Hipp. sententiam veluti antiquam habuit Lucretius in 4. hisce carminibus.

Ex homine humanum semen ciet vna hominum vis
Quod simul atq. suis eiectum sedibus exit
Per membra, atq. artus decedit corpore toto
In loca conueniens neruorum certa

In eodem Hipp. de genitura libro haec scripta inueniuntur ἧσσον δὲ πολλῷ ἥδεται ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ μίξει, πλείονα δὲ χρόνον ὁ ἀνὴρ, idest, multo minus in concubitu delectatur foemina, quàm vir, pluri autē tempore vir. Sed postrema in manuscripto antiquo leguntur, πλείονα δὲ χρόνον ἢ ὁ ἀνὴρ, videlicet mulierē minus in coitu uiro delectari, sed diutius ipso perdurare in voluptate, quod verissimum esse ea ratio persuadet, quoniā vir calidior (quicquid senserit Parmenides) muliere existens uelociores motus obtinet, quorum merito ardentius & citius desideria sua terminat; mulier uero ut est frigidior ad cuncta, atq. tardior, sic in uoluptate finienda frigidiuscule se habet, ac perdurat magis: id Mes. Salina prostitutae libidinis foemina satis aperte declarauit, quae & si centies in die uiro sese commiscuerat, potius tamē delassatam, quam satiatam se praedicabat. Ad hoc item allusisse potuit Tiresias ille, qui iudex electus ad decernēdum Iouis ne, an Iunonis maior esset in concubitu voluptas, sententiam tulit, uiros ardentius mulieres pertinacius, amare, atq. concumbere. Sic namq. Arabum opinio est intelligenda, quando maiorē mulieri, quàm viro voluptatem tribuunt: scribit ibidem Hippocrates, ex quacunq. corporis uiri parte plus prodierit in genituram, quàm mulieris; quod partus ille magis patri adsimilabitur: Vndecunq. vero a corpore mulieris plus

venerit, mulieri ſimilior euadet. Quam ſententiam, ſicut & quamplurimas eius libri alias Lucretius, qui primus rerum naturas Romana lingua explanauit, ac plurima ab Epicuro, Democrito, & Hippocrate mutuatus eſt hiſce verſibus explicuit.

Semper enim partus duplici de ſemine conſtat,
Atq. vtri ſimile eſt magis id quodcunq. creatur,
Eius habet plus parte aequa quod cernere poſsis,
Siue virum ſuboles, ſiue eſt muliebris origo.

Porro in lib. de natura pueri, quem eſſe ueluti partem quandam libri de genitura facile ex fine vnius, & alterius principio colligitur, ſcriptum eſt, ἤντι γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα νόσημα ἔχῃ μὴ συγγενὲς ἐν τῇ λοχίῳ καθάρσει, ἀπόλλυται, vbi cum obſcurum ſit quid ſibi uelit, μὴ συγγενὲς clarum euadet ſi quemadmodum in manuſcripto antiquo legitur, in hunc modum reſtituatur, μὴ συγγενὲς ἐὸν τῇ λοχίῳ καθάρσει, qui enim morbi a familiaribus puerperio perturbationibus ualde diuerſi contingunt lethales fere ſunt, quod neceſſarium ſit aliquam magnã adeſſe cauſſam, quae morbũ inducat, nec a naturalibus purgationibus uincatur, quaeve & purgationum moleſtiis, & partus laboribus adiecta malorum prauam ſocietatẽ gignat. Addam hanc coronidem, illud eueniſſe libro de natura pueri, quod multis aliis Hippocratis commẽtarijs cõtigit, qui trãſmutati, imminuti, atq. aucti ſunt, uel prioribus illis ſeculis, quando circa libros homines negligentiores erant, uel quando Hadriano imperante a Capitone, & Dioſcoride in unum collecti ſunt. Nam praedicto libro apud me compertum eſt totam eam partem importune interſertã fuiſſe, ubi longo ſermone de cauſſis diſſeritur, quibus terra, & aquae nonnullae hieme calent, aeſtate frigent; quandoquidem neq. praeſenti materiae quicquam fere conuenit, nec ullo modo ei diſputationi aptari poteſt, quam de augumento planta

rum tā in supernis, quàm in infernis partibus instituit. Itaq. uidebunt eruditi an tota ea tractatio sit ex eo loco tollenda, atq. in librum de aer aq. transferenda in eā scilicet partem, quae olim lib. de uulneribus capitis male interiecta conspiciebatur, Athenaeus 7. Dipnos refert Aristotelem in lib. περὶ ζωϊκῶν scripsisse piscem asellum solum inter animalia cor in uentriculo habere: quā rem ex anatome falsam esse probare conati sunt Rondeletius, & Saluianus. Ego autem cum intelligam hoc fieri non posse, ut cor ibi sit, ubi cibi coquuntur, Philosophum adeo stupidum fuisse, vt hoc uerum putaret, nunquam crediderim; iccirco si id unquam scripsit Aristoteles, nil aliud significare uoluit, quam immensam eius animalis uoracitatē, magnamq. stomachi respectu cordis amplitudinem; sicuti namq. eos qui uentrem fere non habent prominētem dicimus in dorso illum gerere: similiter piscem qui magnum stomachum haberet, cor pusillum, dixit Aristoteles cor in uentre habere. Clemens Alex. 2. Paedagogi cap. 1. uoraces inquit, & eos qui mentem in uentre infodiunt assimilari asino pisci, quem Aristoteles dicit, solum ex alijs animalibus cor in uentre habere.

Quoties ueteres in die manducarent. Cap. 17.

INter doctos diu fuit n ō parua quaestio semel ne in die tātum, an saepius veteres manducarent. M. Antonius Muretus uir elegātissimus, & doctissimus in hoc laborauit, ut etiam quater in die manducasse interdum probaret; in quo certe non fefellit. Attamen ego hanc rem sic statuendam existimo. Graecos, & praesertim Hippocratis tempore nullam hiusce consuetudinis legem firmam habuisse; sed multos ter, plures semel, plurimos bis cibum sumere consueuisse; ut Carda-

Cardanus omnino deridendus videatur. Qui quod tẽpore Hippocratis ter,& plus ederent;totidem etiam cacasse in com.in secund.prognos.scripsit.Id autem clarissima Hippocratis auctoritate confirmatur, qui in 2. de rat.vict.in acut.morb. ubi sanorum hominum consuetudines multis verbis exponit, sic loqtur ἐπεὶ καὶ τοῖσι δὶς σιτεομένοισι τῆς ἡμέρης καὶ τοῖσι μονοσιτέουσιν αἱ ἐξαπιναῖοι μεταβολαὶ βλάβας, καὶ ἀρρωστίην παρέχουσιν καὶ τοὺς μέν γε μὴ μεμαθηκότας ἀριστᾶν εἰ ἀριστήσουσιν, εὐθέως ἀρρώστους ποιέει καὶ βαρέας ὅλον τὸ σῶμα καὶ ἀσθενεῖς. καὶ ὀκνηρούς. ἢν δὲ καὶ ἐπιδειπνήσωσιν, ὀξυρεγμιώδεας. i. Quippe siue bis, siue semel duntaxat in die,quis cibum accipere solitus est,si subito consuetudinem mutauerit,noxam,imbecillitatemq. subibit. Etenim prandium assumens, qui id non consueuit, protinus imbecillus,grauis, aegrotus, segnisq. redditur.Et paullo post sic scribit, καίτοιγε πολλοί εἰσὶν οἳ εὐφόρως φέρουσιν τρὶς σιτεόμενοι τῆς ἡμέρης ἐς πλῆθος,οἳ ἂν οὕτως,ἐθισθῶσιν. idest. Quamquam sunt nonnulli quibus nihil molestiae affert, ter in die cibo repleri,praesertim si ita educari consueuerint. Ex quibus,& alijs multis eo in loco scriptis facile colligitur, mores hominum graecorum in comedendo diuersos fuisse. Quod uero Plato miratus sit Siculos atq. Italos bis in die impleri cibis,ita plane intelligendũ est quod rari essent, qui usq. ad satietatem quotidie bis cibum caperent,cum Hippocrates ibidem scribit. ἔτι δ᾽ ἂν μᾶλλον,πονήσειεν ὁ τοιοῦτος, εἰ τρὶς σιτέοιτο τῆς ἡμέρης ἐς κόρον. ἔτι δὲ μᾶλλον,εἰ πλεονάκις. idest, Maiori tamen molestia afficietur is: qui ter eadẽ die ad satietatem vsq. cibum ingesserit, ac multo magis si crebrius etiamnũ assumpserit; Vbi satietatem ciborũ frequentatam in die eadem maxime obesse docens, monet quoq. non fuisse hanc eorum hominum consuetudinem; quod similiter innuit Aristoteles in probl. vbi medicos concubituris praecipere solitos, vt parce vespe-

re

re manducarent, scribit: Sed clarius hoc testatum fecit Plutarchus, qui 8. sympos. 6. tradit olim infames fuisse, qui ante coenam quicquam edebant, quemadmodum etiam Hippocrates in lib. de aer, aq. & loc. pransores infamia notatos ait. Immo ibidem a Plutarcho notatũ est ἀκράτισμα, & ἄριςον, siue ientaculum, & prandiũ idẽ ueteribus significasse, atq. alterum dictum esse ἀπὸ τοῦ ἀκράτου. i. a mero, quod solũ cũ pane ueteres mane sumebãt; uel ἀπὸ τῆς ἀκρασίας. i. ab incõtinẽtia qua notabãtur id faciẽtes; alterum uero quasi ῥᾷςον. idest facilimum, quod faciliter pararetur, vt ex his omnibus colligatur quam rarissimos fuisse Graecorum, qui pluries in die cibis implerentur, quãquã multi etiam ter esitarẽt. Ceterum Romanos ita assueuisse puto, vt scilicet maior hominum pars semel saturarentur, atq. id vespere, mane vero aut modicum quid, aut nil omnino sumerent; rarissimi ter esitarent. Quod certe Horatij, Martialis, & aliorum, qui Romanos mores posteris tradiderunt, probare possem scriptis; sed vnum Galeni testimonium mihi sat erit. Qui in lib. de tuend. val. 5. senes nutriendi rationem exponens, satius esse ducit illos ter cibum sumere atque illud factitasse Antiochum medicum, ac Telephum grammaticum monstrat, quasi hoc praeter communem aliorum viuendi morem esset. In 6. quinetiam cuiusdem tractationis lib. eorum victus rationẽ docẽs, qui negociis districti sunt, cõsiderari mandat melius ne sit in die semel, an bis comedere; atq. hoc ex consuetudine diffiniri debere, quasi certo sciret homines Romae (nam in lib. illo ad Romanos, vt plurimum sermonem habere certum est) modo bis, modo semel comedere, rarissime vero ter, vt etiam ex Cornelio Celso in principio librorum suorũ de medicina intelligere possumus, nec non ex Plutarcho, qui in loco nuperrime citato, scriptum reliquit priscos Romanos moderate prandere seorsim

orsim,cum amicis vero coenare cõsueuisse. Ideoq. coenam quasi κοινὴν, id est communem ab ipsis us appellatã esse. Quod vero de ientaculo, & comessatione, à Latinis auctoribus memoriae mandatum est. sic accipio pueros ferè solos ipso vsos perinde ac hodie, vbiq. fere gentium; hoc vsurpatum est, vt pueri summo mane semper aliquid cibi capiant, ea propter in Curculione Plautus facit Phedromum adolescentulum Veneri ientaculum vouerẽ; similiter, & in Truculẽto Phronesium meretrix sic ait. *non nouisti obsecro.*

Qui illic apud me erat huius pater pueri, ille est, usque ad ientaculum.

Iußit ali.

Idem significauit Martialis lib. 14. hoc disticho.

Surgite iam pueri uendit ientacula pistos.
Cristatae quae sonant undique lucis aues.

Praeter pueros, senes tantum valetudinis gratia vtebãtur ientaculo, nullos alios vnquàm vsos puto; quod si aliqui erant, qui vterẽtur protinus, tamquã incontinentes notabantur: ita quoq. de merenda apud Afranium, & alios, quae erat, vt Nonius docet, cibus post meridiem sumptus, censeo dicendum sicuti & illos non parua infamia affectos existimo, qui comessationes seu cibos post coenam sumebant, atq. comessatores nomine indecoro vocabantur; vt non mirum sit, Clementem Alexandrinum in 2. Pedagogi vehementer in pueris quoq. prandiola, coenas, epulas, atq. merẽdas, quae omnia ἀγάπας id est, charitates aliqui appellabant damnasse; Quemadmodum pariter mirum alicui videri nõ debet, si Aulus Vitellius Imperator luxuriosissimus, & incontinentissimus, epulas suas saepe trifariam, interdum quadrifariã dispereiebat in ientaculum, prandium, coenam, vt comessationem, quibus omnibus, sicut ait Suetonius, vomitandi consuetudine sufficere poterat.

De

De Prissana, & aqua hordei Arabum. Cap. 18.

EX hordeo Achilleio ab Hippocrate.3. de morbis & Aristophane vocato hoc est magno , & optimo, ut in linguis exponit Galenus, atque etiam Theophrastus.3. de communis plant. cap.17. 8. de hist. cap.4.apud veteres Graecos,& Latinos primo factos inuenio panes(quamquã Athenaeus hunc panem deterrimum omnium hordeaceorum facit)Graecis olim in maximo precio habitos, Romanis uero, vt Plinius lib.18. refert damnatos,ob id seruis,& gladiatoribus alẽdis destinatos; Hos panes μάζαν apud Veteres , & praesertim Hippocratem fuisse puto , & si Erotianus Mazam apud Hippocratem factam putet ex omni farina cum oximelle,aut posca,aut mulsa,aut aqua. Far quoq. efficiebatur atq. id erat hordeum incisum, quod etiam in vsu habebatur,praesertim alendis cohortalibus auibus , vt habemus apud Columellam lib.8.Cap.4.5.11.atq. Palladiũ lib.1.cap.28.Fiebat,& farina, quae aquae cocta puls appellabatur , & interdum lacte miscebatur. quemadmodum meminit Galenus lib.de attenuante vict.cap.6.De hac scribit Plinius eam Graecis ignotam fuisse,efficiebatur quoque polenta ἄλφιτος a Graecis nuncupata,quam Plinius auctor est Romanis olim ignotam , apud Graecos vero celebratam extitisse, nẽpe qua ipsi milites suos alerent in hoc a Romanis damnati. Constabat haec uariis modis , sed laudatissima ex recenti hordeo modice frixo, deinde molis fracto , & post aqua perfuso , ac cocto.Fiebat praeterea ptissana, quãquã ptissanam etiam ex oryza & tritico fieri consueuisse memorant Horatius.2.ser.Galenus 1.de alim.facul.& Plinius lib.18.Fiebat ultimo aqua,de qua apud Arabas Auicennã Auerroem,& alios celebris est mentio,quamquã sub nomine aquae hordei ptissanam quoq. complectantur Arabes

apud

apud graecos vero,& latinos, nunquam fere habeatur mentio aquae hordei nisi sub nomine cremoris ptissanae. Igitur alijs omissis de ptissana, & aqua ordei verba faciam, quoniam de his medici in primis agunt. Ptissanam inuenio apud graecos atq. latinos scriptores fuisse nomen rebus multis commune. Nam primo omnia frumētacea deglubata, ac pistillis decorticata ptissanae appellatione, vocata inuenio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, quod est pinsere, vel decorticare; sic enim legimus apud Galenū 1. de alim. facult. 6. & 9. ptissanam ex chondro, quae erat species Zeae, δίκοκκος nec non triticeam, de qua etiā habetur mentio apud Hippocratem, in lib. περὶ παθῶν, qui maior de morbis apud Herotianum inscribitur, & Aristotelem primo probl.38. Plinius autem lib.18.cap. 17. mentionem facit ptissanae oryzae, de qua loquens Horatius 2. ser. dixit vas ptissanarium oryzae. Columella quoq. lib. 2. cap. 7. videtur demonstrasse, quod ex semine quoq. lini, sicut ex hordeo fieret ptissana. Dicebatur secundo ptissana, de omnibus his non solum crudis, & deglubatis, sed etiam coctis aqua veluti monstrat Plinius loco citato, & Galenus 8. meth. & 7. cap. 6. vbi docet parandum esse chondrum coctum instar ptissanae. Tertio dicebatur proprie de hordeo, vel decorticato solum, atq. deglubato, sicut monstrare videtur Pollux, de quo Martialem locutum puto, quando 12. lib. scripsit in Panicum.

Frumentum, milium, ptissanam, fabamq. solebas vendere.

Et de quo loquitur Constantinus lib. 17. vbi pro curatione doloris capitis boum laudat ptissanam crudam, vel etiam de hordeo decocto. Ptissana vero ex hordeo decocto apud Galenum lib. de ptissana ita efficiebatur: hordeum mundatum, decorticatum, integrum non cōtusum, vt monet Galenus loco citato, & Auerroes 5. col lect. 31. in aquae purissimae ponebatur 10. partibus,

apud Constantinum lib. 3. Geopon. atq. Paullum Aeginetam lib. 1. cap. 78. quindecim, atq. sic ad ignem maxime ebulliebatur quousq. hordeum intumesceret, deinde ad lentum ignem coquebatur, quousq. totum hordeum colliquesceret, atq. aqua illa succulēta euaderet. Sicq. ptissana simpliciter, ptissana hordei, ptissana tota, ptissana non colata apud veteres appellabatur; quemadmodum scribit Gal. 1. de acut. 26. 28. 1. de alim. 9. vbi etiam dicit coquos saepe consueuisse ptissanā haud tantum coquere, quantum erat necesse. Quod si haec ptissana percolabatur sacculo, vel stamine, ita vt pars succulenta remaneret, terrestrior uero, & lignosior abijceretur iam non amplius sic uocabatur, sed ptissana colata, vel πτισάνης χυλὸς, idest succus ptissanae nuncupabatur, ita quod apud Galenum duplex tantum erat ptissana hordeacea, non colata, siue tota: & colata, vel succus hordei (hordeatam uocant Itali) & haec ē illa aqua hordei, in quam dicit Auicennas ingredi de corpore hordei. Est tamen sciendum, ut habemus a Galeno in lib. de ptissana, & ab Auicenna fen. 1. quarti. Veteres quando in ptissana requirebant uim abstersoriam consueuisse eam parare ex hordeo non decorticato, quod docet Gal. lib. de ptisana, & 1. de alim. facult. cap. 9. Atq. de huiusmodi ptisana loquitur Plinius lib. 22. cap. 25. ubi dicit. Ptissanae, quae ex hordeo fit, laudes uno volumine condidit Hipp. quae nunc omnes in Alicam transeunt, contra quanto innocentior est halica. Hipp. tantum sorbitionis gratia laudauit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & assuetis hic cibus in febre bis die posset dari, tātum remotus ab istis (diatritarios a Galeno damnatos, qualis fuit Thessalus intelligit) qui medicinam fame exercent. De hac eadem loquitur Galenus, quando

Hipp.

Hipp. commendationem ptiſsanae, quam habet 1. de acut. 28. & per totum librum exponit. Condiebatur autem ptiſſana varijs modis, modo aceto, pipere, melle, ſapa, cimino, amy. modo alijs; peſſimus omnium iudicabatur ille; quando parum coquebatur, & ſapa, vel melle, & cimino miſcebatur, potius ait Gal. 1. de fac. alim. cap. 9. cyceon appellandus, (erat enim cyceon, vt notat Erotianus, potio farinae commixta, vel, vt Gal. docet 6. Epid. com. 6. tex. 5. Homerum ac Hippocratem vſurpaſse, mixtio cibi & potus: nec non polentae, & vini) quàm ptiſsana; de qua locutum puto Heſychium, quando ptiſsanam dixit eſse Cyceonem, & etiam Apicium Opſodaedalum in 4. vbi condituram ptiſsanae recenſet. Nos certe melius eam lacte ſeminum melonum, vel amygd. dulcium, & ſaccaro condimus. Praeter hāc ptiſsanā apud latinos, & arabas fiebat aqua, ex hordeo tam decorticato, quàm nō decorticato, & eſt illa in quā dicit Auicennas nil de corpore hordei ingredi. Accipiebatur pars una hordei electi, & emundati, aquae partes 20. ac bulliantur quouſq. pars quinta remaneret, deinde colabatur atq. exprimebatur; abiecto hordeo ſola aqua expreſsa reſeruabatur pro vſu. Hanc Celſus cremorem ptiſsanae dixit libro 3. capit. 7. & alio in loco, vbi inuicem vini cremorem ptiſsanae dat. Vnde patet omnes Galeni interpretes hallucinatos, ubi χυλὸν πτισσάνης transferunt cremorem ptiſſanae cum transferre deberent ſuccum, quoniam cremor ptiſſanae apud latinos eſt aqua hordei expreſſa. non ſuccus ipſius ſubſtantiae hordei, ut apud Galenum. Nec me latet apud Arabas extitiſſe diuerſas menſuras in facienda aqua hac, quando Auicennas, Meſues, & Auerroes praedictam moſtrarunt. Auenzoar uero, & Halliabas aliam. Sed hoc euenit pro ut magis, uel minus nutrientem, ac refrigerantem eam reddere ſtudebant. Itaque ſi quando

do placebit parare hanc aquam pro aegrotis, eamq. magis nutrire optabitur, curandum erit, ut multa portio hordei apponatur, ueluti octaua, aut decima, ac multum bulliat; sin magis curae erit refrigeratio; paucior erit hordei portio, ut uicesima, atq. non tamdiu bullietur. Ceterum quam ex farina hordei aqua coctam fieri consueuisse monet Auicenna, non uideo in usu fuisse apud Graecos, puto tamen ipsam Latinos habuisse, atq. hanc fuisse eam, quae Romae publice uendebatur, sub nomine polentae, de qua etiam mentio est apud Gal. 1. de ali. facul. 9. & lib. de atten. uict. 6. quãquam etiã fieri potest, ut ptissana appellaretur, quam ex pluribus rebus, ut tritico Oryza parari consueuisse iam diximus.

FINIS.

ALEXANDRI TRALLIANI DE LVMBRICIS EPISTOLA.

Nunc primum Graece, & Latine edita.

VENETIIS,
Apud Paulum & Antonium Meietos Fratres.
M D LXX.

CLARISSIMIS VIRIS

PETRO IVSTINIANO,

IACOBO FOSCARENO DOCTORI: ET IACOBO SVRIANO:

Hieronymus Mercurialis. S. D.

X quo inter tot praeclarissimos huiusce gymnasij professores, ut ego quoq. cooptarer a uobis, dignus habitus sũ, id semper cogitaui, ut animi mei gratitudinem aliquando apud uos testatam facerem: sed hactenus nihil mihi contigit cuius perspectae conditiones planè vota mea explere visae sint. Ne tamen quod occasionis inopia factum est, ingratitudine potius factum putetis, aliquod veluti prohemium futurarum mearum erga vos actionum tradere statui, non quòd vestris in me maximis beneficijs hoc testimonio vlla ex parte responsurum me confidam, sed ut ex huiuscemodi exiguis rebus quam voluntatem geram, & id aliquando præstaturus sim, intelligatis. Etenim cum libros quatuor variarum in medicina lectionum a me olim Romae collectos edere a multis. qui gymnasticam meam anno elapso editam, magnoq. eruditorum applausu receptam scientes idem his euenturum sperant, coactus essem; forentque ex auditoribus meis plurimi. qui obnixe peterent, vt illis quam manuscriptam haberem Alexandri illius Tralliani summi medici de Lumbricis epistolam Graecam, simul atque Latinam nec non aliqua ex plurimis quae feci de rebus medicis responsis coniungerem, non potui omni ex parte deesse ijs, qui a me iure quodam omnia exigere videntur. itaque responsis in aliud tempus dimissis, epistolam sub vestris nominibus publican-

I 2 dam

dam curaui, persuasum habens hac nuncupatione non parum auctoritatis illi accessurum esse. Quod namque sit Alexandri epistola primo indicat codicis Vaticani a quo illam accepi, vetustas, deinde scribendi modus, atque orationis character, postremo Arabum scriptorum fides, qui cum quaedam, quae solum in hac epistola reperiuntur, eo pacto citent, quo res Traliani consueuerunt; sanè videntur ipsam veluti illius genuinam agnouisse. Vestrum igitur erit hanc qualemcunque alacriter suscipere, maioraque (si Deus dabit) certo in dies a me expectare. Valete Patauij Kal. Nouembris. M D LXX.

ἘΠΙΣΤΟΛῊ ἈΛΕΞΆΝΔΡΟΥ ΤΡΑΛΛΙΑΝΟΥ͂,

Περὶ ἑλμίνθων.

Ἔγραφάς μοι φίλτατε Θεόδωρε περὶ τοῦ σοῦ παιδὸς ἀπολέσθαι κινδυνεύοντος, ὅπως ἄν τι τῶν ἑλμίνθων ἀναιρεῖν δυναμένων ἡμῖν ἀποστεῖλαι φάρμακον γενοίμεθα βοηθεῖν αὐτῷ. ἐχρῆν δὲ ὑμᾶς μὴ μόνον τοῦτο γράψαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἄῤῥωστον ὑποπτεύεσθαι, εἰ πάρεστι πυρετὸς, ἢ ἔμετος ἢ τῆς γαστρὸς φθορὰ, καὶ πῶς ἔχει τὰ τῆς ὀρέξεως, ἢ δίψης. αὐτῶν τε τῶν ὀφθέντων τὸ εἶδος τῶν ἑλμίνθων, καὶ ἁπλῶς ἅπαντα διελθεῖν, ὅσα τε τὴν νῦν διάθεσιν συνεδρεύει, καὶ ὅσα προηγήσατο. οὕτω γὰρ αὐτός τε εὐχερέστερον τὰ παρ᾽ ἡμῶν ἔδοξεν, ἐγώ τε οὐκ ἂν ἐδεήθην πλείονα συνάψαι. νῦν δὲ τὸ ἀπροσδιόριστον τῶν ὑπὸ σοῦ γεγραμμένων ἀναγκάζει μὴ πρὸς ἓν, ἀλλ᾽ εἰς πολλὰ βλέποντα ποιεῖσθαι μᾶλλον τὴν ἔκθεσιν. πρῶτον τοίνυν ἡμᾶς εἰδέναι δεῖ, ὡς τριττὸν εἰρήκασιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἑλμίνθων εἶδος, ἓν μὲν τὸ μικρὸν πάνυ καὶ λεπτὸν, ὃ καλεῖν εἰώθασιν ἀσκαρίδας, δεύτερον δὲ τούτων, στρογγύλον. καὶ τρίτον ἄλλο τὸ τῶν πλατέων. ἔχουσι δὲ τὴν γένεσιν, αἱ μὲν λεπταὶ, καὶ μικραὶ περὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ παχέος ἐντέρου. αἱ δὲ στρογγύλαι, περὶ τὰ ἄνω μᾶλλον τῶν ἐντέρων, ὥστε, καὶ ἐπαναβαίνειν αὐτὰς ἄχρι τῆς γαστρὸς, ὅθεν καὶ ἐμοῦνται πολλάκις. αἱ δὲ πλατεῖαι εἰς τοσοῦτον ἥκουσι μέγεθος, ὥστε καὶ ὅλῳ συμπαρεκτείνεσθαι τῷ ἐντέρῳ. οἶδα δὲ ἐγγύς που ις ποδῶν ἐκρίθησαν, καὶ αὕτη μὲν αὐτῶν ἐστιν ἡ διαφορά, τίκτονται δὲ ἀπὸ διαφθορᾶς σιτίων, καὶ σήψεως ὠμῶν χυμῶν. διαγνοὺς οὖν πρότερον τίνες εἰσὶ καὶ περὶ ποῖα μᾶλλον μέρη οἱ πλεονάζοντες ἕλμινθες καὶ πολὺ πρότερον αὐτῷ τούτῳ οἱ πλεονάζοντες ἕλμινθες ἔρχου οὕτως ἐπὶ τὴν θεραπείαν αὐτῶν. συμβαίνει γὰρ δάκνεσθαι τῇ ναυτίᾳ τὸν παῖδα, καὶ στροφᾶσθαι: ἐνδέχεται δὲ καὶ διὰ χολώδεις χυμοὺς, καὶ μοχθηροὺς καὶ διαφθορὰν, τὰ αὐτὰ γίνεσθαι, μὴ οὖν ἐξ ὑπονοίας, ἀλλὰ μετὰ σκέψεως ἅμα πάντα εἰ φανῇ ἀκριβῶς, τότε καὶ αὐτὸς ἔρχου ἐπὶ τὴν θεραπείαν θαῤῥῶν.

Σημεῖα

Σημεῖα τοῦ ὑποκεῖσθαι ἕλμινθας.

Διαγνώσῃ δὲ τοὺς ἕλμινθας ἔκ τε τῶν προηγησαμένων ἀγρυπνιῶν τε πολλῶν καὶ ἀπεψιῶν ὧν προηγοῦνται παχύτεραι τὲ καὶ πλείοτεραι τῶν ἐδεσμάτων. ἐδωδαί, καὶ βαλανείων συνέχειαι, καὶ μετὰ τροφήν, γίνονται δὲ αὐτοῖς στρόφοι, καὶ νύξεις, καὶ δήξεις, καὶ συστολαί τινὲς ἀναιδεῖς εἰς ἄρθρα. ἤδη δὲ συνεχομένοι τῷ πάθει καὶ τῶν ἑλμίνθων αὐξανομένων ἐπιπλέον, καὶ οἱ σφυγμοὶ μικροὶ γίνονται, καὶ ἀμυδροί, καὶ τοῖς ἐκλείπουσι, καὶ παλινδρομοῦσιν, οἱ δὲ ἀφῆκτα ψύχηται, καὶ παραφρονοῦσιν: καὶ τρύζουσι τοὺς ὀδόντας. καὶ τῇ γλώσσῃ τὰ χείλη τρίβουσι, καὶ λοιμῶδες, καὶ σηπεδονῶδες, ἀναπνέουσι διὰ τοῦ στόματος, καὶ ἀνορεκτοῦσι καὶ ἣν ἂν προσενέγκωσι, τροφὴν ἐμοῦσι ταύτην εὐθὺς καὶ στρέφονται συνεχῶς καὶ ἀποροῦντες ἀνακλήσεως, ἄλλο τὲ ἐν ἄλλῳ τόπῳ ῥίπτουσιν ἢ μέχρι πολλοῦ, καὶ τελευταῖον ὅταν ἔχωσιν ἐσχάτως ἱδροῦντες ψυχρόν τε, καὶ συγκοπτικόν. Ταῦτα ἐστὶ τῶν ἐχόντων ἕλμινθας σημεῖα, μηκέτι δὲ μηδὲν ἄλλως βοηθεῖν, καὶ προσφέρειν ὀρθῶς, ἢ ὅσα πεπίστευται τοὺς ἕλμινθας ἀναιρεῖν.

Θεραπεία ἑλμίνθων μετὰ πυρετοῦ.

Ὅτι μὲν λεπτύνουσα δίαιτα πᾶσι τοῖς ἔχουσιν ἕλμινθας ἁρμόζει, παντί που δῆλον. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῖς πολλοῖς τῶν λεπτυνόντων ἁπάντων οὐ μία τίς διαφωνία, ἀλλὰ ποικίλη καὶ διάφορος, τὸ μὲν αὐτῶν μετέχον σαφοῦς θερμασίας, καὶ πολλῆς, τὸ δὲ μετρίως καὶ ἀνεπαισθήτως, καὶ σπανιόν ἐστιν εὑρεῖν τοὺς πυρετοὺς οὕτως παροξύνοντας εὔδηλον ὡς εἴγε πυρετὸς ἅμα τε ἕλμινσιν ἐνοχλεῖν φαίνοιτο ὡς οὐδὲ τοῖς σφόδρα καὶ λεπτύνειν δυναμένοις χρῆσθαι καὶ ἀναιρεῖν αὐτοὺς καὶ φθείρειν εἰώθασιν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς μετρίοις ὡς ἐνδέχεται, θερμαίνειν, καὶ λεπτύνειν δυναμένοις. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, τοῦ τε σελίνου τῆς ῥίζης τὸ ἀπόβρεγμα, καὶ τοῦ χαμαιμήλου, καὶ τῶν μιχιλίων καλούμενον, ὧν ἡ ὕλη μᾶλλον, τὸ καλάγχιχρον κέκτηται

μὴ

μὴ λεπτυνόν. εἰσὶ δὲ διάφορα τὰ τοιαῦτα ἢ τὰ πάνυ θερμαίνοντα τοὺς πυρετοὺς αὔξει καὶ καταβάλλει τὴν δύναμιν, διόπερ εἰκότως ὄντων πυρετῶν, ἀνοίκεια εἰσὶ τὰ τοιαῦτα, ὅσα δὴ πάνυ τὸ πικρὸν καὶ δριμὺ κέκτηται.

Περὶ ὑπαγωγῆς γαστρός.

Ὑπαγωγὴ ἐστὶ γαστρὸς ἀπὸ ὑδρελαίου, καὶ ἢ μελίκρατος ὕδαρὰ ἢ χαμαιμήλου μετὰ μέλιτος. ἔξωθεν δὲ τῷ οἰνελαίῳ δεῖ βρέχειν τὸ σπλάγχνον ἀποβραχείσης πρὸς ὀλίγον ἀψίνθιον.

Περὶ τῶν σφόδρα πυρεσσόντων.

Εἰ δὲ σφόδρα ὁ πυρετὸς εἶναί σοι φαίνοιτο πάνυ, καὶ τὸ ῥοδόμελι δίδου, καὶ γὰρ εὐστόμαχον ἐστιν. καὶ ἑλμίνθων ἀναιρετικὸν διὰ τὸ ἐν αὐτῷ ὑπόπικρον. ἔστι δὲ καὶ ἄδιψον, καὶ ληξοπύρετον. τούτου δὲ μὴ παρόντος ὑδρορόσατον δίδου ἢ ὑδροῤῥόδινον: ἔξωθεν δὲ κηρωτὴ ῥοδίνη καλῶς σκευασθεῖσα. δεῖ γὰρ τὸν κηρὸν ἐν ὕδατι πολλάκις ἀποπλύνειν, καὶ οὕτως τὸ ῥόδινον ἐπιβάλλειν κάλλιστον, ἠρέμα τε ἕψειν. ὥστε μὴ καῆναι τὸ ῥόδινον, ἔστω δὲ τὸ ἴσον τοῦ κηροῦ. μετὰ δὲ τὸ μιγῆναι καλῶς ὀλίγον περίμεινον ἕως οὗ ψυχθῇ. ψύξας αὐτὸ κατὰ μικρὸν ὡς ἂν ἑνωθῇ ἐκ τοῦ χαλκοῦ, ἐπίβαλε πάντα ἐν τῇ θυείᾳ καὶ τρίβε συντόνως ἐπιβάλλων ὀλίγον ὑδροῤῥόδινον, ἕως οὗ γένηται μαλακὸν πάνυ, καὶ διϋγρον. ἐὰν οὖν οὕτως σκευασθῇ, καὶ τῷ πυρετῷ μάχεται. εἴπερ τι καὶ ἄλλο παρενοχλεῖ. καὶ τοὺς ἕλμινθας ἐκτινάσσει διὰ τῆς κάτω γαστρός: καὶ νεκρὰν τὴν ὄρεξιν, καὶ ἀσθενοῦσαν ἐπεγείρει. καὶ πρὸς ἄλλα δὲ πάθη διακαῆ ποιεῖ καλῶς οἷον ἐπὶ ἐρυσιπέλατος, καὶ ἀνθράκων, καὶ τὰς ἐν δακτυλίῳ γινομένας φλεγμονὰς, καὶ ἐπὶ ῥεύματος μοῦ δὲ ποδῶν δριμὺ, καὶ χολῶδες ἐστὶ τὸ ἐπιῤῥέον. καὶ κεφαλαλγίαν δὲ χρονίαν, διὰ θερμότητα γινομένην ὠφελεῖ καὶ ἁπλῶς οὕτω πολύχρηστον κηρωτὴν οὐκ ἂν εὕροις. καὶ διὰ τῆς ἀγχούσης

δὲ ἐὰν

δὲ ἐὰν οὕτω σκευασθῇ χρησιμωτάτη ἐστὶν ἐφ᾽ ὧν ἐστι πυρετός, καὶ ῥάκη εἰς ὑδρέλαιον ἄριστα. ποιεῖ δὲ τὸ ἔλαιον εἰ ἐστὶ χαμαιμήλινον. ἐν δὲ τῷ ὕδατι τῷ ἐπιμιγνυμένῳ δεῖ ἐμβάλλειν μελίλωτα, καὶ χαμαίμηλον, καὶ ὀλίγον ἀψίνθιον, καὶ οὕτως ἀποζέννυσθαι. ῥάκει δὲ προσφερέσθω, μὴ πάνυ θερμῷ. εἰ δὲ θεραπεύσεις ὠφελήσει δὲ, ἐκτὸς μέντοι τοῦ ἀψινθίνου. πικρῶν γὰρ οὐ δεῖ θεραπεύειν οὐδενὶ τὴν κάτω γαστέρα, τοὐναντίον γὰρ ἀναδραμοῦνται αἱ ἕλμινθες μᾶλλον ἐν τούτοις ἄνω. διόπερ εἰ μὴ πάνυ κωλύει ὁ πυρετὸς, ἐπιβάλλειν δεῖ μέλι. οὕτω γὰρ ἅμα, καὶ τοὺς ἕλμινθας προτρέπει παρὰ τὰ κάτω, καὶ τὰ τούτους τρέφειν δυνάμενα περίθετα παχέα, καὶ γλίσχρα ὄντα. εἰ δὲ καὶ τούτων, γινομένων ἐπιμένει τὰ τῶν πυρετῶν, καὶ δίψα πολλὴ ὑπάρχει, κέχρησο καὶ τῇ ἄλλῃ διαίτῃ τῇ ψύχειν τὲ, καὶ ὑγραίνειν δυναμένῃ· τὸ γὰρ σφοδρὸν τοῦ πυρετοῦ, χολώδη ἐπιμιξίαν χυμοῦ δείκνυσι ἐν τῷ σώματι. ἐπὶ τούτων οὖν προσφέρειν δεῖ, πτισάνην μετὰ ψυχροῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ τοῦ λεπτύνειν δυναμένου. καὶ μὴ θαυμάσῃς ἔτι πρὸς ψύξιν, ἐχρησάμην; ἀεὶ γὰρ πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἐνίστασθαι. χρὴ σπουδάζειν εὐκρασίαν ἀεὶ περιποιεῖν τῷ σώματι. ταύτης γὰρ παρούσης ὀξὸν, ἐστὶ καὶ τοῖς λεπτύνουσιν ἀβλαβέστερον κεχρῆσθαι λοιπὸν, ὄξους τὲ βραχὺ, καὶ ῥίζης σελίνου ἐν τῇ ἑψήσει αὐτῆς, ἐμβάλλοντας. οὕτω κάλλιστος, καὶ ὠφελιμώτατος ὁ χυλὸς αὐτῆς. εἰ δὲ μηδὲν προσλάβῃ τῶν εἰρημένων, οὐδὲν ἄλλο ἢ τροφὴ τῶν ἑλμίνθων γενήσεται μᾶλλον. ἀλλὰ καὶ τῶν λαχάνων ἐσθιέτω τὰ ἴντιβα. καὶ τὰς θριδακίνας τὰ καλούμενα μαροῦλλα ἑφθὰ εἰς ὀξύκρατον αὐτὰ ὑδαρῶς ἀναβάπτειν. εἰ δὲ ἀκαίρως ἔχει καὶ διψώδης ὁ κάμνων, καὶ τοῦ πέπωνος τὴν ἐντεριώνην δίδου. ἔχει γὰρ καὶ ῥυπτικὸν, ἀλλὰ καὶ συκάμινα. ταῦτα δὲ μετὰ τοῦ τὴν γαστέρα ὑπάγειν, καὶ ἄλλως πως ἑλμίνθων εἰσὶν ἀναιρετικά. δίδου πάντα εἰς κόρον. ἀλλὰ πολλὰς καὶ δι᾽ ἀπορίαν τροφῆς αὐτῶν τῶν ἐντέρων εἰς τοσοῦτον ἥψαντο, ὥστε καὶ διὰ τοῦ δέρματος αὐτοῦ ὀφθῆναι διεξιόντας, νυνὶ δὲ καὶ πρὸς τὸν πυρετὸν καὶ πετραίους ἰχθύας δίδου προσειληφότας ἐν τῇ ἑψήσει ὄξος, ἀλλὰ καὶ περιστεράς. τοσαῦτα, καὶ περὶ τῶν ἐχόντων ἕλμινθας μετὰ πυρετοῦ.

Περὶ

Εἰ δὲ ἀπύρετος ὑπάρχει, μηκέτι τὸ ῥοδόμελι δίδου. μήτε πέπωνα εὐχρῶς. ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα, καὶ ἡ ῥοφὴ πᾶσα, γινέσθω λεπτύνουσα. οἷον ἀπὸ σελίνων τε, καὶ πράσων. ἢ καυκαλίδος. ἢ γιγγιδίου. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ σκορόδων, ἀμυγδαλέων πικρῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. μελάνθιόν τε ἐπὶ κύμινον μετὰ ὄξους συγκείμενον. καὶ μαστίχη ἢ κάππαρις ἁρμόζει τούτοις, καὶ τὸ τοῦ ἀβροτόνου ζέμα, τῆς κόμης τοῦ ἀψινθίου, καὶ τὸ τοῦ ἡδυόσμου καὶ τὸ τῆς δικτάμνου, καὶ τὸ καλούμενον κῦφιν ἱερατικόν. καὶ ἡ θηριακὴ καὶ πρὸς ταῦτα ἁρμόζει. οὐ μόνον τοὺς ὄντας φθείρειν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους οὐ συγχωρεῖ ἀποτεχθῆναι εἴγε προπίνει τις ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ μηνός. καὶ ἔγωγε πολλάκις ἐπέτυχον δεδωκὼς αὐτὴν ἐπὶ τῶν πολλὰς ἐχόντων ἕλμινθας μετὰ ἀνατροπῆς στομάχου. καὶ ὁ Γαγάδος δὲ λίθος, πάνυ ποιεῖ. καλῶς δὲ ποιεῖ, εἴπερ τι, καὶ ἄλλο κακκία διδόμενα ἔσωθεν, καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα. καλῶς δὲ ποιεῖ καὶ ἡ ταυρία χολὴ μετὰ μυελοῦ ἐλαφείου ὥσπερ καὶ μετὰ κεδρίας μιγνύμενα. ὁμοίως δὲ ποιεῖ καὶ τὸ θέρμινον ἔλεον, μετὰ μυελοῦ ἐλαφείου, κατὰ τοῦ ὀμφαλοῦ ἐπιτιθέμενον. καὶ ἡ κηρωτὴ δὲ ἡ γαληνία ὁμοίως ποιεῖ. καὶ ταῦτα μὲν ἀρκούντως, δοκεῖ μοι ἔχειν. καὶ γὰρ εἴρηται, περὶ αὐτῶν εἰκότως ὁποίοις δεῖ βοηθήμασι χρῆσθαι πρὸς τὰς ἐν τῷ σώματι πλεοναζούσας ἕλμινθας, εἰ μετὰ πυρετοῦ ὑπάρχουσι. τινὰ δὲ καὶ ἑτοίμως ὑπομιμνήσκει τῶν κατὰ μέρος: καὶ μηδὲν πολλῶν βιβλίων ἐκθήσομαι σοι πλὴν εἰς ὅσα τοῖς τε ἀρίστοις τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν ἄκρως ὑπ' ἐμοῦ μεμαρτυρημένων ἡ πεῖρα, ἐξεῦρον, καὶ πρῶτόν γε τῶν τὰς πλατείας ἕλμινθας ἀναιρεῖν δυναμένων μνημονεύσομεν. ἐπεὶ δὴ τῶν ἄλλων μᾶλλον αὗται ἐπικίνδυνοι εἰσί.

Περὶ τῶν τὰς πλατείας ἀναιρούντων ἕλμινθας, ἀλεξάνδρου.

Κάρδαμον ἕλμινθας πλατείας ἕλκει καταπινόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ κόστος καὶ τὸ κίκινον ἔλαιον πινόμενον. καὶ κάρυα βασι-

λικὰ πλείωνα βρωθέντα, ἕλμινθας πλατείας ἐκβάλλει καὶ ἀναιρεῖ· ἕλμινθας ἐκβάλλει φλοιὸς ῥοδακινέας, φύλλα μυρσίνης, ῥοιᾶς ἄνθη. καὶ ἑλμινθοβότανον ῥίψας πότιζε: συκαμινέας τῆς ῥίζης ὁ φλοιὸς ἐν ὕδατι ἑψηθεὶς, καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον πινόμενον τὸ μικρὸν μετὰ τοῦ καρποῦ σὺν νίτρῳ, καὶ ὑσσώπῳ. καὶ κάρδαμον, σὺν ὕδατι πινόμενον ἕλμινθας στρογγύλας, καὶ πλατείας ἐκτινάσσει μετὰ γάρου ἢ μέλιτος, < γ΄. ἐκλειχόμενον, καὶ χαμαιλέοντος λευκοῦ ἡ ῥίζα ποθεῖσα ὀξυβάφου πλῆθος σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ μετὰ ὀριγάνου ἀφεψήματος ἕλμινθας ἐκβάλλει. ὑσσώπου, καὶ καρδάμου ἡ ῥίζα τέταρτον < μετὰ μελικράτου ἐκλαμβανόμενον ἕλκει, βέλτιον μέντοι μετὰ σκαμμωνίας ἢ ἐλλεβόρου μέλανος ὀβολῶν β, εἴτις δὲ σκόροδα φάγῃ, καὶ λάβῃ θυλυπτερίου τὴν ῥίζαν ἐκλειῶν τῷ μέλιτι, ἐξάγει ἕλμινθας πλατείας. σὺν οἴνῳ δὲ πινομένη < πλῆθος στρογγύλας ἐκβάλλει: ἢ χυλὸς κενταυρείου μετὰ κυμίνης ἐπιτιθέμενος, ἕλμινθας ἐκβάλλει. μελάνθιον ὕδατι λειωθὲν καὶ ἐπικαταπλασθὲν κατὰ ὀμφαλοῦ, ὁμοίως ποιεῖ. καὶ σικύου, ἀγρίου, ἡ ῥίζα ἑψημένη ὑδρομέλιτι. κἂν τούτῳ, ἐπιβαλλομένου μετὰ τὸ ἑψηθῆναι, λινοσπέρμου μέρη β΄. θερμίνου ἀλεύρου μέρος ἕν. καὶ πάλιν ἑψημένου, καὶ καταπλαττομένου τὰ ἄνω πάντα μέρη τούτων, καὶ πλατείας ἀναιρεῖ, καὶ στρογγύλας. καὶ ἁπλῶς σφόδρα κινδυνευόντων ὑπὸ ἑλμίνθων ἔξωθεν προσφέρεται, καὶ θαυμαστῶς.

Περὶ τῶν στρογγύλας ἀναιρούντων ἕλμινθας.

Ἀναιρεῖ δὲ καὶ ἐκβάλλει ἕλμινθας στρογγύλας, καὶ τὸ σπέρμα τῆς ἡμέρου κράμβης. καὶ μάλιστα τῆς αἰγυπτίας πινόμενον καὶ ἔλαιον κοινὸν πάνυ μετὰ πηγάνου ἑψηθὲν, καὶ ποθὲν θερμὸν κυάθους ϛ΄ καὶ πλῆθος ἑλμίνθων στρογγύλων ἐκβάλλει. καὶ ἀνδράχνης ὁ χυλὸς πινόμενος. καὶ θαλασσία ἀψίνθη ἑψηθεῖσα ἢ καθ᾽ αὑτὴν ἢ μετὰ ὀρίζης καὶ ληφθεῖσα μετὰ μέλιτος ἀσκαρίδας, στρογγύλας ἐκτινάσσει, ὑπεξάγουσα τὴν κοιλίαν, καὶ λίθον γαγάτην ἑψήσας ὕδατι δίδου πίνειν καὶ ὕσσωπον ἑψηθὲν

μετὰ

μετὰ σύκων, καὶ ὕδατος, καὶ πηγάνου ποθὲν, τὰ αὐτὰ ποιεῖ καὶ σὺν μέλιτι, ἐκλειχόμενον. καὶ χυλὸς ἡδυός μου μετὰ ὄξους πινόμενος. καὶ καλαμίνθη πινομένη σὺν ἁλσὶ καὶ μέλιτι ἑφθῆ τε, καὶ ὠμὴ τετριμμένη, λίαν ἕλμινθας στρογγύλας, καὶ ἀσκαρίδας ἐκβάλλει, καὶ θύμος πινόμενος μετὰ μέλιτος, καὶ τὸ κορίου σπέρμα ὀλίγον ποθὲν μετὰ γλυκέος ἕλμινθας ἐκβάλλει, καὶ τὴν διάνοιαν ἐπιπλέον κινεῖ.

Περὶ ἀσκαρίδων.

Κέδρος σκώληκας, καὶ ἀσκαρίδας κλυζομένη φθείρει. οἷον, καὶ ἄλευρον ἑψήσας σὺν μελανθίου κατάπλασσε. κάλλιον δὲ γίνεται εἰς κρίθινον εἰς ζέμα χαμαιμήλου ἑψήσας διακλύζεις. κτείνει δὲ καὶ σκώληκας παντοίους, καὶ ἀσκαρίδας, καὶ τὸ ῥίνισμα τοῦ ἐλέφαντος διδόμενον: παντοίας ἕλμινθας φθείρει καὶ καλαμίνθη, ξηρὰν βάλλων εἰς ξέσ β΄. καὶ ἕψε μέχρι συστάσεως ξίτου. τοῦτο ποιεῖ πρὸς παντοίας ἕλμινθας, καὶ ῥόδινον ἔλαιον μετὰ ἑψήματος χλιαίνων πότιζε, καὶ ἀλόην δίδου καὶ ἴντιβον μετὰ ὄξους. καὶ σκόροδα ἐσθιόμενα ποιεῖ. καὶ τὸ ἀβρότονον ζεννύμενον: ἕως συστάσεως ξίτου, δίδοται πρὸς ἕλμινθας. βέλτιον δὲ καὶ εἰ ὄξος προσπλέξης τῷ ζέματι. ἔστι καὶ ἄλλα μυρία εἰρημένα τοῖς παλαιοῖς: εἰ καλῶς προσέχῃς, καὶ ἀκριβῶς ποιήσεις.

Τέλος, ἀλεξάνδρου.

ALEXANDRI TRALLIANI
EPISTOLA DE LVMBRICIS:
EX ANTIQVISSIMO CODICE VATICANAE BIBLIOTHECAE NVNC PRIMVM LATINA REDDITA.

ER literas a me Theodore amicissime efflagitasti, ut Puero tuo iam a uentris animalibus iugulari periclitanti medicamento aliquo ex iis quæ lumbricos necant missso succurrere uelim. Atqui non hoc solum uos ad me scribere opus erat, sed & aegrotum ipsum conspici, si febre tentetur, si uomitus, aut uentris fluxus adsit; nec non quo pacto fame, sitiue teneatur; Ad haec uermium ipsorum inspectorum formam, ac (ut uniuersim dicam) omnia enarrare conueniebat, quae affectionem praesentē comitantur, quaeq. eandem praecesserunt. Sic enim, & tibi scripta nostra uisa fuissent faciliora, nec plura simul congerere mihi necessum fuisset. Nunc uero cum scriptis tuis nil diffinitum habeatur, non unius tantum, sed multorum consideratione habita sententiam meam exponere cogor. Itaq. vobis primo sciendum est: veteres tria uermium genera tradidisse, unum paruum admodum, atque tenue, quod ascaridas nuncupare consueuerunt; alterum rotundum; tertium teniarum, siue latiorum. Generantur autem tenuia, & parua animalia circa inferiores crassi intestini partes: rotunda potius in intestinis superioribus, ita ut ipsa vsque ad uentriculum ascendant. vnde & saepenumero vomitu reijciuntur; ceterum lati uermes interdum ad tantam magnitudinem accedunt, ut vniuerso intestino coextendan-

coextendantur. Constat quandoque excretos esse, qui sexdecim pedum longitudinem prope aequarunt. Atque haec est ipsorum differentia. Gignuntur porrò ex ciborum corruptione, ac humorum crudorum putrefactione. Cum igitur primo cognoueris qui sint, & circa quas potissimum partes sint vermes qui abundant, tum curationē ipsorum aggredere. Accidit namq. ut puer nausea mordeatur, ac torqueatur, at idem etiam a biliosis, & prauis humoribus, nec non a corruptione efficitur. si igitur tibi non suspicanti, sed diligenter consideranti simul omnia exacte apparuerint, tunc ipse ad curationem confidenter accedito.

Signa animalium in uentre existentium.

LVmbricos cognosces, tum uigiliarum, tum cruditatum praecedentium copia, quas plurimorum, atq. crassiorum eduliorum esus, nec nō assiduae eaeq. post cibum balinea antecedunt. Fiunt vero ipsis tormina, punctiones, morsus, & quaedā ad articulos turpes contractiones; sunt etiam qui hac affectione detenti lumbricisq. plurimū crescentibus, pulsus paruos, obscuros habeant; aliquibus deficientes, rursumq. redeuntes fiūt. Alii frigefiunt, delirant, dentibus fremunt, labiaq. lingua premunt. Ad haec ab ore pestiferū nescio quid, & putridū efflant, in appetentia laborant, & quēcunq. cibum offeras, eum statim vomunt. Continuo vertuntur, & quasi nullum decumbendi commodum situm inuenientes in alium, atq. alium subinde locum seipsos diu iactant. Deniq. cum in extremo sunt, frigidis sudoribus, ac animi defectionibus sollicitātur. Haec sunt eorum quos uentris animalia infestant, indicia; quibus nulla alia ratione auxiliaberis, nec quicquam aliud cum fructu praebebis, nisi ea quae lumbricos necare creduntur, exhibeas.

Lum-

Lumbricorum cum febre curatio.

ATtenuantem viuendi rationem omnibus lumbricos habentibus conuenire vnicuiq. clarũ est.sed quoniam etiã apud vulgares attenuantium quarumlibet non vnum discrimen est; sed variae, ac diuersae differentiae, quando eorum aliud manifesta ac insigni caliditate pollet;aliud moderate,& insensibiliter calefacit; Item raro contingit quin febres exacerbentur; Constat quod ubi febris cũ lumbricis vexat, non rebus magna attenuandi facultate praeditis,etiam si animalia illa interimere,& corrumpere consueuerunt;sed potius cum ijs,quae vtcunq. contingit moderate calefacere,ac attenuare possunt; cuiusmodi sunt aqua in qua radix apii,& chamemelum,& ea,quae vocantur mischilia sint macerata, quorum materia potius viscididatem, quàm attenuandi vim possidet (eiusmodi autem diuersa sunt) quandoquidem, quae multum calefaciunt, ut febres augent, sic virtutem deijciunt; iccirco merito febre existente ea minime congruuut, quemadmodum amara, & acria sunt.

De ventris subductione.

LIquatur venter cum hydrelaeo, vel cum melicrato aquoso,vel cum chamemelo,& melle:extrinsecus vero madefaciendum est uiscus vino, & oleo, in quibus absinthii modicum sit maceratum.

De ijs, qui vehementer febriunt.

SI vehemens febris adesse tibi videatur, tum rosaceum mel praebeto; nam & stomacho accõmodatum est, & ob exiguam quandam sibi inexistentem

ſtentem amaritudinem, lumbricos interimit: Praeter haec ſitim leuat, & febrem ſoluit. Eo vero deficiente hydroroſatũ propinato. Extrinſecus ceratum roſatum optime paratum conueniet. Oportet enim ceram in aqua ſaepius abluere, atque ita optimum roſaceũ iniicere, atque lente coquere, ita ut roſaceum non comburatur, (ſint autem cerae, & roſacei pondera paria) tum poſtquam exacte mixta fuerint, parum deſiſtes, quouſque refrigeretur; cum autem paullatim ipſum refrigeraueris, donec unitum ſit, ex aeneo uaſe omnia in mortarium coniice, ac ualenter tunde. roſacei parum infundens, quouſq. ad modum molle, & liquidum euadat. ſi igitur in hunc modum paratum ſit febri, ſi quid aliud, aduerſatur, & lumbricos per inferiorem uentrem ducit, emortuã, & imbecillã appetendi uim excitat: ad alias ſimiliter feruidas affectiones veluti eryſipelata, carbones belle facit: & inflãmationes ano innaſcẽtes, & acres, bilioſasve pedũ fluxiones, inueteratosq. capitis dolores, ex caliditate ortos iuuat: Et (vt vno verbo dicam) nullũ aliud ceratũ ita multis vſibus accõmodatum reperies. Ceratum etiã ex Anchuſa ſi eodem modo paretur, vbi febris ſollicitat, vtiliſſimum eſt: Panni etiam hydrelaeo imbuti optimi ſunt. Efficax autem eſt oleũ, ſi ſit chamemelinum; in aquam vero quae oleo miſcetur, melilotum, chamemelum, & abſinthij modicũ iniicere oportet, atque ita feruere; ſed lana non multum calida applicanda eſt. Quod ſi etiam ventrem laueris, remoto tamen ſi voles abſinthino, utilitatem attuleris. neque vlla amara per inferiorem ventrem cuiquã administrabis, quoniam animalia ex aduerſo potius ad ſuperiores partes in hiſce recurrunt: & iccirco niſi febris multum prohibeat, mel iniiciendum eſt, nẽpe quod ſimul, & lumbricos, & quæcunque craſſa & uiuida ipſos nutrire apta ſunt, deorſum trahat. His autem omnibu-

nibus peractis, si febris,& sitis magnitudo adhuc perseueret, vtere etiam reliquo victu, qui refrigerare, & humectare queat. Vehementia namque febris biliosi succi mixtionem in corpore indicat. Quamobrē his ptissanam cum aliquo quod refrigerare, & humectare, atque attenuare valeat offerre necessum est; nec te admiratio capiat, si refrigerantium usum commendem, quoniam semper ei quod magis vrget, obsistendum est; studendumque semper vt corporis bona temperies inducatur, nimirum qua praesente tutius de cetero attenuantibus vti licet, veluti si parum aceti, apijve radicis inter coquendum inieceris, sic optimus ac utilissimus eius succus euadet. Verum enimuero si nihil praedictorum insit, nil aliud efficietur, quàm lumbricorum nutrimentum. Ex oleribus intybum, & lactucas marullas vulgo dictas coctas, oxiicrato aquoso intinctas comedat. Quod si aegrotus vexetur, sitique exerceatur, peponis interiora offer: abstersoria enim facultate nō caret, quin,& mora exhibeas, quippe quae non modo aluum ducant, verumetiam aliquo pacto animalia eius interimant. Omnia vsque ad satietatem concedito. Quandoquidem saepe obseruatum est ea ob alimenti inopiam. ita intestina lacerasse, vt per cutim ipsam egredi visa sint. Ad haec propter febrem saxatiles quoque pisces, qui in coctura acetum praehabuerint dabis, similiter,& palumbos. Atque tot dicta sint de iis, qui a lumbricis,& febre simul tentantur.

De ijs quos sine febre lumbrici vexant.

SI aeger febre careat, neq; rhodomel, neque peponem prompte concedas, sed tā potus, quàm cibus omnis attenuatorij sint, ueluti apium, & porrum, uel caucalis, uel herba bisacutum uocata. In-

terdum etiam allia, amygdalae amarae, atque similia. Melanthium, ciminum aceto conditum, nec non mastiche, uel capparis. Conuenit his, & decoctum abrotani, comae absinthij, maioranae, dictamni. Cyphi item sacrificiorum uocatum. Praeter haec theriaca non solum ad existentes lumbricos, interimendos ualet, uerũ etiam eorum generationem inhibet, si quis semel, uel, bis in mense eam bibendam praebeat. Et ego saepius eam in magnam cum stomachi subuersione lumbricorum copiam habentibus felici successu exhibui: facit multum, & lapis gagates. Belle quoque faciunt si quae alia granatorum grana data intus exteriusq. applicata. Multum ualet, & fel taurinum, medullae ceruinae, quẽ admodum, & cedriae commixtum. Pariter iuuat oleũ lupinorum. cum medulla ceruina umbilico inunctum, sicut & Galeni ceratum. Atque de his satis mihi dictũ uidetur. Nam de ipsis sufficienter dictũ est, quibus auxiliis aduersus animalia in corpore exuberantia uti oporteat, si febris adsit. Quaedam tamen particularia libenter monebo, neque multis libris exponam. Sed ea tantum, quae, & ab optimis medicinae auctoribus, & a me summa experientia comprobata inueni. Primum igitur eorum, mentionem faciam, a quibus lati lumbrici occiduntur, cum ab iis minus, quàm ab aliis periculum impendeat.

De iis quae latos lumbricos necant.

NAsturtium potu sumptum latos lumbricos deorsum trahit, similiter & costus, ac oleum ricininum bibita. Nuces quoque regiae magna copia deuoratae, lata uentris animalia iugulant, atque expellunt, sicut & mali persicae cortex, myrti folia, maliq́ue punici flores. Ad haec herbam lumbricariam, siue co-

rallinam

rallinam tritam bibendam dabis. Mori radicis cortex aqua coctus deinde potatus, nec non heliotropium paruum cum ſemine, nitro, ac hyſſopo bibitum; naſturtium praeterea, tum rotundos, tum latos lumbricos extrahit, ſi cum gari, uel mellis drachmis iij. lambatur. Chameleonis albi radix oxybaphi pondere in uino auſtero cum origani decocto pota lumbricos eiicit, quod ſimiliter facit hyſopi, & naſturtii radix quatuor drachmarum pondere cum melicrato exceptae, ſed melius cum ſcammonii, ſiue ellebori nigri obolis duobus. ſi uero quis ſalia edat ac filiculae foeminae ſumat radicem cum melle terens latos lumbricos educit, & eadem radix drachmae pondere bibita rotundos pellit. Centuarii ſuccus cum cimino impoſitus, lumbricos eiicit. Melanthium aqua maceratum, & emplaſtri, forma umbilico appoſitum idem facit; idem cucumeris ſilueſtris radix cum hydromelle elixata, cui ſi etiam poſt elixationem iniecerimus ſeminis lini partes duas, lupinorum farinae unam, ac deinceps iterum coquatur, & ſuperioribus omnibus partibus emplaſtri forma adhibeatur, tam latos, quàm rotundos lumbricos necat, quinimmo iis omnibus indifferentes, qui a quibuſuis uentris animalculis magno periculo ſollicitantur, extrinſecus adhibetur, ac mirifice auxiliatur.

De ijs quae rotundos lumbricos occidunt.

INterimit atque pellit lumbricos rotundos, braſſicae domeſticae, ac praeſertim aegyptiae ſemen potu acceptum, oleum commune vetuſtum cũ ruta coctum, calidumq. potumdrachmarum ſex pondere rotundos lumbricos expellit. Portulacae ſuccus potatus, ac abſinthium marinum elixatum, vel ſolum, uel cum oriza melle acceptum aſcaridas, & rotunda animalia

animalia ventrem ſoluens educit. Lapidem gagatem aqua coctum bibendum praebeas. idem operatur hyſſopum cum ficubus aqua, & ruta potu ſumptum, atque etiam cum melle lambendo acceptum. ſuccus menthae cum aceto bibitus, calamentum ſale,& melle bibitum, tam coctum, quàm crudum, ac ualde tritum lumbricos rotundos & aſcaridas eiicit. Thymum cum melle potu acceptum, necnon coriandri ſemen modicum cum paſſo bibitum lumbricos educit, mentemque plurimum agitat.

De aſcaridibus.

CEdrus vermes, atq. aſcaridas clyſteri infuſa occidit, Vinum,& farinam cum melanthio ſimul coquens emplaſtri forma adhibe, melius autem fit; ſi hordeaceam farinam in camomeli decocto incoquens clyſterem pares. Occidit vermes quoſlibet, aſcaridasq. etiam eboris raſura data vermes omnes perdit, & calamentum; aridum ſextariis aquae duobus inijcito, tum coquito, uſq. ad tertiae partis conſiſtentiam hoc auxiliatur aduerſus quoſuis lumbricos. Oleum roſaceum cum defruto tepefaciens potandum praebeto. Dato quoq. aloem, ac intybum cum aceto. Allia manducata proſunt. Abrotanum ebullitum uſque ad tertiae partis conſiſtentiam aduerſus ventris animalia datur; melius autem euadit, ſi acetum decoctioni admiſceatur. Sunt mille alia a Veteribus memoriae tradita ſi recte adhibeas, ac exacte componas.

Alexandri Epiſtolae finis.